

DET KONGELIGE
BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2006–2007)

FOR BUDSJETTÅRET 2007

Utgiftskapitler: 800–868, 2530

Inntektskapitler: 3830, 3854, 3855, 3859

Innhold

Del I

Innledende del	7
1 Hovedmål og politiske prioriteringer	9
1.1 En trygg økonomisk og sosial situasjon for barnefamilien	9
1.2 Gode oppvekst- og levekår for barn og ungdom	9
1.3 Full likestilling mellom kvinner og menn	10
1.4 Forebygge og hindre diskrimineringer på grunnlag av kjønn og seksuell legning	11
1.5 Gode og trygge rammevilkår for forbrukerne	11
1.6 En kvalitetsbevisst, effektiv og åpen barne-, familie- og forbrukerforvaltning	12
2 Oversikt over budsjettforslaget for BLD	13
2.1 Forslag til utgifter og inntekter fordelt på kapitler og postgrupper ..	13
2.2 Poster med stikkordet «kan overføres»	15
2.3 Merinntektsfullmakter	15

Del II

Nærmere om budsjettforslaget for de enkelte programkategorier	17
Programområde 11	19
<i>Programkategori 11.00 Administrasjon</i>	<i>21</i>
Kap. 800 Barne- og likestillingsdepartementet	19
Kap. 3800 Barne- og likestillingsdepartementet	22
<i>Programkategori 11.10 Tiltak for familie og likestilling</i>	<i>24</i>
Kap. 830 Samlivstiltak og foreldreveiledning	25
Kap. 3830 Samlivstiltak og foreldreveiledning	29
Kap. 840 Krisetiltak	29
Kap. 841 Samlivsbrudd og konfliktløsning	33
Kap. 3841 Samlivsbrudd og konfliktløsning	38
Kap. 842 Familievern	38
Kap. 3842 Familievern	41

Kap. 843 Likestillings- og diskrimineringsnemnda	42
Kap. 844 Kontantstøtte	43
Kap. 845 Barnetrygd	45
Kap. 846 Familie- og likestillingspolitisk forskning, opplysningsarbeid mv. ...	47
Kap. 3846 Familie- og likestillingspolitisk forskning, opplysningsarbeid mv. ...	59
Kap. 847 Likestillingssenteret	60
Kap. 848 Likestillingsombudet	61
Kap. 3848 Likestillingsombudet	63
Kap. 849 Likestillings- og diskrimineringsombudet	63
<i>Programkategori 11.20 Tiltak for barn og unge</i>	<i>67</i>
Kap. 850 Barneombudet	68
Kap. 3850 Barneombudet	73
Kap. 852 Adopsjonsstøtte	73
Kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet ..	74
Kap. 3854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet ..	92
Kap. 855 Statlig forvaltning av barnevernet ..	93
Kap. 3855 Statlig forvaltning av barnevernet ..	103
Kap. 857 Barne- og ungdomstiltak	104
Kap. 858 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet	117
Kap. 3858 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet	122
Kap. 859 EUs ungdomsprogram	122
Kap. 3859 EUs ungdomsprogram	123
<i>Programkategori 11.30 Forbrukerpolitikken</i>	<i>125</i>
Kap. 860 Forbrukerrådet	126
Kap. 862 Positiv miljømerking	130
Kap. 865 Forbrukerpolitiske tiltak og internasjonalt samarbeid	132
Kap. 866 Statens institutt for forbruksforskning	140
Kap. 867 Sekretariatet for Forbrukertvistutvalget og Markedsrådet	144
Kap. 3867 Sekretariatet for Forbrukertvistutvalget og Markedsrådet	146
Kap. 868 Forbrukerombudet	147
Kap. 3868 Forbrukerombudet	152
Programområde 28	154
<i>Programkategori 28.50 Stønad ved fødsel og adopsjon</i>	<i>154</i>
Kap. 2530 Foreldrepenger	154

Del III

Del III		6.1	Utfordringer knyttet til miljø- og ressursforvaltningen på BLDs ansvarsområde	165
Omtale av særlige tema				159
4	Likestillingsomtale	6.1.1	Mål for BLDs arbeid	161
4.1	Integrering av kjønns- og likestillingsperspektiv i budsjettet..	6.1.2	Rapport om resultater	161
4.2	Likestilling internt i BLD	6.1.3	Tiltak under BLD	161
4.2.1	Organisering	6.1.4	Oversikt over den samlede budsjettmessige miljøvernpolitiske satsing	161
4.2.2	Statistiske data			161
4.2.3	BLDs likestillingstiltak	6.2	Grønn stat – innføring av miljøledelse i statlige virksomheter	162
5	Forskning og utvikling			163
6	Omtale av miljøprofilen i budsjettet		Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2007, kapitlene 800-868, 2530, 3830, 3854, 3855, 3859	165

Tabelloversikt

Tabell 3.1	Aktiviteten ved krisesentrene 2004-2005	30	Tabell 3.7	Fordeling av mottatte skriftlige saker 2001-2005	62
Tabell 3.2	Antall stønadsberettigede barn. Prognoser for 2006 og 2007.	44	Tabell 3.8	Antall og andel barn og unge i tiltak per 1000 innbyggere under 14 år i regionen	119
Tabell 3.3	Forslag til satser for kontantstøtte i 2007 (kroner)	45	Tabell 3.9	Fødsler og bruk av fødsels- og adopsjonspengeordningen i 2004 og 2005	155
Tabell 3.4	Forslag til satser for barnetrygden i 2007 (kroner)	46	Tabell 4.1	Tilsatte/årsverk etter kjønn, tjenesteforhold og etat per 1. mars 2006	162
Tabell 3.5	Antall stønadsberettigede barn 2005. Prognoser 2006-2007	46			
Tabell 3.6	Antall stønadsmottakere 2005. Prognoser 2006 -2007	47			

DET KONGELIGE
BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2006–2007)

FOR BUDSJETTÅRET 2007

Utgiftskapitler: 800–868, 2530

Inntektskapitler: 3830, 3854, 3855, 3859

*Tilråding fra Barne- og likestillingsdepartementet av 15. september 2006,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

Del I
Innledende del

1 Hovedmål og politiske prioriteringer

Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2007 for Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) omfatter programområde 11 Familie- og forbrukerpolitikk og programområde 28 Foreldrepenger.

BLD har følgende hovedmål for sine politikk-områder:

1. En trygg økonomisk og sosial situasjon for barnefamilien.
2. Gode oppvekst- og levekår for barn og ungdom.
3. Full likestilling mellom kvinner og menn.
4. Forebygge og hindre diskriminering basert på kjønn og seksuell orientering.
5. Gode og trygge rammevilkår for forbrukerne.
6. En kvalitetsbevisst, effektiv og åpen barne-, familie- og forbrukerforvaltning.

1.1 En trygg økonomisk og sosial situasjon for barnefamilien

Regjeringen vil fortsatt prioritere gode vilkår for barnefamiliene, blant annet gjennom videreføring av gode økonomiske overføringsordninger som foreldrepenger, kontantstøtte og barnetrygd. Satsene for kontantstøtte og barnetrygd videreføres nominelt. Det innføres et eget tillegg i barnetrygden for barn bosatt på Svalbard.

Familievernet er grunnstammen i hjelpetilbudet til familiene i forbindelse med samlivsproblemer og konflikter i parforhold. Familievernet utfører hovedtyngden av foreldremekling ved samlivsbrudd, som omfatter både gifte og samboende foreldre med barn under 16 år.

Regjeringen har for 2007 økt støtten til samlivskurset *Godt samliv!* som er et parkurs for førstegangsførelse. Kurset er gratis og tilbys primært gjennom helsestasjoner, men med ulike aktører som kursholdere. Samlivskurset skal lære foreldrene om kommunikasjon, konflikthåndtering og samarbeid i parforholdet. Å satse forebyggende i denne fasen kan bidra til å styrke familielivet generelt og redusere antall samlivsbrudd. Regjeringens mål er å gjøre tilbudet om parkurs for førstegangsførelse tilnærmet landsdekkende.

Det foreslås å videreføre en rekke andre kurs og veiledningsprogrammer for å støtte familiene i håndtering av ulike utfordringer, som eksempelvis samlivskurset *Hva med oss?*, som er samlivskurs for foreldre med barn med nedsatt funksjonsevne,

samt adopsjonsforberedende kurs og tilbud om foreldreveiledning.

1.2 Gode oppvekst- og levekår for barn og ungdom

Regjeringen bygger sin politikk på at foreldrene er barnas viktigste omsorgspersoner. Der familien selv ikke strekker til, har samfunnet en plikt til å sikre barn og unge gode omsorgstilbud og oppvekstvilkår.

Regjeringen legger vekt på å videreutvikle et faglig godt barnevern med god ressursutnyttelse. Grad av utbygging og differensiering av tilbudene innen det statlige barnevernet varierer fortsatt mellom landsdelene. I 2007 vil arbeidet med å sikre et likeverdig tilbud i hele landet videreføres. Tiltak skal i størst mulig grad tilbys uavhengig av bosted og tilpasses det enkelte barns individuelle behov. Statistikk per 1. april 2006 viser en økning av antall barn under offentlig omsorg sammenliknet med tilsvarende periode året før. Det er lagt til grunn tilsvarende vekst for 2007 og bevilgningen til det statlige barnevernet er på denne bakgrunn foreslått økt med 105,8 mill. kroner.

Departementet vil i løpet av 2007 starte et flerårig kunnskaps- og kompetanseprogram rettet mot kommunene for å styrke kompetansen i det kommunale barnevernet. Målsettingen er å bedre kommunenes forutsetninger for å løse et økende antall sammensatte og komplekse barnevernssaker. Programmet skal bidra til å heve kompetansen i barnevernet gjennom et styrket etter- og videreutdanningstilbud til ansatte i barnevernet og styrking av praksisrelatert utviklingsarbeid på området barnevern ved enkelte høyskoler, slik at de kan gi et bedre regionalt tilbud til kommunene om opplæring og kursvirksomhet for kommunalt ansatte. Flerkulturell kompetanse vil inngå i programmet.

Utviklingen av en ny modell for institusjonsbehandling av ungdom med alvorlige atferdsvansker, MultifunC (Multifunksjonell Behandling i Institusjon og Nærmiljø) fortsetter. Implementeringen av det nye tilbudet i Barne-, ungdoms- og familieetaten startet høsten 2005. I løpet av 2006 vil det være etablert et tilbud i alle regioner. Behandlingsmodellen vil bli evaluert i 2007 av Senter for studier av problematferd og innovativ praksis (UiO).

Satsingen fra 2006 overfor barn av psykisk syke og rusmisbrukende foreldre vil bli videreført. Barn utsatt for vold kan ha fellestrekk med, og til dels de samme hjelpebehov som, barn av rusmisbrukende foreldre og/eller psykisk syke foreldre. Departementet vil i 2007 starte et utviklingsarbeid med tiltak for disse gruppene.

Som ledd i regjeringens samlede satsing på å bekjempe fattigdom, er det foreslått å øke bevilgningen til tilskuddsordningen Barne- og ungdoms tiltak i større bysamfunn med 10 mill. kroner for å styrke fattigdomsatsingen innenfor ordningen. Formålet er å bidra til bedre oppvekst- og levekår og å utjevne levekårsforskjeller blant barn, unge og familier berørt av fattigdomsproblemer i områder med store levekårsproblemer. Midlene benyttes blant annet til ferie- og fritidsaktiviteter rettet mot barn, unge og familier berørt av fattigdomsproblemer og til tiltak som bidrar til arbeidsmarkedstilknytning for unge med liten eller mangelfull utdanning.

Som en del av fattigdomsatsingen foreslås det videre å sette av 5 mill. kroner til tiltak for ungdom i risikosonen. Dette skal gå til utviklingsarbeid rettet mot ungdom som ikke mestrer utdanningsløpet og har problemer med å få innpass på arbeidsmarkedet.

Departementet vil videreføre innsatsen mot fattigdom blant barn, unge og familier gjennom barneverntjenesten. Arbeidet er knyttet til barneverntjenesten i utvalgte kommuner som skårer lavt på en rekke levekårsvariable.

Som del av regjeringens handlingsplan for inkludering og integrering av innvandrere, er det satt av midler til etablering av et mentorprosjekt for barn i grunnskolealder. Formålet er å gi barna positive rollemodeller som kan medvirke til at flere unge med innvandrerbakgrunn fullfører videregående opplæring og fortsetter i høyere utdanning.

Barne- og ungdomsutvalget ble nedsatt høsten 2005 for å vurdere den statlige støttepolitikken overfor de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene og leverte sin innstilling 29. juni 2006. Utvalget har vurdert prinsipielle spørsmål omkring de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonenes betydning i samfunnet og kommet med forslag til hvordan statlige myndigheter kan sikre best mulige rammevilkår for å fremme utvikling og vekst innenfor dagens ressursbruk. Utredningen er på høring høsten 2006. På bakgrunn av utredningen og høringsuttalelsene, vil departementet i 2007 vurdere behovet for endringer i politikken overfor organisasjonene.

1.3 Full likestilling mellom kvinner og menn

Regjeringen ønsker å vitalisere likestillingsarbeidet i Norge og bevilgningen til likestillingsarbeid foreslås styrket med 20 mill. kroner. Likestilling mellom kjønnene innebærer en omfordeling av makt og omsorg mellom menn og kvinner. For å komme videre i likestillingsarbeidet trengs en allianse mellom kvinner og menn. Departementet vil øke satsingen på det regionale likestillingsarbeidet. Det er stort behov for utviklingsarbeid, erfaringsspredning, opplæring og informasjon mht. integrering av kjønns- og likestillingsperspektivet i tjenesteproduksjon og planlegging lokalt og regionalt. Departementet vil gi tilskudd til regionale kompetansemiljøer og til tiltak og prosjekter som gir økt oppmerksomhet om kjønnslikestilling regionalt og lokalt og bidrar til å skape allianser mellom kvinner og menn. Departementet foreslår å øke bevilgningen til organisasjoner som arbeider med kvinnepolitiske, mannspolitiske og familiepolitiske saker og til Likestillings- og diskrimineringsombudet. Departementet vil fremme tiltak for å få en mer likestilt omsorg og for å få ned konfliktnivået mellom foreldre etter samlivsbrudd. I tillegg vil en satsing på integrering av kjønns- og likestillingsperspektivet i budsjettarbeidet bidra til at de ulike politikkområdene er med på å fremme likestilling mellom kjønnene.

Regjeringen vil styrke fedres deltakelse i egne barns hverdag. Departementet vil, i samarbeid med Reform, andre departementer, partene i arbeidslivet med flere, initiere et arbeid med sikte på å synliggjøre og realisere menns omsorgspotensiale.

Regjeringen vil bekjempe skadelige tradisjonelle praksiser og vil styrke innsatsen mot kjønnslemlestelse og tvangsekteskap. Handlingsplanen for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen omfatter tiltak mot kjønnslemlestelse og tvangsekteskap.

Kjønnslemlestelse er et menneskerettighetsbrudd og ble forbudt i egen lov i 1995. Det er nødvendig med kontinuerlig innsats for å hindre at slike overgrep blir utført og for å begrense skadevirkningene. BLD har pådriver- og koordineringsansvaret for det videre arbeidet mot kjønnslemlestelse. Det er behov for bedre kunnskap om omfanget av problemet og for informasjonsvirksomhet og holdningsskapende arbeid. Arbeidet vil foregå i dialog og samarbeid med innvandrersorganisasjoner og aktuelle kompetansemiljøer.

Arbeidet for å forhindre tvangsekteskap fortsetter. Senter for kvinne- og kjønnsforskning ved Universitetet i Oslo har fått i oppdrag å foreta en

kartlegging av tvangsekteskapsaker i hjelpeapparatet. Resultatene fra kartleggingen vil kunne benyttes som bakgrunn for å utforme forebyggende tiltak. Forebyggingskompetanse i hjelpeapparatet, herunder familievernkontorenes kompetanse, bør kunne utnyttes bedre på dette området. Det vil bli lagt vekt på videre kunnskapsbygging og på god informasjon, bl.a. om regelverket som skal forhindre tvangsekteskap.

Asylsøkere som kommer til Norge fra områder der kjønnslemlestelse og/eller tvangsgifte praktiseres, informeres i dag om at dette er ulovlig, straffbart og uakseptabelt i Norge. Som en del av handlingsplanen for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen foreslås det at dette informasjonstiltaket utvides til å inkludere nyankomne familiegjenforente og kvoteflyktninger innenfor målgruppen.

Departementet vil prioritere forebygging av vold i nære relasjoner. Departementet vil fortsatt finansiere Reform – ressursenter for menn og vil øke bidraget. Reform skal videreutvikle sitt arbeid mot sinnemestring, familieperspektiv på kjønnsroller, menns helse, utvikling av pappagrupper samt drive nettstedet sexhandel.no, som tar opp menns ansvar for ikke å bidra til handel med kvinner for prostitusjon.

1.4 Forebygge og hindre diskrimineringer på grunnlag av kjønn og seksuell orientering

Regjeringen øker innsatsen for å sikre lesbiske og homofiles rettigheter, støtte homofile og lesbiske i å leve åpent og aktivt motarbeide diskriminering. Informasjon, kunnskap, målrettede tiltak og politisk handling er nøkkelen til bedre levekår. I dette arbeidet er det behov for et mangfold av innfallsvinkler, og mange aktører må involveres. Dette kan være ulike homopolitiske organisasjoner, ulike talerør for lesbiske og homofile (magasiner, nettsteder) og også enkeltpersoner som har ideer til gode prosjekter. Departementet vil samarbeide med berørte departementer for å følge opp de tiltak i St.meld. nr. 25 (2000-2001) *Levekår og livskvalitet for lesbiske og homofile i Norge* som ennå ikke er gjennomført. Det vil bli satt i gang ytterligere forskning om homofiles levekår. Det vil bli arrangert en erfaringskonferanse for å oppsummere status i arbeidet for homofiles rettigheter og gi retning til det videre arbeidet for å bedre lesbiske og homofiles levekår. Det foreslås økning av bevilgningene til homopolitisk arbeid med 6 mill. kroner.

1.5 Gode og trygge rammevilkår for forbrukerne

Regjeringen vil føre en politikk som ivaretar forbrukernes interesser og rettigheter, og som sikrer forbrukerne gode og trygge rammevilkår.

Forbrukerorganisasjonene spiller en viktig rolle ved å uttrykke brukernes interesser overfor næringsliv og offentlig tjenesteyting, og bidra til at forbrukerhensyn balanseres mot andre interesser ved offentlige beslutninger. Driftsrammen til Forbrukerombudet foreslås økt for 2007.

Departementet skal utarbeide et forbrukerpolitisk handlingsprogram. Programmet skal gi en systematisk gjennomgang av utfordringer, mål og tiltak på områder som er viktige for forbrukernes hverdag. Programmet vil bli lagt fram i 2007. Det er satt av inntil 5 mill. kroner til programmet.

Lovgivning er et viktig virkemiddel for å ivareta forbrukernes interesser og rettigheter. Markedsføringsloven verner forbrukerne og bidrar samtidig til å skape ryddige og forutsigbare markedsforhold for næringsdrivende. Markedsføringsloven er under revisjon og et viktig element i revisjonen har vært å vurdere om lovens sanksjonssystem fungerer godt nok. Samtidig er lovens øvrige forbrukerbeskyttende bestemmelser gjennomgått, og det er utformet forslag om særskilte regler for markedsføring til barn og unge. Det tas sikte på å fremme forslag til revidert markedsføringslov for Stortinget i 2007.

Departementet fortsetter arbeidet med tiltak for å dempe det kommersielle presset mot barn og unge.

For å legge til rette for at publikum lettere skal kunne orientere seg i markedene for sparing, lån og ulike typer forsikring vil det bli igangsatt et arbeid for å etablere en forbrukerportal for finansprodukter.

Forbruksnivå og forbruksmønster i samfunnet har stor innvirkning på miljøet i vid forstand. For at forbrukerne skal kunne vektlegge miljømessige, etiske og sosiale aspekter ved produktene eller produksjonen, må det finnes lett tilgjengelig informasjon om disse forholdene. En generell utfordring er å standardisere og tilrettelegge informasjon, for eksempel gjennom frivillige merke- eller deklarasjonsordninger. Departementet deltar i et arbeid som er startet opp i regi av Den internasjonale standardiseringsorganisasjonen ISO, med å utvikle en internasjonal standard for bedrifters og organisasjoners samfunnsansvar («social responsibility»).

Departementet tar også sikte på å styrke samarbeidet med frivillig sektor om informasjonstiltak

overfor forbrukerne om miljømessige og etiske aspekter ved forbruket.

Under EUs program for forbrukerpolitikk deltar Norge i nettverket for europeiske forbrukerkontorer (ECC-net). Kontorene samarbeider om informasjon og assistanse til forbrukerne i spørsmål og saker om kjøp over landegrensene, herunder tvisteløsninger. Det norske kontoret, ForbrukerEuropa, er knyttet til og lokalisert i Forbrukerrådet.

1.6 En kvalitetsbevisst, effektiv og åpen barne-, familie- og forbrukerforvaltning

Departementet ønsker å sikre en kvalitetsbevisst, effektiv og åpen barne-, likestillings- og forbrukerforvaltning gjennom effektiv styring, organisering og drift av sektoren. Det vil bli lagt vekt på best mulig samsvar mellom prioriterte oppgaver og bruken av ressurser og kompetanse i departementet.

Departementet har satt i gang et arbeid for å kartlegge og forbedre måter kjønnsperspektivet ivaretas i oppgaveløsningen.

2 Oversikt over budsjettforslaget for BLD

2.1 Forslag til utgifter og inntekter fordelt på kapitler og postgrupper

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
Administrasjon					
800	Barne- og likestillingsdepartementet	94 460	84 100	96 525	14,8
	<i>Sum kategori 11.00</i>	<i>94 460</i>	<i>84 100</i>	<i>96 525</i>	<i>14,8</i>
Tiltak for familie- og likestilling					
830	Samlivstiltak og foreldreveiledning	18 643	23 701	20 720	-12,6
840	Krisetiltak	139 536	155 828	175 171	12,4
841	Samlivsbrudd og konfliktløsning	29 199	17 125	27 105	58,3
842	Familievern	268 575	270 986	281 042	3,7
843	Likestillings- og diskriminerings- nemnda		1 500	2 077	38,5
844	Kontantstøtte	2 943 821	2 408 243	1 993 000	-17,2
845	Barnetrygd	14 303 513	14 290 000	14 351 300	0,4
846	Familie- og likestillingspolitisk fors- kning, opplysningsarbeid mv.	31 767	35 252	49 385	40,1
847	Likestillingssenteret	6 208			
848	Likestillingsombudet	7 480			
849	Likestillings- og diskriminerings- ombudet	910	26 582	29 092	9,4
	<i>Sum kategori 11.10</i>	<i>17 749 652</i>	<i>17 229 217</i>	<i>16 928 892</i>	<i>-1,7</i>
Tiltak for barn og ungdom					
850	Barneombudet	8 302	8 266	9 590	16,0
852	Adopsjonsstøtte	17 760	26 456	26 456	0,0
854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet	419 540	440 929	473 835	7,5
855	Statlig forvaltning av barnevernet	3 676 680	3 527 477	3 830 217	8,6
856	Barnehager	11 899 876			
857	Barne- og ungdomstiltak	157 927	166 290	181 796	9,3
858	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet	115 769	121 368	133 934	10,4
859	EUs ungdomsprogram	5 832	5 754	5 982	4,0
	<i>Sum kategori 11.20</i>	<i>16 301 686</i>	<i>4 296 540</i>	<i>4 661 810</i>	<i>8,5</i>

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
Forbrukerpolitikk					
860	Forbrukerrådet	80 038	82 359	84 999	3,2
862	Positiv miljømerking	3 886	4 010	4 162	3,8
865	Forbrukerpolitiske tiltak og internasjonalt samarbeid	8 525	11 830	15 291	29,3
866	Statens institutt for forbruksforskning	22 660	23 101	23 979	3,8
867	Sekretariatet for Forbrukertvistutvalget og Markedsrådet	5 267	5 178	6 695	29,3
868	Forbrukerombudet	16 711	15 672	18 031	15,1
	<i>Sum kategori 11.30</i>	<i>137 087</i>	<i>142 150</i>	<i>153 157</i>	<i>7,7</i>
	<i>Sum programområde 11</i>	<i>34 282 885</i>	<i>21 752 007</i>	<i>21 840 384</i>	<i>0,4</i>
	<i>Sum utgifter</i>	<i>44 192 353</i>	<i>32 257 007</i>	<i>32 820 259</i>	<i>1,7</i>

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
01-23	Drift	2 856 647	4 052 719	4 420 270	9,1
30-49	Nybygg og anlegg	41 858	58 035	59 312	2,2
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	148 727	158 781	166 718	5,0
60-69	Overføringer til kommuner	12 258 117	408 518	440 323	7,8
70-98	Overføringer til private	28 887 004	27 578 954	27 733 636	0,6
	Sum under departementet	44 192 353	32 257 007	32 820 259	1,7

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
Administrasjon					
3800	Barne- og likestillingsdepartementet	3 065			
	<i>Sum kategori 11.00</i>	<i>3 065</i>			
Tiltak for familie- og likestilling					
3830	Samlivstiltak og foreldreveiledning	36	400	415	3,8
3841	Familievern og konfliktløsning	35			
3842	Familievern	5 665			
3846	Familie- og likestillingspolitisk forskning, opplysningsarbeid mv.	110			
3848	Likestillingsombudet	326			
	<i>Sum kategori 11.10</i>	<i>6 172</i>	<i>400</i>	<i>415</i>	<i>3,8</i>

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
Tiltak for barn og ungdom					
3850	Barneombudet	233			
3854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet	5 748	14 000	6 606	-52,8
3855	Statlig forvaltning av barnevernet	771 073	609 577	669 522	9,8
3856	Barnehager	66			
3858	Barne-, ungdoms- og familiedirektora- tet	2 769			
3859	EUs ungdomsprogram	2 200	1 922	1 922	0,0
	<i>Sum kategori 11.20</i>	<i>782 089</i>	<i>625 499</i>	<i>678 050</i>	<i>8,4</i>
Forbrukerpolitikk					
3867	Sekretariatet for Forbrukertvistutval- get og Markedsrådet	219			
3868	Forbrukerombudet	1 097			
	<i>Sum kategori 11.30</i>	<i>1 316</i>			
	<i>Sum programområde 11</i>	<i>792 642</i>	<i>625 899</i>	<i>678 465</i>	<i>8,4</i>
	<i>Sum inntekter</i>	<i>792 642</i>	<i>625 899</i>	<i>678 465</i>	<i>8,4</i>

2.2 Poster med stikkordet «kan overføres»

Under Barne- og likestillingsdepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30-49

(i 1 000 kr)

Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2006	Forslag 2007
846	79	Tilskudd til internasjonalt familie- og likestillingsarbeid	278	2 130
857	73	Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn	416	51 436
857	79	Tilskudd til internasjonalt ungdomssamarbeid mv.	3 755	31 775
859	01	Driftsutgifter	666	5 982
865	79	EUs rammeprogram for forbrukerpolitikk	443	4 285

2.3 Merinntektsfullmakter

BLD foreslår at departementet i 2007 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 842 post 01	kap. 3842 post 01
kap. 855 post 01	kap. 3855 postene 01, 02, 03 og 60
kap. 858 post 01	kap. 3858 post 01
kap. 868 post 01	kap. 3868 post 01

Del II
*Nærmere om budsjettforslaget for de enkelte
programkategorier*

Programområde 11

Programkategori 11.00 Administrasjon

Kap. 800 Barne- og likestillingsdepartementet

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	89 028	78 958	89 805
21	Spesielle driftsutgifter	5 432	5 142	6 720
	Sum kap. 800	94 460	84 100	96 525

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i de resultatmål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005).

Effektiv organisering og drift av departementet

Optimalt samsvar mellom oppgaveprioriteringer, ressursallokering og bruk av departementets samlede kompetanse

Departementet har satt i verk flere tiltak med formål å gi et best mulig samsvar mellom oppgaveprioriteringer, ressursallokering og bruk av departementets samlede kompetanse. Departementet har blant annet etablert en ressursbank som innebærer at en viss andel av fellesmidlene ikke fordeles ved årets start, men anvendes senere i budsjettåret til høyt prioriterte oppgaver som trenger å styrkes kompetanse- og kapasitetsmessig.

Flere avdelinger har helt eller delvis tatt i bruk nye arbeidsformer slik at det er faggrupper og lag som er de sentrale arbeidsenheter. Formålet er blant annet å gjøre det lettere å trekke på relevant kompetanse og ressurser på tvers av den tradisjonelle hierarkiske organiseringen. Nye arbeidsformer er blitt evaluert og justeringer i strukturer og arbeidsprosesser er foretatt.

Departementet har etablert en intern hospiteringsordning for nyansatte medarbeidere. Faste nyansatte hospiterer i de andre avdelingene med formål å bli kjent med oppgaver og arbeidsmåter slik at det blir enklere senere å flytte ressurser og kompetanse mellom avdelingene.

Fornye og forbedre virksomheten gjennom bruk av IKT

Arbeidet med å forbedre virksomheten gjennom bruk av IKT tar fortsatt utgangspunkt i departementets IKT-strategi for 2001 – 2004. Hovedmålsetningen for IKT-strategien er å bidra til at politikken på virksomhetsområdet gjennomføres på en effektiv og kvalitetsmessig god måte. En viktig endring som er gjennomført er en tilpasning i den elektroniske saksbehandlingen, som gjør at også person-sensitive saker kan behandles i dette systemet. Økt bruk av IKT i oppgaveløsningen gjør at stabile og tilgjengelige IKT-systemer og –utstyr er en kritisk faktor for departementets effektivitet. Likeledes er gode kunnskaper om systemene og ferdigheter i bruken av disse, avgjørende for å utnytte det potensialet som ligger i gode IKT-løsninger. I 2005 ble det besluttet at IKT- driften i flertallet av departementene, inklusiv BLD, fra og med 2006 skal utføres av Departementenes Service Senter (DSS). 2006 er en mellomfase hvor DSS drifter departementets egne IKT-systemer. Først i løpet av 2007 vil disse departementene ta i bruk nye, standardiserte IKT-løsninger.

Felles, effektiv og omstillingsdyktig økonomi- og virksomhetsstyring

Høsten 2005 ble iCube rapportsystem for økonomi- og personalinformasjon innført i departementet. Det er lagt ned en betydelig innsats med opplæring og annen forberedelse og oppfølging for å få til en best mulig bruk av systemet. Det er med dette lagt

til rette for en effektiv økonomistyring i departementet.

I 2005 ble det besluttet at tjenester innenfor lønn- og regnskap skulle overføres til DSS for de fleste departementene. For BLDs del ble dette gjennomført etter planen i februar/mars 2006. Samtidig med overføring av regnskapstjenester ble elektronisk fakturabehandling innført i BLD. Fakturabehandlingsrutinene i departementet er med dette forenklet og effektivisert.

Effektiv organisering og drift av sektoren

Oppbygging av Barne-, ungdoms- og familieetaten

Departementet arbeider løpende med å vurdere om deler av de oppgaver som utføres i departementet kan flyttes til Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat). I 2005 ble følgende oppgaver delegert til Bufetat:

- Forvaltning av komptansemidlene i familievern
- Det administrative ansvaret for samlivstiltaket *Hva med oss?*
- Eierskap til familievernets dataprogram Samliv
- Ansvar for utvikling av nye statistikk- og rapporteringsrutiner for virksomheten i familievern
- Ansvar for forvaltningen av tilskuddet til krisesentrene.

Følge opp regjeringens program for modernisering, effektivisering og forenkling i offentlig sektor

Departementet videreførte i 2005 sitt arbeid for modernisering, effektivisering og forenkling i offentlig sektor, som en integrert del av det løpende arbeidet. For nærmere omtale av aktuelle tiltak, vises det til omtale under de enkelte fagområdene.

Sikre den enkelte innbygger og virksomhet tilgang til relevant informasjon i rett tid om BFDs politikkområder

Holde høy informasjonsberedskap basert på BFDs informasjonsstrategi

Flere større informasjonstiltak og informasjonsstrategier i forbindelse med stortingsmeldinger og reformer er gjennomført på politikkområdene for bruker, familie, barnevern, likestilling og barnehage. Det er benyttet mange ulike informasjonska-

naler, både elektroniske og trykte. I tillegg til mediene er det også informert direkte ved seminarer, møter og i samarbeid med andre etater og organisasjoner.

Mye av virksomheten er gått med til å betjene nasjonale og internasjonale medier. Det har vært spesielt mange henvendelser fra utenlandske medier på likestillingsområdet. Tilgjengelighet og utvidelse av departementets kontaktflate har vært viktig i informasjonsvirksomheten.

Nye reformer har krevd aktiv og intensiv informasjonsvirksomhet. Det har særlig vært tilfellet i oppfølgingen av barnehagereformen, omorganiseringen av barnevernet og det nye Likestillings- og diskrimineringsombudet.

De ansattes informasjonsfaglige kompetanse i hele departementet er søkt utviklet gjennom møter, kurs og oppdaterte rutiner for god, målrettet og brukervennlig informasjon. Det er utarbeidet egen kriseinformasjonsberedskap for departementet og øvelse ble gjennomført for departementets ansatte.

Sikre nødvendig og oppdatert kunnskap om og for sektoren

Fremme og legge til rette for departementets forskningspolitiske og strategiske innsats på egen sektor og i forhold til andre sektorer

I 2005 videreførte BFD finansieringen av to forskningsprogrammer i regi av Norges forskningsråd: *Program for velferdsforskning (1999-2008)* og programmet *Kjønnsforskning: kunnskap, grenser, endring (2001-2007)*. Departementet har vært representert i begge programmenes styrever. BFD var også representert i programkomiteen i *Velferdsforskningsprogrammet (2001-2005)* i regi av Nordisk Ministerråd.

Det ble gitt støtte til FoU-tiltak i institutt-, universitets-, og høyskolesektoren. Disse tiltakene er det gjort rede for under de enkelte budsjettkapitlene.

Departementet har deltatt i Departementenes forskningsutvalg (DFU) og arbeidsgruppen under DFU. Det er også vært samarbeidet med Norges forskningsråd og andre forskningspolitiske aktører, samt med ulike fagmiljøer og andre departementer om forskningssaker.

Mål og strategier

For 2007 prioriteres følgende mål:

Delmål	Resultatmål	Resultatindikator
Effektiv organisering og drift av departementet og tilknyttede etater	Samsvar mellom prioriteringer og ressurser	Grad av måloppnåelse i forhold til oppsatte mål
	Departementets styring av tilknyttede etater medvirker til rasjonell drift innenfor rammer og regelverk	
Relevant informasjonsformidling om BLDs politikkområder	Høy informasjonsberedskap basert på BLDs informasjonsstrategi	At korrekt og forståelig informasjon når fram til mottaker i rett tid

Nærmere omtale av målene følger nedenfor.

Effektiv organisering og drift av departementet og tilknyttede etater

Samsvar mellom prioriteringer og ressurser

Flere tiltak er igangsatt for å nå denne målsetningen.

Ordningen med en ressursbank videreføres. Ordningen innebærer at en viss andel av driftsmidlene holdes igjen og kanaliseres senere i budsjettåret til oppgaver som trenger å styrkes kompetanse- og kapasitetsmessig.

Ulike arbeidsformer som prosjektarbeid, ressursgrupper og team brukes i stor utstrekning i departementet – innenfor og på tvers av avdelingene.

Utbredt bruk av IKT i oppgaveløsningen gjør at stabile og tilgjengelige IKT-systemer og –utstyr er en kritisk faktor for departementets effektivitet. Driftsstabiliteten av de kritiske IKT-systemene har vært meget god så langt i 2006. Likeledes er gode kunnskaper om systemene, og ferdigheter i bruk av disse, avgjørende for å utnytte det potensialet som ligger i gode IKT-løsninger. Opplæring av de ansatte vil derfor ha høy prioritet i arbeidet framover.

Departementet har startet opp arbeid med sikte på å revidere IKT-strategien. Målet er å lage en revidert versjon av den inneværende år.

For å kartlegge hvordan likestillingsperspektivet er ivarettatt i departementets arbeid på ulike politikkområder vil det bli foretatt en ekstern gjennomgang.

Departementets styring av tilknyttede etater medvirker til rasjonell drift innenfor rammer og regelverk

Effektive etater er en avgjørende forutsetning for at målene for sektoren kan nås. Basert på målsty-

ringsprinsipper arbeider departementet for at etatene skal bedre sin faglige og økonomiske styring. Departementet vil på grunnlag av strategi for etatsstyring gjennomgå virkemidlene for styringen og vurdere grep som er bedre tilpasset de ulike virksomhetene.

Relevant informasjonsformidling om BLDs politikkområder

Høy informasjonsberedskap basert på BLDs informasjonsstrategi

Alle departementets fagområder blir gjennomgått for å avdekke informasjons- og kommunikasjonsbehov, og det foretas ukentlig gjennomgang av potensielle saker der informasjon er et viktig virkemiddel. Når informasjon er et virkemiddel blir det utarbeidet egne planer basert på departementets informasjonsstrategi. Nye reformer og handlingsplaner vil alltid følges opp av egne informasjonstiltak. Her inngår blant annet mål, situasjonsanalyse, målgruppebeskrivelse og kanalvalg.

BLD skal ha en aktiv informasjonsvirksomhet som selv tar initiativ til informasjonstiltak. Et annet viktig prinsipp i departementets kommunikasjon med omverdenen er å utgi helhetlig informasjon. Mye av virksomheten går med til å betjene media, som er en viktig kanal til publikum. Å være tilgjengelig, samt å utvikle departementets kontaktflate, er viktige oppgaver i departementets informasjonsvirksomhet. Departementet legger vekt på å være åpen og utgi forståelig informasjon i rett tid.

De ansattes informasjonsfaglige kompetanse skal utvikles ved møter, kurs og oppdaterte rutiner for å få til god, målrettet og brukervennlig informasjon. Arbeidet med å få til oppdatert og god beredskap for kriseinformasjon er også viktig.

Departementet har to faste, eksterne kanaler for å nå innbyggerne. Dette er BLDs webside på regjeringen.no (tidligere ODIN), bld.dep.no og magasinet Familia (familia.dep.no) med artikler

der det legges vekt på temaene barn, unge, familie, likestilling og forbruker. BLD bruker intranett til intern kommunikasjon.

En designprofil er utarbeidet for BLD for at publikum lett skal gjenkjenne departementets informasjon. I tillegg til ulike typer skriftlig og elektronisk informasjon, legges det også vekt på å identifisere og bruke arenaer der vi kan opprette toveiskommunikasjon, som møter, seminarer, konferanser og nettverksbygging.

Stadig flere etterspør informasjon om BLDs politikkområder. BLD har mange internasjonale forespørsler, og derfor stilles det også krav til informasjon på ulike språk.

Nærmere om budsjettforslaget

Post 01 Driftsutgifter

Den foreslåtte bevilgningen skal dekke lønn til faste stillinger, engasjementer, ekstrahjelp og godtgjørelser samt utgifter til varer og tjenester i departementet.

Departementet har i flere år foreslått omdisponering av midler fra fagkapitler til driftskapitlet i løpet av året for å få dekket behovet for midler til drift, jf. blant annet St.prp. nr. 21 (2005-2006) Om endringer av løyvingar på statsbudsjettet 2005 under Barne- og familiedepartementet. Det har også vært ført utgifter på fagkapitler som kunne ha

vært ført på driftskapitlet. Departementet vurderer behovet for økte rammer på driftskapitlet til å være av mer permanent karakter og foreslår derfor å øke driftsrammen på post 01 med 8,7 mill. kroner. Økningen er finansiert ved tilsvarende reduksjoner på en rekke fagkapitler. Økningen vil legge til rette for drift på om lag samme nivå som for 2006.

Det foreslås overført 970 000 kroner til kap. 200 post 01 under Kunnskapsdepartementet som følge av overføring av ansvaret for barnehageforvaltningen til Kunnskapsdepartementet.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Den foreslåtte bevilgning skal blant annet dekke utgifter til tjenestemenn som er utlånt til Europakommisjonen på likestillings-, barne- og ungdomsfeltet samt utvalgsarbeid i departementets regi og andre tidsbegrensede oppdrag.

Departementet har i flere år foreslått omdisponering av midler fra fagkapitler til driftskapitlet, jf. omtale under post 01. Det har også vært ført utgifter på fagkapitler som kunne ha vært ført på driftskapitlet. Departementet vurderer behovet for økte rammer på driftskapitlet til å være av mer permanent karakter og foreslår derfor å øke driftsrammen under post 21 med 1,4 mill. kroner. Økningen er finansiert ved tilsvarende reduksjoner på en rekke fagkapitler. Økningen vil legge til rette for drift på om lag samme nivå som for 2006.

Kap. 3800 Barne- og likestillingsdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Tilfeldige inntekter	868		
15	Refusjon av arbeidsmarkedstiltak	57		
16	Refusjon av fødselspenger / adopsjonspenger	1 179		
18	Refusjon av sykepenger	961		
	Sum kap. 3800	3 065		

Post 01 Tilfeldige inntekter

På posten regnskapsføres blant annet refusjoner fra Fornyings- og administrasjonsdepartementet og Kultur- og kirke departementet.

Post 15 Refusjon av arbeidstiltak

På posten regnskapsføres refusjoner i henhold til ordningen med refusjon av arbeidsmarkedstiltak.

Utgifter tilsvarende refusjoner regnskapsføres på kap. 800 Barne- og likestillingsdepartementet

Post 16 Refusjon av fødselspenger/ adopsjonspenger

På posten regnskapsføres refusjoner i henhold til ordningen med refusjon av fødselspenger og adopsjonspenger. Utgifter motsvarende refusjonen

regnskapsføres på kap. 800 Barne- og likestillingsdepartementet.

Post 18 Refusjon av sykepenger

På posten regnskapsføres refusjoner i henhold til ordningen med refusjon av sykepenger. Utgifter motsvarende refusjonen regnskapsføres på kap. 800 Barne- og likestillingsdepartementet.

Programkategori 11.10 Tiltak for familie og likestilling

Utgifter under programkategori 11.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
830	Samlivstiltak og foreldreveiledning	18 643	23 701	20 720	-12,6
840	Krisetiltak	139 536	155 828	175 171	12,4
841	Samlivsbrudd og konfliktløsning	29 199	17 125	27 105	58,3
842	Familievern	268 575	270 986	281 042	3,7
843	Likestillings- og diskriminerings- nemnda		1 500	2 077	38,5
844	Kontantstøtte	2 943 821	2 408 243	1 993 000	-17,2
845	Barnetrygd	14 303 513	14 290 000	14 351 300	0,4
846	Familie- og likestillingspolitisk forsk- ning, opplysningsarbeid mv.	31 767	35 252	49 385	40,1
847	Likestillingssenteret	6 208			
848	Likestillingsombudet	7 480			
849	Likestillings- og diskrimineringsom- budet	910	26 582	29 092	9,4
Sum kategori 11.10		17 749 652	17 229 217	16 928 892	-1,7

Utgifter under programkategori 11.10 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
01-23	Drift	203 558	206 923	234 897	13,5
50-59	Overføringer til andre statsregn- skaper	15 708	35 379	39 389	11,3
60-69	Overføringer til kommuner	131 933	153 751	173 194	12,6
70-98	Overføringer til private	17 398 453	16 833 164	16 481 412	-2,1
Sum kategori 11.10		17 749 652	17 229 217	16 928 892	-1,7

Inntekter under programkategori 11.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
3830	Samlivstiltak og foreldreveiledning	36	400	415	3,8
3841	Familievern og konfliktløsning	35			
3842	Familievern	5 665			
3846	Familie- og likestillingspolitisk forskning, opplysningsarbeid mv.	110			
3848	Likestillingsombudet	326			
	Sum kategori 11.10	6 172	400	415	3,8

Hovedinnhold og prioriteringer

Programkategori 11.10 Tiltak for familie og likestilling inneholder bevilgninger til samlivstiltak og foreldreveiledning, krisetiltak, samlivsbrudd og konfliktløsning, familievern, kontantstøtte, barne-trygd, familie- og likestillingspolitisk forskning og opplysningsarbeid, samt bevilgninger til Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda. Budsjettforslaget på programkategorien viser en nedgang på i underkant av to prosent selv om forslaget på enkelte kapitler, som kap. 846 Familie- og likestillingspolitisk forskning, opplysningsarbeid mv., har en betydelig økning. Bakgrunnen for nedgangen er i hovedsak nedjustering av kontantstøtten i tråd med utbygging av barnehageplasser.

Hovedprioriteringer under Tiltak for familie og likestilling er:

- Videreføre gode økonomiske overføringsordninger til barnefamiliene.
- Innføre eget tillegg i barnetrygden for barn bosatt på Svalbard.
- Gjøre kurstilbudet *Godt samliv!* som er et par-kurs for førstegangsførelde, tilnærmet landsdekkende.
- Styrket innsats for likestilling mellom kvinner og menn med vekt på menn og likestilling.
- Styrke fedres deltakelse i egne barns hverdag.
- Forebygge og hindre diskriminering basert på kjønn og seksuell orientering.
- Styrking for å bedre homofile og lesbiskes levekår.
- Styrket innsats mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.
- Styrking av Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda.
- Forebygging av vold i nære relasjoner.

Kap. 830 Samlivstiltak og foreldreveiledning

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
21	Spesielle driftsutgifter, foreldreveiledning, <i>kan nyttes under kap. 854 post 21</i>	4 326	3 441	3 572
22	Driftsutgifter til samlivstiltak		7 054	7 954
60	Tilskudd til kommuner til samlivstiltak		7 094	9 194
70	Tilskudd	14 317	6 112	
	Sum kap. 830	18 643	23 701	20 720

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i de resultatomål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005), da het kapittelet Foreldreveiledning og samlivstiltak.

Styrke forpliktende og varig samliv og familien som base for barns oppvekst

God kvalitet og tilgjengelighet til samlivskurs

Tilskuddsordningen til samlivstiltak, som omfatter støtte til lokale samlivskurs og utviklingsarbeid, ble videreført i 2005. Av bevilgningen på 6,1 mill. kroner ble 4,2 mill. kroner overført til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) til fordeling til lokal kursvirksomhet.

Om lag 1,9 mill. kroner ble forvaltet av BFD til tilskudd til utviklingsprosjekter med sikte på å heve kvaliteten på samlivskursene og til samarbeidstiltak mellom ulike aktører på samlivskursområdet.

Departementet mottok søknader om tilskudd til utviklingstiltak til en samlet sum på 11 mill. kroner. 38 tiltak fikk tilskudd. Tilskudd ble gitt til både store organisasjoner som Nasjonalforeningen for folkehelsen og Samlivssenteret ved Modum Bad og til diverse mindre prosjekter og kompetansestyrkende tiltak. Det ble blant annet gitt tilskudd til en nasjonal konferanse som ble arrangert i samarbeid mellom Nasjonalforeningen og Samlivssenteret.

Gratis samlivskurs for førstegangsforeldre

Bufdir forvalter midlene og er ansvarlig for gjennomføring av kurset *Godt samliv!*. Direktoratet har utviklet kursinnholdet og utarbeidet kursmaterieil.

Det er helsestasjonene i kommunene som er ansvarlige for å organisere tilbudet. Kursholderne blir rekruttert fra blant annet helsevesenet, familievernet og frivillige organisasjoner. Det ble avholdt kurs i 81 kommuner. Hver kommune holdt to kurs, slik at det til sammen ble gjennomført 162 kurs i 2005.

Sommeren 2006 ble det foretatt en nyttevurdering av *Godt samliv!*. Denne viser at det har vært en gjennomgående meget høy grad av tilfredshet blant deltakere, kursledere og arrangører.

Styrke foreldreskapet

Godt tilbud om foreldreveiledning over hele landet

Departementet holdt våren 2005 en oppstartkonferanse for å markere en fornyet satsing på foreldre-

veiledningsprogrammet. Planlegging av opplæring av ansatte i de fem regionene innenfor Bufetat ble påbegynt. I forbindelse med opplæringen skal implementeringen og virkningene av programmet evalueres.

Et temahefte for foreldre om spiseforstyrrelser og overvekt hos barn og unge (Q-1074 B) ble utgitt i 2005, og utarbeiding av et temahefte for foreldre om fysisk aktivitet hos barn og unge er under arbeid.

Tilbudet om foreldreveiledning for foreldre med minoritetsbakgrunn i Stavanger, Drammen og Oslo ble videreført. I tillegg ble det satt i gang to nye prosjekter; ett for å prøve ut foreldreveiledningsprogrammet som tiltak i barnevernet og ett for å tilpasse programmet spesielt til minoritetsfamilier i kontakt med barnevernet. Erfaringene med foreldreveiledning tilpasset minoritetsfamilier var meget gode.

Planleggingen av et prosjekt som skal tilpasse et foreldreveiledningstilbud til foreldre til barn med kroniske funksjons- og utviklingsvansker ble påbegynt.

I samarbeid med Justisdepartementet og Kriminalomsorgens utdanningssenter ble det igangsatt et prosjekt med opplæring av fengselsansatte for at de skal drive foreldreveiledningsgrupper for de innsatte.

BFD og Bufetat fortsatte forøvrig samarbeidet med ulike kompetansemiljøer, Sosial- og helsedirektoratet og Utdanningsdirektoratet.

Tilgjengelige fagpersoner for å veilede barn og familier i statlige asylmottak og i kommunene

BFD deltok i en interdepartemental arbeidsgruppe som la fram forslag til tiltak for å bedre den psykiske helsen til barn i asylmottak. Ett av forslagene var å videreføre foreldreveiledning som tiltak i alle asylmottak. Departementet påbegynte et arbeid for å tilpasse foreldreveiledningsprogrammet til bruk i mottakene. Det ble også gitt økonomisk støtte til Senter for Krisepsykologi til klinisk utprøving av metoder for å kartlegge ettervirkninger etter traumatiske hendelser hos flyktningbarn.

Mål og strategier

For 2007 prioriteres følgende mål:

Delmål	Resultatmål	Resultatindikator
Tilbud om samlivskurs for foreldre	Godt utbygd tilbud om gratis samlivskurs <i>Godt samliv!</i> til førstegangsforeldre	Antall kommuner som tilbyr kurset, antall par som deltar
	Samlivskurs <i>Hva med oss?</i> til familier med barn med nedsatt funksjonsevne	Antall kurs og antall deltakere
	Sikre at samlivskursene ivaretar begge kjønn	Menns og kvinners tilfredshet med kurset, målt ved kurs-evaluering
Tilbud om foreldreveiledning	Gode tilbud over hele landet	Antall kommuner/bydeler som gir tilbud
	Gode tilbud tilpasset målgrupper med spesielle behov	Antall og omfang av spesialiserte tilbud

Nærmere omtale av målene følger nedenfor.

Tilbud om samlivskurs for foreldre

Godt utbygd tilbud om gratis samlivskurs *Godt samliv!* til førstegangsforeldre

Godt Samliv! skal lære deltakerne om kommunikasjon, konflikthåndtering og samarbeid i parforholdet. Paret skal bli bedre i stand til å takle samlivsproblemer. Å satse forebyggende i denne fasen av livet kan bidra til å styrke samliv generelt, og til å redusere antall samlivsbrudd.

Interessen blant kommunene for å arrangere kurset er stor, og det ligger an til at om lag 230 kommuner arrangerer kurset i 2006. Bufetat informerer kommunene om kurset, har ansvar for kvaliteten i kursopplegg og kursmaterieell, lærer opp kursledere og forvalter tilskuddet til kommunene. Helsestasjonene har hovedansvar for rekruttering av foreldrepar og for arrangering av kursene. Vanlig bakgrunn for kursleder er helsesøster, sosionom eller psykolog.

Våren 2006 ble det arrangert et eget parkurs for lesbiske og homofile foreldrepar. Bufetat vil utvikle et eget kurs for fremmedkulturelle par.

Godt samliv! har hatt god gjennomslagskraft, og tiltaket foreslås videreført i 2007. Regjeringens mål er å gjøre tilbudet om parkurs for førstegangsforeldre godt utbygd over hele landet. I en del tilfeller vil det være hensiktsmessig at kommuner med lavt befolkningstall slår seg sammen, slik at et kurs dekker flere kommuner.

Samlivskurs *Hva med oss?* til familier med barn med nedsatt funksjonsevne

Kurstilbudet *Hva med oss?* – samlivsveiledning for foreldre med barn med nedsatt funksjonsevne har fra starten i 2002 blitt utviklet til et landsomfattende tiltak. Det kan være en belastning på forholdet mellom foreldrene å ha et funksjonshemmet barn, og målet med kurset er å styrke parforholdet og forebygge samlivsbrudd i familiene. Det er også utviklet en variant av kurset tilpasset aleneforeldre med funksjonshemmede barn. Tiltaket videreføres i 2007 som en ordinær del av Bufetats virksomhet. Midler til kursvirksomheten bevilges over dette kapitlet. Det skal foretas en nytteevaluering av tiltaket hvor blant annet tilskuddsbeløp vurderes i forhold til antall deltakere på kursene. Ett familievernkontor i hver region vil ha et særlig ansvar for planlegging og løpende drift av kurstilbudet, jf. kap. 842 Familievern.

Sikre at samlivskursene ivaretar begge kjønn

Tradisjonelt har kvinner et større engasjement enn menn når det gjelder å diskutere samlivsspørsmål og mer interesse for å få hjelp utenfra til å forbedre parforholdet. I markedsføring og gjennomføring av samlivskurs er det derfor nødvendig å legge særlig vekt på at kursene skal appellere til både menn og kvinner og at begge kjønn skal ha utbytte av kursene. Når det gjelder *Godt samliv!* viste en foreløpig nytteevaluering som ble gjennomført våren 2006, at flere kvinner enn menn er fornøyde med kurset. For å sikre kjønnsperspektivet bør kursene ledes av én kvinnelig og én mannlig kursleder, og kursevalueringen må måle henholdsvis menns og kvinners tilfredshet med kursene. Det skal løpende vurderes justeringer i opplegget for å ivareta begge kjønnss interesser og behov.

Tilbud om foreldreveiledning

Gode tilbud over hele landet

Buudir er fra januar 2006 gitt ansvaret for å følge opp arbeidet med foreldreveiledningsprogrammet. Foreldre, barn og unge må tidligst mulig få den hjelpen de har behov for. Opplæringen av fagpersoner ved utvalgte familievernkontorer og fagteam vil fortsette i 2007. Disse vil deretter få i oppgave å drive opplæring og veiledning overfor kommunene. Det vil i 2007 blant annet bli satset på opplæring av fagfolk som arbeider med barn og unge i kommunene, fornyelse av materiell og videreutvikling av eksisterende tilbud.

Det er viktig å få kunnskap om nytten av programmet for foreldrene og barna. Det er derfor satt i gang en omfattende evaluering av programmet som vil ferdigstilles tidligst i 2009.

Departementet og Bufetat vil fortsette samarbeidet med ulike kompetansemiljøer, Sosial- og helsedirektoratet og Utdanningsdirektoratet.

Gode tilbud tilpasset målgrupper med spesielle behov

Foreldreveiledning er et tilbud til alle foreldre. Samtidig er det noen foreldre som har spesielle utfordringer i oppdragelsen av egne barn. Det utvikles stadig varianter av programmet tilpasset ulike grupper. Allerede igangsatte prosjekter skal følges opp. Dette gjelder blant annet foreldreveiledningstilbud skreddersydd for familier med barn som har nedsatt funksjonsevne, for innsatte i fengsler, for familier med minoritetsbakgrunn og til bruk i barnevernstjenesten.

Foreldrerettete tiltak i planen *Strategi mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn* (2005-2009) vil også bli fulgt opp.

BLD vil følge opp arbeidet med foreldreveiledning i asylmottak i samarbeid med Buudir og ansvarlige departementer. I asylmottak kan et godt foreldreveiledningstilbud fra barna er helt små gi et godt grunnlag for barnas muligheter og utvikling i det norske samfunnet, og for foreldrenes muligheter for aktiv deltakelse og oppfølging av barnas situasjon.

Departementet vil også i 2007 utvide kapasiteten og fortsette implementeringen av foreldreveiledningstilbudet rettet mot familier med minoritetsbakgrunn ved helsestasjoner og andre tjenestoområder som møter denne gruppen foreldre. Målet er å sørge for opplæring slik at foreldrevei-

ledning blir et permanent tilbud også til foreldre med minoritetsbakgrunn.

Nærmere om budsjettforslaget

Post 21 Spesielle driftsutgifter, foreldreveiledning, kan nyttes under kap. 854 post 21

Bevilgningen omfatter driftsutgifter til foreldreveiledningsprogrammet, i hovedsak til opplæring av fagpersoner som skal arrangere foreldreveiledningskurs, produksjon av relevant opplysningsmateriell til foreldre og fagmateriell for ansatte i tjenester som arbeider med barn og familier, prosjekter med vekt på foreldreveiledning for familier med minoritetsbakgrunn, familier og barn i flyktningmottak, metodeutvikling og konferanser.

Post 22 Driftsutgifter til samlivstiltak

Midlene vil bli benyttet til gratis samlivskurs for førstegangsforeldre (*Godt samliv!*), jf. post 60 og av Buudir til dekning av utgifter til administrasjon og kjøp av tjenester knyttet til kurs for foreldre med nedsatt funksjonsevne (*Hva med oss?*). Det er også avsatt midler til gjennomføring av kurset *Hva med oss?* under kap. 842 Familievern post 01 og post 70 og under kap. 858 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet post 21.

Posten er økt med 0,9 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2006 som en videreføring av omdisponeringen som ble foretatt i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2006, jf. post 60.

Post 60 Tilskudd til kommuner til samlivstiltak

Av posten bevilges det midler til kommunene til gjennomføring av *Godt samliv!*. Posten er redusert med 0,9 mill. kroner som en videreføring av omdisponeringen som ble foretatt i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett, jf. post 22. Videre er bevilgningen økt med 3 mill. kroner for å gjøre kurset tilnærmet landsdekkende i 2007. Netto økning av bevilgningen er således 2,1 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2006. Midlene forvaltes av Buudir.

Post 70 Tilskudd

Tilskuddsordningen til samlivstiltak, som omfatter støtte til lokale samlivskurs og utviklingsarbeid, foreslås avvirket fra 1. januar 2007.

Kap. 3830 Samlivstiltak og foreldreveiledning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Diverse inntekter	36	400	415
	Sum kap. 3830	36	400	415

Post 01 Diverse inntekter

Det er i 2007 budsjettert med 415 000 kroner i inntekter knyttet til *Hva med oss?*, samlivskurs for foreldre med barn med nedsatt funksjonsevne. På

posten er det også inntekter fra salg av foreldreveiledningsmaterieell gjennom Akademika, i hovedsak til enkeltpersoner og organisasjoner som ikke får tilsendt materiellet uten kostnader.

Kap. 840 Krisetiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
21	Spesielle driftsutgifter	4 171	5 080	7 196
60	Tilskudd til krisesentre, <i>overslagsbevilgning</i>	114 836	117 431	123 000
61	Tilskudd til incestsentre, <i>overslagsbevilgning</i>	17 097	29 226	41 000
70	Tilskudd til voldsforebyggende tiltak mv.	3 432	4 091	3 975
	Sum kap. 840	139 536	155 828	175 171

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i de resultatmål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005).

Ny finansieringsordning for krisesentrene**80 prosent statlig finansiering**

På landsbasis finnes det 50 krisesentre og to voldtektssentre. Fra og med 2005 overtok Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) ansvaret for forvaltningen av tilskuddsordningen til krise- og voldtektssentrene. Samtidig ble finansieringsordningen endret. Tilskudd fra kommuner, og eventuelt fra fylkeskommuner og helseforetak, skal til sammen dekke 20 prosent av driftsutgiftene, og utløser et statlig tilskudd på 80 prosent. Tidligere var statens andel 50 prosent.

Robust forvaltnings- og finansieringsordning for incestsentrene**Implementere ny ordning**

Stortinget vedtok i juni 2004 at det i løpet av 2004 skulle foretas en vurdering av hvilket tilbud incestsentrene skal gi, hvordan tilbudet skal organiseres

og finansieres, og hvorvidt tilbudet skal lovfestes. På denne bakgrunn ble St.meld. nr. 13 (2004-2005) *Om incestsentra – tilbud, finansiering og forvaltning* lagt fram i desember 2004. Her foreslo departementet blant annet at statsstøtten til incestsentrene, på samme måte som for krisesentrene, skulle økes fra 50 til 80 prosent av driftskostnadene. Det ble også foreslått at forvaltningen av tilskuddsordningen til incestsentrene skulle legges til Bufdir. Stortinget sluttet seg til dette i mars 2005. Ordningen ble innført 1. januar 2006.

Departementet har gitt økonomisk støtte til incestsentrenes interesseorganisasjon stiftelsen Felleskap mot seksuelle overgrep.

Bedre tilgjengelighet og kvalitet ved krisesentrene**Utarbeide tilgjengelighetsplan for krisesentrene**

Som en del av handlingsplanen *Vold i nære relasjoner* har Bufdir gjennomført en kartlegging av tilgjengeligheten til landets krisesentre, blant annet reisetid og reiseavstand til sentrene, åpningstider, informasjon om tilbudet, kompetanse og tilrettelegging av tilbudet for bestemte målgrupper mv. Arbeidet vil bli avsluttet i 2006.

Bufdir har gjennomført en kartlegging av omfanget av kvinner som avvises ved krisesentrene og sett på begrunnelsen for dette. Kartleggingen gir grunnlag for å vurdere egnede tiltak for voldsutsatte kvinner med særskilt problematikk, for eksempel psykisk sykdom eller rusproblemer. Kartleggingen er et bidrag til arbeidet med å finne egnede tiltak for denne gruppen. Resultatene fra kartleggingen er klare i 2006.

Bidra til bedring av krisesentrenes lokaler og bedre tilgjengelighet for kvinner med funksjonshemming

Husbankens låneordning for krisesentrene inngår som ett av tiltakene i handlingsplanen *Vold i nære relasjoner*. Det ble i 2005 gjennomført en rekke informasjonsmøter hvor Husbankens regionkontorer inviterte krisesentrene i sin region til dialog om muligheter for lån til utbedring av lokalene og tilpasning til brukere med spesielle behov. Låneordningen omfatter lån til utbedring, ombygging og ominnredning. Det kan også gis lån til nybygg og etablering av nye sentre.

Styrke kvaliteten på tilbudene til barn ved krisesentrene

Bufdir utlyste midler til tiltak for barn på krisesentrene. Det ble gitt midler til kompetanseheving av ansatte og trivselsfremmende tiltak.

Mindre vold

Styrke arbeidet mot vold mot kvinner og barn

Det er gjennomført tiltak i handlingsplanen *Vold i nære relasjoner*.

Bufdir har gitt tilskudd til voldsforebyggende tiltak. Til sammen 17 lokale samarbeidsprosjekter fikk støtte.

Bufdir har videreført støtten til et prosjekt for å kartlegge kommunenes hjelpetilbud til voldsutsatte kvinner med funksjonshemming. Prosjektet ble gjennomført i et samarbeid mellom Krisesentersekretariatet og Nettverk for kvinner med funksjonshemming. Endelig rapport fra prosjektet forelå i 2006.

Departementet har fulgt opp rapporten fra arbeidsgruppen som kom med forslag til tiltak for å beskytte barn mot overgrep gjennom endringer i barneloven mv. Det vises til nærmere omtale under kap. 841 Samlivsbrudd og konfliktløsning under resultatmålet «Bedre kompetansen for de som praktiserer de nye saksbehandlingsreglene og reglene om høring av barn etter barneloven.»

Regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn (2003–2005) ble etterfulgt av *Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel (2005–2008)*. Departementet har satt i verk informasjonstiltak som skal bidra til å begrense etterspørselen etter seksuelle tjenester. Departementet har også bidratt til arbeidet med å gi bistand og beskyttelse til kvinner og barn som er utsatt for menneskehandel.

Tabell 3.1 Aktiviteten ved krisesentrene 2004–2005

	2004	2005
Antall registrerte krisetelefoner	13 371	12 258
Antall dagbesøk	6 598	7 550
Antall personer som overnattet på krisesentrene, herav	3 607	3 462
- kvinner	2 000	1 900
- barn	1 600	1 550
- menn	7	12
Gjennomsnittlig oppholdstid på krisesentrene for beboere (antall døgn), herav for	20	22
- norske kvinner	15	18
- utenlandske kvinner	23	32
Andel beboere med utenlandsk bakgrunn (prosent)	48	51

Krisesenterstatistikken for 2005 (SSB) viser at sentrene tok imot færre beboere enn året før, men at antall overnattingsdøgn økte i 2005. Anslagsvis

1 900 personer overnattet på krisesentrene. 45 prosent av beboerne hadde til sammen om lag 1 550 barn med på sentrene.

De fleste kvinnene som kommer til krisesentrene har vært utsatt for vold over lengre tid. I 2005 oppga 6 prosent at de kom på grunn av en engangshendelse. I 30 prosent av tilfellene hadde mishandlingen pågått det siste året. De øvrige beboerne hadde vært utsatt for gjentatt mishandling over flere år. 68 prosent av krisesenterbeboerne var enten gift eller levde i samboerskap.

I 2005 hadde 51 prosent av krisesenterbeboerne utenlandsk opprinnelse. Dette er en økning på 3 prosentpoeng i forhold til 2004, og 19 prosentpoeng i forhold til 2001.

Et opphold varte i gjennomsnitt 22 døgn. De utenlandske beboerne bodde i gjennomsnitt nesten dobbelt så lenge på sentrene som de norske beboerne, henholdsvis 32 mot 18 døgn. I tillegg bodde beboere med barn lengre på sentrene enn beboere uten barn. Det var flere kvinner med utenlandsk enn med norsk opprinnelse som hadde med barn på krisesentrene.

Mål og strategier

For 2007 prioriteres følgende mål:

Delmål	Resultatmål
Tilbud om krise- og incestsentre med god kvalitet og tilgjengelighet	Godt tilbud til brukere med særlige behov
Mindre vold mot kvinner og barn	Gjennomføring av tiltak i regjeringens handlingsplaner mot menneskehandel og vold i nære relasjoner

Nærmere omtale av målene følger nedenfor.

Tilbud om krise- og incestsentre med god kvalitet og tilgjengelighet

Godt tilbud til brukere med særlige behov

Krisesentrene gir råd, støtte og veiledning til personer som har vært utsatt for mishandling, vold eller overgrep i hjemmet. I tillegg tilbyr krisesentrene midlertidig overnatting til ofrene og barna deres. Krisesentrene er i hovedsak offentlig finansiert.

Det er et mål å styrke tilgjengeligheten til krisesentrene, herunder å tilrettelegge krisesentrene bedre for voldsutsatte kvinner med nedsatt funksjonsevne. Også sett i sammenheng med øvrige satsinger på tiltak for funksjonshemmede er dette viktig.

Bufdirs kartlegging av omfanget av kvinner som avvises ved krisesentrene, jf. resultatrapport, viser at det på årsbasis er minst 15 prosent av henvendelsene til krisesentrene som avvises. De vanligste avvisningsgrunnene er at kvinnene har store psykiske problemer og/eller har rusproblemer, og at kvinnene ikke har vært utsatt for vold. 71 prosent av de avviste kvinnene fikk tilbud om samtale før de ble avvist, og ble henvist videre til andre hjelpeinstanser. Kartleggingen vil bli fulgt opp i 2006-2007.

I tråd med handlingsplanen *Vold i nære relasjoner* har Nasjonalt kunnskapscenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) fått i oppdrag å utvikle og gjennomføre et kompetansehevingsprogram for krisesentrene og deres samarbeidspartnere. I pro-

grammet inngår fylkesvise kurs over to dager om arbeid med kvinner med innvandrerbakgrunn, med påfølgende veiledning og hospitering ved krisesentre som har særskilt erfaring på området. Kompetansetiltaket skal slutføres og evalueres i 2006. Departementet vil vurdere fortsatt kompetanseheving på området, på grunnlag av resultatene av evalueringen av programmet.

Incestsentrene er primært et støttetilbud på dagtid for voksne som har opplevd seksuelle overgrep, og til pårørende til utsatte barn og ungdommer. Flere incestsentre gir imidlertid også tilbud til barn og unge. Fra og med 2006 blir incestsentrene finansiert på samme måte som krise- og voldtektsentrene.

Det er høsten 2006 etablert en landsdekkende og døgnåpen hjelpetelefon for incestutsatte. Telefonsjefen er lagt til Incestsenteret i Vestfold.

Mindre vold mot kvinner og barn

Gjennomføring av tiltak i regjeringens handlingsplaner mot menneskehandel og vold i nære relasjoner

Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel koordineres av Justisdepartementet. Som et ledd i handlingsplanene har BLD iverksatt en informasjonskampanje som skal bidra til å minske etterspørselen etter seksuelle tjenester. Kampanjen retter seg mot eksisterende og potensielle kunder, og skal gå over en treårsperiode. Arbeidet skjer i samarbeid med bedrifter, kommunale etater og private organisasjoner.

Arbeidet med å gjennomføre tiltak i handlingsplanen *Vold i nære relasjoner* har fortsatt i 2006. BLD er involvert i flere av tiltakene. Se omtale under krisesentrene og kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet

Arbeidet med etableringen av regionale ressursssentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging har fortsatt i 2006. Opprettelsen av regionale ressursssentre i hver av de fem helse-regionene har som mål å styrke den regionale kompetansen på volds- og traumefeltet permanent. Arbeidet skjer i nært samarbeid med Bufetat og vil bli videreført i 2007. De regionale ressursssentrene skal blant annet bistå hjelpeapparatet med kompetanseutvikling, informasjon, veiledning og etablering av nettverk. Også krisetiltakene vil nyte godt av dette.

NKVTS har fått i oppdrag å kartlegge og vurdere dagens hjelpe- og behandlingstilbud til voldsutøvere. Arbeidet skal munne ut i et forslag til videreutvikling av hjelpe- og behandlingstilbudet til voldsutøvere.

Nærmere om budsjettforslaget

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen vil nyttes til oppfølging av tiltak i handlingsplanen *Vold i nære relasjoner* og *Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel (2005-2008)*, samt til andre voldsforebyggende tiltak. Deler av midlene forvaltes av Bufdir. Det er avsatt om lag 3 mill. kroner til drift av landsdekkende hjelpetelefon for incestofre.

Post 60 Tilskudd til krisesentre, overslagsbevilgning

Mål

Bevilgningen skal dekke tilskudd til krisesentre for mishandlede kvinner og deres barn.

Tildelingskriterier

Statstilskuddet er øremerket og utgjør 80 prosent av det totale budsjettet for krisesentrene. Finansieringen er delt mellom kommunene og staten. Vertskommunen for det enkelte tiltak skal godkjenne budsjettet.

Oppfølging og kontroll

Det blir utarbeidet egne retningslinjer for statstilskudd til krise- og voldtektssentrene i form av et årlig rundskriv. Krise- og voldtektssentrene skal avgi årsrapport og statistikk for virksomheten. Tilskuddsordningen forvaltes av Bufdir.

Budsjettforslag 2007

Posten er økt med om lag 5,6 mill. kroner fra saldert budsjett 2006. Som følge av kommunenes tilskudd til krisesentrene er det i 2006, som i 2005, kommet inn søknader som vil medføre en høyere utbetaling av statstilskudd enn opprinnelig budsjettet. Det er tatt høyde for en viss økning i utbetaling av tilskudd i budsjettforslaget for 2007.

Post 61 Tilskudd til incestsentre, overslagsbevilgning

Bevilgningen dekker tilskudd til incestsentre for incestutsatte og pårørende til incestutsattes barn. Tilskuddsordningen forvaltes av Bufdir. Det vises ellers til omtale under post 60.

Posten er økt med om lag 11,8 mill. kroner fra saldert budsjett 2006. Som følge av kommunenes tilskudd til incestsentrene har det i 2006 kommet inn søknader som vil medføre en høyere utbetaling av statstilskudd enn opprinnelig budsjettet. En hadde tilsvarende utvikling i tilskuddsutbetaling ved overgang til ny finansieringsordning for krisesentrene i 2005. Forklaringen antas å være at kommunene har redusert sine tilskudd mindre enn reduksjonen i kommunal tilskuddsandel fra 50 til 20 prosent skulle tilsi. Det er tatt høyde for en viss økning i tilskuddet fra 2006 til 2007.

Post 70 Tilskudd til voldsforebyggende tiltak mv.

Bevilgningen dekker blant annet tilskudd til Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), Alternativ til Vold (ATV) og stiftelsen Fellesskap mot seksuelle overgrep (FMSO). Bufdir forvalter deler av midlene til tiltak og prosjekter i regi av frivillige organisasjoner og andre som arbeider i tråd med tiltak som generelt forebygger voldsbruk i familien og i hjemmet. Midlene som Bufdir disponerer skal også nyttes til tilskudd til forsøks- og utviklingstiltak.

Kap. 841 Samlivsbrudd og konfliktløsning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
21	Spesielle driftsutgifter, meklingsgodtgjørelse, <i>overslagsbevilgning</i>	11 940	11 131	13 630
22	Opplæring, forskning, utvikling mv.	4 429	5 994	7 920
23	Refusjon av utgifter til DNA-analyser, <i>overslagsbevilgning</i>			5 555
70	Utviklings- og opplysningsarbeid m.v.	12 830		
	Sum kap. 841	29 199	17 125	27 105

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i de resultatmål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005), da kapittelet het Familievern og konfliktløsning.

Et godt faglig familievern tilpasset familiens behov

Høy kunnskap og kompetanse i familievernet

Oppfølgingen av *Plan om kompetansetiltak i familievernet* er delegert til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). Blant kompetansehevende tiltak som ble prioritert i 2005, var arbeidet med familier med voldspromatikk. Heving av kompetansen på minoritetsetniske familiers behov for familievernets tjenester ble også prioritert.

Statistikken viser at det som oftest er kvinner som tar kontakt for å få hjelp ved familievernkontorene. Det er igangsatt et målrettet arbeid for å kartlegge menns holdninger til å søke hjelp for samlivsproblemer og utvikle behandlingstilbud mer tilpasset menns oppfatning av sin rolle som partner og far.

Det er videre tatt initiativ til å øke familievernets kompetanse på relasjonsproblemer hos homofile og lesbiske par og familier.

Departementet har gitt Bufdir i oppdrag å vurdere tilbudene om videreutdanning som tilbys familievernkontorenes personale, og etablere et tilbud om lederopplæring for tjenesten. Arbeidet vil bli fullført i 2006.

Godt helhetlig forebyggende familiearbeid og godt samarbeid med barnevern og tilgrensede tjenester

Det foregår faglig utveksling, veiledning og samarbeid om enkeltsaker mellom familievernkontorene og det kommunale barnevernet. Det prøves ut

samarbeid der familievernkontorer og fagteam er samlokalisert, blant annet er en samarbeidsmodell under utprøving i Asker og Bærum. Det er påbegynt et arbeid med å samle erfaringer med sikte på å utvikle samarbeidet.

Departementet har gitt økonomisk støtte til et samarbeidsprosjekt mellom familievern og barnevern i region vest. Det tas sikte på kompetanseoverføring og etablering av et fast samarbeid mellom de to tjenestene.

Det er videre tatt skritt for utprøving av samarbeidsmodeller mellom krisesentrene og familievern/barnevern, slik at den barnefaglige kompetansen på krisesentrene styrkes.

Et godt tilbud til familier med spesielle behov

Styrking av tilbudet til familier med spesielle behov fortsetter. *Hva med oss?* – samlivsveiledning for foreldre som har barn med nedsatt funksjonsevne har vært et treårig prosjekt, og et ledd i regjeringen Bondevik IIs handlingsplan for funksjonshemmede. Prosjektet ble avsluttet i 2004, men kurstilbudet er videreført som en del av tilbudet på samlivsområdet. Tiltaket administreres av Bufdir. Det er også utviklet et kurs tilpasset aleneforeldre med barn med nedsatt funksjonsevne.

Departementet ga midler til prosjekter som legger vekt på minoritetsetniske familiers situasjon. Blant annet er det i Bufetat utviklet et prosjekt som underviser ressurspersoner fra ulike minoritetsmiljøer slik at de kan holde kurs for familier i egne miljøer. Innhold i disse kursene er blant annet regler og normer for samliv og familieliv i Norge, barneoppdragelse og utfordringer i å være foreldre til ungdom mellom to kulturer.

Indre Finnmark familievernkontor, Karasjok, har i tidsrommet 2001-2004 gjennomført et prosjekt med målsetting å bidra til metodeutvikling og kompetanseheving som er relevant for familievern-

nets arbeid med samiske foreldre og par, spesielt med fokus på rusrelaterte problemstillinger og behov for å integrere kulturperspektivet i arbeidet. Dette arbeidet videreføres gjennom det toårige prosjektet *Innlemmelse av nettverk/slekta i behandlingssamtaler*, som er finansiert av Sametinget.

Ni familievernkontorer deltar i et større prosjekt om vold i nære relasjoner. Prosjektet er et samarbeid mellom Alternativ til Vold og Senter for Krisepsykologi. Bufdir har deltatt i referansegruppen for prosjektet og bidratt blant annet med praktisk og økonomisk tilrettelegging slik at de ni familiekontorene som er med i prosjektet har fått bedre vilkår for å delta. Prosjektet gir opplæring til fagteamene om vold og overgrep i nære relasjoner.

Bufdir har også gitt tilskudd til flere samarbeidsprosjekter om voldsforebyggende tiltak.

En godt dokumentert og allment kjent familievern tjeneste

Pålitelig statistikk til rett tid

Arbeidet med å fornye familievernets dataprogram, herunder fornying av familievernets statistikkrapportering, fortsatte. Arbeidet var planlagt ferdig 1. januar 2006. Uavklarte forhold vedrørende eierrettigheter til dataprogrammet har forsinket arbeidet. Implementeringen er, blant annet på denne bakgrunn, utsatt til 1. januar 2007.

God kunnskap om familievern tjenesten i befolkningen

På bakgrunn av rapport fra en arbeidsgruppe, har departementet gitt Bufdir i oppdrag å utarbeide en informasjonsstrategi for familievernet som skal ferdigstilles i 2006.

Et tidsriktig barnebidragsregelverk

Evaluerer nytt regelverk

St.prp. nr. 1 (2004-2005) inneholdt en foreløpig gjennomgang av erfaringene med nytt bidragsregelverk med vekt på omregningsresultatene fra omleggingen høsten 2003. Det ble også varslet en stortingsmelding som evaluerte reformen innen utgangen av 2005. På grunn av regjeringsskiftet ble meldingen utsatt og blir først fremmet høsten 2006.

Det ble i 2005 brukt en del midler over dette kapitlet til utredningsarbeid med sikte på å kunne presentere et så bredt erfaringsmateriale som mulig i denne meldingen. Ett eksempel på dette er at Rikstrykdeverket fikk midler til prosjektet *Erfaringer og motiver som påvirker valget mellom privat avtale og offentlig fastsetting*. Prosjektet ga mye

kunnskap om hvordan trygdeetatens veiledning til brukerne kan bli bedre i bidragssakene for å fremme målet om flere private avtaler. Det vesentligste av forskningen om bidrag og samvær ble imidlertid finansiert over kap. 846 Familie- og likestillingspolitisk forskning, opplysningsarbeid mv. og er rapportert der.

Et tilgjengelig og kvalitetsmessig godt meklingskorps

Tilbud om mekling innenfor to timers reiseavstand og ventetid som ikke overstiger tre uker

Det ble utført 13 567 meklinger i 2005. Dette er om lag 400 flere meklinger enn året før. 60 prosent av meklingene var i forbindelse med separasjon og skilsmisse. 40 prosent var meklinger forut for barnefordelingssaker ved domstoler.

Familievernet utførte 8 192 meklinger på landsbasis. Familievernets andel av meklingene varierer i fylkene fra 20 prosent til 100 prosent. Hver meklingsmekling tok i gjennomsnitt to timer. Dette tallet holder seg stabilt. I 19 prosent av sakene fikk partene time den samme uken som de bestilte meklingsmekling. Meklingsinstansene forsøker å tilby partene meklingsmeklingstime i løpet av tre uker. At 27 prosent måtte vente mer enn tre uker skyldtes i 40 prosent av tilfellene at det ikke passet for partene å møte til den timen de ble tilbudt og 50 prosent skyldtes at mekler ikke hadde tid før, mens i 7 prosent av tilfellene skyldtes det utenforliggende forhold.

I enkelte fylker er det stor pågang ved familievernkontorene som medfører lengre ventetid. Tallene er basert på meklingsstatistikken som utarbeides av Statistisk sentralbyrå. Det er til dels store variasjoner i ventetiden mellom fylkene og også mellom kontorene.

Kontinuerlig opplæring av meklingskorps

For å sikre et godt kvalifisert meklingsapparat ble det gitt midler til opplæring av nye meklere og faglig oppfølging av allerede oppnevnte meklere. Fylkesmannsembetene arrangerer fylkesvis minst én faglig samling for meklerne i året. Det blir lagt vekt på formidling av kunnskaper og ferdigheter fra ulike meklingsmeklingsteorier og -metoder samt orientering om aktuelle lovendringer mv.

En mer målrettet meklingsordning

Bidra til metodeutvikling i forbindelse med meklingsmekling i vanskelige saker

På bakgrunn av en rapport fra Psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo med gjennomgang av litte-

ratur om mekling, samt rapporten *Langt igjen til løsning – Erfaringer med konfliktfylte meklinger etter ekteskapsloven og barneloven* fra HEMIL-senteret ved Universitetet i Bergen, har departementet arbeidet med å klarlegge temaer som bør prioriteres ved videre forsknings- og utviklingsprosjekter vedrørende mekling i saker som er spesielt konfliktfylte. Av ressursmessige årsaker har prosjektutlysningen blitt noe utsatt, men prosjekt om mekling i vanskelige saker vil bli igangsatt i 2006.

Trygghet for at barns rettigheter er sikret etter samlivsbrudd

Legge fram lovforslag for bedre å beskytte barn mot vold og overgrep

Departementet fremmet i 2005 Ot.prp. nr. 103 (2004-2005) med forslag om endringer i barneloven for bedre å beskytte barn mot vold og overgrep, jf. Ot.prp. nr. 11 (2005-2006). Lovendringene ble vedtatt av Stortinget i mars 2006 og trer i kraft henholdsvis 7. april 2006 og 1. januar 2007. Hensikten er å sikre at hensynet til barnet blir ivaretatt i saker om foreldreansvar, fast bosted og samvær, både knyttet til mistanke om vold og overgrep, tilsyn under samvær, en forelders behov for sperret adresse eller fiktiv identitet, og foreldreansvar når en forelder dreper den andre.

Påbegynne evalueringsarbeidet av nye saksbehandlingsregler og senking av aldersgrensen for høring av barn i barneloven

Departementet har i 2005 prioritert å iverksette kompetansehevingstiltak på bakgrunn av den løpende informasjonen departementet har fått om virkninger av reglene. Dette også som en forberede

delse til en kommende evaluering av reglene i 2006/2007.

Bedre kompetansen for de som praktiserer de nye saksbehandlingsreglene og reglene om høring av barn etter barneloven

For å bedre kompetansen for de som praktiserer de nye saksbehandlingsreglene, og som en oppfølging av arbeidsgrupperapporten *Tiltak for å beskytte barn mot overgrep. Forslag til endringer i barneloven mv.*, har departementet, i samarbeid med Kompetanseutvalget for dommere, Norsk Psykologforening og Den Norske Advokatforening, arrangert to vellykkede kurs for dommere, advokater og sakkyndige. Siktemålet er økt kunnskap om skadevirkningene av vold og overgrep og økt kompetanse i håndteringen av barnefordelingsaker hvor det er mistanke om overgrep. Videre har departementet finansiert en artikkelsamling *Samtaler med små barn i saker etter barneloven (Q-1106)* som skal bidra til å heve rettsaktørenes kompetanse i forhold til å informere og høre barnet på en juridisk og barnefaglig forsvarlig måte i saker om foreldreansvar, fast bosted og samvær.

Økt kunnskap om delte familiers situasjon

Kartlegge barns og foreldres erfaringer med delt bosted

Prosjektet *Barns og foreldres erfaringer med delt bosted* ved Institutt for samfunnsforskning går etter planen, og skal avsluttes innen utgangen av 2006.

Mål og strategier

For 2007 prioriteres følgende mål:

Delmål	Resultatmål	Resultatindikator
En god meklingsordning for foreldre ved samlivsbrudd	Et tilgjengelig og kompetent meklingskorps Et godt tilbud til foreldre med høyt konfliktnivå	Andel meklinger som tilbys innen tre uker
Et foreldreskap som oppmuntrer til mye kontakt med begge foreldre	Bred gjennomgang av lov om barn og foreldre	

Delmål	Resultatmål	Resultatindikator
	Utredning av tiltak for å minske konfliktnivået i delte familier	
Ivaretagelse av barns rettigheter i delte familier	Evaluerings av de nye saksbehandlingsreglene i lov om barn og foreldre	
	God kunnskap og informasjon om barn og samlivsbrudd	
En god barnebidragsordning som bygger på begge foreldrenes ansvar for å forsørge og å oppdra egne barn	Oppfølging av stortingsmeldingen som evaluerer 2003-reformen	
Sikker fastsetting av farskap etter barne-loven	Dekning av kostnadene ved DNA-analyser rekvirert av domstolene og Arbeids- og velferdsdirektoratet	

Nærmere omtale av målene følger nedenfor.

En god meklingsordning for foreldre ved samlivsbrudd

Et tilgjengelig og kompetent meklingskorps

Departementet har satt som mål at det som hovedregel ikke skal være mer enn tre ukers ventetid for å komme til meklingsapparatet skal være så godt utbygd at foreldrene skal ha tilbud om meklingsapparatet innenfor to timers reisevei fra siste felles bopel. Det skal gjennomføres minst én faglig samling for meklerne i året. Bufdir arrangerer innføringskurs i meklingsapparatet én eller to ganger i året.

Et godt tilbud til foreldre med høyt konfliktnivå

Store og vedvarende konflikter mellom foreldrene i forbindelse med samlivsbrudd skaper problemer for barna. En god og målrettet meklingsordning vil gi foreldrene hjelp til å løse konflikter og inngå gode avtaler som gjelder barna. Fra 2007 blir meklingsordningen mer fleksibel og bedre tilpasset de enkelte sakene, slik at det brukes mindre tid på foreldre som ikke har utbytte av meklingsapparatet og mer tid på foreldre med store konflikter. Totalt blir det mulighet for syv timers meklingsapparat, dersom foreldrene ønsker det og mekleren mener det kan føre fram til en avtale.

Departementet har i 2006 utlyst et flerårig FoU-prosjekt for å utvikle meklingsmetodikk for de særlig konfliktfylte sakene. Prosjektet vil etter planen igangsettes ved årsskiftet.

Et foreldreskap som oppmuntrer til mye kontakt med begge foreldre

Bred gjennomgang av lov om barn og foreldre

Under Stortingets behandling av Ot.prp. nr.11 (2005-2006) *Om lov om endringer i barnelova mv.*

våren 2006, ba flertallet regjeringen om å vurdere å endre samværsnormen slik at barnets samvær med begge foreldrene ble mer lik. Flertallet ba også regjeringen om å vurdere om «best mulig samvær» kan erstattes av «mest mulig samvær». Departementet vil igangsette en gjennomgang av barneloven der blant annet disse spørsmålene vil bli vurdert. Gjennomgangen vil legge vekt på barns behov for god kontakt med begge foreldre etter et samlivsbrudd.

Utredning av tiltak for å minske konfliktnivået i delte familier

Det er behov for mer kunnskap og kompetanseheving om hva som kan gjøres for å dempe konflikter mellom foreldre i delte familier, og hvordan foreldresamarbeidet kan styrkes til beste for barnet. Det vil bli satt i gang forskning, kursvirksomhet og veiledning.

Evaluerings av de nye saksbehandlingsreglene for domstolene vil kunne bidra til å bedre samarbeidsklimaet mellom foreldrene i høykonfliktsaker.

Ivaretagelse av barns rettigheter i delte familier

Evaluerings av de nye saksbehandlingsreglene i lov om barn og foreldre

Med virkning fra 1. april 2004 ble det innført nye saksbehandlingsregler i barnefordelingssaker som har som hovedmålsetting å sikre barnets beste. Dommeren kan etter de nye reglene la seg bistå av barnefaglig kompetente personer på en mer målrettet måte for å bidra til avtaleløsninger mellom foreldrene. Sakkyndige kan blant annet bistå og mekle mellom foreldrene i og utenfor saksforberedende møter og veilede foreldrene ved praktisering av avtale i en prøveperiode. Aldersgrensen for høring av barn ble samtidig senket fra 12 til 7 år.

Ved lovendringene er det lagt til grunn at det som hovedregel er best for barnet at foreldrene blir enige om omsorgsløsning, og at avtalene blir gode og robuste med sakkyndig bistand. Enighet mellom foreldrene vil, i motsetning til en mer langvarig tvist for domstolene, kunne virke konflikt-dempende og gi bedre grobunn for det framtidige samarbeidet mellom foreldrene.

Det vil bli gjennomført en evaluering av de nye reglene for å se om hensynet til barnets beste blir ivaretatt på en god måte.

God kunnskap og informasjon om barn og samlivsbrudd

Departementet legger stor vekt på å gi god informasjon om relevant lovgivning og om ulike ordninger for barnefamiliene. Departementet vil bidra til fortsatt kompetansheving for advokater, sakkyndige og dommere som behandler saker etter barneloven. Måten regelverket håndteres på i praksis er svært viktig for å sikre at barnets beste ivaretas, blant annet i saker der det er påstander om vold og overgrep og bestemmelsen om høring av barn.

En god barnebidragsordning som bygger på begge foreldrenes ansvar for å forsørge og oppdra egne barn

Oppfølging av stortingsmeldingen som evaluerer 2003-reformen

Meldingen som evaluerer bidragsreformen vil bli fulgt opp med de nødvendige lov- og forskriftsendringer. Det vil også bli lagt vekt på å forbedre informasjonen om regelverket. Ikke minst vil det bli arbeidet med sikte på at flere foreldre skal avtale bidraget seg imellom uten å ha behov for offentlig medvirkning.

Sikker fastsetting av farskap etter barneloven

Dekning av kostnadene ved DNA-analyser rekvirert av domstolene og Arbeids- og velferdsdirektoratet

Rutinemessig bruk av DNA-analyser i farskapssaker hvor det etter barneloven kan pålegges blodprøver videreføres. Departementet dekker kostnadene ved DNA-analyser i farskapssaker som er

rekvirert av domstolene eller Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Nærmere om budsjettforslaget

Post 21 Spesielle driftsutgifter, meklingsgodtgjørelse, overslagsbevilgning

Posten omfatter godtgjøring til meklingsinstanser utenom familievernnet, herunder dekning av reiseutgifter i særlige tilfeller og utgifter til tolk når slike utgifter ikke faller inn under refusjonsordningen for tolketjenesten. Godtgjøring til meklere utenom familievernnet gis etter tilsvarende satser som for fri rettshjelp. I 2006 er satsen 805 kroner per time. Satsen kan bli justert per 1. januar 2007.

Posten er økt med om lag 2,5 mill. kroner fra 2006.

Post 22 Opplæring, forskning, utvikling mv.

Posten omfatter midler til opplæring av nye meklere og til kompetanseutvikling for meklerkorpset. Midler til opplæring av meklerne utbetales av fylkesmannen. Departementet vil nytte midler fra posten til gjennomgang av barneloven samt utredning av tiltak for å redusere konfliktnivået i delte familier. Midler vil også bli benyttet til evaluering av de nye saksbehandlingsreglene i barneloven, samt kompetansetiltak og informasjonsmateriell knyttet til barneloven.

Det er avsatt 672 000 kroner til fylkesmennenes saksbehandlingsprogram for separasjons- og skilsmisssaker, Sep./skil. Bevilgningen til dette formålet lå tidligere under kap. 846 post 21.

Post 23 Refusjon av utgifter til DNA-analyser, overslagsbevilgning

Rettsmedisinsk institutt ved Universitetet i Oslo (RMI) utfører alle DNA-analyser som rekvireres av domstolene eller av Arbeids- og velferdsdirektoratet ved fastsetting av farskap, og departementet refunderer utgiftene dette medfører. Utgiftene til DNA-analyser følger automatisk barnelovens regelverk om fastsetting og endring av farskap. Post 23 er nyopprettet. Midlene ble tidligere bevilget under kap. 846, post 22, som er foreslått avvirket fra 1. januar 2007.

Kap. 3841 Samlivsbrudd og konfliktløsning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Diverse inntekter	35		
	Sum kap. 3841	35		

Post 01 Diverse inntekter

Inntekten skriver seg fra egenandeler fra *Hva med oss?*. Ordningen trådte i kraft sent i 2005, og for 2007 budsjetteres denne inntekten på kap. 3830.

Kap. 842 Familievern

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i>	151 120	151 415	167 262
21	Spesielle driftsutgifter	5 161	6 006	4 900
70	Tilskudd til kirkens familievern mv, <i>kan nyttes under post 01</i>	112 294	113 565	108 880
	Sum kap. 842	268 575	270 986	281 042

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i de resultatmål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005), da het kapittelet Statlig forvaltning av familievernnet.

Styrke og videreutvikle kompetanse og tilbud i familievernnet**Likeverdig tilbud i regionene**

Likeverdighet i tilbudene innenfor familievernnet betyr ikke nødvendigvis lik ressursinnsats per innbygger eller like lang ventetid for behandlingssamtaler. De store variasjonene i geografi, befolknings sammensetning og lokale forhold gjør det nødvendig å ha ulike kriterier. I samarbeid med regionkontorene har Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) vurdert hvilke regioner og enkeltkontorer som har underdekning, og har påbegynt en utjevning. Region vest i Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) har for eksempel utarbeidet en modell for tildeling til det enkelte familievernkontor, og midlene er fordelt i henhold til denne modellen. Høsten 2005 ble det startet et prosjekt i Bufdir for å utvikle et nytt opplegg for statistikk og rapportering, samt få igangsatt utvik-

ling av et nytt dataprogram til bruk i tjenesten. Dette vil gi et bedre grunnlag for å arbeide videre med dimensjoneringen av familievernnet.

Kompetanseutvikling for de ulike faggruppene i tjenesten

Bruken av sentrale kompetansemidler benyttes til å følge opp *Plan om kompetansetiltak i familievernnet*. Midlene har fra og med 2005 vært administrert av Bufdir. Med utgangspunkt i departementets kartlegging av ledernes utviklingsbehov (2003) ble det i første halvår 2005 startet opp et arbeid i Bufdir for å styrke lederopplæringen i staten. Det skilles mellom lederopplæring som er felles for familievern og barnevern, og lederutvikling som fokuserer på familievernets spesielle behov.

I alt 15 søknader om kompetansemidler ble imøtekommet. Det ble gitt avslag på ti søknader. Blant prosjektene som har fått støtte er: *Beste praksis – brukerrettet kvalitetsutvikling, metodeutvikling og kompetanseutvikling i arbeid med par, familier med rusrelatert problematikk i Sàpmi, semistrukturert affektbevissthetsintervju, barn i langvarige barnefordelingssaker og Adam – hvor er du?*, et prosjekt om menn og vold.

Godt utviklet og brukerrettet forebyggende familiearbeid

Styrking av det utadrettede forebyggende familiearbeidet i familievernnet

For å styrke det utadrettede forebyggende familiearbeidet er det gjennomført en rekke ulike tiltak, som blant annet omfatter samlivskurs, undervisning/ veiledning av studenter, veiledning og kurs overfor hjelpeapparat og informasjon i media.

Økt deltakelse i det helhetlige forebyggende familiearbeidet

Blant de prioriterte tiltak i 2005 som familievernnet har engasjert seg i er *Godt samliv!* – gratis samlivskurs for førstegangsførelse, *Hva med oss?* – samlivsveiledning for foreldre med barn med nedsatt funksjonsevne, og flere prosjekter overfor familier med minoritetsetnisk bakgrunn. Se nærmere omtale under kap. 830 Samlivstiltak og foreldreveiledning.

God kommunikasjon og informasjon internt og eksternt

God kommunikasjon innad i tjenesten, mellom kontorene, regionen og staten

I løpet av første del av 2005 ble alle familievernkontorene tilknyttet Bufetats intranett og de har felles IKT-løsning. Tilgjengelige e-postsystemer og tilgang til internett har gitt en betydelig økt kontaktflate og bedre informasjonsflyt internt og eksternt.

Utvikle en informasjonsstrategi for familievernnet

Arbeidet med en informasjonsstrategi for familievernnet har pågått i 2005. Strategien skal ferdigstilles av Bufdir i 2006.

Mål og strategier

For 2007 prioriteres følgende mål:

Delmål	Resultatmål
En velfungerende familievern tjeneste	Høy kompetanse og god kvalitet i tjenesten Et godt tilbud til familier med spesielle behov Gjøre familievernkontorene mer tilpasset menns behov Avklare forvaltningsordning for de private familievernkontorene i lys av eventuell ny eierstruktur God dokumentasjon av og informasjon om tjenesten

Nærmere omtale av målene følger nedenfor.

En velfungerende familievern tjeneste**Høy kompetanse og god kvalitet i tjenesten**

Familievernnet er en tjeneste med faglig kompetanse på spesialistnivå. Bufdir har ansvaret for å sikre og videreutvikle høy kompetanse i tjenesten. Dette skal ivaretas gjennom prioriterte tiltak i *Kompetanseplanen for familievernnet* som ble revidert i 2006. Bufdir er i gang med å utvikle et tilbud om lederopplæring for lederne ved familievernkontorene i nært samarbeid med Bufetats regionkontorer. Tilbudet videreutvikles i 2007. I tillegg til kjerneoppgavene behandling, rådgivning og meklingsdriver familievernkontorene utadrettet virksomhet, som kursvirksomhet og undervisning rettet mot hjelpeapparatet og publikum. Kompetanseutvikling og -spredning skjer blant annet gjennom opplæring og metodeutvikling. Det er viktig at familievernets kunnskap på denne måten får et bredt nedslagsfelt. Familievernnet har en viktig

rolle i ulike prosjekter i forebyggende familiearbeid. Flere prosjekter er i 2006 i avslutningsfasen, og departementet avventer evaluering og sluttrapporter for å kunne ta stilling til hvordan erfaringer og kunnskap kan videreføres.

Et viktig kvalitetskriterium for familievernnet er at brukerne er tilfredse med tjenesten. Arbeidet med å utvikle en metode for brukerrettet kvalitetsutvikling og kvalitetssikring vil fortsette. Tiltaket er prosjektorganisert i Bufdir. Det arbeides med en kunnskapsstatus på området. Det skal etableres et samarbeid med interne og eksterne ressurspersoner med sikte på å lansere en modell for utprøving i 2007. Målet er å komme fram til en anbefalt modell som kan komme til generell anvendelse i tjenesten. Utviklingen av prosjektet skjer i nært samarbeid med familievernkontorene.

Fylkesmannen har tilsyn med familievernnet. Det vil bli iverksatt tiltak for å gjøre dette tilsynet mer målrettet, ensartet og samordnet, som et ledd i kvalitetssikringen av familievernnet.

Et godt tilbud til familier med spesielle behov

Tilbudet om samlivskurset *Hva med oss?* fortsetter. Utvalgte familievernkontorer tilføres midler for å fungere som ressurskontor i hver region. Det arbeides parallelt med en faglig og metodisk videreutvikling av kurstilbudet. Utviklingen av et tilbud særlig egnet for aleneforeldre med barn med ned-satt funksjonsevne har blitt godt mottatt, og dette tilbudet vil videreføres og styrkes. Det arbeides videre med å samle erfaringer om hvordan man kan organisere oppfølgingstilbud til foreldre som allerede har benyttet seg av kurstilbudet. I samarbeid med Sosial- og helsedirektoratet og brukerorganisasjonene vil Bufdir arrangere en landskonferanse i 2007 hvor fokus vil være på kvalitetsperspektivet i møtet mellom familie og hjelpeapparatet.

Et godt forebyggende tilbud til minoritetsetniske familier er et prioritert mål. Blant de sentrale satsingsområdene er utvikling av forbedret faglig metodikk i terapeutisk og forebyggende arbeid med minoritetsetniske familier. Bedre treffsikkerhet overfor disse familiers behov vil kunne være et bidrag til integrering og inkludering. I samarbeid med Utlendingsdirektoratet har departementet finansiert et treårig forskningsprosjekt i regi av Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) som har hatt fokus på integrering av minoritetsetnisk perspektiv i familievernet. Prosjektet har systematisert tjenestens erfaringer med minoritetsetniske familier i behandling og mekling, kartlagt de ansattes kompetanse og kulturforståelse og innhentet erfaringer og evalueringer fra brukere med minoritetsbakgrunn. Prosjektet avsluttes i løpet av 2006. På bakgrunn av prosjektets sluttrapport vil departementet vurdere hvordan konklusjonene skal følges opp.

Det er et mål at lesbiske og homofile par og familier skal benytte seg av familievernets tilbud i større grad enn i dag. Tilbudet til likekjønnspar skal videreutvikles, blant annet ved å styrke kompetansen ved familievernkontorene på særlige utfordringer i denne type parforhold og familier.

Satsing for å hjelpe barn som vokser opp med vold i familien fortsetter. Flere familievernkontorer er med i et prosjekt i regi av Senter for krisepsykologi og Alternativ til vold som har som mål å gi bedre hjelp til barn som er utsatt for eller vitne til vold i nære relasjoner. Prosjektet tar blant annet sikte på å utvikle bedre faglig metodikk i behandling av familier med voldsproblematikk. Det vil også bli gitt gruppetilbud til kvinner som har vært utsatt for vold.

Gjøre familievernkontorene mer tilpasset menns behov

En måling utført av MMI i 2006 viser at færre menn enn kvinner har kjennskap til familievernet. Statistisk viser det seg også at det er betydelig flere kvinner (60-65 prosent) som bestiller time for samlivsproblemer. Måltrettet informasjon blant annet for å øke menns kjennskap til familievernet og gjøre menn mer oppmerksomme på familievernets tilbud vil inngå i informasjonsstrategien for familievernet. Internett er en viktig informasjonskanal for mange menn. Opplysninger om lokale familievernkontorer og deres tilbud skal i større grad gjøres tilgjengelig på internett. Det vil bli gitt tilbud om sinnemestring for menn med aggresjonsproblemer. Igangsatte tiltak i familievernet for å styrke mannens rolle og funksjon i samliv og omsorg for barn vil bli videreført, herunder prosjektet *Adam, hvor er du?* ved Familievernkontoret i Egersund.

Avklare forvaltningsordning for de private familievernkontorene i lys av eventuell ny eierstruktur

Ved utgangen av første halvår 2006 var 43 av landets 65 familievernkontorer offentlige og 22 privat (kirkelig) eide. Hvert enkelt privat kontor har inngått driftsavtale med Bufetat. I 2006 har Kirkens Familievern inngått en intensjonsavtale med Diakonhjemmet. Formålet med avtalen er å vurdere hvorvidt Kirkens Familievern skal bli en del av Diakonhjemmets stiftelse. Departementet tar en eventuell sammenslåing til etterretning. BLD ser positivt på ideelle organisasjoners rolle i familievernet og vil i den videre prosess ha som utgangspunkt at det fortsatt vil være diakonale familievernkontor i Norge. Departementet er videre opptatt av at det faglige tilbudet på familievernområdet ikke skal svekkes og at det fortsatt skal være et faglig samarbeid på tvers av eierseksjonene.

God dokumentasjon av og informasjon om tjenesten

Familievernkontorene rapporterer om sin faglige virksomhet én gang i året til Statistisk sentralbyrå (SSB). Rapporteringen danner grunnlag for SSBs familievernstatistikk. Pålitelig statistikk om familievernets virksomhet kan gi grunnlag for fortløpende vurdering av om tjenesten fungerer etter forutsetningene. Arbeidet med å forbedre den offisielle statistikken om familievernet pågår. I 2007 vil det bli ferdigstilt et nytt statistikkprogram, blant

annet for å forbedre datagrunnlaget. Den nye versjonen vil bli mer brukervennlig.

Ett av virkemidlene for å styrke det forebyggende familiearbeidet er økt informasjon om samliv, samlivsproblemer og hjelpetilbud i den anledning. Det er utarbeidet en informasjonsstrategi for å gjøre familievernets tilbud bedre kjent. Hovedbudskapet til allmennheten vil være: «De fleste par og familier opplever fra tid til annen vansker eller konflikter. Det finnes hjelp i familievernet. Den er lett tilgjengelig for alle». Departementet vil i samarbeid med Bufdir ta stilling til hvordan informasjonsstrategien skal implementeres. Prioriterte tiltak blir iverksatt i 2007.

Nærmere om budsjettforslaget

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under post 70

Posten dekker lønn til faste stillinger, engasjementer, ekstrahjelp og godtgjørelser samt utgifter til varer og tjenester i det offentlige familievernet. Posten omfatter også tilskudd til offentlige familievernkontorers oppgaver knyttet til samlivstiltaket *Hva med oss?* jf. kap. 830 Samlivstiltak og foreldreveiledning. Posten skal også dekke administrasjonsutgifter knyttet til familievernet ved regionkontorene i Bufetat.

Posten er økt med om lag 15,8 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2006. 9 mill. kroner av denne økningen kommer av at de kirkelige familievernkontorene i Ålesund og Molde overtas av Bufetat region Midt-Norge i 2006, jf. post 70. 1,4

mill. kroner av økningen skal gå til å dekke reguleringspremie til KLP for 2007.

Som følge av gjeninnføring av regionalt differensiert arbeidsgiveravgift fra 1. januar 2007 er posten redusert med 1,445 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker utgifter til forskning, utviklingsarbeid og kompetanseheving i familievernet. Deler av bevilgningen forvaltes av Bufdir, blant annet til oppfølging av tiltak i *Kompetanseplanen for familievernet* og til utvikling av et system for brukerrettet kvalitetsutvikling.

Posten er redusert med om lag 1,1 mill. kroner som er omdisponert til andre formål.

Post 70 Tilskudd til kirkens familievern mv., kan nyttes under post 01

Midlene på posten nyttes til å finansiere drift av kirkelige familievernkontorer. De kirkelige familievernkontorene gis midler til drift ved tilskuddsbrev fra Bufetat i henhold til inngått avtale om drift av familievernkontorer. Posten omfatter også tilskudd til kirkelige familievernkontorers oppgaver knyttet til samlivstiltaket *Hva med oss?*, jf. post 01 og kap. 830 Samlivstiltak og foreldreveiledning. Posten dekker videre tilskudd til drift av organisasjonen Kirkens Familievern.

Under post 01 er det orientert om økning av posten grunnet Bufetats overtakelse av to kirkelige familievernkontorer. Post 70 er redusert tilsvarende.

Kap. 3842 Familievern

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Diverse inntekter	2 443		
15	Refusjon av arbeidsmarkedstiltak	59		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	493		
18	Refusjon av sykepenger	2 670		
	Sum kap. 3842	5 665		

Post 01 Diverse inntekter

Inntektene skriver seg fra ulike prosjekter og tiltak.

Post 15 Refusjon av arbeidsmarkedstiltak

På posten regnskapsføres refusjoner i henhold til ordningen med refusjon av arbeidsmarkedstiltak. Utgifter tilsvarende refusjoner regnskapsføres på kap. 842 Familievern.

Post 16 Refusjon av fødselspenger/ adopsjonspenger

På posten regnskapsføres refusjoner i henhold til ordningen med refusjon av fødsels- og adopsjonspenger. Utgifter motsvarende refusjonen regnskapsføres på kap. 842 Familievern.

Post 18 Refusjon av sykepenger

På posten regnskapsføres refusjoner i henhold til ordningen med refusjon av sykepenger. Utgifter motsvarende refusjonen regnskapsføres på kap. 842 Familievern.

Kap. 843 Likestillings- og diskrimineringsnemnda

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter		1 500	2 077
	Sum kap. 843		1 500	2 077

Status for virksomheten

Lov om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda trådte i kraft 1. januar 2006, og Likestillings- og diskrimineringsnemnda ble oppnevnt 10. februar 2006.

Nemnda er et kollegialt organ med 12 medlemmer, hvorav én leder, én nestleder, seks øvrige medlemmer og fire varamedlemmer. I hvert nemndmøte deltar fem medlemmer. Nemnda har

et eget sekretariat som forbereder møtene i nemnda, legger fram saker for nemnda, utformer utkast til nemndas vedtak og administrerer ordningen med tvangsmulkt. Departementet har det administrative ansvaret for nemnda, herunder ansettelse for sekretariatet.

Mål og strategier

For 2007 prioriteres følgende mål:

Delmål	Resultatmål	Resultatindikator
Behandle de saker som blir brakt inn for nemnda eller som nemnda ber seg forelagt	Korrekt og effektiv saksbehandling	Saksbehandlingstid
	Gjøre nemndas vedtak og uttalelser offentlig tilgjengelig	

Nærmere omtale av målene følger nedenfor.

Behandle de saker som blir brakt inn for nemnda eller som nemnda ber seg forelagt

Korrekt og effektiv saksbehandling

Nemnda behandler saker om forskjellsbehandling etter likestillingsloven, diskrimineringsloven, arbeidsmiljølovens kap. 13 og boliglovgivningens diskrimineringsforbud.

Nemnda skal treffe vedtak eller gi uttalelser i saker som blir brakt inn for nemnda eller som nemnda selv ber seg forelagt. Alle sakene er først behandlet av Likestillings- og diskrimineringsombudet.

I 2006 har nemnda i det vesentlige behandlet saker etter likestillingsloven. Nemnda må regne med større aktivitet i 2007 enn i 2006, da klager på diskrimineringsgrunnlag som var nye i 2006 vil komme inn.

For å sikre tillit til nemndas uavhengige stilling vil sekretariatet for nemnda og nemndas møter flyttes til egne lokaler, atskilt fra Likestillings- og diskrimineringsombudet.

Gjøre nemndas vedtak og uttalelser offentlig tilgjengelig

Nemnda vil lage en strategi for å gjøre nemndas vedtak og uttalelser offentlig tilgjengelig ved å legge disse ut på hjemmesiden og på annen måte

gjøre de kjent i de miljøer som særlig måtte ha interesse for vedtakene/uttalelsene.

Nærmere om budsjettforslaget

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønn til medarbeidere og øvrige driftsutgifter for sekretariatet, og godtgjørelse og

utgiftsdekning for nemndsmedlemmer og eventuelle vitner og sakkyndige som innkalles.

Posten er økt med 577 000 kroner fra saldert budsjett 2006.

Likestillings- og diskrimineringsnemnda hadde to ansatte per 1. mars 2006.

Kap. 844 Kontantstøtte

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 846 post 50</i>	1 094	1 243	
70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	2 942 727	2 407 000	1 993 000
	Sum kap. 844	2 943 821	2 408 243	1 993 000

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i de resultatmål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005).

God kunnskap om bruk og virkninger av kontantstøtte

Prosjekter som belyser småbarnsforeldres tilpasning til yrkesliv og omsorgsoppgaver

To prosjekter ble videreført: *Økonomisk likestilling i norske barnefamilier* (Universitetet i Bergen) og et prosjekt der man analyserte kontantstøtteordningens virkninger på foreldrenes yrkesdeltakelse i et noe lengre tidsperspektiv enn det som har vært mulig hittil (SSB-rapport 23/2005). Det ble også startet opp et nytt prosjekt om bruk av kontantstøtte og barnehage blant familier med innvandrerbakgrunn i regi av Statistisk sentralbyrå (SSB).

Prosjektet *Økonomisk likestilling i norske barnefamilier* ble avsluttet i 2005. Dette var et nettverksprosjekt som tar opp økonomien *innad* i familien med vekt på kjønnsperspektivet og med utgangspunkt i datatilfang både fra kvantitative og kvalitative undersøkelser. Prosjektet vil totalt resultere i tre artikler om temaet – to norskpubliserte og en i *Sociological Review*. En hovedkonklusjon er at rettferdighet og likestilling er viktige verdier i fordelingen innad i familien, men det konkrete innholdet i disse begrepene har de siste ti til femten årene vært i sterk endring. Empirien viser svært ulike økonomiske forvaltningssystemer i ulike familier.

Prosjektet om kontantstøtteordningens virkning på foreldrenes yrkesdeltakelse beregnet virkningen til et redusert arbeidstilbud på vel 14 000 årsverk per år ved sammenlikning av 1998 og 2002. Mødrene står for 11 000 av disse årsverkene. Til sammenlikning ble det i stortingsproposisjonen om innføring av kontantstøtteordningen anslått en reduksjon i årsverkene fra 5 000 til 10 000 per år, noe som lå nært opp til den virkningen man kunne måle på forholdsvis kort sikt. Dette prosjektet forsøker å isolere effekten av kontantstøtteordningen ved å korrigere for mange av de faktorene som kan antas å ha påvirket forskjeller i arbeidstilbudet over dette tidsrommet. Som påpekt i rapporten har imidlertid en slik metode for å etablere en klar årsak/virkning-effekt klare begrensninger.

SSB har på oppdrag fra departementet gjennomført et prosjekt om omfang av bruk av kontantstøtte blant barn med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn (SSB-rapport 26/2006). Rapporten viser at en større andel barn med ikke-vestlig bakgrunn bruker kontantstøtte enn gjennomsnittet for alle barn i kontantstøttealder, henholdsvis 78 og 62 prosent per 1. september 2004. Hvis man ser på alle ett- og toåringer, har det vært en nedgang i bruken av kontantstøtte i perioden 1999-2004. For barn med ikke-vestlig bakgrunn har det vært en liten økning i bruken av kontantstøtte i samme periode. Bedret barnehagedekning ser altså ikke ut til å ha påvirket bruken av kontantstøtte for denne gruppen.

Barn med kontantstøtte

Ifølge statistikk for bruk av kontantstøtte (Rikstrygdeverket) mottok i gjennomsnitt 74 327 barn støtte i 2005 (64,2 prosent av ett- og toåringene). Dette er 3 857 færre barn enn i 2004, hvor 78 184 barn (68,6 prosent) var med i ordningen. Reduksjonen skyldes 5 566 flere barn med heltidsplass i barnehage og 1 709 flere barn i aldersgruppen. Det er flere ett- enn toåringer med kontantstøtte, henholdsvis 41 508 (71 prosent) og 32 819 (57,3 prosent), en reduksjon på henholdsvis 3,3 og 5,5 prosentpoeng fra 2004. Andelen barn med delvis kontantstøtte var på 11,1 prosent, 0,2 prosentpoeng lavere enn i 2004. Det er mer vanlig å motta delvis kontantstøtte for toåringene enn for ettåringene – henholdsvis 25,6 og 10,6 prosent mottar delvis støtte.

Kontantstøtten ble utbetalt til kvinner i 95 prosent av tilfellene.

Kontantstøtten ble utbetalt til kvinner i 95 prosent av tilfellene.

Mål og strategier

For 2007 prioriteres følgende mål:

Delmål	Resultatmål
Kontantstøtte til 1- og 2-åringer uten tilbud om fulltids barnehageplass	Videreføre kontantstøtteordningen

Nærmere omtale av målene følger nedenfor.

Kontantstøtte til 1- og 2-åringer uten tilbud om fulltids barnehageplass

Videreføre kontantstøtteordningen

Det er et mål at alle barn under skolealder skal gis et tilbud om barnehageplass. Kontantstøtteordningen videreføres i 2007 for ett- og toåringer som ikke gjør bruk av full barnehageplass det ytes offentlig driftstilskudd for.

Nærmere om budsjettforslaget**Post 70 Tilskudd, overslagsbevilgning****Mål**

- gi småbarnsforeldre mer tid til omsorg for egne barn
- legge til rette for større frihet i valg av omsorgsform for barna
- gi mer likhet i de statlige overføringene til småbarnsfamiliene uavhengig av omsorgsform

Tildelingskriterier

Kontantstøtteordningen er hjemlet i lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre. Tildelingskriteriene framgår av loven.

Oppfølging og kontroll

Kontantstøtteordningen forvaltes av Arbeids- og velferdsdirektoratet (fram til 1. juli 2006 Rikstrygdeverket), som administrativt er underlagt Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Det er etablert rutiner for samhandling mellom Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og BLD om blant annet årlige tildelingsbrev og etatsstyring generelt. Som ledd i resultatoppfølging og økonomikontroll avholdes etatsstyringsmøter og faglige kontaktmøter mellom nevnte departementer og Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Budsjettforslag 2007

Budsjettforslaget er basert på uendrede stønads-satser fra 2006, og prognoser over:

- forventet antall ett- og toåringer i 2007 basert på blant annet SSBs siste befolkningsframskriving
- forventet utvikling i bruk av kontantstøtteordningen basert på Rikstrygdeverkets statistikk, måltall for barnehageutbyggingen i 2006 og 2007 jf. omtale i Kunnskapsdepartementets proposisjon under kap. 231 Barnehager

Tabell 3.2 Antall stønadsberettigede barn. Prognoser for 2006 og 2007.

	Gjennomsnitt 2005	Gjennomsnitt 2006	Gjennomsnitt 2007
Antall ett- og toåringer med kontantstøtte	74 327	66 700 ¹	55 500

¹ Saldert budsjett

Tabell 3.3 Forslag til satser for kontantstøtte i 2007 (kroner)

Avtalt oppholdstid i barnehage per uke	Kontantstøtte i prosent av full ytelse	Beløp per barn per år	Beløp per barn per måned
Ikke bruk av barnehageplass	100	39 636	3 303
Til og med 8 timer	80	31 704	2 642
9 – 16 timer	60	23 784	1 982
17 – 24 timer	40	15 852	1 321
25 – 32 timer	20	7 932	661
33 timer eller mer	Ingen kontantstøtte	0	0

Kap. 845 Barnetrygd

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Tilskudd	14 303 513	14 290 000	14 351 300
	Sum kap. 845	14 303 513	14 290 000	14 351 300

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i de resultatmål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005).

Tilskudd til forsørgelse av barn

Videreføre barnetrygden som en universell støtteordning

Barnetrygden ble videreført uten endringer i 2005. Antall stønadsmottakere og stønadsberettigede barn i 2005 framgår av tabellene 3.5 og 3.6.

EFTAs overvåkningsorgan ESA stevnet i april 2005 Norge inn for EFTA-domstolen. ESA mente at det er i strid med EØS-avtalen at Norge setter som vilkår for utbetaling av finnmarkstillegget i barnetrygden at barn og foreldre er bosatt i tiltakssonen i Finnmark og Nord-Troms. Det vises til nærmere omtale i St.prp. nr. 1 (2005-2006). EFTA-domstolen avsa 3. mai 2006 dom i saken. Domstolen mener at vilkåret om bosetting i tiltakssonen ikke er i strid

med EØS-avtalen. Ordningen kan dermed videreføres som i dag.

Vurdere kontrolltiltak mv. i forbindelse med barns utenlandsopphold

I Ot.prp. nr. 13 (2005-2006), jf. Ot.prp. nr. 106 (2004-2005) ble det foreslått å innføre meldeplikt for skoler når elever har fravær som kan skyldes utenlandsopphold. Det ble også foreslått å stramme inn retten til barnetrygd under utenlandsopphold. Lovendringene ble vedtatt av Stortinget i mars 2006. Skolenes meldeplikt trådte i kraft 1. juli 2006. Fra 1. januar 2007 strammes retten til barnetrygd under utenlandsopphold inn, jf. nærmere omtale under post 70, Tildelingskriterier.

Mål og strategier

For 2007 prioriteres følgende mål:

Delmål	Resultatmål
Tilskudd til forsørgelse av barn	Videreføre barnetrygden som en universell støtteordning

Nærmere omtale av målene følger nedenfor.

Tilskudd til forsørgelse av barn

Videreføre barnetrygden som en universell støtteordning

Den som forsørger barn har utgifter som andre ikke har. Barnetrygden gis for alle barn bosatt i Norge og utbetales med lik sats for alle barn, uavhengig av alder og av hvor mange barn det er i søskenflokk. Barnetrygden videreføres som en universell støtteordning for barnefamiliene.

Det er en uttalt målsetting at Svalbard skal bestå som familiesamfunn og det er viktig å legge til rette for at barnefamilier kan bo der. Regjeringen foreslår derfor å innføre et svalbardtillegg i barnetrygden tilsvarende finnmarkstillegget.

Nærmere om budsjettforslaget

Post 70 Tilskudd

Mål

Barnetrygden skal bidra til å dekke utgifter knyttet til forsørgelse av barn.

Tildelingskriterier

Barnetrygden er hjemlet i lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd. Tildelingskriteriene framgår av loven.

Fra 1. januar 2007 endres reglene for rett til barnetrygd under utenlandsopphold. Bestemmel-

sen om når et barn anses bosatt i Norge, og dermed utløser rett til barnetrygd, strammes inn. I dag regnes barnet fortsatt som bosatt her ved midlertidig fravær fra Norge som ikke er ment å vare mer enn 12 måneder. Etter de nye reglene vil barnet ved utenlandsopphold på mer enn seks måneder ikke lenger regnes som bosatt i Norge, og retten til barnetrygd faller dermed bort. Familier som er medlemmer i trygden etter folketrygdloven §§ 2-5 eller 2-8, vil fortsatt få barnetrygd. Det vises til nærmere omtale i Ot.prp. nr. 13 (2005-2006), jf. Ot.prp. nr. 106 (2004-2005).

Oppfølging og kontroll

Barnetrygden forvaltes av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. tilsvarende punkt under kap. 844 Kontantstøtte.

Budsjettforslag 2007

Budsjettforslaget er basert på uendrede stønads-satser fra 2006, og prognoser over:

- antall stønadsberettigede barn og antall stønadmottakere med rett til utvidet stønad
- antall ekstra småbarnstillegg for enslige forsørgere
- antall barn med finnmarkstillegg
- innføring av svalbardtillegg fra 1. januar 2007, kostnadsberegnet til 1,3 mill. kroner.

Prognosene bygger blant annet på SSBs siste befolkningsframskriving, jf. tabellene under.

Tabell 3.4 Forslag til satser for barnetrygden i 2007 (kroner)

Ordinær barntrygd	970	11 640
Småbarnstillegg til enslige forsørgere med barn 0-3 år	660	7 920
Finnmarkstillegg for barn 0-18 år	320	3 840
Svalbardtillegg for barn 0-18 år	320	3 840

Tabell 3.5 Antall stønadsberettigede barn 2005. Prognoser 2006-2007

	Gjennomsnitt 2005	Gjennomsnitt 2006	Gjennomsnitt 2007
Stønadsberettigede barn	1 077 262	1 080 911	1 081 692
Barn med finnmarkstillegg	22 139	21 918	21 739
Stønadsberettigede barn på Svalbard	325	350	350

Tabell 3.6 Antall stønadsmottakere 2005. Prognoser 2006 -2007

	Gjennomsnitt 2005	Gjennomsnitt 2006	Gjennomsnitt 2007
Stønadsmottakere med barnetrygd for:			
- ett barn	186 380	188 128	188 264
- to barn	283 916	286 578	286 786
- tre barn	114 558	115 632	115 716
- fire barn	21 903	22 108	22 124
- fem eller flere barn	5 169	5 217	5 221
Sum stønadsmottakere	611 926	617 663	618 110
Stønadsmottakere med utvidet stønad	122 615	123 764	123 854
Stønadsmottakere med småbarnstillegg til enslige forsørgere	7 328	7 292	7 292

I tallene for antall stønadsmottakere med barnetrygd for to, tre barn mv. inngår enslige forsørgere som mottar en ekstra barne-trygd (utvidet stønad), for eksempel enslig forsørger med to barn som mottar tre barnetrygder.

Kap. 846 Familie- og likestillingspolitisk forskning, opplysningsarbeid mv.

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 50</i>	6 960	8 707	14 831
22	Refusjon av utgifter til DNA-analyser, <i>overslagsbevilgning</i>	5 967	5 352	
50	Forskning, <i>kan nyttes under post 21</i>	9 500	8 797	10 297
70	Tilskudd	4 680	5 489	14 050
71	Særlige familiepolitiske tiltak	977	977	977
72	Tiltak for lesbiske og homofile	2 100	3 800	7 100
79	Tilskudd til internasjonalt familie- og likestillings- arbeid, <i>kan overføres</i>	1 583	2 130	2 130
	Sum kap. 846	31 767	35 252	49 385

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i de resultatmål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005).

Økt fokus på likestilling mellom kjønnene i offentlig politikk – sentralt, regionalt og lokalt

Integrering av kjønns- og likestillingsperspektivet i statsbudsjettet og på politikk-områdene

Arbeidet med likestillingsvurdering av statsbudsjettet ble styrket og delvis lagt om i 2005. Likestillingsvedlegget til budsjettet ble utarbeidet som en rapport ved Statistisk sentralbyrå (SSB), i samråd

med en arbeidsgruppe bestående av de mest berørte departementene. Temaet var *Fordelingen av økonomiske ressurser mellom kvinner og menn. Inntekt, sysselsetting og tidsbruk*. Rapporten hadde også et særskilt fokus på innvandrerbefolkningen og lavinntektsgrupper. Departementet videreførte støtten til en likestillingskoordinator i SSB. Departementene rapporterte i sine egne fagproposisjoner om kjønnsperspektiv og likestillingsvurdering på egne fagområder. I samarbeid med Fredrikkes Hage, et kunnskapssenter for likestilling, og en interdepartemental arbeidsgruppe ble det utarbeidet en veileder til likestillingsvurdering og omtale i departementenes budsjettproposisjoner. Det ble videre gjennomført en anbudsprosess og skrevet

kontrakt med Statskonsult om en treårig prosess- og resultatevaluering (2006-2008) av arbeidet med likestillingsvurdering av statsbudsjettet.

Styrket innsats for likestilling ved fylkesmannsembetene

Departementet ga kompetansesenteret Kvinneuniversitetet Nord i oppdrag å gjennomføre opplæring ved fylkesmannsembetene om aktivitets- og reddegjørelsesplikten i likestillingsloven, med sikte på større aktivitet og bedre rapportering. Opplæringsopplegget ble utviklet i 2005 og gjennomført i 2006.

Økt bevissthet om mannrollen

Stimulere til nettverksbygging og holdnings-skapende virksomhet

Departementet ga tilskudd til det nasjonale rådgivnings- og ressurs-senteret for menn, Reform. Statskonsults evaluering anbefalte fortsatt drift av senteret, og departementet anbefalte fast støtte til senteret i budsjettet for 2006. Arbeidet med menn og likestilling i Nordisk ministerråds regi gikk inn i sitt avslutningsår og departementet var representert i arbeidet med å arrangere to nordiske konferanser om menn og menns situasjon og utfordringer. Det ble også gitt støtte til noen enkelttiltak.

Et tidsriktig apparat og regelverk for å fremme likestilling mellom kjønnene

Forberede etableringen av et felles håndhevingsapparat mot diskriminering

Stortinget vedtok i mai 2005 ny lov om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda, jf. Ot. prp. nr 34 (2004-2005). Ombudet ble oppnevnt av regjeringen Bondevik II i september og forskrift om organisasjon og virksomhet for ombudet og nemnda ble vedtatt ved kongelig resolusjon 16. desember 2005. Ombudet og nemnda trådte i virksomhet fra 1. januar 2006 og er administrativt underlagt BLD. De nye organene har tatt opp i seg oppgavene til Likestillingsombudet, Likestillingssenteret, Klagenemnda for likestilling og Senter mot etnisk diskriminering, som alle ble avviklet ved utgangen av 2005.

Endringer i likestillingsloven

Stortinget vedtok i mai 2005 endringer i likestillingsloven, jf. Ot.prp. nr. 35 (2004-2005) *Om lov om endringer i likestillingsloven*. FNs kvinnekonvensjon ble inkorporert i likestillingsloven. Som ledd i å tilpasse norsk lov til kvinnekonvensjonen, ble det i tillegg vedtatt enkelte endringer i annen lovgiv-

ning. Likestillingsloven ble endret for å sikre tilfredsstillende gjennomføring av Europaparlaments- og rådsdirektiv 2002/72 om gjennomføring av prinsippet om lik behandling av kvinner og menn når det gjelder adgang til arbeid, yrkesutdanning og forfremmelse samt arbeidsvilkår og for å sikre harmonisering mellom likestillingsloven, arbeidsmiljøloven og diskrimineringsloven.

Et mindre kjønnsdelt arbeidsliv

Bidra til reduserte lønnsforskjeller mellom kvinner og menn

Forsøket med arbeidsvurdering viste at metoden kan være et godt virkemiddel for å identifisere lønnsdiskriminering, og at når enkelttilfeller ble påvist var det både vilje og evne til å rette opp urimelige lønnsforskjeller. Siden verktøyet også kan måle arbeidets verdi og sammenlikne lønn på tvers av virksomheter, bekreftet forsøkene at den viktigste årsaken til lønnsforskjellene ligger i det kjønnsdelte arbeidsmarkedet.

Kjønnsbalanse i bedriftsstyrene og politikken

Stortinget vedtok at reglene om kjønnsrepresentasjon for de privat eide allmennaksjeselskapenes styrer ikke skulle tre i kraft dersom 40 prosent kjønnsbalanse ble oppnådd på frivillig grunnlag innen 1. juli 2005. Tall fra SSB viste at per 1. juli 2005 var det kun 15,5 prosent kvinner av de faste styremedlemmene i de privateide allmennaksjeselskapenes styrer. Av alle privateide allmennaksjeselskaper hadde 13,1 prosent oppfylt alle lovens krav til kjønnsrepresentasjon. På bakgrunn av dette vedtok regjeringen at reglene om kjønnsrepresentasjon skulle tre i kraft 1. januar 2006. Det følger av regelverket at det vil være en overgangsperiode på to år regnet fra 1. januar 2006 for selskaper som var registrert på dette tidspunktet. For selskap som registreres etter 1. januar 2006, må kravet om kjønnsrepresentasjon i styret være oppfylt for at selskapet skal kunne registreres. Tall fra SSB per 1. juli 2006 viser at 29,6 prosent av allmennaksjeselskapene oppfyller lovens krav til kjønnsrepresentasjon, og at 21,4 prosent av de faste styremedlemmene var kvinner. Av alle selskapene har 37,1 prosent ingen kvinner i sine styrer.

Når det gjelder offentlig eide foretak, trådte kravet om kjønnsrepresentasjon i styrene i kraft 1. januar 2004. Overgangsperioden utløp 1. januar 2006. Offentlig eide foretak omfatter selskapstypene statsforetak, statsaksjeselskap, statsallmennaksjeselskap, helseforetak, interkommunale selskap samt enkelte særlovsselskaper.

Godt kunnskapsgrunnlag for familie- og likestillingspolitikken

Finansiering av forskningsprogrammer og –prosjekter

Størstedelen av kapitlets forskningsmidler ble gitt til støtte til programmer under Norges forskningsråd. De fleste av prosjektene under *Program for velferdsforskning* og programmet *Kjønnsforskning: kunnskap, grenser, endring* har en flerårig tidsramme. I tillegg til programbevilgningene gir departementet støtte til prosjekter ved universiteter og forskningsinstitutter. Nedenfor rapporteres det fra et utvalg av disse prosjektene.

Prosjektet *Betydningen av familie og barn for ansattes karrierer og lønn i norsk arbeidsliv* (Universitetet i Oslo) viser at det å ha barn har fått mindre betydning for lønnsnivå både for kvinner og menn. Forskjellen mellom kvinner og menn øker med antall barn. En stor del av forskjellen kan forklares ved at kvinner og menn jobber i forskjellige yrker og yrkesvirksomhet. Gapet skyldes også at menn tjener mer etter at de har fått barn fordi de jobber mer. Kvinner reduserer sin ukentlige arbeidstid når de får barn. Kvinner mottar lavere lønnsøkninger og forfremmes i vesentlig lavere grad enn menn på alle nivå og i alle år. Kvinner slutter i yrket og går over til deltid mye oftere enn menn når de får barn.

Rapporten *Det kjønnsdelte arbeidslivet, en kunnskapsoversikt* (Institutt for samfunnsforskning) viser at det er sterk kjønnsdeling innen yrker og fag som krever videregående opplæring, som helse, omsorg og industrifag og innen toppstillinger i næringslivet. Samtidig er kjønnssegregeringen avtakende i høyere utdanning, som økonomi, administrative fag, medisin, jus og til en viss grad tekniske fag. Det er jentene som har økt sin andel innen fag som tidligere var mannsdominert, det finnes ingen tegn til utjevning innen de kvinneledede fagene. Det er grunn til å anta at menn i mindre grad endrer sine yrkesvalg, fordi det er mer lønn og status knyttet til yrker tradisjonelt dominert av menn.

Kvinneandelen i folkevalgte organer har stagnert og er under 40 prosent både på Stortinget og i kommunestyrene. I følge rapporten *Likestilte politikere?* (NIBR) kan manglende kjønnsbalanse tilbakeføres til partiene. Valglistene har langt flere menn på de øverste plassene (selv om det er forskjeller mellom partiene). Rapporten konkluderer med at det er partiene som har nøkkelen til likere fordeling av kvinner og menn i lokalpolitikken.

Departementet initierte og finansierte forskning knyttet til evalueringen av bidragsreformen som trådte i kraft 1. oktober 2003. De største bevilgningene gikk til SSB og NOVA, til prosjekter

som tok opp samvær i delte familier, samværsfrenes situasjon og økonomien i delte familier. Dette resulterte i publikasjonene *Når mor og far bor hver for seg* (SSB rapport 22/2005), *Foreldreøkonomi etter brudd* (SSB rapport 21/2005) og flere artikler publisert blant annet i Samfunnsspeilet.

Det vil bli gjort rede for resultatene i stortingsmeldingen som evaluerer bidragsordningen.

Se også kap. 841 Samlivsbrudd og konfliktløsning, kap. 842 Familievern og kap. 844 Kontantstøtte.

Godt internasjonalt samarbeid på familie- og likestillingsområdet

Aktiv deltakelse i nordiske, europeiske og internasjonale fora

Departementet har også i 2005 arbeidet for at kjønnsperspektiv og likestilling skal prege norsk innsats i FN og andre fora for internasjonalt samarbeid. Det danske formannskapet i ministerrådet for kjønnslikestilling arrangerte ministerkonferansen der nytt 4-årig samarbeidsprogram for det nordiske likestillingsarbeidet ble vedtatt. Presentasjonskonferansen for dette nye programmet ble holdt av det norske formannskapet i februar 2006. Den nordiske arbeidsgruppen for menn og likestilling arrangerte i Danmark i juni 2005 en nordisk konferanse om *Menn mellom arbeid og familie*, og denne ble fulgt opp av en lignende konferanse i Finland i november.

Norge var en aktiv bidragsyter i det nordiske samarbeidsprosjektet for integrasjon av kjønns- og likestillingsperspektiv som startet opp våren 2004 og avsluttes i 2006.

BFD arrangerte, sammen med Justisdepartementet, et nordisk seminar om barnerett i juni 2005. Målet med seminaret var å innhente kunnskap og synspunkter samt diskutere behovet og nytten av nordisk lovharmonisering innenfor barnerett. Alle nordiske land var representert. Seminaret var finansiert av Nordisk Ministerråd.

Norge har vært aktiv i Europarådets likestillingsarbeid som koordineres i styringskomiteen for likestilling mellom kjønnene (CDEG). På bakgrunn av initiativ fra denne komiteen ble det tidlig i 2005 i en egen styringskomité (CAHTEH) forhandlet ferdig en konvensjon om menneskehandel. Konvensjonen ble vedtatt på Europarådets toppmøte i Warszawa i mai 2005. Norge var blant de 13 landene som signerte konvensjonen. Prioriterte områder har vært å bidra til like rettigheter for kvinner og menn, hindre vold og handel med kvinner og videreutvikle det metodiske arbeidet med å integrere likestilling i Europarådets og medlemslandenes likestillingsarbeid.

Norge har deltatt i en ekspertgruppe under Europarådet om utvikling av standarder og mekanismer for likestillingsarbeid. Norge var også representert i Europarådets ekspertgruppe for kjønnsbudsjettering (gender budgeting) og bidro til Europarådets rapport som ble formelt vedtatt i november 2005. Styringskomiteen (CDEG) har arbeidet med planlegging av en ministerkonferanse i 2006 med temaet: *Human rights and economic challenges in Europe – gender equality*. Kjønnsbudsjettering er ett av to hovedtemaer.

BFD arrangerte høsten 2005 et brukerrettet seminar om EØS-finansieringsordningene hvor hensikten var å gjøre norske aktører innenfor departementets fagområder bedre kjent med ordningene. Ordningene er mottakerstyrt, og norske partnere kan kun påvirke mottakerlandene til å søke om prosjekter innen familie- og likestilling mv. Mange av mottakerlandene har tatt inn likestilling mellom kvinner og menn og familiespørsmål som et prioritert område. En viktig intensjon med fondene er å fremme samarbeidet mellom Norge og mottakerlandene, og for BLDs områder er de frivillige organisasjonene særlig relevante som partnere i prosjekter. Norge har over tid etablert et samarbeid med Polen om likestilling mellom kvinner og menn, og ønsker å bygge videre på disse relasjonene innen rammen av finansieringsordningene. Norge har også deltatt i et samarbeid med myndighetene i Makedonia for å støtte deres demokratiske prosess for å sikre en egen likestillingslovgivning. I tillegg ønsker Norge å ha et søkelys på Portugal og Spania der Kommunenes sentralforbund (KS) er blitt samarbeidspart i flere prosjekter. Departementet har videre blant annet formidlet kontakt mellom kvinneorganisasjoner i Slovakia og KS, for etablering av et prosjektsamarbeid.

Norge deltar i EUs handlingsprogram for likestilling mellom kvinner og menn. Programmet er utvidet med ett år og avsluttes i 2006. Norge deltok som partner i et prosjekt om kjønn, sport og media, som ble gjennomført i 2005. Likestillings-senteret på Island ledet prosjektet med Høyskolen i Telemark som Norges partner. Resultatene ble lagt fram på et seminar på Island i 2006. Prosjektet viste at det var langt færre reportasjer om kvinnelige idrettsutøvere enn om mannlige, og at det relativt sett er svært få kvinnelige sportsjournalister. Rapporten fra prosjektet konkluderer med at ved å gi mannlige sportsutøvere langt mer medieoppmerksomhet enn kvinnelige, underbygges inntrykket av at menns idrettsutøvelse er viktigere enn kvinners, og at dette igjen bidrar til å forsterke tradisjonelle kjønnstereotyper.

BLD er medlem av programkomiteen for EUs handlingsprogram og finansierer en nasjonal ekspert i EU-kommisjonen tilknyttet programmet. Norge deltok som observatører i EU-kommisjonens rådgivende komité for likestilling mellom kvinner og menn i 2005 og leder også EFTAs arbeidsgruppe for likestilling og familiespørsmål.

Norge deltok på de uformelle ministermøtene om likestilling mellom kvinner og menn under ledelse av formannskapene i Luxembourg og Storbritania. Tema som var satt på dagsorden for møtene var tilbakeblikk på og iverksetting av Handlingsplanen fra FNs kvinnekongress i Beijing, forbindelsene til Beijing + 10 i FN i mars 2005 og kvinners sysselsetting og entreprenørskap.

Norge deltok gjennom EU-programmet DAPHNE II i videreføringen av det europeiske samarbeidet til bekjempelse av vold mot barn, unge og kvinner og for å verne offer- og risikogrupper.

Møtet i FNs kvinnekommisjon i 2005 markerte at det var gått 10 år siden verdenskonferansen i Beijing. Norge deltok derfor med en stor delegasjon og 20 kvinneorganisasjoner fikk reisestøtte. Blant temaene departementet har tatt opp i FN-sammenheng har vært viktigheten av å styrke arbeidet mot vold mot kvinner og handel med kvinner og barn og betydningen av menns aktive deltakelse i forhold til likestilling. Både Beijing-dokumentene og FNs kvinnekommisjon må være hjørnesteiner i arbeidet for FNs tusenårsmål, som er å styrke kampen mot fattigdom og fremme likestilling mellom kvinner og menn. Departementet har engasjert seg for å bidra til at likestillingsperspektivet blir integrert på alle områder av FNs arbeid, ikke minst når det gjelder å styrke kvinneperspektivet i fredsbyggende arbeid.

Likebehandling og respekt for lesbiske og homofile i samfunnet

God kontakt med organisasjonene

Landsforeningen for lesbisk og homofil frigjøring (LLH) og departementet har hatt møter for gjensidig informasjonsutveksling. Driftsstøtten til LLH ble videreført på samme nivå som året før.

Bistå med evaluering av Antidiskrimineringsprosjektet

I perioden 2002-2004 bevilget departementet midler til et Antidiskrimineringsprosjekt i regi av LLH. Siktemålet var å være pådriver i anti-diskrimineringsarbeidet, med særlig sikte på organisasjons- og arbeidslivet. I 2005 fikk LLH 100 000 kroner til evaluering av prosjektet. Evalueringsrapporten

viser at prosjektet kun mottok i underkant av 20 henvendelser som dreide seg om diskriminering i arbeidslivet. Et par henvendelser som gjaldt diskriminerende ytringer ble fulgt opp med politianmeldelse, men henlagt av politiet. Det beskrives fem tilfeller av legemsfornærmelser og legemsbeskadielse som er begrunnet i offerets homofile orientering. Prosjektet mottok et stort antall henvendelser om registrering av partnerskap. LLHs inntrykk var at offentlige kontorer har liten kunnskap om vilkår for og rettsvirkninger av partnerskap. Det kom 16 konkrete henvendelser om stebarnsadopsjon og LLH påpekte at det kan være behov for mer informasjon fra adopsjonsmyndighetene. Prosjektet mottok flere henvendelser om assistert befruktning, om foreldreskap og henvendelser fra lesbiske par som dreide seg om ikke-biologisk mors manglende rett til ytelse etter folketrygdlovens bestemmelser om fødselspenger. Mange saker omhandlet personer som søkte asyl fordi de ble forfulgt på grunn av sin seksuelle orientering. I løpet av de første månedene av prosjektet var hoveddelen av henvendelsene relatert til dette spørsmålet. Prosjektet opplevde vansker med å få informasjon om disse sakene fra utlendingsforvaltningen og ønsket en mer åpen dialog. Det framgår

av rapporten at ansettelsen av en egen juridisk rådgiver bidro til å gjøre LLH til en mer markant og tydelig samfunnsaktør og høringsinstans. Pågangen til organisasjonen ble større og tillitsvalgte i organisasjonen ble skolert.

Sikker fastsetting av farskap etter barneloven

Dekke kostnadene ved DNA-analyser rekvirert av domstolene og fylkestrygdekontorene

I 2005 foretok Rettsmedisinsk institutt ved Universitetet i Oslo DNA-analyser i 1 454 farskapssaker. Av disse var 354 oppdrag fra domstolene og 545 oppdrag fra fylkestrygdekontorene. 11 oppdrag kom fra trygdekontorer. Bortsett fra en viss nedgang i sakene fra fylkestrygdekontorene, skiller tallene fra 2005 seg lite fra tallene for 2004.

Mor til barnet, juridisk far og en mann som mener han er far til et barn, kan reise sak om endring av farskapet og få saken avgjort ved DNA-test. Barnet har alltid hatt en slik ubetinget rett til å reise sak om farskapet.

Mål og strategier

For 2007 prioriteres følgende mål:

Delmål	Resultatmål
Fokus på likestilling mellom kvinner og menn på alle samfunnsområder	Integrering av kjønns- og likestillingsperspektivet i statsbudsjettet og på politikkområdene Styrke det regionale likestillingsarbeidet Et bredt internasjonalt samarbeid på samlivs- og likestillingsområdet Kartlegging av graviditetsdiskriminering i arbeidslivet
Fokus på mannsrollen	Bevissthet om menn og mannsroller Utvikle tiltak som oppmuntrer til mer tid sammen for far og barn
Fokus på inntektsfordeling mellom kvinner og menn	Pådriver for å få partene i arbeidslivet og ansvarlige myndigheter til å - stimulere til mindre kjønnsstereotype yrkesvalg - fortsatt arbeide for likelønn
Forebygge og hindre diskriminering på grunnlag av seksuell orientering	Utredning av felles ekteskapslov for homofile og heterofile par Iverksette homopolitisk tiltaksplan
Forebygge og bekjempe kjønnslemlestelse og tvangsekteskap	Kartlegging, registrering, informasjonstiltak
Bredt kunnskapsgrunnlag for samlivs- og likestillingspolitikken	Finansiering av forskningsprogram og prosjekter

Nærmere omtale av målene følger nedenfor.

Fokus på likestilling mellom kvinner og menn på alle samfunnsområder

Regjeringen ønsker å revitalisere likestillingsarbeidet i Norge. Likestilling mellom kjønnene innebærer en omfordeling av makt og omsorg mellom menn og kvinner. For å komme videre i likestillingsarbeidet trengs en allianse mellom kvinner og menn. BLD vil øke satsingen på det regionale likestillingsarbeidet, samt øke bevilgningen til organisasjoner som arbeider med kvinnepolitiske, mannspolitiske og familiepolitiske saker. I tillegg vil en satsing på integrering av kjønns- og likestillingsperspektivet i budsjettarbeidet bidra til at de ulike politikkområdene er med på å fremme likestilling mellom kjønnene. Departementet vil også følge opp fylkesmennenes arbeid med aktivitets- og redegjørelsesplikten i likestillingsloven. Bevilgningen til likestillingsarbeidet foreslås styrket.

Integrering av kjønns- og likestillingsperspektivet i statsbudsjettet og på politikkområdene

BLD vil fortsatt være en pådriver og rådgiver for departementenes arbeid med integrering av kjønns- og likestillingsperspektivet i budsjettarbeidet, med utgangspunkt i de nye virkemidlene som ble tatt i bruk i 2006: Hovedbudsjettets krav til omtale av likestillingsvurdering på fagbudsjettområdene, veilederen til likestillingsvurdering og omtale i St.prp. nr. 1.

Likestillingsvedlegget til St.prp. nr. 1 for BLD vil for 2007 beskrive yrkesdeltakelse og arbeidstid blant mødre og fedre. SSB vil være utfører. Departementet vil samarbeide med SSB med sikte på å få all personrettet statistikk i St.prp. nr.1 kjønnsoppdelt og at datagrunnlaget for likestillingsvurdering av statsbudsjettet er tilfredsstillende. Statskonsults evaluering av resultater og prosess i arbeidet med likestillingsvurdering av statsbudsjettet startet opp i 2006 og vil fortsette i 2007 og 2008. Evalueringen vil gi innspill til BLD i videreutvikling av strategien, og av pådriver- og støtterollen, herunder vurdering av ytterligere opplæring og erfaringsutveksling. Erfaringer fra det nordiske samarbeidsprosjektet og rapporten fra Europarådets ekspertgruppe for likestilling vil også bli nytt.

Kjønnsrepresentasjon i styrever

Reglene om kjønnsrepresentasjon i privateide allmennaksjeselskapers styrever trådte i kraft med virk-

ning fra 1. januar 2006. For selskaper registrert før dette tidspunkt, er det vedtatt en overgangsperiode på to år. Regjeringen vil følge nøye med i hvordan kvinneandelen i de private allmennaksjeselskaperne styrer utvikler seg fram mot utgangen av overgangsperioden 1. januar 2008. Se også omtale under resultatrapport.

Styrke det regionale likestillingsarbeidet

Departementet vil øke satsingen på det regionale likestillingsarbeidet. Det er stort behov for utviklingsarbeid, erfaringsspredning, opplæring og informasjon mht. integrering av kjønns- og likestillingsperspektivet i tjenesteproduksjon og planlegging lokalt og regionalt. Departementet vil gi tilskudd til regionale kompetansemiljøer på likestillingsområdet og til tiltak og prosjekter som gir økt oppmerksomhet om kjønnslikestilling regionalt og lokalt og bidrar til å skape allianser mellom menn og kvinner.

Fylkesmenn og kommuner vil være viktige samarbeidspartnere i arbeidet med å styrke det regionale utviklingsarbeidet på likestillingsområdet. Departementet vil følge opp fylkesmennenes arbeid ihht. aktivitets- og redegjørelsesplikten etter likestillingsloven, særlig når det gjelder det eksterne arbeidet.

Et bredt internasjonalt samarbeid på samlivs- og likestillingsområdet

Norge er representert i en rekke internasjonale fora når det gjelder likestilling mellom kjønnene. Departementet vil arbeide for at kjønnsperspektiv og likestilling skal gjennomsyre norsk innsats i FN og andre faste organer for internasjonalt arbeid. Likestillingslovens krav om jevn kjønnsrepresentasjon i utvalg og råd skal etterstresves i internasjonal sammenheng. Det er viktig at internasjonal politikk og programmer bidrar til synliggjøring av ulikheter mellom menn og kvinner og fremmer likestilling på en effektiv måte. En god familie- og samlivspolitik er et viktig grunnlag for reell likestilling og norske erfaringer kan være viktig blant annet for land som er bekymret for nedgang i fødselsratene, og der kvinner i mindre grad deltar i arbeidslivet og der menn i liten grad deltar i omsorgsarbeidet for barn. Økt oppmerksomhet om likestilling, kvinners tilgang til og kontroll over økonomiske ressurser, samt bevisstgjøring av menns ansvar for reell likestilling vil være avgjørende både for å redusere fattigdom og bidra til økonomisk vekst, økt sikkerhet og styrke freds- og menneskerettighetssituasjonen.

Nordisk samarbeid

Departementet er representert i ministerrådet for likestilling, som er ett av 11 nye samarbeidsområder etter moderniseringen. I 2006 ble det nye 4-årige samarbeidsprogrammet iverksatt i regi av Norge som formannsland, der kjønn og makt og kjønn og ungdom er fokusområder, og i tillegg kjønn, kultur og kommunikasjon som et særskilt område. Det settes også et særlig fokus på bekjempelse av handel med mennesker, særlig med kvinner og barn. De baltiske landene er prioriterte samarbeidsland. Finland har formannskapet i Norden i 2007, og vil følge opp samarbeidsprogrammet. For å oppsummere det nordiske arbeidet med menn og likestilling vil Norge i februar 2007 holde en konferanse om erfaringene med det nordiske samarbeidet på området. Konferansen skal foreslå framdrift og tiltak for å styrke nordiske menns deltaking i likestillingsarbeidet. Norge vil vektlegge det nordisk-baltiske innenfor Nordisk ministerråd i 2007, samt likestillings- og familiepolitisk samarbeid i Nordens nærområde forøvrig. I tillegg vil Norge starte et arbeid som ser på kjønn, kultur og kommunikasjon, med et nordisk fagseminar høsten 2006, *Hva har vi av kunnskap og hvor er det behov for mer?* Finland vil fortsette dette arbeidet i 2007.

Sverige, Danmark og Norge står overfor de samme utfordringer med hensyn til sosialisering og inkludering av barn og unge med innvanderbakgrunn og problemene som er knyttet opp mot generasjonsmotsetninger. Tvangsekteskap og æresrelatert vold er sentrale og vanskelige problemstillinger. Det er viktig å ha et tett samarbeid med de nordiske landene for å kunne dra nytte av og lære av hverandres erfaringer på disse områdene. Departementet har våren 2006 foretatt studieturer til Danmark og Sverige for å få mer kunnskap om arbeidet som gjøres med å forebygge tvangsekteskap, æresrelatert vold mv. i disse landene. Departementet vil fortsette dette samarbeidet.

Samarbeidsprosjektet for integrering av kjønns- og likestillingsvurdering i budsjettarbeidet ble avsluttet i 2006. Erfaringene og anbefalingene fra prosjektet vil bli tatt hensyn til i det videre arbeid på nasjonalt nivå.

FN-samarbeidet

FNs kvinnekonvensjon (CSW), som Norge ratifiserte i 1981, ble inkorporert i likestillingsloven ved lovvedtak i mai 2005. Flere andre sentrale FN-konvensjoner, blant annet FNs barnekonvensjon, er blitt inkorporert i norsk lov gjennom menneske-

rettsloven, som gir konvensjonene forrang ved motstrid mellom konvensjonene og annen norsk lov. Regjeringen ønsker å gi FNs kvinnekonvensjon en tilsvarende status og gjennomslagskraft og påbegynner et arbeide med dette i 2006.

Norge vil fortsette å holde en høy profil i FN-fora der likestillings- og kvinnespørsmål står på dagsorden. På FNs kvinnekommisjons møte våren 2007 står «jentebarn» på dagsorden og evaluering av menns rolle i å oppnå likestilling. Departementet tar også sikte på å delta i Generalforsamlingens 3. komité som omhandler familiepolitikk, barn, unge, likestilling mellom kjønn, etnisk likestilling, funksjonshemmede mv.

Samarbeidet med EU og i EØS

EUs handlingsprogram for likestilling mellom kjønnene vil bli avviklet i 2006/2007 og videreført som ett av fem ledd i det nye EU-programmet PROGRESS. Departementet viderefører nåværende ordning med en nasjonal ekspert på likestilling under det nye programmet i tråd med Kommisjonsens organisering av programstyringen. PROGRESS starter opp i 2007 og vil omfatte følgende områder: Sysselsetting, sosial beskyttelse og inkludering, arbeidsbetingelser, arbeid mot diskriminering og for mangfold. Deltakelsen vil bygge på erfaringer/konklusjoner opparbeidet gjennom prosjektsamarbeid og komitédeltakelse i tilknytning til EUs 5. handlingsprogram for likestilling mellom kvinner og menn (2001-2006).

Norge deltar gjennom EU-programmet DAPHNE II i videreføringen av det europeiske samarbeidet til bekjempelse av vold mot barn, unge og kvinner og for å verne offer- og risikogrupper. Departementet deltar i DAPHNE-komiteen.

Likestilling mellom kjønnene og familiepolitiske tema er et av fire tverrgående temaer under EØS-finansieringsordningene. Norge vil i denne sammenheng prioritere samarbeid med Polen og Portugal/Spania. Forøvrig vil departementet utvikle en handlingsplan for EU-EØS arbeidet. Departementet vil ytterligere systematisere den løpende dialogen med Norges delegasjon i Brussel og EUs institusjoner siden Norge ikke har noen egen likestillingsråd i delegasjonen.

Samarbeidet i Europarådet

Europarådet med sine 46 medlemsland er en sentral institusjon for samarbeid og ivaretagelse av menneskerettigheter. Europarådets 3. toppmøte i 2005 kom med klare føringer for det framtidige arbeidet på området for likestilling mellom kjønn-

nene og føringene ble ytterligere konkretisert på likestillingsministrenes møte i Stockholm i juni 2006. Sentralt i det videre arbeidet på likestillingsområdet under Europarådets ministerkomité, vil være utvikling av virkemidlene; blant annet utvikling av felles standarder og mekanismer, anbefalinger om kjønnsbudsjettering og videre arbeid med integrering av likestilling i Europarådet som organisasjon. Sentrale temaer vil være kvinners deltakelse i det politiske og økonomiske liv, vold mot kvinner, herunder handel med kvinner, og kvinners rolle i freds- og konfliktforebyggende arbeid.

Europarådets familieministerkonferanse ble avholdt i Lisboa 16. og 17. mai 2006 der sluttokumentene tydelig peker på betydningen av å se kjønnslikestilling og familiepolitikk i en helhet. Man vil arbeide for at fedrene dras mer inn i omsorgen for barna.

Kartlegging av graviditetsdiskriminering i arbeidslivet

BLD vil i samråd med partene i arbeidslivet og Likestillings- og diskrimineringsombudet gjennomføre et arbeid mot graviditetsdiskriminering i arbeidslivet. Ombudet mottar et økende antall klager fra kvinner som mener seg utsatt for diskriminering i forbindelse med graviditet eller når de kommer tilbake til arbeidet etter foreldrepermisjon. Det er behov for informasjon rettet mot arbeidsgivere og arbeidstakere om regelverket på området.

Fokus på mannnsrollen

Bevissthet om menn og mannnsroller

Det er stadig en nødvendig oppgave å få formulert og vinklet en likestillingspolitikk som understreker betydningen av at menn deltar i likestillingsarbeidet. Mannnsrollen er i stadig endring. Departementet vil derfor ha økt fokus på mannnsroller og menns betydning i det videre likestillingsarbeidet. Menn taper i likhet med kvinner på manglende likestilling. Det er viktig å fokusere på menn, ikke bare kvinner når en omtaler kjønn. Det er nødvendig å innhente kunnskap om hvilke konsekvenser dagens mannnsrolle har for menn. Menns deltakelse i barns oppvekst skal ha et særlig fokus. Arbeidet med å utvikle en forskningsbasert kunnskapsbase som grunnlagsmateriale for likestillingsarbeidet vil bli vektlagt blant annet gjennom et forskningsoppdrag der en tar sikte på å undersøke menn og kvinners holdning til kjønnslikestilling. Relevant statistikk skal innhentes om alle sider ved menns situasjon i Norge.

Fortsatt er menns vold mot kvinner, manglende deltakelse i barneomsorg og aktivt foreldreskap samt deling av husarbeid, vesentlige hindre for å oppnå likestilling. Det er nødvendig å sette fokus på hvordan vold kan forebygges, og departementet vil prioritere dette i 2007, blant annet på grunnlag av et forarbeid gjort av Reform - ressurs-senter for menn. Mødres og fedres yrkesdeltakelse og arbeidstid vil bli belyst i likestillingsvedlegget til budsjettet for 2007.

Det er en utfordring å trekke menn med minoritetsetnisk bakgrunn med i arbeidet. Det vil derfor bli tatt kontakt med organisasjonene i innvandrermiljøet.

Departementet vil fortsatt finansiere Reform, og vil øke bidraget for å få til en tilfredsstillende grunnbemanning. Samtidig vil begge parter arbeide for å få flere bidragsytere på plass slik at senteret kan videreutvikle sitt arbeid som nasjonal likestillingsaktør.

Reform vil videreutvikle sitt arbeid med sinne-mestring, både gjennom spredning av den håndboken de laget i 2006 og opplæringstilbud i og utenfor Oslo. Det er særlig familierådgivningen som etterspør dette.

Reform har påtatt seg rollen som norsk koordinator for det europeiske nettverket Forum for menn og helse, og vil arbeide for å samle og systematisere kunnskapen om norske menns helse.

Reform vil også arbeide med et familieperspektiv på fødselsdepresjoner, slik at også fedres problemer og behov kan ivaretas.

Reform driver nettstedet «sexhandel.no» om menns ansvar for å ikke bidra til handel med kvinner for prostitusjon. Med et stort antall treff på denne nettsiden (16 000 første halvår 2006) og aktivitet på debattsiden ser det ut til at denne satsingen så langt er vellykket, og arbeidet vil pågå videre i 2007.

Utvikle tiltak som oppmuntrer til mer tid sammen for far og barn

I samarbeid med Reform, andre departementer, arbeidslivets parter mfl. vil departementet i 2007 arbeide for å påvirke fedres tid og mulighet for å delta mer i barns aktiviteter og lek i hverdagen. Det tas sikte på å initiere noen pilotprosjekter med bred deltakelse. Målet er å synliggjøre og realisere menns omsorgspotensiale.

Det er viktig å følge opp den positive utviklingen fedre viser gjennom uttak av sine rettigheter til foreldrepermisjon og påvirke holdninger både hos far og mor slik at foreldrene deler mer av permisjonen, så far tar lengre permisjon enn sine seks obligatoriske uker. Småbarnsfedre er de som arbeider

mest, noe som sannsynligvis betyr at det gode grunnlaget som er lagt gjennom foreldrepermisjonen kan svekkes ved at far er mye borte fra barnet de første leveårene.

Motivasjon av fedre vil være ett virkemiddel for å endre praksiser. Reform vil kunne spille en viktig rolle i dette arbeidet.

Arbeidslivet må være en vesentlig part i en ønsket utvikling, og det må arbeides for å tilrettelegge arbeidstidsordninger for fedre slik at de får bedre mulighet til å bruke tid sammen med egne barn.

Fokus på inntektsfordeling mellom kvinner og menn

Pådriver for å få partene i arbeidslivet og ansvarlige myndigheter til å

- stimulere til mindre kjønnsstereotype yrkesvalg
- fortsatt arbeide for likelønn

Departementet vil samarbeide med offentlige instanser og partene i arbeidslivet og være pådriver for og diskusjonspartner for en politikk som kan gi resultater på feltet. Arbeid for å motvirke stereotype utdannings- og yrkesvalg er helt sentralt.

Likestillingsloven har en bestemmelse, § 5, om at kvinner og menn i samme virksomhet skal ha lik lønn for likt arbeid og arbeid av lik verdi. Bestemmelsen bygger på ILO-konvensjon nr. 100, ratifisert av Norge i 1959. Lønnen skal fastsettes på samme måte for både kvinner og menn og gjelder uavhengig av om arbeidet tilhører ulike fag eller om lønnen reguleres i ulike tariffavtaler. Til tross for nevnte lovregulering, og arbeidslivsorganisasjonenes arbeid for likelønn, har vi imidlertid fortsatt betydelige lønnsforskjeller mellom kvinner og menn. Ser vi på arbeidslivet under ett, tjener kvinner om lag 16 prosent mindre enn menn per arbeidet time. Til tross for at kvinner og menn i dag har omlag like lang utdanning og kvinner har høy og økende sysselsetting, er det få tegn til endring når det gjelder kvinners og menns relative lønninger.

Likelønn dreier seg bare i liten grad om direkte diskriminering på den enkelte arbeidsplass. Hovedproblemet er knyttet til avlønning for ulike yrkesgrupper og bransjer, dominert av henholdsvis kvinner og menn. Likelønnsproblemet følger det kjønnsdelte arbeidsmarkedet. Det er dermed et strukturelt fenomen, og likestillingslovens forbud mot bevisst eller ubevisst diskriminerende lønn er derfor ikke et tilstrekkelig virkemiddel.

For å komme ut av den stillstand som i dag kjennetegner lønnsgapet mellom kvinner og menn, har regjeringen opprettet en likelønnskommisjon

med syv ekspertmedlemmer pluss leder. Arbeidet skal foregå i en tett dialog mellom BLD og Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Den skal beskrive lønnsforskjeller mellom kvinner og menn, gi oversikt over områder hvor vi mangler kunnskap, drøfte årsaker til lønnsforskjeller, og skal vurdere tiltak som kan bidra til å utjevne kjønnsbaserte lønnsforskjeller. Kommisjonen skal også drøfte heltid/deltidsproblematikken som en dimensjon for ulikelønn. Likelønnskommisjonen skal legge likestillingspolitiske mål til grunn om at kvinner og menn skal lønnes på samme måte uten hensyn til kjønn.

Kommisjonen skal levere sitt sluttokument i mars 2008, men skal løpende konsultere en bredt sammensatt referansegruppe med blant annet partene i arbeidslivet.

Forebygge og hindre diskriminering på grunnlag av seksuell orientering

Utredning om felles ekteskapslov for homofile og heterofile par

Det framgår av Soria Moria-erklæringen kapittel 15 at regjeringspartiene vil bekjempe all diskriminering, og under homofiles rettigheter er endringer i ekteskapsloven som åpner for ekteskap mellom to av samme kjønn, med samme rettigheter som ekteskap mellom to av motsatt kjønn, særskilt nevnt. Senterpartiets representanter i regjering og Storting stilles fritt i dette spørsmålet.

I Dokument nr. 8:52 (2003-2004) er det foreslått å endre ekteskapsloven slik at det framgår at to personer over 18 år kan inngå ekteskap, og at partnerskapsloven samtidig oppheves. På side to i forslaget står det: «I tillegg åpnes det for muligheten til at kirker, trossamfunn og livssynsorganisasjon kan vie personer av samme kjønn, og at dette er opp til den enkelte kirke, det enkelte trossamfunn eller livssynsorganisasjon selv å velge.» Forslaget ble etter komiteens tilråding vedlagt protokollen, jf. Innst. O. nr. 9. (2004-2005).

I St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006) ble det foreslått at bevilgning på kap. 846 post 21 økes med 600 000 kroner til nødvendige utredningsarbeider mv.

Blant annet følgende spørsmål skal utredes: Mulighet for vigsel av homofile par innenfor Den norske kirke- og tros- og livssynssamfunn, hvilke konsekvenser en felles ekteskapslov vil ha for Den norske kirke, adopsjon for homofile par, assistert befruktning til lesbiske par, juridisk tilknytning mellom barn og sosial forelder når barnet blir født i et homofilt ekteskap, forholdet til gjeldende partnerskapslov og internasjonale spørsmål.

Utredningsarbeidet foregår i nært samarbeid mellom berørte departementer. Spørsmålene vil bli drøftet i en referansegruppe der Den norske kirke og andre trossamfunn, samt interesseorganisasjoner som LLH er representert. En endring av ekteskapsloven reiser mange og til dels komplekse spørsmål som må utredes grundig.

Iverksette homopolitisk tiltaksplan

BLD vil fortsette den økte innsatsen for å sikre lesbiske og homofiles rettigheter, støtte homofile og lesbiske i å leve åpent og aktivt motarbeide diskriminering. Departementet vil i 2007, i samarbeid med aktuelle departementer, ha et særlig fokus på unge homofile utenfor de store byene, homofile i idretten og homofile i flerkulturelle miljøer. Driftsstøtten til LLH foreslås opprettholdt på samme høye nivå som i 2006. Driftsstøtten til Blikk, landets eneste publikasjon for lesbiske og homofile som gjennom abonnement og landsdekkende løssalg når målgruppen over hele landet, foreslås økt. Departementet vil, i samarbeid med berørte departementer, følge opp de tiltak i St.meld. nr. 25 (2000-2001) *Levekår og livskvalitet for lesbiske og homofile i Norge* som ennå ikke er gjennomført. Det er behov for mer forskning med bred tilnærming og med et stort knippe av problemstillinger. Som en oppfølging av NOVA-undersøkelsen *Levekår og livskvalitet for lesbiske kvinner og homofile menn* (Rapport 1/99) vil det bli satt i gang ytterligere forskning om homofiles levekår. For å stimulere til bredde i homoarbeidet er det satt av midler til tilskudd til organisasjoner som arbeider for å bedre homofiles og lesbiskes levekår og til prosjekter og tiltak for og av lesbiske og homofile. Våren 2007 vil BLD arrangere en milepælskonferanse/erfaringskonferanse for å oppsummere status i arbeidet for homofiles rettigheter og gi retning til det videre arbeidet. Det skal opprettes en referansegruppe med aktuelle organisasjoner. Et viktig mål er at dialogen vil bidra til konstruktive ideer til tiltak for å bedre lesbiske og homofiles levekår.

Forebygge og bekjempe kjønnslemlestelse og tvangsekteskap

Kartlegging, registrering, informasjonstiltak

Regjeringen vil bekjempe skadelige tradisjonelle praksiser og styrke innsatsen mot kjønnslemlestelse og tvangsekteskap. Handlingsplanen for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen omfatter tiltak mot kjønnslemlestelse og tvangsekteskap.

Kjønnslemlestelse

Det er nødvendig å ha et aktivt og langsiktig arbeid på området, med faglig oppdatering om blant annet hvem som praktiserer kjønnslemlestelse og hvilke metoder som kan motarbeide skikken.

Primærmedisinsk verksted foretok en effektundersøkelse i 2006 av det tidligere arbeidet som er gjort på feltet. Undersøkelsen vil gi økt kunnskap om hvilke metoder som er virkningsfulle i arbeidet mot kjønnslemlestelse. Arbeidet for kunnskapsspredning og holdningsskapende arbeid videreføres. Informasjonsmateriale som ble utviklet under OK-prosjektet vil bli oppdatert og distribuert. Arbeidet vil foregå i samarbeid med aktuelle kompetansemiljøer. Det er behov for mer eksakt kunnskap om omfanget av kjønnslemlestelse i Norge. BLD vil, i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet, iverksette et prosjekt for kartlegging av dette.

Asylsøkere som kommer til Norge fra områder der kjønnslemlestelse og/eller tvangsgifte praktiseres, blir informert om at dette er ulovlig, straffbart og uakseptabelt i Norge. Som ledd i handlingsplanen for integrering og inkludering vil det bli iverksatt et prosjekt for å utvide målgruppen for informasjonen til flyktninger og familiejenforente.

Det er lagt inn en styrking på 4 mill. kroner til det videre arbeidet i 2007.

Tvangsekteskap

Tvangsekteskap er også omtalt under kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet. BLD har ansvaret for å koordinere arbeidet mot tvangsekteskap og leder en interdepartemental arbeidsgruppe hvor Justisdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Utenriksdepartementet, Kultur- og kirkedepartementet, Kunnskapsdepartementet og Sosial- og helsedirektoratet deltar. Den interdepartementale arbeidsgruppen følger opp tiltakene i programmet *Fornytt innsats mot tvangsekteskap – våren 2002* og vurderer løpende eventuelle nye tiltak på området. Senter for kvinne- og kjønnsforskning ved Universitetet i Oslo har fått i oppdrag å foreta en kartlegging av tvangsekteskapsaker i hjelpeapparatet. Resultatene av kartleggingen skal foreligge innen 31. desember 2006 og vil bli benyttet for å utforme en god og forebyggende politikk på området. Det er lagt inn en styrking på 2 mill. kroner til videre kunnskapsbygging og tiltak mot tvangsekteskap i 2007. Tiltakene vil knytte seg til informasjon og holdningsskapende arbeid, kompetanseheving, kunnskapsinnhenting, ulike forebyggende tiltak og krisehjelp. Foreldregenerasjonen vil være en viktig målgruppe. Arbeidet må skje i

samarbeid med andre departementer, fagmiljøer og hjelpeapparatet herunder familievernet, og frivillige organisasjoner.

Det vises også til styrking på 2 mill. kroner på Arbeids- og inkluderingsdepartementets budsjett til arbeidet mot tvangsekteskap, jf. St.prp. nr. 1 for Arbeids- og inkluderingsdepartementet, kap. 690, post 01.

Jenter og gutter som blir tvangsgiftet eller forsøkt tvangsgiftet i opprinnelseslandet tar i en del tilfeller kontakt med den norske ambassaden for å få hjelp. Noen av disse jentene og guttene har vanskeligheter med å få dekket utgiftene til hjemreise til Norge, siden den enkelte ambassade ikke har satt av penger til dette. BLD vil avsette midler til hjemsendelse i slike tilfeller. Dette skal også omfatte kjønnslemlestelsestilfeller. Det vil bli utarbeidet retningslinjer for hvem som skal omfattes av ordningen, øvrige krav som skal stilles og hvordan ordningen skal administreres.

Som en del av tiltaksplanen *Fornytt innsats mot tvangsekteskap* og som en oppfølging av Ot.prp. nr. 103 (2002-2003) *Om endringer i lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap (ekteskapslova)* ble forslag til endringer i ekteskapsloven og straffeprosessloven etter høring lagt fram for Stortinget 30. juni 2006.

Det foreslås i Ot.prp. nr. 100 (2005-2006) flere lovendringer for blant annet å motvirke tvangsekteskap. I proposisjonen foreslås blant annet at ekteskap inngått i utlandet, der en eller begge parter er under 18 år eller hvor ekteskapet er inngått ved stedfortreder, ikke skal anerkjennes i Norge dersom minst en av partene er norsk statsborger eller fast bosatt i Norge.

Departementet vil følge opp Stortingets beslutninger i forbindelse med behandlingen av Ot.prp. nr. 100 (2005-2006) *Om lov om endringer i ekteskapsloven og straffeprosessloven (Tiltak for å hindre tvangsekteskap mv.)*, herunder arbeide videre med å finne fram til effektive måter å gjøre endringene kjent på. Å spre kunnskap om endringene i ekteskapsloven og straffeprosessloven er avgjørende for at de foreslåtte endringene skal ha ønsket virkning. Det må videre foretas justeringer i allerede bestående informasjonsmateriell og eventuelt utarbeides nytt materiell. Dette må gjøres i samarbeid med andre relevante instanser.

En av utfordringene i saker som omhandler tvangsekteskap, er at konfliktene ofte berører andre land. I håndteringen av slike saker er norske myndigheter svært ofte avhengige av samarbeid og hjelp fra myndigheter i andre stater. Ett mål er å bygge ut kontakter med myndigheter i land hvor tvangsekteskap kan forekomme, for å få til en rask og effektiv håndtering av konkrete saker. En bilateral avtale mellom Pakistan og Norge trådte i kraft

1. mai 2006. Avtalen går ut på at det skal opprettes et rådgivende utvalg bestående av representanter fra myndighetene i Norge og Pakistan. Utvalget skal blant annet bidra til å sikre menns og kvinners rett til å inngå ekteskap bare når de gir sitt frie og fulle samtykke. Departementet vil på en aktiv måte følge opp avtalen og ta initiativ til jevnlig møter.

Søskenbarneekteskap i innvandrerfamiljene kan være forbundet med både tvangsekteskap og helsemessige konsekvenser. Nasjonalt folkehelseinstitutt har på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og BLD fått i oppdrag å kartlegge omfanget av søskenbarneekteskap og utrede de helsemessige konsekvenser av ekteskap mellom søskenbarn. De første resultatene fra undersøkelsen skal foreligge innen 1. desember 2006. Etter at resultatene foreligger, vil departementet i samråd med de øvrige departementene vurdere om det er behov for tiltak på området.

Bredt kunnskapsgrunnlag for samlivs- og likestillingspolitikken

Finansiering av forskningsprogram og prosjekter

Departementet viderefører støtten til *Program for velferdsforskning* og til *Kjønnsforskning: kunnskap, grenser, endring*. Norges forskningsråd har begynt arbeidet med å forberede et nytt program for kjønnsforskning fra 2008. Støtten til den norske intervjuundersøkelsen *Livsløp, generasjon og kjønn* (LGK) under det internasjonale forskningsprogrammet *Generation and Gender Programme*, videreføres. Forskning om homofiles levekår og livssituasjon, menn og likestilling, samvær og økonomi i delte familier og kartleggingen av graviditetsdiskriminering fortsetter.

Det vil videre bli lagt vekt på forskning som ser på virkningene og konsekvensene av tiltakene på det familie- og likestillingspolitiske området. Det er behov for mer kunnskap om homofiles levekår, og det vil bli satt i gang ny forskning på dette området.

Nærmere om budsjettforslaget

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan nyttes under post 50

Forsknings- og utviklingsmidlene på denne posten nyttes i hovedsak til finansiering av større og mindre enkeltprosjekter av særlig betydning for områdene familie og likestilling.

I tillegg nyttes midler på posten til informasjon og erfaringsformidling som ledd i gjennomføringen av de mål departementet har satt for arbeidet på familie- og likestillingsområdet. Dette gjelder blant

annet informasjon om foreldres og barns rettigheter og informasjon om endringer i regelverket ellers på familie- og likestillingsområdet. Det er avsatt 4 mill. kroner til tiltak mot kjønnslemlestelse og 2 mill. kroner til tiltak mot tvangsekteskap i 2007. Heri inngår midler til refusjon av utgifter til hjemsendelsesreiser ved tvangsekteskaps- og kjønnslemlestelsestilfeller.

Posten er styrket med 2,5 mill. kroner til arbeidet med å bedre homofiles og lesbiskers levekår. Midlene skal nyttes til å arrangere en milepælskonferanse og oppfølgingsarbeid i den forbindelse og til oppfølging av tiltak i St.mld. nr. 25 (2000 – 2001) *Levekår og livskvalitet for lesbiske og homofile i Noreg*.

Post 50 Forskning, kan nyttes under post 21

Posten er økt med 1,5 mill. kroner. Det er avsatt 2,797 mill. kroner til forskning om homofile og lesbiskers levekår. For øvrig skal 6,5 mill. kroner benyttes til finansiering av programmer under Norges forskningsråd: *Program for velferdsforskning (1999-2008)*, 2,5 mill. kroner, og *Kjønnsforskning – kunnskap, grenser, endring (2001-2007)*, 4 mill. kroner. Videre er 1 mill. kroner avsatt til undersøkelsen *Livsløp, Generasjon og Kjønn (LGK)* i regi av SSB og NOVA.

Post 70 Tilskudd

1,3 mill. kroner som har vært nyttet på post 70 til tilskudd til bladet Blikk er overført til post 72. Post 70 nyttes til tiltak og prosjekter for å fremme kjønnslikestilling, samt tilskudd til familie-, kvinne- og likestillingspolitiske organisasjoner. Departementet er opptatt av å synliggjøre små marginaliserte grupper og gir et tilskudd på 0,5 mill. kroner i støtte til transkjønnedes organisasjon over post 70. Videre er posten styrket med 9,5 mill. kroner. Styrkingen vil bli benyttet på følgende måte: 4 mill. kroner til regionalt likestillingsarbeid, 0,5 mill. kroner i økt driftstilskudd til mannssenteret Reform, 3 mill. kroner til tiltak for å fremme menns omsorg for egne barn og 2 mill. kroner til tilskudd til familie-, kvinne- og likestillingspolitiske organisasjoner, jf. omtale under.

Tilskudd til familie-, kvinne og likestillingspolitiske organisasjoner

Mål

Målet med tilskuddsordningen til familie-, kvinne- og likestillingspolitiske organisasjoner er å sørge for et mangfoldig organisasjonsliv på familie-, kvinne- og likestillingspolitiske områder. Mangfol-

det skal bidra til debatt og oppmerksomhet om likestillingspolitiske tema. Tilskuddsordningen skal bidra til å utvikle demokratiet og være med på å gjøre de frivillige organisasjonene til et alternativ og supplement til det offentlige likestillingsarbeidet. Tiltak rettet mot menns roller, allianser mellom kvinner og menn i likestillingsarbeidet, implementering av handlingsplaner fra FNs kvinnekongresser og andre internasjonale planer og programmer, vil være sentrale.

Tilskuddskriterier

Det gis tilskudd til drift til frivillige organisasjoner som arbeider med familie-, kvinne- og likestillingspolitikk. Midlene lyses ut og tildeling foretas en gang i året på grunnlag av søknad. Tildelingen foretas av Bufdir etter retningslinjer fastsatt av departementet. Frivillige organisasjoner som har klare familie-, kvinne- eller likestillingspolitiske mål og som dokumenterer dette med vedtekter, målsettinger og planer, kan søke om driftsstøtte. Organisasjoner som mottar, eller er berettiget til annen statlig driftsstøtte, kan ikke gis driftsstøtte. Tilskuddet differensieres etter dokumentert medlemstall. Størrelsen og fordelingen av tilskuddet vil være knyttet til størrelsen på organisasjonene og hvor mange organisasjoner som er støtteberettiget. Organisasjoner som ikke er berettiget til driftsstøtte, kan søke om støtte til tiltak som er i tråd med formålet for tilskuddsordningen. Paraplyorganisasjoner, nasjonale organisasjoners kvinneutvalg, andre liknende underutvalg på lokalt nivå og lokallag av landsomfattende organisasjoner gis ikke støtte.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakere som har mottatt denne type støtte tidligere, må sende inn revisorbekreftet regnskap mv. senest sammen med ny søknad om støtte. Rapporten må vise at midlene er brukt i tråd med vilkårene for tildeling. Ny tildeling vil kunne bli nedkortet tilsvarende om tildelte midler er brukt i strid med vilkårene og/eller ikke er tilstrekkelig dokumentert. Det vil ikke bli foretatt ny tildeling før rapport og regnskap foreligger.

Budsjettforslag 2007

Tilskudd til familie-, kvinne- og likestillingspolitiske organisasjoner økes med 2 mill. kroner i 2007, slik at det totalt er avsatt 3,5 mill. kroner til ordningen.

Post 71 Særlige familiepolitiske tiltak

Bevilgningen nyttes til driftstilskudd til Aleneforeldreforeningen, Foreningen 2 Foreldre og Foreningen «Vi som har et barn for lite». Tilskuddet fordeles til de tre organisasjonene etter medlemstall.

Mål, tildelingskriterier og oppfølging og kontroll av tilskuddene samsvarer med øvrige tilskudd til frivillige organisasjoner som arbeider på familie- og likestillingsområdet, jf. omtale under post 70 Tilskudd.

Budsjettforslag 2007

Posten videreføres nominelt fra 2006.

Post 72 Tiltak for lesbiske og homofile

Posten er styrket med 2 mill. kroner (jf. også post 50 som er styrket med 1,5 mill. kroner til forskning på lesbiske og homofiles levekår og post 21 som er styrket med 2,5 mill. kroner til økt innsats på området). Driftsstøtten til LLH videreføres med 2,9 mill. kroner. 1,3 mill. kroner som har vært nyttet til tilskudd til bladet Blikk er overført fra post 70 til post 72. Tilskuddet til Blikk økes til 2 mill. kroner. Øvrige midler på posten skal nyttes til tilskudd til organisasjoner og tiltak og prosjekter med sikte på å bedre homofiles og lesbiskes levekår.

Post 79 Tilskudd til internasjonalt familie- og likestillingsarbeid, kan overføres

EUs handlingsprogram for likestilling mellom kjønnene vil bli avviklet i 2006/2007 og videreført

som ett av fem ledd i det nye EU-programmet PROGRESS. Departementet viderefører nåværende ordning med en nasjonal ekspert på likestilling under det nye programmet i tråd med Kommisjonens organisering av programstyringen. PROGRESS starter opp i 2007 og inngår som et ledd i EUs politikk for sysselsetting og sosialpolitikk, herunder arbeid mot diskriminering.

EU vil opprette et eget institutt for likestilling mellom kvinner og menn fra 2007. Instituttet er EØS relevant og innlemmelse i EØS-avtalen forutsetter egen behandling og godkjenning av Stortinget. Bevilgningen nyttes til årskontingent for norsk deltakelse i instituttets virksomhet. Instituttet vil bli et uavhengig senter på europeisk nivå, som skal gi teknisk støtte til europeiske institusjoner og medlemslandene i arbeidet for likestilling mellom kvinner og menn. Finansieringen skjer gjennom omfordeling av midler til likestillingspolitisk arbeid, slik at innbetalinger til PROGRESS og instituttet blir på om lag samme nivå som tidligere innbetalinger til Handlingsprogrammet for likestilling.

EU gjennomfører et Likebehandlingsår i 2007, hvor målet er å styrke arbeidet mot diskriminering på grunnlag av kjønn, etnisitet, religion, funksjonshemming, alder og seksuell orientering. Bevilgningen dekker en del av Norges deltakelse da programmet vil være forankret både i Arbeids- og inkluderingsdepartementet og i BLD. Likestillings- og diskrimineringsombudet gjennomfører programmet i Norge.

Bidragene til deltakelsen i EUs ulike programmer fastsettes etter fordelingsnøkkelen som er nedfelt i EØS-avtalen.

Posten videreføres nominelt fra 2006.

Kap. 3846 Familie- og likestillingspolitisk forskning, opplysningsarbeid mv.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Prosjektinntekter	110		
	Sum kap. 3846	110		

Post 01 Prosjektinntekter

Inntektene på posten knytter seg til midler tildelt fra Nordisk Ministerråd for å gjennomføre en dagskonferanse om nordisk barnerett og midler

fra Utenriksdepartementet i forbindelse med seminaret *Women and Democracy*.

Inntektene finansierer tilsvarende utgifter på kap. 846 post 21.

Kap. 847 Likestillingssenteret

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
50	Basisbevilgning	6 208		
	Sum kap. 847	6 208		

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i de resultatomål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005). Likestillingssenteret ble nedlagt med virkning fra 1. januar 2006. Virksomheten er fra samme tidspunkt innlemmet i Likestillings- og diskrimineringsombudet, jf. kap. 849.

Økt likestilling mellom kjønnene på alle samfunnsområder

Avdekke skjevheter og drive påvirkningsarbeid

Bidra til at interesse for kunnskap om kjønnslikestilling øker

I 2005 var satsingsfeltene til Likestillingssenteret:

- vold i et likestillingsperspektiv,
- prostitusjon og menneskehandel,
- ungdom, oppvekst og sosialisering,
- familie, livsfase og likestillingspolitikk,
- etniske minoriteter og likestilling,
- økonomi og velferdsgoder i et likestillingsperspektiv,
- kvinner i beslutningsprosesser,
- kvinner og media,
- likestillingsarbeid mellom kjønnene i et internasjonalt perspektiv.

Likestillingssenteret var faglig uavhengig av departementet, men samarbeidet med offentlige myndigheter. Senteret har i tillegg vært synlig i media, hatt nært samarbeid med organisasjoner, informert publikum og vært en møteplass. I 2005 lånte senteret ut lokaler til 102 møter for diverse organisasjoner som jobber med likestillingsrelaterte saker.

Likestillingssenteret arrangerte 15 fagseminarer med foredrag, diskusjoner og workshops. Det ble produsert publikasjoner, som det årlige Likestillingsbarometeret. Internasjonalt samarbeidet senteret med blant annet Nordisk Ministerråd, EU og FN.

Likestillingssenteret har brukt mye tid på å formidle statistikk og informasjon til interesserte, holdt foredrag og mottatt besøk fra utlandet.

Vold har lenge vært et prioritert innsatsområde for Likestillingssenteret.

Likestillingssenteret har vært representert i kvinnevoldsforumet, som ble ledet av statssekretæren i Justisdepartementet, og Nettverket mot vold mot kvinner har bestått av Likestillingssenteret, Alternativ til vold (ATV) og Krisesentersekretariatet.

Vold mot kvinner har også vært sentralt innenfor temaet menn og makt. Senteret har vært opptatt av at tilbudet til menn i krise burde forbedres. Likestillingssenteret har arbeidet for et bedre samarbeid mellom manns- og kvinneorganisasjoner for å bekjempe vold mot kvinner.

Likestillingssenteret har særlig vært opptatt av at arbeidet mot handel med kvinner må sees i sammenheng med arbeidet mot prostitusjon.

Ungdom er en viktig målgruppe for likestillingsarbeidet. I 2005 har Likestillingssenteret markedsført en håndbok om kjønn og likestilling med elevoppgaver og forslag til diskusjoner for lærere og ungdom. Det har vært avholdt kurs i flere byer om hvordan materialet kan brukes, i samarbeid med Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD). Håndboken er laget i samarbeid med Likestillingssenteret, Læringssenteret og UFD.

Senteret har særlig gjennom nettverksbygging og deltakelse i ulike fora satt familie, livsfase og likestillingspolitikk på dagsorden. Foredragene har særlig vært konsentrert om mannsrollen, menns situasjon i arbeidslivet og menn som fedre. Likestillingssenteret deltok også i et prosjektutviklingssamarbeid med KS om Slovakia, hvor ett av elementene var hvordan kombinere familie- og arbeidsliv.

Likestillingssenteret var prosjektleder for et nytt EU-finansiert prosjekt som ble startet i 2005 med tittel *Fostering Caring Masculinities*. Partnerland er Island, Tyskland, Spania og Slovenia i tillegg til Norge. Prosjektet vil bli videreført under det nye Likestillings- og diskrimineringsombudet.

Likestillingssenteret har i 2005 deltatt i et NorFa-prosjekt som tok utgangspunkt i et stort kisesenter i hvert partnerland. Formålet var å undersøke hvordan voldsutsatte og utvisningstruede minoritetskvinner blir møtt på sentrene i Danmark,

Sverige og Norge. Prosjektet ble avsluttet i 2005. Det ble holdt et seminar hvor resultatene ble formidlet.

Likestillingssenteret, i samarbeid med Senter for kvinne- og kjønnsforskning og KILDEN mfl., arrangerte i 2005 konferansen *Crossroads* med deltakere fra 30 land. Tema var interseksjonalitet mellom kjønn, rasisme, klasse og religion.

Senteret har i 2005 i samarbeid med Senter for kvinne- og kjønnsforskning koordinert FEMM-nettverket, som er et nettverk for feminisme og multikulturalisme. Det ble i 2005 avholdt seks seminarer i regi av nettverket.

Likestillingssenteret gjennomførte i 2005 en studie om ressursbruk i offentlig sektor ved et sykehus i Oslo. Studien er et eksempel på likestillingstesting av budsjetter (gender budgeting). Rapporten har tittelen *Like utslett, men ulik behandling?*, og avdekket kjønnsforskjeller i behandlingen av psoriasis.

Likestillingssenteret har siden 1998 hatt søke-lyset på kvinneandelen i lederstillinger og i styre-rom, og Likestillingssenteret har med midler fra Kommunal- og regionaldepartementet, gjennomført en spørreundersøkelse rettet mot partienes nominasjonskomitéer forut for stortingsvalget i 2005.

Likestillingssenteret hadde i 2005 et samarbeid med KS om kvinners deltakelse i lokalpolitikken i India.

Likestillingssenteret utga årlig publikasjonen *Likestillingsbarometeret* som beskriver status for likestilling på en rekke sentrale samfunnsområder. *Likestillingsbarometeret 2005* hadde et nytt kapittel om kjønn og media, med blant annet presentasjon av nyhetsdekningen i en gitt uke i to av landets største aviser sett i et likestillingsperspektiv.

I forbindelse med 100 års-markeringen for unionsoppløsningen med Sverige, inviterte Likestillingssenteret til et jubileumsseminar med tittel *100 års markering sett fra et likestillingsperspektiv*. Seminaret omhandlet forskjeller mellom Sverige og Norge når det gjelder politiske strategier og erfaringer i likestillingsarbeidet.

Likestillingssenteret vurderte i 2005 rapporten fra FNs generalsekretær *In larger freedom*. Konklusjonen var at rapporten har et utilstrekkelig likestillingsperspektiv på flere områder. Senteret deltok på FN-konferansen *Beijing + 10 Review an Appraisal* i New York. Konferansen ble holdt i regi av FNs kvinnekommisjon. Under kvinnekommisjonsens 49. sesjon i New York våren 2005 holdt Likestillingssenteret et innlegg om menneskehandel og vold mot kvinner, med vekt på betydningen av effektive forebyggingstiltak og etterspørselssiden etter trafficking og prostitusjon i samsvar med Palermoprotokollen.

Likestillingssenteret deltok i 5-års markeringen av Sikkerhetsrådets resolusjon 1325. I 2005 koordinerte senteret også arbeidet i Forum Norge 1325.

Kap. 848 Likestillingsombudet

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter for Likestillingsombudet	7 131		
21	Driftsutgifter for Klagenemnda for likestilling	349		
	Sum kap. 848	7 480		

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i de resultatmål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005). Likestillingsombudet ble nedlagt med virkning fra 1. januar 2006. Virksomheten er fra samme tidspunkt innlemmet i Likestillings- og diskrimineringsombudet, jf. kap. 849.

Håndheve likestillingsloven på en korrekt og effektiv måte

I 2005 ble det registrert 430 nye saker hos Likestillingsombudet. Dette er en nedgang fra 517 saker i 2004. I perioden 2001-2005 har saksantallet variert slik:

Tabell 3.7 Fordeling av mottatte skriftlige saker 2001-2005

	2001	2002	2003	2004	2005
Enkeltsaker	270	350	390	440	350
Saker oversendt Forbrukerombudet	20	28	11	18	13
Høringssaker	47	44	75	59	67
Totalt	337	422	476	517	430

I 2005 kom 18 prosent av klagen fra menn, 55 prosent fra kvinner og ni prosent fra organisasjoner, mens Likestillingsombudet tok opp de resterende 18 prosent av sakene av eget tiltak.

De fleste av enkeltsakene, 293 saker, gjaldt spørsmål om forskjellsbehandling i strid med likestillingslovens generalklausul § 3. Denne paragrafen fastsetter et generelt forbud mot forskjellsbehandling på grunn av kjønn, og sakene er derfor svært ulike av karakter. Antall enkeltsaker etter § 3 var 333 i 2004. Blant disse sakene dominerer saker vedrørende graviditet og fødselspermisjoner.

De øvrige enkeltsakene gjaldt stort sett forhold knyttet til arbeidslivet, ansettelsesforhold eller likelønn. Likestillingsombudet behandlet 18 saker om stillingsutlysning, 53 saker om tilsetninger og 39 saker om likelønn i 2005.

I 2005 har ombudet i tillegg vurdert 113 virksomheters redegjørelser for likestilling (redegjørelser avgitt for året 2004), jf. likestillingslovens § 1 a. Av disse var 50 redegjørelser tilfredsstillende, 59 var mangelfulle og fire virksomheter hadde ikke redegjort for likestilling.

Bidra til å utvikle rettsområdet for kjønnslikestilling

Nasjonalt

Som det framgår av tabell 3.7 mottok ombudet 67 høringssaker i 2005. Ombudet uttalte seg i om lag en tredjedel av disse sakene, blant annet om endringer i barneloven, ekteskapsloven, utlendingsloven og deltidsutvalgets innstilling.

I tillegg til høringssakene er det verdt å trekke fram to utredninger som Likestillingsombudet foretok på eget initiativ i 2005. Ombudet utarbeidet en omfattende oversikt over alle lover som etter ombudets mening bør endres for å eliminere forskjellsbehandling av kvinner og menn, og bedre legge til rette for likestilling. Ombudet utredet også spørsmålet om transseksuelle kan påberope seg likestillingslovens vern mot forskjellsbehandling.

Av de ordinære klagesakene er det verdt å nevne en likelønnssak, der ombudet kom til at et

sykehus hadde brutt likestillingsloven ved å lønne en kvinnelig leder med sykepleiefaglig bakgrunn lavere enn hennes mannlige forgjenger som var lege. Uttalelsen reiser prinsipielle spørsmål om rekkevidden av likestillingslovens § 5, jf. § 3 (indirekte diskriminering).

Av vedtakene fra Klagenemnda for likestilling er det særlig grunn til å trekke fram sak 3/2005, om forskjellsbehandling ved ansettelse (indirekte diskriminering, foreldrepermisjon, tiltredelse), sak 13/2005 der nemnda kom til at barnelovens bestemmelse om foreldreansvar er i strid med likestillingsloven og sak 18/2005 om direkte diskriminering av menn (barnebidrag). Dessuten var sak 23/2005 om særbehandling av kvinner for å øke rekruttering til ingeniørutdanning, sak 25/2005 om tildeling av driftsavtale til kvinnelig fysioterapeut og sak 27/2005 om krisesenterbevegelsens adgang til å utelukke menn fra sine fora, særlig viktige.

Internasjonalt

Ombudet holdt innlegg på likestillingskonferanser i Tyskland, Frankrike og Makedonia i 2005 og var med i den norske delegasjonen til FNs kvinnekomisjon i 2005.

Likestillingsombudet var også i 2005 medlem av EUs *Advisory Committee on Equal opportunities for Women and Men*, et verv som var viktig for å holde seg oppdatert om rettsutviklingen innenfor EU.

Likestillingsombudet mottok 12 internasjonale besøk i 2005, blant annet fra Angola, Kina, Makedonia og Mongolia.

Informere om likestillingsloven

Informasjonsarbeidet ble noe lavere prioritert i 2005 enn i tidligere år, blant annet på grunn av omfattende arbeid med omstilling siste halvår 2005. Likestillingsombudets nettsider har vært den viktigste informasjonskanalen, og har i 2005 blitt ukentlig oppdatert med nyheter fra ombudets arbeid. Likestillingsombudet har hatt jevnlig kon-

takt med de fleste riksdekkende medier, og mange har ukentlig bedt om innsyn i saksdokumenter. Ombudet ga 190 intervjuer/kommentarer til media i 2005.

Ombudet publiserte sin årsmelding på norsk og engelsk.

Det ble etablert nye nettsider om hvordan arbeidsgivere kan fremme likestilling.

I 2005 skrev ombudet 11 artikler, kronikker og innlegg som ble trykket i dagspresse og i fagtidsskrift.

Likestillingsombudet holdt 32 foredrag i 2005. Etterspørselen etter foredrag var størst fra fagforeninger og ulike organisasjoner.

Kap. 3848 Likestillingsombudet

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Ymse inntekter	19		
16	Refusjon av fødselspenger / adopsjonspenger	99		
18	Refusjon av sykepenger	208		
	Sum kap. 3848	326		

Post 01 Ymse inntekter

På posten er det regnskapsført diverse inntekter.

adopsjonspenger. Utgifter motsvarende refusjoner er regnskapsført på kap. 848 Likestillingsombudet

Post 16 Refusjon av fødselspenger/ adopsjonspenger

På posten er det regnskapsført refusjoner i henhold til ordningen med refusjon av fødsels- og

Post 18 Refusjon av sykepenger

På posten er det regnskapsført refusjoner i henhold til ordningen med refusjon av sykepenger. Utgifter motsvarende refusjoner er regnskapsført på kap. 848 Likestillingsombudet.

Kap. 849 Likestillings- og diskrimineringsombudet

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	910		
50	Basisbevilgning		26 582	29 092
	Sum kap. 849	910	26 582	29 092

Status for virksomheten

Lov om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda trådte i kraft 1. januar 2006, og Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) ble etablert samme dato. Ombudet er et frittstående forvaltningsorgan som står faglig ansvarlig for egne prioriteringer og resultatmål i samsvar med lovpålagte oppgaver. Departementet har ansvar for å foreslå nødvendige

bevilgninger til virksomheten og kontrollere bruken av midlene.

Likestillings- og diskrimineringsombudet håndhever lov om likestilling mellom kjønnene (likestillingsloven), lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven), arbeidsmiljølovens kap. 13 og diskrimineringsforbudene i boliglovene.

Ombudet uttaler seg i enkeltsaker og kan fatte hastededtak dersom tidsaspektet tilsier at det er

behov for det. Ombudets uttalelser og vedtak kan bringes inn for Likestillings- og diskrimineringsnemnda. Ombudet gir også råd, støtte og veiledning om diskriminering til enkeltpersoner og til aktører i samfunnslivet.

Ombudet skal avdekke og påpeke forhold som hindrer likestilling og likebehandling. En viktig oppgave er å bidra til bevisstgjøring og være pådriver for endring i atferd og holdninger. Ombudet skal videre avdekke art og omfang av diskriminering og utviklingen i samfunnet når det gjelder likestilling.

Ombudet er en kompetanseorganisasjon som skal arbeide med å utvikle og formidle kunnskap. Ombudet skal være et møtested og informasjons-sentrum for samarbeid mellom aktuelle aktører. I arbeidet med å fremme likestilling skal ombudet også utveksle erfaringer internasjonalt.

Ombudet skal påse at norsk rett og forvaltningspraksis samsvarer med Norges forpliktelser

etter FNs kvinnekonvensjon og FNs rasediskrimineringskonvensjon.

2006 har vært et etableringsår for ombudet. Det har vært lagt vekt på å sikre gode rutiner for saksbehandling, arkivføring og administrative oppgaver, blant annet for å ivareta enkeltsaksbehandling og utvikle en effektiv organisasjon.

En hovedoppgave i 2006 har vært å sikre god kjennskap til ombudet, dets virksomhet og nytt diskrimineringslovverk. Arbeidet med å utforme og iverksette ombudets kompetanse- og pådrivervirksomhet har også hatt høy prioritet.

Mål og strategier

I 2007 vil etablering av ombudet fortsette og arbeidet med effektiv lovhåndheving og kompetanse-/pådriverrolle vil intensiveres med særlig vekt på følgende områder:

Delmål	Resultatmål	Resultatindikator
Høy kvalitet i lovhåndhevingen	Korrekt og effektiv saksbehandling	Antall behandlede klagesaker Antall hasteparagrafsaker Antall saker tatt opp på eget initiativ Saksbehandlingstid
God veiledning	Et lavterskeltilbud som er lett tilgjengelig for brukerne	Antall registrerte veiledningsaker
Offensiv og synlig pådriver for likestilling og mot diskriminering	God kontakt med relevante myndigheter, kompetansemiljøer og interesseorganisasjoner	Møter i - brukerforum - brukerutvalg - andre fagfora Samarbeidsprosjekter Internasjonalt samarbeid
	Avdekke diskriminerende forhold og drive påvirkningsarbeid	Høringsuttalelser Arrangementer Medieoppslag

Nærmere omtale av målende følger nedenfor.

Høy kvalitet i lovhåndhevingen

Korrekt og effektiv saksbehandling

Likestillings- og diskrimineringsombudet skal være et alternativ til domstolsbehandling i diskrimineringssaker. Ombudets saksbehandling skal være innrettet slik at alle personer som utsettes for diskriminering og som ønsker ombudets bistand, har praktisk mulighet til å få sin sak behandlet. Ombudets kommunikasjon må derfor også være innrettet med henblikk på å sikre tilgjengelighet

for brukere med ikke-vestlig språkbakgrunn og personer med funksjonsnedsettelse. Ombudet må i noen grad drive en oppsøkende virksomhet og klagesaksbehandling for å sikre at personer fra hele landet og personer som ellers ikke kontakter offentlige myndigheter faktisk får mulighet til å legge fram en klagesak. Å sikre alle personer som utsettes for diskriminering en reell mulighet til å legge fram sin sak, vil være høyt prioritert.

Når det gjelder henvendelser på områder hvor en i dag ikke har retts- eller forvaltningspraksis, vil ombudet i etableringsfasen legge særlig vekt på å utvikle forvaltningspraksis på nye områder, og

avklare viktige rettslige spørsmål knyttet til rekkevidden av lovgivningens diskrimineringsforbud. I den utstrekning ombudet mottar et bredt tilfang av henvendelser, vil denne praksisutviklingen komme som et resultat av ombudets enkeltsaksbehandling. Ombudet vil også på eget initiativ ta opp diskriminerings saker. Initiativretten vil bli benyttet når ombudet avdekker mulige alvorlige diskrimineringsproblemer hvor det etter en konkret vurdering er viktig å få til avklaringer fordi de rettsspørsmål saken reiser har generell interesse. Ombudet vil også ha et særskilt fokus på å gjøre ny forvaltningspraksis kjent. Dette vil både bidra til større grad av forutsigbarhet om rettigheter og plikter og synliggjøre aktuelle rettslige diskriminerings spørsmål, for eksempel aldersgrenser og tilretteleggingsplikter overfor funksjonshemmede.

Likestillings- og diskrimineringsombudet vil legge vekt på å sikre en rask og effektiv behandling av klagesaker. En rask avklaring av grensen mellom lovlig forskjellsbehandling og ulovlig diskriminering er vesentlig for de berørte parter, i tillegg til at dette var en viktig begrunnelse for ombudet som alternativ til domstolsbehandling. Ombudet har i særskilte tilfeller myndighet til å fatte vedtak på samme måte som Likestillings- og diskrimineringsnemnda. I oppstartsåret har ombudet primært benyttet denne kompetansen i saker om ulovlige stillingsannonser hvor sakens faktum har vært oversiktlig og enkelt å bringe på det rene.

God veiledning

Et lavterskeltilbud som er lett tilgjengelig for brukerne

En sentral oppgave er å gjøre nytt lovverk og ombudets tjenester kjent blant målgruppene. Viktige kanaler for synliggjøring er medier, markedsføring og arbeid gjennom interesseorganisasjoner. Ombudet har regelmessige møter med organisasjoner og nettverksgrupper og har etablert et brukerutvalg som støttespiller i arbeidet overfor de ulike målgruppene. Mediehenvendelser har høy prioritet. Det legges vekt på egne utspill, da disse ofte gir større oppmerksomhet. For å nå enkeltpersoner innen innvandrer miljøer, blant funksjonshemmede og andre nye brukere trengs en mer direkte tilnærming. En geografisk spredning av ombudets aktiviteter og god tilgjengelighet har derfor høy prioritet. Erfaringer fra 2006 har vært positive og det er grunn til å videreføre tilsvarende aktiviteter i 2007. Et nettsted er under utvikling og blir en viktig kanal for å nå hjem til enkeltpersoner.

Tilgjengelighet for alle blir vektlagt, både i form av språk og standard.

Arbeid med å iverksette ombudets kompetanse- og pådrivervirksomhet for å fremme likestilling og bekjempe diskriminering i arbeidslivet vil videreføres i 2007. Ombudets oppgaver omfatter å:

- utvikle kompetanse i, gi veiledning, samt å motivere partene i arbeidslivet om arbeidsmiljølovens kapittel 13, som gjelder alle diskrimineringsgrunnlag,
- etablere en veiledningstjeneste for etnisk mangfold i arbeidslivet,
- håndheve aktivitets- og redegjørelsesplikten i likestillingsloven.

Ombudets arbeidslivsstrategi omfatter en revitalisering av aktivitetsplikten for likestilling. Erfaring fra andre land viser at arbeid for likestilling og mangfold i arbeidslivet *uten* diskrimineringsperspektiv, har vanskelig for å lykkes.

Ombudet vil ha en tydelig og aktiv rolle i bekjempelse av diskriminering. God samhandling med andre myndighetsorganer og partene i arbeidslivet i felles innsats for likestilling og mangfold tillegges stor vekt, fordi det er de samlede resultatene av ulike innsatser for dem som diskrimineres i arbeidslivet som har betydning.

Ombudets informasjons- og veiledningstjeneste for arbeidslivet har fire mål:

- Enkeltpersoner og grupper som arbeider for likestilling og mot diskriminering i arbeidslivet skal kjenne ombudet som en viktig ressurs.
- Arbeidslivets aktører skal forstå hva likestilling og diskriminering innebærer, og kjenne sitt ansvar for å bekjempe diskriminering og fremme likestilling i praksis.
- Bedrifter og organisasjoner som vil endre rutiner og praksis for å fremme likestilling og hindre diskriminering, skal ha lett tilgjengelig veiledning og verktøy for gjennomføring av slike endringer.
- Arbeidet for likestilling og mot diskriminering skal kvalitetssikres, følges opp og synliggjøres i den enkelte virksomhet og på samfunnsnivå, ved hjelp av gode metoder og kvalitetssikringsverktøy.

Ombudets kompetanse- og veiledningstjeneste skal være dialogbasert og i størst mulig grad bygge på forståelse av strukturer for samarbeid, ledelse og konfliktløsning som allerede fungerer på arbeidsplassene.

Offensiv og synlig pådriver for likestilling og mot diskriminering

God kontakt med relevante myndigheter, kompetansemiljøer og interesseorganisasjoner

Ombudet skal fungere som et møtested for alle som er engasjert i likestillings- og diskriminerings-spørsmål. Forumsfunksjonen innebærer å etablere arenaer og møteplasser for en åpen og opplyst debatt om utfordringer og veivalg i den statlige politikken på likestillings- og diskrimineringsområdet. Ombudets hovedoppgave i denne forbindelse skal være å fremme meningsutveksling og offentlig debatt mellom aktører på området.

Ombudet skal være en nasjonal kunnskapsbase med bred faglig kompetanse på likestilling og diskriminering. En viktig oppgave innenfor ombudets kompetanserolle er dokumentasjon og å avdekke og overvåke samfunnsforhold som kan lede til diskriminering. Kilder for datainnsamling vil både være ombudets egen virksomhet og andre kunnskapsbaser.

Avdekke diskriminerende forhold og drive påvirkningsarbeid

Ombudet skal også inneha kompetanse på internasjonalt arbeid.

Det er derfor av stor betydning at kunnskapen om likestillings- og diskrimineringsfeltet videreutvikles og gjøres lett tilgjengelig. Ombudet vil i 2007 utgi sin første samlede framstilling av tilstanden på likestillings- og diskrimineringsområdet i Norge.

Ombudet avslutter flere prosjekter i løpet av 2006. Resultatene fra prosjektene vil inngå i ombudets pådriverarbeid i 2007.

Prosjektet *Fostering Caring Masculinities* er et samarbeidsprosjekt mellom Island, Slovenia, Tyskland og Norge og har et fokus på farsrollen i balansen mellom familieliv og arbeid. Målet med prosjektet er blant annet å utvikle retningslinjer for bedrifter og arbeidsgivere til hvordan de mer målrettet kan arbeide med menns livfaseproblemer i kombinasjonen mellom omsorg og yrkeskarriere.

Aldersdiskrimineringsuken 2006 har som mål å fremme generell kunnskap og debatt om aldersdiskriminering i arbeidslivet. Gjennom en større konferanse i september 2006 fremmet ombudet kunnskap til aldersdiskriminering. Ombudet vil også medvirke til å skape en større bevissthet og kunns-

skap om diskriminering gjennom informasjon om forbudet mot aldersdiskriminering i arbeidsmiljøloven, og EUs direktiv. Konferansen rettet seg mot partene i arbeidslivet, jurister, forskningsmiljøer og organisasjoner (NGOs) og andre involvert i bekjempelse av aldersdiskriminering. Det tas sikte på å utarbeide en brosjyre og mer utfyllende dokumentasjon om aldersdiskriminering i arbeidslivet på bakgrunn av det som kom fram i arbeidet med aldersdiskrimineringsuken.

Ombudet deltar også i det EU-finansierte prosjektet *Common Measures*. Prosjektet har som mål å utvikle metoder for å måle etnisk diskriminering og å utvikle indikatorer slik at disse målingene kan sammenlignes mellom land. Prosjektet vil kunne bidra til å dokumentere effekten av politikken nasjonalt, men også gjøre det mulig å sammenligne mellom ulike land hvordan de ulike løsninger som er valgt slår ut i forhold til etnisk diskriminering.

Den kunnskap og dokumentasjon som kommer ut av disse prosjektene vil inngå i ombudets arbeidslivsstrategi. Det tas sikte på å gjøre kunnskapen fra prosjektene lett tilgjengelig på nett. I tillegg vil det utvikles et veiledningsmateriale på basis av prosjektene som vil inngå i dialogen /samarbeidet med arbeidslivets parter og ulike bransje- og interesseorganisasjoner.

Nærmere om budsjettforslaget

Post 50 Basisbevilgning

Bevilgningen skal dekke lønn til medarbeidere og øvrige driftsutgifter. Ombudets utvidede rolle krever mye ressurser. Posten er økt med om lag 2,5 mill. kroner fra saldert budsjett 2006 for blant annet å sikre at ombudets pådriverrolle vil bli videreført på samme nivå som før opprettelsen av det nye ombudet.

Som forvaltningsorgan med særskilte fullmakter er Likestillings- og diskrimineringsombudet gitt fritak fra det statlige bruttobudsjetteringsprinsippet, jf. § 3 fjerde ledd i bevilgningsreglementet. De ansattes tilsettingsforhold er regulert i lov om statens tjenestemenn. Likestillings- og diskrimineringsombudet avgir rapport til departementet, jf. bestemmelser om økonomistyring i staten §1.5.1.

Likestillings- og diskriminerings ombudet hadde 28 ansatte (27 årsverk) per 1. mars 2006.

Programkategori 11.20 Tiltak for barn og unge

Utgifter under programkategori 11.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
850	Barneombudet	8 302	8 266	9 590	16,0
852	Adopsjonsstøtte	17 760	26 456	26 456	0,0
854	Tiltak i barne - og ungdomsvernet	419 540	440 929	473 835	7,5
855	Statlig forvaltning av barnevernet	3 676 680	3 527 477	3 830 217	8,6
856	Barnehager	11 899 876			
857	Barne- og ungdomstiltak	157 927	166 290	181 796	9,3
858	Barne-, ungdoms- og familie- direktoratet	115 769	121 368	133 934	10,4
859	EUs ungdomsprogram	5 832	5 754	5 982	4,0
	Sum kategori 11.20	16 301 686	4 296 540	4 661 810	8,5

Utgifter under programkategori 11.20 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
01-23	Drift	2 531 683	3 733 144	4 053 116	8,6
30-49	Nybygg og anlegg	41 858	58 035	59 312	2,2
50-59	Overføringer til andre statsregn- skaper	30 321	17 942	18 351	2,3
60-69	Overføringer til kommuner	12 126 184	254 767	267 129	4,9
70-98	Overføringer til private	1 571 640	232 652	263 902	13,4
	Sum kategori 11.20	16 301 686	4 296 540	4 661 810	8,5

Inntekter under programkategori 11.20 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
3850	Barneombudet	233			
3854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet	5 748	14 000	6 606	-52,8
3855	Statlig forvaltning av barnevernet	771 073	609 577	669 522	9,8
3856	Barnehager	66			
3858	Barne-, ungdoms- og familie- direktoratet	2 769			
3859	EUs ungdomsprogram	2 200	1 922	1 922	0,0
	Sum kategori 11.20	782 089	625 499	678 050	8,4

Hovedinnhold og prioriteringer

Programkategori 11.20 Tiltak for barn og unge inneholder bevilgninger til barne- og ungdomstiltak, tiltak i barne- og ungdomsvernet, adopsjonsstøtte, samt driftsbevilgninger til det statlige barnevernet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Barneombudet. Budsjettforslaget innebærer en økning i bevilgningen på programkategorien på 8,5 prosent.

Hovedprioriteringene under tiltak for barn og unge er:

- Økt bevilgning til det statlige barnevernet som følge av forventet vekst i antall barn under offentlig omsorg.

- Opprettelse av et flerårig kunnskaps- og kompetanseprogram for det kommunale barnevernet.
- Styrket innsats mot fattigdom gjennom tiltak overfor unge som ikke er i utdanning eller arbeid og gjennom styrking av tilskuddsordningen *Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn*.
- Opprettelse av et mentorprosjekt for barn i grunnskolealder for å stimulere til høyere utdanning blant unge med innvandrerbakgrunn.
- Økt støtte til barne- og ungdomsorganisasjonene.
- Økt driftsbevilgning til Barneombudet.

Kap. 850 Barneombudet

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	8 302	8 266	9 590
	Sum kap. 850	8 302	8 266	9 590

Status for virksomheten

Hovedmål for ombudets virke framgår i Lov om Barneombud. Barneombudets overordnede oppgaver er å fremme barns interesser i samfunnet, herunder vurdere om lovverket, forvaltning og rettspraksis samsvarer med de forpliktelser Norge har etter FNs konvensjon om barns rettigheter. FNs barnekonvensjon er norsk lov og tatt inn i menneskerettsloven. Dette gir et ytterligere styrket mandat til Barneombudet. I motsetning til de andre ombudene har Barneombudet ikke ansvaret

for konkret forvaltning av lovverket i form av enkeltvedtak, men skal overvåke alle deler av barn og unges oppvekstvilkår. Et unntak fra dette er ombudets ansvar i henhold til lov om film og videogram.

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i de resultatomål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005).

Fem hovedområder var sentrale for ombudets arbeid i 2005:

- Barns oppvekstvilkår lokalt. Samarbeid mellom de ulike sektorer som har ansvar for barns oppvekstmiljø.
- Barn og helse.
- Bedring av arbeidsmiljøet og de øvrige forholdene i barnehage og skole. En ytterligere satsing på voksnes lederansvar i tillegg til styrking av barn og unges eget engasjement.
- Barns aktive medbestemmelse.
- Virkeliggjøring av barnekonvensjonen i statlig og kommunal politikk.

For at alle aktører i samfunnet, inkludert barn og unge, skal kjenne sine rettigheter og plikter, intensiverer Barneombudet sitt arbeidet knyttet til bevisstgjøring rundt barnekonvensjonen. Ombudet videreførte de positive erfaringene fra arbeidet med rapporteringen til FN gjennom prosjektet *Livet Under 18*. I denne sammenheng ble det blant annet arbeidet med et undervisningsopplegg om barnekonvensjonen.

Et sentralt område for ombudets arbeid er skoleverket. Arbeidet med å videreføre grunnideene bak *Manifest mot Mobbing* ble prioritert, og ombudet har i dette arbeidet fått tilbakemelding fra barn og unge som selv ønsker en mer sentral rolle i dette arbeidet, og som selv ønsker å bidra til en positiv utvikling. Dette er signaler Barneombudet har fulgt opp.

Bidra til gjennomføring av FNs barnekonvensjon lokalt, nasjonalt og internasjonalt

Oppfølging/overvåkning i forbindelse med inkorporeringen av FNs barnekonvensjon

Barnombudet var i Beijing for å informere kinesiske myndigheter og andre relevante aktører om barneombudsordningen, og om barns rettigheter generelt. Besøket var et initiativ fra Utenriksdepartementet ved ambassaden i Beijing og ble finansiert av UD.

Bidra til at lokal politikk for barn og unge bygger på barnekonvensjonen

Enkelt sakene som kommer inn til Barneombudet følges ofte opp med kontakt med lokale beslutningstakere.

Bidra til å styrke barns rettssikkerhet gjennom stimulering av barnevernet

Barneombudet arrangerte, i samarbeid med Kirkens Bymisjon, Norges Røde Kors og Landsforeningen for barnevernsbarn, en konferanse/høring om visjoner for barnevernet i Oslo. Ideen bak kon-

feransen var å sette søkelyset på det Barneombudet som samarbeidspartner har opplevd av utfordringer i barnevernet i Oslo. Barneombudets erfaring har vært at barn faller utenfor hjelpetiltak selv om behovet har vært tilstede.

Barneombudet har kontaktet Europarådets torturovervåkningskomité vedrørende varetektsfengsling av barn. Det ble uttrykt bekymring over at fengsling med voksne har vist seg i mange tilfeller å være det eneste reelle alternativet når mindreårige holdes i varetekt.

Det har vært et tett samarbeid med Norsk senter for menneskerettigheter om et prosjekt der senteret ser nærmere på barns menneskerettigheter i familieforhold.

Barneombudet gir veiledning i barnevernssaker på telefon til barn og unge og deres foreldre, besteforeldre, fosterforeldre og beredskapsforeldre.

Bidra til informasjon og undervisningsopplegg i barnekonvensjonen for blant annet utdanningsinstitusjoner

Barneombudet har samarbeidet med Norsk senter for menneskerettigheter i forbindelse med utarbeidelse av informasjonshefte om barnekonvensjonen til bruk for kommunale beslutningstakere for å konkretisere barnekonvensjonen. Barneombudet får en rekke henvendelser fra studenter og elever som arbeider med tema/oppgaver om barns rettigheter og FNs barnekonvensjon. I forbindelse med disse prosjektene og oppleggene bidrar kontoret med konkret informasjon og veiledning.

Integrere en bred gjennomgang av barns helse med henblikk på om planlegging av tilbud og tiltak på området er helhetlig nok til å kunne møte kravene i artikkel 24

Barneombudet har tatt opp med Helse- og omsorgsdepartementet i høringsuttalelse til endringer i psykisk helsevernloven og pasientrettighetsloven at barn ikke får helsehjelp pga. samtykkereglens utforming. Barnevernet har en viss mulighet til å gripe inn, men denne blir i liten grad brukt i praksis. Barneombudet har bedt myndighetene om å se nærmere på dette problemet. Videre har Barneombudet arbeidet med barn som pårørende og særlig barnets behov for å få informasjon om foreldres sykdom.

Barneombudet har, i samarbeid med organisasjonen Alkokutt, Forbrukerombudet og Forbrukerrådet, diskutert problemstillinger omkring alkoholvaner blant unge mennesker.

Barneombudets initiativ knyttet til innføringen av et sunt og godt skolemåltid til alle elever i grunnskolen ble videreført i 2005. Det ble tatt kontakt med alle politiske partier og temaet var også tydelig i valgkampen. Barneombudets hovedpoeng var måltidets innhold og mulighetene for praktisk gjennomføring.

Likestillingsperspektivet i Barneombudets arbeid er blitt styrket. Det har gjennom året blitt lagt vekt på at Barneombudet blir en sentral pådriver for et barndomsperspektiv på likestilling mellom kjønnene.

Ombudet har arbeidet med feltet barn og ungdom med fremmedkulturell bakgrunn, samt integreringsproblematikk. Ikke minst har oppmerksomheten vært rettet mot barnevernets ansvar i forhold til denne gruppen.

Situasjonen for enslige, mindreårige asylsøkere har også i 2005 vært prioritert i Barneombudets arbeid.

Barneombudet har sett behovet for å gjennomføre en analyse av hvordan helsevesen, barnevern, politi og rettsapparat samlet fungerer i saker om vold og uventede dødsfall i sped- og småbarnsalder. Det er behov for en gjennomgang av rutiner og ansvar innen dette feltet. Arbeidet videreføres i 2006.

Bidra til at intensjonene i Opplæringslovens § 9A om elevenes fysiske og psykososiale arbeidsmiljø, blir en realitet for alle barn og unge

Barneombudet har drevet aktiv veiledning om bruk av opplæringslovens kapittel 9A. Henvendelsene omfatter områder som mobbing, både fra medelever og fra lærere, inneklima, skolenedleggelse og manglende oppfølging fra skolens side på klager iht. § 9A.

Barneombudet har et tett samarbeid med Foreldreutvalget for grunnskolen, Elevorganisasjonen, og Norsk Forum for Bedre Innemiljø for Barn (NFBIB).

Overvåke barn og unges medievirkelighet, jf. Art 17 i barnekonvensjonen, med særlig vekt på film, TVs sendeflater og innhold, samt reklame.

Barneombudet har, i samarbeid med Forbrukerombudet, Forbrukerrådet, Framtiden i Våre Hender, Barnevakten, Utdanningsforbundet, Foreldreutvalget i grunnskolen, Annonsørforeningen og Kreativt forum, tatt initiativ til å kreve et totalforbud mot reklame i alt undervisningsmateriell og på skolens områder. I forslaget lå det også et krav om nasjonale bindende retningslinjer for sponsing i grunnskolen.

Barneombudet har bidratt i BLDs arbeid med vurderinger av konsekvensene av markedsdirektiver fra EU og hvilke forslag til endring som bør fremmes i markedsføringsloven for å dempe det kommersielle presset mot barn og unge. Barneombudet har også tatt opp denne saken med det Europeiske nettverket for barneombud (ENOC) som per i dag består av 21 land. I en felles erklæring foreslår ombudene for sine regjeringer at det bør legges til rette for et «sikkerhetsnett» for unge forbrukere.

Bidra til å utvikle informasjon til og kommunikasjon med barn og unge slik at deres medvirkning i samfunnet blir reell

Styrke barn og unges medvirkning, blant annet gjennom oppfølging av elevrådsarbeidet

Barneombudet har etablert et omfattende samarbeid med Elevorganisasjonen generelt og spesielt gjennom møter i forum for bedre inneklima i skoler der opplæringslovens § 9A-2 har vært sentral.

Ombudet hadde ansvaret for en vesentlig del av en elevrådskonferanse for Akershus om hele opplæringslovens kapittel 9A, med særlig vekt på elevmedvirkning.

Høsten 2005 etablerte Barneombudet sitt ungdomsråd. 12 ungdommer fra ulike videregående skoler i Osloområdet ble Barneombudets rådgivere for et år. Ulike ungdomsrelaterte problemstillinger blir diskutert. Planen er å utvide ungdomsrådet, slik at større deler av landet blir representert.

Videreutvikle InternettParlamentet til et redskap for aktiv medvirkning

Barneombudets InternettParlament består av 70 skoler over hele landet der elevrådene kommer med innspill til ombudet ut fra definerte problemstillinger. Elevrådene besvarer spørsmål og drøfter problemstillingene via internett. Det ble i 2005 gjennomført to avstemninger via InternettParlamentet. Den ene dreide seg om kjennskap til barn og unges talsperson i kommunene, den andre var en undersøkelse om matvaner blant skolebarn, med utgangspunkt i ombudets skolemåltidsprosjekt.

Videreutvikle arbeidet mot mobbing gjennom å styrke elevenes eget engasjement

Barneombudet har hatt en aktiv rolle i prosjektet SUM= *Sammen! Uten mobbing*. Prosjektet var initiert av Utdannings- og forskningsdepartementet og inviterte ungdomsskoleelever fra hele landet til

kulturmobilisering mot mobbing. I juni 2005 ble et nytt manifest mot mobbing undertegnet. Barneombudet, som i sin tid tok initiativet til det første mobbemanifestet, var denne gangen ikke blant partene som undertegnet manifestet. Grunnen til dette var at ombudet nå ønsket å tre inn i en overvåkingsrolle i tråd med ombudets mandat, der man i dialog med de øvrige partene kunne bidra til en evaluering av arbeidet mot mobbing.

Ombudet har videre samarbeidet med ulike kommuner og lokalaviser som ønsker å sette arbeidet mot mobbing på dagsorden. Temaet er tatt opp på en rekke konferanser og i møter med skoler og elever gjennom året.

Styrke samarbeidet med barne- og ungdomsorganisasjoner

Det har, blant annet via Forum for barnekonvensjonen, vært samarbeidet med en rekke organisasjoner som arbeider for barn og unge. Et mer permanent samarbeid med organisasjonene ble planlagt for 2006.

Den uorganiserte delen av ungdomsmiljøet har også vært viktig for ombudets arbeid, og det har gjennom året vært kontakt med personer som arbeider for å få tilrettelagt mer fysisk aktivitet for barn og unge som ikke er med i organisert idrett.

Bidra til å styrke godt lederskap på alle nivåer som arbeider med og for barn og unge

Barneombudet har særlig fått henvendelser knyttet til idrettsorganisasjoner og deres forhold til barn og unge. Spørsmål som rettes til ombudet dreier seg ofte om konflikter mellom unge idrettsutøvere, deres foresatte og trenere. Temaet for problemstillingene er ofte store treningsmengder, tidlig spesialisering og lignende.

Styrke Barneombudets nettsider som medvirkningsportal for barn og unge

Et omfattende arbeid er lagt ned i videreutviklingen av Barneombudets nettsider, særlig med tanke på nyhetsstoff, forskningsformidling og barne- og ungdomssidene. Antall treff på nettsidene illustrerer at publikum i ulike aldersgrupper i stadig større grad henter informasjon fra nettsidene på barneombudet.no.

I 2005 var det ca 500 000 besøkende på nettsidene, en fordobling fra 2004.

Det er etablert et samarbeid mellom Barneombudet og andre nettsider og avissider, eksempelvis med UNG.no, Si;D, ungdomssidene i Aftenposten,

og Oppland Arbeiderblads side for barn og unge, kalt «Lille- Oppland».

Bidra til å sette barn og unge på samfunnets dagsorden

Overvåke nasjonal og lokal prioritering av oppvekst og levekår for barn og unge

Barneombudet har gitt høringsuttalelser og ellers deltatt i debatten for å styrke barn og unges muligheter til å få hjelp etter behov på et høyt faglig nivå, blant annet gjennom å arbeide for en styrking av PP-tjeneste i skolene.

Det ble også tatt initiativ til en offentlig debatt om familier som flykter fra barnevernet både innenlands og til Spania.

På utlendingsfeltet mottar Barneombudet en rekke henvendelser. Ombudet går ikke inn i disse sakene, men jobber prinsipielt overfor myndighetene. Særlige områder ombudet arbeidet med i 2005 var:

- Verger til enslige mindreårige
- Alderstesting av barn
- Utforming av vedtak på utlendingsfeltet når de berører barn, eksempelvis hvordan brukes barnekonvensjonen
- Retur av syke barn – hvordan ivaretas de i hjemlandet?
- Bruk av barnefaglig kompetanse i utlendingsforvaltningen
- Barn i kirkeasyl. Ombudet har vært i kontakt med politiets utlendingsenhet for å forsikre seg om at barna ikke risikerer å bli tatt av politiet dersom de beveger seg utenfor kirkerommet.

Rådgi beslutningstakere på alle nivåer om barnefaglige spørsmål

Barneombudet har gitt råd til beslutningstakere om sentrale begreper for å forstå barnefaglige problemstillinger. Dette er tema som berøres når ombudet besøker kommuner og skoler over hele landet.

Barneombudet har deltatt på ulike faglige konferanser, blant annet konferansen for Midtnorsk PPT (klasseledelse og skoleledelse), trafikksikkerhetskonferanse for Midt-Norge på Røros, Nordisk konferanse for spesialpedagogikk, Mo i Rana og på konferansen *Childhoods 2005*.

Barneombudet har tatt initiativ overfor Sameetinget og pekt på behovet for å utvikle et tettere samarbeid blant annet om:

- Lærebøker på ulike samiske språk.
- Barnevern- og fosterhjem for samiske barn.
- Psykisk helsevern for samiske barn.

- Urbefolkingskonsulent ved Barneombudets kontor. Per i dag er det ingen med spesialkompetanse på urbefolkningsspørsmål hos Barneombudet.

Mål og strategier

For 2007 vil Barneombudet prioritere følgende mål:

Delmål	Resultatmål
Ivareta barn og unges interesser i samfunnet	Barnekonvensjonen som rettighetsdokument Trygghet for barn og unge God helse for barn og unge Medvirkning for barn og unge i samfunnet

Nærmere omtale av målene følger nedenfor.

Ivareta barn og unges interesser i samfunnet

Barnekonvensjonen som rettighetsdokument

Det har fremdeles høy prioritet å overvåke inkorporeringen av barnekonvensjonen. Her er det viktig å følge med i det informasjonsarbeidet som gjøres rundt barnekonvensjonen og å kartlegge konvensjonens anvendelse som rettskilde. En kontinuerlig oppfølging av kommentarene og tilrådingene fra FNs ekspertkomité for barns rettigheter vil stå sentralt i ombudets arbeid i 2007.

Samiske barn og unges rettigheter skal ivaretas, og et tettere samarbeid med blant annet Sameetinget må utvikles. Det er tatt kontakt med barneombudene i Sverige og Finland med tanke på å få etablert et felles prosjekt i samarbeid med de respektive Sameetingene på Nordkalotten.

Trygghet for barn og unge

Et sterkere fokus på samfunnets sikkerhetsnett for barn og unge, herunder barnevernet, er et viktig område for ombudet i 2007. Ombudet ønsker å bidra til å styrke barnevernets legitimitet for der ved å styrke barns rettssikkerhet.

Barneombudet vil analysere enkelthenvendelsene ombudet får for å avdekke svikt i samfunnets rutiner som går ut over barn og unges trygghet.

Barneombudet ønsker å frambringe kunnskap om barn og unge i lukkede trossamfunn.

Ny teknologi med de farer, muligheter og utfordringer som byr seg, er viktige områder for Barneombudet. Det er et åpenbart behov for overvåking, debatt og veiledning med tanke på chatting, barnepornografi, utvikling av nettvettregler osv.

Barneombudet vil bidra til å skjerme barn og unge mot pengespill og konsekvensene av spillgalskap.

God helse for barn og unge

Barneombudet vil rette oppmerksomhet mot barn og unges helse og vil blant annet etablere et prosjekt som tar for seg organisert og uorganisert fysisk aktivitet og idrett. Barn og unges ernæring og kosthold vil fortsatt stå sentralt, og oppfølging av skolemåltidsprosjektet vil ha høy prioritet.

Medvirkning for barn og unge i samfunnet

Barn og unges medvirkning og deltakelse er forankret i barnekonvensjonen, og en videreutvikling av dette innen flere samfunnsområder er viktig. Barn og unges skolehverdag er sentralt her.

Gjennomføringen av opplæringslovens kapittel 9A, Barn og unges arbeidsmiljølov, krever fortsatt årvåkenhet og vil blir fulgt opp av Barneombudet. Skolens øvrige innhold og organisering står også sentralt for ombudets arbeid.

Ombudet vil videreutvikle Barneombudets ungdomsråd, blant annet ved å utvide aktiviteten.

Barneombudet vil styrke befolkningens kjennskap til Barneombudets rolle, blant annet ved å arbeide for å gjøre ombudet mer kjent blant barn og unge og videreutvikle ombudets nettsider.

Nærmere om budsjettforslaget

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker utgifter til lønn til faste medarbeidere og engasjementer, samt utgifter til varer og tjenester ved Barneombudets kontor. Barneombudet har 12 tilsatte per 1. mars 2006.

Posten er styrket med 1 mill. kroner. Styrkingen må blant annet ses i sammenheng med arbeidet knyttet til å sikre samiske barn og unges rettigheter.

Kap. 3850 Barneombudet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	219		
18	Refusjon av sykepenger	14		
	Sum kap. 3850	233		

**Post 16 Refusjon av fødselspenger/
adopsjonspenger**

På posten regnskapsføres refusjoner i henhold til ordningen med refusjon av fødsels- og adopsjonspenger. Utgifter motsvarende refusjoner regnskapsføres på kap. 850 Barneombudet.

Post 18 Refusjon av sykepenger

På posten regnskapsføres refusjoner i henhold til ordningen med refusjon av sykepenger. Utgifter motsvarende refusjoner regnskapsføres på kap. 850 Barneombudet.

Kap. 852 Adopsjonsstøtte

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Tilskudd til foreldre som adopterer barn fra utlandet, <i>overslagsbevilgning</i>	17 760	26 456	26 456
	Sum kap. 852	17 760	26 456	26 456

Resultatrapport 2005

Støtten til foreldre som adopterer barn fra utlandet var i 2005 på 31 090 kroner per barn. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet som forvalter av tilskuddsordningen, mottok 544 søknader om adopsjonsstøtte, mot 806 i 2004. De tre godkjente adopsjonsorganisasjonene har etter egne rapporteringer til Barne-, ungdoms- og familiedi-

rektoratet (Bufdir), formidlet 582 adopsjoner i 2005. Det vises også til omtale av adopsjon under kap. 858 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og kap. 855 Statlig forvaltning av barnevernet, og kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet.

Mål og strategier

For 2007 prioriteres følgende mål:

Delmål	Resultatmål
Bidra til å redusere utgiftene for adoptivforeldre ved adopsjon av barn fra utlandet	Engangsstøtte til adoptivforeldre som har adoptert barn fra utlandet

Nærmere omtale av målene følger nedenfor.

Bidra til å redusere utgiftene for adoptivforeldre ved adopsjon av barn fra utlandet

Engangsstøtte til adoptivforeldre som har adoptert barn fra utlandet

Kostnadene knyttet til adopsjon fra utlandet varierer fra 80 000 kroner til 120 000 kroner, og omfatter utgifter til organisasjonene, samt reisekostnader og eventuelt opphold i barnets opprinnelsesland. Støtten er fra 1. januar 2006 på 38 320 kroner per barn. BLD foreslår å videreføre engangsstøtten

til adoptivforeldre som har adoptert barn fra utlandet på samme nominelle nivå som for 2006.

Nærmere om budsjettforslaget**Post 70 Tilskudd til foreldre som adopterer barn fra utlandet, overslagsbevilgning****Målsetting**

Tilskuddet er ment å bidra til å redusere utgiftene ved adopsjon av barn fra utlandet, og dermed motvirke en skjev sosial fordeling av adopsjon knyttet til foreldrenes økonomi.

Tildelingskriterier

Det er Bufdir som forvalter ordningen med engangsstøtte til foreldre som adopterer barn fra utlandet. Støtten ytes til adoptivforeldre som på forhånd har innhentet norske myndigheters samtykke til adopsjon fra utlandet. Adopsjonen må enten være gjennomført i Norge, ved at norske myndigheter har utstedt adopsjonsbevilling, eller den må være gjennomført i utlandet og registrert i det sentrale adopsjonsregisteret i Bufdir. Direktoratet skal ha mottatt doms- og frigivelsesdokumenter før søknaden kan behandles. Som et vilkår for engangsstøtten stilles det krav om at adoptivforeldrene faktisk var bosatt i Norge da de fikk barnet i

sin omsorg, og da adopsjonen ble gjennomført eller registrert her i landet. I helt spesielle tilfeller vil det på bakgrunn av forhold i opprinnelseslandet ta uforholdsmessig lang tid å få adopsjonen registrert i Norge. Engangsstøtten kan i slike tilfeller likevel ytes dersom barnet har kommet til Norge med sikte på adopsjon, og adoptivforeldrene faktisk var bosatt her i landet da de fikk barnet i sin omsorg.

Budsjettforslaget for 2007

Ordningen med tilskudd til foreldre som adopterer barn fra utlandet videreføres nominelt i 2007.

Kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter - Fylkesnemndene for sosiale saker	95 400	92 957	103 168
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 830 post 21</i>	22 136	34 145	28 459
50	Forskning, <i>kan nyttes under post 71</i>	13 253	11 762	12 209
64	Tilskudd ved bosetting av enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger, <i>overslagsbevilgning</i>	264 133	134 745	127 269
65	Refusjon av kommunale utgifter til barneverntiltak knyttet til enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger, <i>overslagsbevilgning</i>		120 022	139 860
70	Tilskudd til Rostad ungdomsheim og Rostad ettervernsheim	2 169	2 238	2 323
71	Utvikling og opplysningsarbeid mv., <i>kan nyttes under post 50</i>	22 449	45 060	60 547
	Sum kap. 854	419 540	440 929	473 835

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i de resultatmål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005).

Høy rettssikkerhet og god kvalitet i saksbehandling, tjenester og tilbud

Vurdere endringer i barnevernloven som følge av blant annet behandlingen av St. meld. nr. 40 (2001-2002) *Om barne- og ungdomsvernet*

Høy rettssikkerhet i barnevernet er avhengig av at regelverket fortløpende evalueres og eventuelt justeres. Våren 2005 fremmet regjeringen Bondevik II Ot.prp. nr. 64 (2004-2005) *Om lov om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester og*

lov 13. desember 1991 nr. 81 om sosiale tjenester (sosialtjenesteloven) mv. med forslag om flere endringer i barnevernloven. Ved endringslov 17. juni 2005 nr. 65 ble det gjort endringer i barnevernloven, sosialtjenesteloven og enkelte andre lover. Lovendringene gjelder blant annet:

- innføring av internkontrollplikt for kommunene
- lovfesting av plikt for kommunen til å vurdere egnet bolig for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger ved bosetting i kommunen
- presisering av barnevernstjenestens ansvar for oppfølging av biologiske foreldre etter omsorgsovertakelse
- endring av behandlingen av saker om adopsjon mot foreldrenes vilje

- endring av bestemmelsene om opplysningsplikt
- rettslig overprøving av fylkesnemndas vedtak etter barnevernloven.

Som oppfølging av Stortingets vedtak ved behandlingen av odelstingsproposisjonen, utarbeidet departementet forskrifter om internkontrollplikt for kommunene. Videre iverksatte departementet nødvendige veiledningstiltak som lovendringene forutsatte, herunder opplæring av fylkesmennene i forskriften om internkontrollplikt.

Departementet utarbeidet rundskrivet *Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten* i mars 2005. Gjennom utarbeidelsen av rundskrivet har departementet fulgt opp Stortingets anmodningsvedtak nr. 84 i forbindelse med behandlingen den 27. november 2003 av St.meld. nr. 29 (2002-2003) *Om familien - forpliktende samliv og foreldreskap* (familiemeldingen).

Departementet igangsatte, i forbindelse med at staten overtok ansvaret for det fylkeskommunale barnevernet i 2004, evalueringen av barnevernstjenesten i Oslo kommune. Evalueringen ble vedtatt igangsatt av Stortinget i 2003 ved behandlingen av Ot. prp. nr. 9 (2002-2003) og foretas av Fafo. Den avsluttes i 2006, vel to år etter at reformen trådte i kraft. Evalueringsrapporten vil foreligge 1. halvår 2007.

Som en oppfølging av NOU 2004: 23 *Barneheim og spesialskoler under lupen* ble St.meld. nr. 24 (2004-2005) *Erstatningsordninger for barn i barneheimar og spesialskular for barn med åtferdsvanskar* lagt fram i mars 2005. I juni 2005 ble stortingsmeldingen behandlet i Stortinget, jf. Innst.S.nr.217 (2004-2005). Stortinget vedtok å gjøre tilpasninger av billighetserstatningsordningen for disse gruppene (i tidsperioden 1945-1980), samt for de barn som var plassert i fosterhjem i samme periode. Blant annet ble kravene til bevis for alvorlige overgrep og omsorgssvikt senket noe, og det skal legges større vekt på en egenerklæring om slike forhold. Videre ble det vedtatt å heve øvre beløpsgrense fra 200 000 kroner til 300 000 kroner. Vedtaket har ført til at det har kommet inn svært mange søknader, og saksbehandlingstiden i Bufdir har derved også blitt lang. For å redusere saksbehandlingstiden har Bufdir blitt styrket. Det vurderes fortløpende om det er behov for ytterligere styrking for å nå målet om saksbehandlingstid på ett år.

Meldinger og undersøkelsessaker skal gjennomføres i samsvar med lovens tidsfrister

I alt kom det inn 29 400 nye meldinger til barnevernstjenesten i kommunene i 2005. Det er 300

flere enn i 2004, det vil si en økning på om lag én prosent fra 2004 til 2005 (jf. kommunenes halvårsrapporteringer). I følge barnevernloven skal alle meldinger gjennomgås i løpet av en uke fra meldingen mottas. I 2005 ble 97 prosent av meldingene gjennomgått i løpet av en uke. Dette er samme prosentandel som i 2004.

I om lag 82 prosent av tilfellene fant barnevernet det nødvendig å sette i gang undersøkelse etter å ha gjennomgått meldingen. Antallet nye undersøkelsessaker steg fra vel 23 700 saker i 2004 til om lag 23 950 saker i 2005. Det vil si en økning på om lag én prosent. I likhet med tidligere år ble noe under halvparten av sakene som ble undersøkt henlagt etter undersøkelsen.

Fra en undersøkelse settes i gang til den avsluttes skal det ikke gå mer enn tre måneder, i særlige tilfeller seks måneder. Andelen fristoversittelser i undersøkelsessakene var om lag 12 prosent. Dette er 0,5 prosent flere enn i 2004. Det var store forskjeller mellom kommunene, og variasjoner fra fylke til fylke. Departementet samarbeidet tett med fylkesmennene for å få fristoversittelsene ned. I de tilfellene der kommunene brøt tidsfristbestemmelsene ga fylkesmennene råd og veiledning. I denne sammenheng har også flere fylkesmenn vurdert bøter, slik loven tilsier.

Departementet opprettholdt rapporteringen fra kommunene to ganger i året som et viktig styringsredskap.

Rasjonell drift av fylkesnemndene for sosiale saker

Implementeringen av et nytt elektronisk saksbehandlingssystem for fylkesnemndene for sosiale saker startet høsten 2005, og ble fullført våren 2006.

Effektiv saksbehandling i fylkesnemndene

Det offentlige utvalget som har vurdert effektivitetsfremmende forenklinger for fylkesnemndenes saksbehandling og rutiner avga sin innstilling 1. juni 2005 i NOU 2005:9 *Ressursbruk og rettsikkerhet i fylkesnemndene for sosiale saker*. Innstillingen ble sendt på høring med høringsfrist i oktober 2005. I mai 2006 fremmet BLD Ot.prp. nr. 76 (2005-2006) *Om lov om endringer i barnevernloven og sosialtjenesteloven mv. (saksbehandlingsregler for fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker mv.)*. Denne bygger på NOU 2005:9 *Ressursbruk og rettsikkerhet i fylkesnemndene for sosiale saker*.

Høyt kunnskaps- og kompetansenivå i barnevernstjenesten

Departementet videreførte driftstilskuddene til de tre regionale utviklingssentrene i barnevernet i Bergen, Trondheim og Tromsø. Sentrene driver forskning, forsøks- og utviklingsarbeid, gir råd og veiledning i prosjektarbeid, og formidler kontakter overfor aktuelle brukergrupper.

Departementets støtte til barnevernsforskningen ble videreført blant annet som en del av forskningsprogrammet *Program for velferdsforskning (1999–2008)* i regi av Norges forskningsråd, i likhet med støtte til forskning og utviklingsprosjekter på områder som det etter departementets vurdering var særlig viktig å få utviklet mer kunnskap om. BFD ga i 2005 støtte til flere enkeltprosjekter knyttet til kjerneområdene i barnevernet, blant annet til en langtidsstudie basert på individdata innen barnevern, et langtidsprosjekt som følger opp barn som er i fosterhjem og et prosjekt som ser på godkjenningsordninger, tilsyn og internkontroll i institusjonene. I 2006 er det også gitt midler til forskning om hjelpetiltak i barnevernet, om virksomme metoder i flerkulturelt arbeid, barns rettigheter i barnevernsinstitusjoner, samt arbeidstidsordningene i institusjonene.

I samarbeid med andre departementer og utdanningsinstitusjoner ga BFD støtte til utdanningstiltak på viktige områder. De prioriterte områdene var i 2005 et forsøk med spesialisert videreutdanning i fosterhjemsarbeid ved Universitetet i Bergen (2001-2004), og etterutdanning om barnevern og etnisitet ved Høgskolen i Oslo.

For å sikre at sakkyndige i barne- og familiesaker har god kompetanse, videreførte departementet støtten til opplæringsprogrammet i barnefaglig sakkyndighetsarbeid i regi av Norsk Psykologforening. Departementet nedsatte et offentlig utvalg som skulle vurdere kontroll med og kvalitetssikring av sakkyndige rapporter i barnevernssaker. Utvalget leverte sin rapport til BLD 28. mars 2006 og rapporten foreligger som NOU 2006:9 om *Kvalitetssikring av sakkyndiges rapporter i barnevernssaker*. Rapporten har vært sendt på bred høring med frist 1. september 2006.

Tverrfaglig og tverretatlig samarbeid og bedre koordinering av tjenestene

Som en oppfølging av St.meld. nr. 40 (2001-2002) *Om barne- og ungdomsvernet*, fortsatte BFD arbeidet med å bedre samordningen mellom ulike etater, og det ble utarbeidet kunnskapsstatus om det samlede tjenestetilbudet til barn og unge av Sintef Helse i samarbeid med syv departementer i 2005.

I samarbeid med berørte departementer ble det i 2004 iverksatt en utredning for å se barnevernet, barnehagen, skolen, fritidssektoren, pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), helsestasjonene og skolehelsetjenesten i sammenheng og vurdere det helhetlige tilbudet til barn og unge ut fra brukernes behov. Kunnskapsstatusen om det samlede tjenestetilbudet til barn og unge forelå ferdig ved utgangen av 2005. Rapporten viser at det foreligger svært liten dokumentasjon både om organisering av det kommunale tilbudet til barn og unge, og om det helhetlige tilbudet til barn og unge.

Departementet fortsatte samarbeidet med Helse- og omsorgsdepartementet for å styrke samarbeidet mellom barnevernet, psykisk helsevern for barn og unge, og tverrfaglig, spesialisert rusbehandling. Våren 2005 ble det arrangert regionvise møter hvor samarbeid var tema. Som en oppfølging ble det arrangert et nasjonalt møte i juni 2005. Det ble deretter opprettet regionvise forpliktende samarbeidsavtaler mellom regionalt barnevern og regionale helseforetak.

Effektivt tilsyn og oppfølging av barnevernstjenestens ansvar for barn i omsorgs- og/eller behandlingstiltak

Departementet har i samarbeid med fylkesmenene satt i gang tiltak for å forbedre tilsynet med institusjoner og kommuner. Dette omfatter opplæring i tilsyn med kommunene etter systemrevisjonsmodellen, utvikling av felles rutiner og informasjon, samt revidering av sentrale forskrifter på området. I 2005 ble det gjennomført et tilsyn med tre kommuner i hvert fylke. Tema for tilsynet var tiltaksplaner, omsorgsplaner og tilsynsførere, og var en oppfølging av tilsynet som ble gjennomført i 2004. En oppsummering av erfaringer og resultater for begge årene vil bli ferdig i mars 2006. I forbindelse med utvikling og styrking av kompetanse i det kommunale barnevernet ble det i 2005 startet et arbeid med utvikling av veiledningsmateriell til kommunene på utvalgte områder, som tiltaksplaner og tilsynsførere og revidering av håndbøker på området kommunal saksbehandling og fosterhjem. Det er også utviklet en veileder i internkontroll til bruk for kommunene i forbindelse med plikt om internkontroll som ble innført 1. januar 2006.

Styrke kompetansen om flerkulturelt arbeid i barnevernet

For å styrke barnevernstjenestens flerkulturelle kompetanse slik at barnevernstjenesten blir bedre i stand til å håndtere ulike problemstillinger og gi barn og familier individuelt tilpassede tiltak til rett

tid, inngikk BFD og Bufdir i 2005 et samarbeid med Norsk institutt for by- og regionsforskning (NIBR) som skal foreta en kunnskapsinnhenting om flerkulturelt arbeid i barnevernet. Målet er å identifisere virksomme metoder nasjonalt og internasjonalt som kan benyttes i barnevernstjenesten. Kunnskapsinnhentingene offentliggjøres i januar 2007, og det legges opp til at resultatene videreføres i et nasjonalt opplæringsprogram for barnevernstjenester.

Departementet bevilget i 2005 prosjektmidler til Statistisk sentralbyrå (SSB) til en oppfølging av tidligere analyseprosjekter i SSB om innvandrerbarn i barnevernet. Prosjektets hovedmål var å få nye og oppdaterte tall om barn med innvandrerbakgrunn i barnevernet (tall fra 2004), samt informasjon om bruk av barnevernstiltak. Resultatet forelå i mai 2006, Rapport 2006/19 *Innvandrerbarn i barnevernet* og viser blant annet at innslaget av barn og unge med innvandrerbakgrunn i barnevernet, sett i forhold til barnebefolkningen, har økt forholdsmessig mer enn barn og unge uten innvandrerbakgrunn de siste to årene.

Høy rettssikkerhet og god kvalitet for barn i fosterhjem

Et godt fosterhjemstilbud

Fosterhjemsplassering er det mest brukte plasseringsalternativet for barn som plasseres utenfor hjemmet. Over 80 prosent av barna plassert utenfor hjemmet i 2005 hadde fosterhjemsplassering. Statistikk fra SSB viser at over 6 900 barn var plassert i fosterhjem ved utgangen av 2005. Nesten 1 900 av disse hadde fosterhjem som frivillig hjelpe tiltak med samtykke fra foreldrene, mens de resterende fosterhjemsplasseringene var omsorgsovertakelser.

Oppfølgingen av barn plassert i fosterhjem, samt oppfølging av fosterforeldre og av biologisk familie ble styrket. Blant annet ble det med støtte fra BFD satt i gang en evaluering av veiledningstilbudet ved Helgerud ressurscenter for fosterhjem. Rekrutterings- og opplæringsprogrammet for fosterforeldre (PRIDE), fortsatte i Bufetat.

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) overtok 1. januar 2005 ansvaret for å bistå kommunene ved opplæringen av tilsynsførere. De nye retningslinjene for fosterhjem (Retningslinjer av 15. juli 2004 til lov om barnevernstjenester av 17. juli 1992 nr. 100) understreker også barnevernstjenestens ansvar for at det blir ført tilsyn.

Departementet ga støtte til Norsk Fosterhjemsforenings fagkonferanse som ble avholdt i samarbeid med Landsforeningen for barnevernsbarn. I 2004 fikk Barnevernets utviklingssenter på Vest-

landet i samarbeid med Senter for studier av problematferd midler fra BFD til et større forskningsprosjekt for å evaluere effekten av PMTO-kurs (Parent Management Training Oregon) for fosterforeldre. I samarbeid med Bufetat ble det i 2005 påbegynt et arbeid med å legge til rette for PMTO-kurs for fosterforeldre i alle landets regioner.

Høy rettssikkerhet og god kvalitet for barn i barnevernsinstitusjoner

Et godt institusjonstilbud

Arbeidet med å tilrettelegge institusjonstilbudene, slik at barn og unge kan få et bedre tilbud ut fra sine behov fortsatte. Departementet tok blant annet initiativ til å få mer kunnskap om de behov barn og unge på vanlige institusjoner har. Det ble igangsatt en brukerundersøkelse i barnevernsinstitusjonene i regi av NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring) og Fafo med vekt på hvordan beboerne opplever at deres rettigheter blir ivaretatt, og hvordan de opplever ulike arbeidstidsordninger. Rapporten *Brukerundersøkelse i barnevernsinstitusjonene* (NOVA Rapport 9/06) forelå våren 2006. Etter anmodning fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet igangsatte BLD også en kartleggingsundersøkelse om arbeidstidsordningene i barnevernsinstitusjonene. Rapporten *Arbeidstid i barnevernsinstitusjonene og behandlingstiltaket MST* (NOVA Rapport 8/06) forelå våren 2006.

Departementet var i 2005 særlig opptatt av å fremme rettssikkerheten for barn og unge som oppholder seg i institusjon. På bakgrunn av gjeldende regelverk har Bufdir igangsatt omfattende opplæringstiltak overfor de ansatte i barnevernsinstitusjoner om aktuelt regelverk. For å sikre barn og unges rettigheter under opphold i barnevernsinstitusjon har direktoratet også utarbeidet skriftlig informasjon til barn og unge som oppholder seg i barnevernsinstitusjon om deres rettigheter. Videre har direktoratet etablert rutiner for oppfølging av tilsynsmyndighetenes rapporter om brudd på regelverket ved den enkelte institusjon.

Ny modell for institusjonsbehandling for utagerende ungdom

BFD har i samarbeid med svenske myndigheter og Senter for studier av problematferd og innovativ praksis (UiO) tatt initiativ til å utvikle en institusjonsmodell for behandling av ungdom med alvorlige atferdsproblemer. Prosjektet *Implementering av institusjonsmodell for utagerende ungdom*, som er femårig, startet i 2004. Modellen MultifunC implementeres nå i fem nye institusjoner i Bufetat,

en i hver region. Den første ble åpnet i Bergen høsten 2005.

Tidlig og riktig hjelp til utsatte og vanskeligstilte barn, unge og deres familier

God kvalitet på hjelpetiltak og økt bruk av familie- og nærbaserte metoder

I november 2005 sendte departementet ut på høring forslag om endring av barnevernloven for at foreldrestøttende tiltak som har som formål å redusere alvorlige atferdsvansker hos ungdom skal kunne gjennomføres uten samtykke fra barnet selv. Et særlig aktuelt eksempel på et slikt tiltak er behandlingsmetoden MST (Multisystemic Therapy) som er et hjemme- og familiebasert behandlingstilbud til ungdom med ulike typer atferdsvansker. Etter gjeldende rett kan dette behandlingstilbudet bare iverksettes dersom ungdommen selv samtykker. Departementet mener at det i noen tilfeller kan være riktig og nødvendig å gjennomføre denne type tiltak selv om barnet motsetter seg tiltaket.

I tråd med St.meld. nr. 40 (2001-2002) *Om barne- og ungdomsvernet* la departementet fortsatt vekt på å stimulere til videreutvikling og bruk av faglige metoder i barnevernet basert på tiltak i barn og unges nærmiljø og i dialog med barna og familiene.

BFD initierte en kartlegging av hva slags hjelpetiltak som iverksettes av barnevernet, inkludert tiltak for unge over 18 år. Det ble også igangsatt et forskningsprosjekt for å få bedre oversikt over nordisk og internasjonal forskning om tiltak og metoder som kan brukes som hjelpetiltak i aldersgruppen 0-23 år i Norge. Begge prosjekter blir utført av NIBR. Det ble også gitt midler til et filmprosjekt om ettervern i regi av Landsforeningen for barnevernsbarn og organisasjonen Voksne for Barn.

Tilskuddet til et prosjekt i regi av NOVA for å gjennomføre *Nasjonal plan for utprøving og evaluering av metoden familierådslag* ble videreført. Metoden innebærer at den utvidede familie (slekt og andre nære) samles og kommer fram til tiltak overfor barnet eller den unge. Prosjektet er nå etablert i 80 kommuner og bydeler. Tilknyttet dette gjennomføres det opplæring i familieråd for omlag 500 barnevernsarbeidere, og det er også utdannet ca. 80 koordinatorene som skal stå for gjennomføringen av familieråd i kommunene.

Departementet videreførte støtten til nasjonal samordning og oppfølging av Home-Start Familiekontakten Norge, som er et forebyggende tiltak for familier med små barn som er i en vanskelig livssituasjon. Departementet styrket arbeidet med hjelp og støtte rettet mot familier med kronisk syke barn

og barn med nedsatt funksjonsevne, og bevilget 2 mill. kroner i 2005 til et prosjekt overfor denne målgruppen i regi av Home-Start Familiekontakten Norge. BFD deltok for øvrig i utarbeidelsen av *Strategiplan for familier med barn som har nedsatt funksjonsevne* i samarbeid med flere departementer, der overnevnte prosjekt i Home-Start Familiekontakten Norge inngår som tiltak.

Det ble iverksatt opplæring i foreldreveiledning for fengselsansatte, med tanke på at slike kurs skal prøves ut for innsatte i fengslene. Det ble videre igangsatt et arbeid med å oversette to informasjonshefter om situasjonen til innsattes barn til ulike språk.

For å oppnå målet om å bosette enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger så raskt som mulig og i gode omsorgstiltak, fikk kommunene fortsatt statlig refusjon for kommunale barnevernstiltak for enslige mindreårige utover egenandelen (jf. rundskriv Q-05/2004, BLD). Ordningen med det særskilte tilskuddet til kommunene ved bosetting av enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger ble videreført. Det ble i 2005 tatt initiativ overfor SSB for å forbedre barnevernsstatistikken for enslige mindreårige. Dette arbeidet skal avsluttes ved årsskiftet 2006-2007.

Arbeidet med å utvikle hjelpetilbudene til utsatte barn og familier med rusproblemer fortsatte. Ved utgangen av 2005 forelå rapporten *Barn innlagt sammen med foreldre som er i behandling for rusmiddelproblemer* fra Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS). Rapporten *Tilbud til barn av foreldre med rusmiddelproblemer (SIRUS rapport 1/2006)* forelå tidlig i 2006. Disse rapportene, sammen med annen dokumentasjon, gir grunnlag for departementets satsing på tiltak for barn av rusmisbrukende foreldre og barn med psykisk syke foreldre. Tiltakene er nærmere omtalt under mål og strategier. Departementet var også representert i en interdepartemental gruppe om antidopingarbeid i Norge, ledet av Helse- og omsorgsdepartementet. Støtten til PAG-Stiftelsen, (det tidligere Wanda-senteret) ble videreført i 2005. Stiftelsen gir råd, veiledning og støtte til dem som ønsker å starte opp tiltak i lokalmiljøer for barn av rusmiddelmisbrukere.

I St.meld. nr. 6 (2002-2003) *Tiltaksplan mot fattigdom*, er barn og vanskeligstilte barnefamilier prioritert. Arbeids- og sosialdepartementet hadde et overordnet ansvar for gjennomføring av planen. Det ble rettet en innsats mot fattige barnefamilier gjennom barnevernet, og iverksatt tiltak for å stimulere til tverrsektorielt samarbeid og kunnskapsspredning. Det er avholdt nasjonale konferanser (to konferanser i 2004 og to i 2005) om fattigdom for kommuner, fagteam, barne- og ungdomsinstitusjoner,

fosterhjemstjenester, nærmiljøbaserte tiltak og familiekontorer innenfor Bufetat. Barnevernstjenesten i 20 kommuner ble invitert med i et samarbeid for styrket innsats mot fattigdom hvor de tilbys stimuleringsmidler, veiledning og oppfølging fra Fafo og NOVA. Et samarbeid med Sosial- og helsedirektoratet (SHdir) om barnefattigdom knyttet til sosialtjenesten ble inngått i 2005. I 2005 ble det bevilget 10 mill. kroner ekstra for å styrke tiltak rettet mot fattige barnefamilier gjennom tilskuddsordningen *Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn*, som spesielt skal følges opp av BLD (jf. også kap. 857 Barne- og ungdomstiltak).

BFD deltok i en tverrdepartemental samarbeidsgruppe for å følge opp tiltak foreslått i *Strategiplan mot spiseforstyrrelser*, 2002 (I-0984 B), og i arbeid med revidering av planen igangsatt av Helse- og omsorgsdepartementet. Ny plan mot spiseforstyrrelser skal ferdigstilles i løpet av 2006. Det er behov for mer kunnskap blant annet om hvordan foreldre og skole skal møte barn og unge med slike problemer. BFD utga i 2005 innenfor foreldreveiledningsprogrammet temaheftet *Spiseforstyrrelser og overvekt hos barn* (Q-1074 B). Formålet med temaheftet er å øke forståelsen hos foreldre og andre voksne om når det er reell grunn til bekymring for barn og unges forhold til mat og hvordan dette bør følges opp. Heftet gir informasjon og veiledning til foreldre og andre voksne og ble distribuert til alle kommuner, helsestasjoner, familievernkontorer, helseforetak, Regionsentre for barn og unges psykiske helse i alle regioner, fylkeskommuner, fylkesmenn og en rekke andre aktuelle instanser.

BFD bidro til lansering og informasjon om det internett-baserte skoleprosjektet *TENK – mobilisering for egenverd og mediaforståelse*. Nettstedet er rettet mot ungdom i grunnskole og videregående skole og er tilgjengelig gjennom skoleportalen *Sko-lenett*. Nettstedet skal spesielt fokusere på å bidra til forebygging av spiseforstyrrelser og styrket kroppsbevissthet. Prosjektet og verktøyet har vært utviklet i tett samarbeid med lærere og elever ved utvalgte pilotskoler. Det er utarbeidet et undervisningsopplegg som er gjennomført ved utvalgte ungdomsskoler og videregående skoler i flere byer. Undervisning og spredning av kunnskap om nettstedet ble fortsatt prioritert. Prosjektet ble avsluttet i 2005, og har blitt evaluert av Nord-Trøndelagforskning. Evalueringsrapporten *Lyktes de? En oppsummerende evaluering med særlig vekt på formidlingsaktiviteter i prosjektet Tenk* (NTF-arbeidsnotat 2005:5) forelå i februar 2006. Prosjektet vil følges opp i 2007 med en vurdering av om nettsidene skal videreutvikles for å kunne rettes mot yngre aldersgrupper

Departementet videreførte samarbeidet med organisasjoner i barnevernsfeltet og i forebyggende virksomhet, blant annet Norsk Fosterhjemsforening, Norges Barnevernssamband, Landsforeningen for barnevernsbarn, Røde Kors-telefonen for barn og ungdom og MOT (toppidrettsfolk mot narkotika).

Redusert vold, mobbing og annen problematferd blant barn og unge

Implementeringen av PMTO og MST er en sentral del av arbeidet ved Senter for studier av problematferd og innovativ praksis, som er et randsonesenter tilknyttet Universitetet i Oslo. Senteret driver studier av hvordan problematferd oppstår og problemenes omfang, utvikling av metoder og teori for forebygging av problematferd, og metoder for å avhjelpe/behandle problematferd, samt evaluering av metodene. En viktig oppgave for senteret er å bygge opp et nasjonalt nettverk for forskning og metodeutvikling på feltet. BLD videreførte den økonomiske støtten til senteret.

Tilskuddet til Rostad ungdomsheim ble videreført for å opprettholde det helhetlige skoletilbudet ved institusjonen.

Fortsatt styrking av arbeidet med å forhindre vold og overgrep mot barn og unge

I samarbeid med andre berørte departementer utarbeidet BLD i 2005 en veileder om *Formidling av opplysninger og samarbeid der barn utsettes for vold i familien*. Formålet med veilederen er å gi offentlige instanser og tjenester kunnskap om plikten og adgangen til å utlevere og innhente opplysninger i saker der barn er eller kan være utsatt for vold i familien, og kunnskap om mulighetene for nærmere samarbeid mellom aktuelle tjenester og instanser i slike saker. Veilederen er et bidrag i arbeidet for å forhindre at taushetsplikten blir et hinder for samarbeid mellom instanser og tjenester der dette er til beste for barnet.

Tiltak i den tverrdepartementale handlingsplanen *Vold i nære relasjoner* (2004–2007) ble fulgt opp. Prosjektet *Barn som lever med vold i familien* ble styrket i 2005. Prosjektet er treårig og gjennomføres som et samarbeid mellom Alternativ til Vold og Senter for Krisepsykologi. Prosjektets målgruppe er barn som utsettes for vold i nære relasjoner, som enten er vitne til vold i familien og/eller som selv utsettes for barnemishandling/fysisk vold. Ni familievernkontorer rundt om i landet fikk veiledning og oppfølging fra prosjektet, og det ble gitt opplæring til tilgrensende krisesentre og barnevernstjenester. I tillegg ble det gitt opplæring til

barne- og ungdomspsykiatriske tjenester, helsestasjoner, politiet og andre. Departementet bevilget ekstra midler i 2005 til utvikling av et opplegg for folkeopplysning som skal være ferdig i 2006. Det skal blant annet utarbeides informasjonsmateriale til bruk ved helsestasjoner, skoler og barnehager for å skape økt oppmerksomhet og handlingskompetanse i befolkningen.

Under behandlingen av St.meld. nr. 40 (2001–2002) *Om barnevernet*, ba Stortinget om en mer koordinert innsats overfor barn som er utsatt for seksuelle overgrep. Med henvisning til dette, opplyste regjeringen Bondevik II i St.meld. nr. 29 (2002–2003) *Om familien – forpliktende samliv og foreldreskap*, at den ville utarbeide en samlet plan mot seksuelle overgrep mot barn og utvide perspektivet til også å omfatte fysiske overgrep mot barn. I samarbeid med andre berørte departementer la BFD i mai 2005 fram planen *Strategi mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn* (2005–2009), (publikasjonsnummer Q-1085). Den har fire hovedmålsettinger: Å hindre overgrep, avdekke overgrep, gi de utsatte tilstrekkelig hjelp og behandling og å heve hjelpeapparatets kompetanse om slike overgrep. Som oppfølging er det blant annet satt i gang en omfangskartlegging av seksuelle og fysiske overgrep.

Bekjempe menneskehandel og seksuell utnyttning av mindreårige

BFD fulgte opp tiltakene i handlingsplanen *Mot handel med kvinner og barn* (2003-2005) som gjaldt personer under 18 år. Innsatsen ble videreutviklet i *Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel* (2005-2008) som ble lansert i juni 2005. Kontakt med frivillige og andre relevante organisasjoner og samarbeid og styrking av internasjonale nettverk på området (blant annet gjennom Østersjørådet) ble prioritert med spesielt fokus på barns spesielle behov. Rundskrivet *Barnevernets ansvar for mindreårige som er utsatt for menneskehandel og samarbeid med andre etater* (Q11-2006) ble sendt ut til kommuner med flere i juli 2006.

Etter initiativ fra BFD utarbeidet NOVA veilederen *Ungdom som selger eller bytter sex* (Q-1100) for ansatte i hjelpeapparatet, om barn og unge som utnyttes gjennom salg eller bytte av seksuelle tjenester. Tiltak for å bekjempe blant annet spredning av ulovlige framstillinger av mindreårige med seksuelt preg over internett, var et viktig ledd i arbeidet for å sikre barn og unges interesser på informasjons- og medieområdet (jf. omtale i kap. 857 Barne- og ungdomstiltak).

Forebygge og bekjempe kjønnslemlestelse og tvangsekteskap

BLD har gjennom flere år hatt hovedansvaret for å koordinere arbeidet med tvangsekteskap. Arbeidet er videreført i 2005 og flere departementer arbeider med tiltak mot tvangsekteskap på sine fagfelt. Som en del av innsatsen drives informasjonstelefonen om tvangsekteskap av Oslo Røde Kors på oppdrag fra departementet. Et annet viktig innsatsområde er å bidra til at unge har steder å henvende seg for å få hjelp hvis de kommer i en kritisk situasjon der de frykter å bli tvangsgiftet. Frivillige organisasjoner som har engasjert seg på feltet mottar støtte etter søknad til dette arbeidet. I tillegg har departementet gitt midler til prosjekter i regi av frivillige organisasjoner som driver informasjons- og holdningsskapende arbeid overfor egen målgruppe, offentlige etater med mer.

Handlingsplan mot kjønnslemlestelse som ble lagt fram i desember 2000 virket fra 2001 og ut 2004, og ble i hovedsak gjennomført som et nasjonalt prosjekt, *OK – omsorg og kunnskap mot kvinnelig omskjæring*. NIBR har evaluert deler av prosjektet og leverte rapport våren 2005 (NIBR-rapport 2005:8). I mai 2005 ble det avholdt en avslutningskonferanse for OK-prosjektet.

Styrke det internasjonale samarbeidet om tiltak for utsatte barn, unge og familier

Styrket regionalt samarbeid innen Norden, Østersjørådet, Europarådet og andre internasjonale fora

BFD fulgte opp og deltok i WGCC (Working Group for Children at Risk in The Baltic Sea Region) i regi av Østersjøsamarbeidet i gjennomføringen av regionale prioriteringer. Et barneministtermøte i Oslo i mai 2005 trakk opp rammer og prioriteringer for aktivitetene på barneområdet. En av prioriteringene gjelder blant annet for barn og unge som er tatt under omsorg og som bor kortere eller lengre tid på institusjoner. En regional handlingsplan for enslige mindreårige som krysser landegrensene og/eller er blitt utsatt for menneskehandel (*Unaccompanied and Trafficked children*) ble videreført. Østersjørådets medlemsland, Ukraina, Hviterussland og Moldova deltar i handlingsplanen som blant annet tar for seg utarbeidelse av planer for kompetanseoppbygging i regionene. Arbeidet for gatebarn og tiltak for å bedre deres situasjon ble videreført. Det komparative forskningsprosjektet i syv medlemsland om barn og unges holdninger og erfaringer med seksuelle overgrep og utnyttning av mindreårige ble avsluttet. Resultatene vil være klare september/oktober 2006.

Arbeidet med å bygge opp et nasjonalt IT-nettverk i Norge som kan bidra til det regionale IT-nettverket, ble prioritert. Kompetanseutviklingen og samarbeidet på dette området har vært et viktig bidrag for å styrke arbeidet for utsatte barn, og bekjempe seksuell utnyttning og overgrep mot barn og unge i regionen.

Departementet møtte, sammen med Arbeids- og sosialdepartementet, i CDCS; styringskomiteen for arbeid, trygd og sosiale saker, herunder barne- og familiepolitikk i Europarådet. BFD deltok i Ekspertkomiteen for barn og familie (CS-EF) som er en underkomite av CDCS. Departementet bidro aktivt i komiteenes arbeid og finansierte også en nasjonal ekspert på barneområdet. BFD deltok også i forberedelse og gjennomføring av Europarådet og FN's høring om kartlegging av vold mot barn. Departementet bidro gjennom komitéarbeidet til utformingen av et nytt treårig handlingsprogram for barn *A Europe for and with Children*, som ble vedtatt på statsministtermøte i Europarådet i mai 2005 (Europarådets tredje toppmøte).

Videreutvikle det bilaterale samarbeidet med andre land

Kontakt og kunnskapsutveksling med andre land og miljøer for å få nødvendige innspill til videreutvikling av tiltaksapparatet for utsatte barn og unge fortsatte, blant annet det bilaterale samarbeidet med engelske myndigheter og forskningssentra på barnevernsområdet. Det ble også inngått en ny bilateral avtale med Litauen om samarbeid på det

barne- og ungdomspolitiske området, som inkluderer barnevernet. Avtalen går fram til 31. desember 2007, og det er undertegnet en arbeidsplan for gjennomføringen av de ulike samarbeidsprosjektene.

Sikre barns interesser ved innenlands- og utenlandsadopsjon

God kompetanse om adopsjon blant involverte instanser og private parter

Arbeidet med å sikre forpliktelsene etter Haagkonvensjonen om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner ble videreført. Haagkonvensjonen er et viktig instrument for å sikre at internasjonale adopsjoner foregår på en betryggende måte og til barnets beste.

For å sikre god behandling og enhetlig praksis ved søknad om adopsjon fulgte departementet Bufdir sitt arbeid med å drive generell opplæring og informasjon om adopsjon, blant annet til de fem regionene i Bufetat.

Som ledd i å styrke kunnskapen om adopsjon, besluttet departementet at adopsjonsforberedende kurs skal igangsettes. Bufdir fikk ansvaret for utarbeidelse av et opplegg og igangsetting og administrering av et frivillig kurstilbud til adoptivsøkere.

Mål og strategier

For 2007 prioriteres følgende mål:

Delmål	Resultatmål	Resultatindikator
Høy rettssikkerhet og god kvalitet i saksbehandling og tjenester i barnevernet	Godt og hensiktsmessig lov- og regelverk	
	Høyt kunnskaps- og kompetansenivå i den kommunale barnevernstjenesten og det statlige barnevernet	
	Ivaretagelse av den flerkulturelle kompetansen i barnevernet	
	God, forsvarlig og effektiv saksbehandling i fylkesnemndene for sosiale saker	
	Meldinger og undersøkelsessaker skal gjennomføres i samsvar med lovens tidsfrister	Andelen meldinger, undersøkelsessaker og tiltak iverksatt innen lovens tidsfrister
	Effektivt og målrettet tilsyn	Andelen barn og unge i fosterhjem som har fått oppnevnt tilsynsfører

Delmål	Resultatmål	Resultatindikator
Tidlig og riktig hjelp til grupper av utsatte barn, unge og deres familier	Et godt fosterhjems- og institusjonstilbud	
	Gode tilbud om hjelpetiltak, herunder bruk av familie- og nærmiljøbaserte metoder	
	Sikre god akuttberedskap	
	Riktig hjelp til barn av psykisk syke og rusmisbrukende foreldre	
Internasjonalt samarbeid om utsatte barn og unge	Riktig hjelp til barn som utsettes for vold, overgrep og utnytting	
	Hjelp til familier som er rammet av økonomisk og/eller sosial ekskludering	
	Regionalt samarbeid innen Norden, Østersjørådet, Europarådet og andre internasjonale fora	
Sikre barns interesser ved innenlands- og utenlandsadopsjon	Godt og hensiktsmessig lov- og regelverk	
	Høy kompetanse ved behandling av adopsjonssaker	
	Sikre et tilbud om adopsjonsforberedende kurs	Andel av førstegangssøkere som gjennomfører adopsjonsforberedende kurs

Nærmere omtale av målene følger nedenfor.

Høy rettssikkerhet og god kvalitet i saksbehandling og tjenester i barnevernet

Godt og hensiktsmessig lov- og regelverk

BLD la våren 2006 fram Ot.prp. nr. 76 (2005-2006) *Om lov om endringer i barnevernloven og sosialtjenesteloven mv. (saksbehandlingsregler for fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker mv.)* for Stortinget. I tillegg til forslag til nye saksbehandlingsregler for fylkesnemndene inneholder proposisjonen også forslag til enkelte materielle endringer i barnevernloven som, avhengig av Stortingets vedtak, etter planen skal tre i kraft i 2007. Dette gjelder blant annet forslag om at foreldrestøttende tiltak som har som formål å redusere alvorlige atferdsvansker hos barn skal kunne gjennomføres uten barnets samtykke. Forslaget om nye saksbehandlingsregler for fylkesnemndene er omtalt under resultatmålet om fylkesnemndene.

BLD følger for øvrig praktiseringen av regelverket på barnevernsområdet nøye og vurderer fortløpende behovet for endringer for å sikre at regelverket er tilpasset de utfordringer dette saksområdet krever.

Rimelig saksbehandlingstid i billighetserstatningssaker

St.meld. nr. 24 (2004-2005) *Erstatningsordninger for barn i barneheimar og spesialskular for barn med atferdsvanskar* ble behandlet i Stortinget i juni 2005. Stortingsmeldingen var en oppfølging av NOU 2004:23 *Barnehem og spesialskoler under lupen* som var en nasjonal kartlegging av omsorgssvikt og overgrep i barnevernsinstitusjoner 1945-1980. Stortinget vedtok å gjøre tilpasninger i billighetserstatningsordningen for disse gruppene og for barn plassert i fosterhjem i samme periode. Vedtaket om tilpasninger har ført til at det har kommet inn svært mange søknader, og saksbehandlingstiden i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har derved også blitt lang. For å redusere saksbehandlingstiden har saksbehandlingskapasiteten i Bufdir blitt styrket. Målsettingen for direktoratet er at saker som kommer inn fra og med høsten 2006 skal behandles innen ett år.

St.meld. nr. 24 (2004-2005) og Innst.S. nr. 217 (2004-2005) omhandler de grupper og den tidsperioden som var omfattet av mandatet for kartleggingsutvalget, uten at det ble foretatt en ny vurdering av tidsavgrensingen. Bakgrunnen for at den

nedre avgrensingen i mandatet til kartleggingsutvalget ble satt til 1945 var en antakelse om manglende oversikt over feltet i krigsperioden, noe som kunne medføre at utredningsoppdraget ville bli unødig komplisert, og derved forsinke prosessen.

Gjennom den konkrete behandlingen av sakene har det vist seg at tidsavgrensingen nedad i tid til år 1945 fører til at en del av de eldste søkerne, som ble plassert før 1945, ikke kommer inn under den tilpassede ordningen. Per dags dato er det i Bufdir registrert om lag 100 søkere som var plassert på barnehjem før 1945. Departementet finner det vanskelig å begrunne en slik forskjellsbehandling når en ser på de konkrete sakene.

Det finnes ingen dokumentasjon som tilsier at barn plassert på barnehjem eller skolehjem i perioden før 1945 ble behandlet på en bedre måte enn etter 1945. Heller ikke ordningene etter St.meld. nr. 44 (2003 – 2004) *Erstatningsordning for krigsbarn og erstatningsordninger for romanifolk/tatere og eldre utdanningsskadelidende samer og kvener*, har en avgrensing nedad i tid. Stortingets vedtak om den tilpassede billighetserstatningen var basert på å omfatte barn plassert på barnehjem og spesialskoler i perioden 1945-1980. Dette gjør det vanskelig for departementet å instruere Bufdir til å behandle søkerne plassert før 1945 etter denne ordningen. Oppheving av den nedre tidsavgrensning kan bare skje ved at Stortinget aksepterer en utvidelse av billighetserstatningsordningen for tidligere barn plassert i barnehjem, spesialskoler for barn med adferdsvansker og fosterhjem, slik at også barn som var plassert før 1945 omfattes.

Høyt kunnskaps- og kompetansenivå i den kommunale barnevernstjenesten og det statlige barnevernet

Forskning og utviklingsarbeid

Et av de viktigste målene for et framtidig barnevern er å gjøre tjenestene mer kunnskapsbaserte. BLD har utviklet en langsiktig forsknings- og utviklingsstrategi på barnevernsområdet som skal følges opp av departementet og Bufdir. Innsatsen skal rettes mot følgende satsingsområder:

- barn under offentlig omsorg
- risiko og tiltak knyttet til rusmisbruk
- etnisitet og barnevern
- seksuelle og fysiske overgrep
- vold i nære relasjoner
- psykisk helse
- barnevernets praksis, system og organisering.

Departementets støtte til barnevernsforskningen vil bli videreført. Driftstilskuddene videreføres til

de tre regionale utviklingssentrene i barnevernet i Bergen, Trondheim og Tromsø (fra og med 2006 over kap. 855 Statlig forvaltning av barnevernet). Sentrene driver forskning, forsøks- og utviklingsarbeid spesielt overfor det kommunale barnevernet. De gir råd og veiledning innen prosjektarbeid, formidling og informasjonsvirksomhet og fungerer som viktige ledd i regionale faglige nettverk. I forskningsaktiviteter er det viktig med mange metodiske tilnærminger, både kvalitative og kvantitative metoder har en viktig plass. Senter for studier av problematferd og innovativ praksis driver forskning om atferdsproblemer blant barn og unge, og utvikling av nye metoder for behandling og implementering av kunnskapsbaserte metoder i samarbeid med berørte instanser.

Styrket kunnskap og kompetanse i det kommunale barnevernet

Departementet gjennomførte i 2006 regionale konferanser for landets kommuner med opplæring og veiledning på sentrale områder i barnevernet der det har vært avdekket brudd på barnevernloven og der det er risiko for svikt. Dette gjelder spesielt kommunenes oppfølging av barn og unge som mottar hjelpetiltak og som er plassert i fosterhjem, tilsynsførerordningen og systematisk bruk av tiltaks- og omsorgsplaner. Departementet vil gjennom fylkesmennenes tilsyn i 2007 følge opp det kommunale barnevernet på disse områdene. Det er utviklet fem skriftlige og elektroniske veiledningshefter og håndbøker til bruk for det kommunale barnevernet for å utvikle et mer systematisk barnevernsarbeid i kommunene. Veiledere og håndbøker skal i 2007 systematisk oppdateres av departementet i en elektronisk versjon som publiseres på nettstedet regjeringen.no. (tidligere ODIN). Departementet vil løpende vurdere behovet for utarbeidelse av flere veiledere og håndbøker på barnevernområdet.

BLD vil i løpet av 2007 starte et flerårig kunnskaps- og kompetanseprogram (2007-2011) rettet mot kommunene for å styrke kompetansen i det kommunale barnevernet. Målsettingen er å bedre kommunenes forutsetninger for å løse et økende antall sammensatte og komplekse barnevernssaker. Programmet skal bidra til å heve kompetansen i barnevernet gjennom et styrket etter- og videreutdanningstilbud til ansatte i barnevernet og styrking av praksisrelatert utviklingsarbeid på området barnevern ved enkelte høyskoler, slik at de kan gi et bedre regionalt tilbud til kommunene om opplæring og kursvirksomhet for kommunalt ansatte.

Bedret statistikk

God statistikk og gode rapporteringsrutiner er avgjørende for å kunne vurdere behovet for endringer på barnevernsfeltet. En prosjektgruppe bestående av representanter fra SSB, Bufdir, fylkesmennene, fylkesnemndene, kommunene og BLD har kartlagt eksisterende datainnsamling på barnevernsområdet og kommet med anbefalinger for å få tilfredsstillende kvalitet på rapporteringen og statistikken. Basert på gruppens anbefalinger er det satt i gang implementering av nye rapporteringsrutiner som skal danne grunnlaget for bedret og ny statistikk på området. Datagrunnlaget for KOSTRA-barnevern (under SSB) og halvårsrapporteringene endres fra 2007.

Fornyings- og administrasjonsdepartementet er i ferd med å etablere et system, StatRes, for å utvikle og formidle kunnskap om statlig tjenesteproduksjon, kvalitet, resultater og ressursbruk. StatRes skal bidra til økt åpenhet og gi oversikt over utviklingen på en enkel måte via internett. Bufetat er med som pilotområde for prosjektet som skal lanseres i løpet av 2007.

Bedre samarbeid på barnevernsområdet

KS og departementet ble i 2005 enige om å inngå et mer systematisk samarbeid om utvikling av barnevernet i kommunene. I 2005 ble det på denne bakgrunn inngått samarbeidsavtale mellom KS og BFD på barnevernsområdet. Avtalen tar utgangspunkt i arbeidet med å utvikle et effektivt og faglig fundert kommunalt barnevern der hensynet til barnets beste ivaretas i valg av tiltak. Formålet er å videreutvikle det kommunale barnevernet gjennom bedre kvalitet på tjenestene, bedre samordning av tjenester og utvikling av et mer helhetlig tjenestetilbud for barn i barnevernet. Forebygging og utvikling av et mer åpent barnevern er også prioriterte samarbeidsområder. Departementet følger opp dette samarbeidet også i 2007. Blant annet vil departementet støtte effektiviseringsnettverkene som skal utvikles til en sentral arena for effektivisering og kvalitetsutvikling i det kommunale barnevernet.

En kunnskapsstatus om det samlede tjenestetilbudet til barn og unge viste at det i liten grad er dokumentert hvordan kommuner organiserer seg og tjenester samarbeider for å gi bedre hjelp til utsatte barn og unge. Som en oppfølging av et tiltak i *Strategiplan for barn og unges psykiske helse*, henter SHdir nå inn ny kunnskap om organisering og samarbeid. Berørte departementer har også et samarbeid om bruk av individuelle planer som koordineres av BLD.

For å styrke samarbeidet mellom barnevernet, psykisk helsevern for barn og unge og tverrfaglig, spesialisert rusbehandling, har alle regionene i barnevernet og regionale helseforetak utviklet og underskrevet forpliktende samarbeidsavtaler. Målet er å gi bedre hjelp til berørte barn, unge og deres familier. Departementene er i ferd med å utvikle et felles dokument som bedre skal synliggjøre ansvar og oppgaver knyttet til barn som trenger hjelp fra flere tjenester. Departementet vil i 2007, i tråd med Soria Moria-erklæringen, iverksette prosjekter for å få til et bedre samarbeid mellom barnevern og barne- og ungdomspsykiatri.

Ivaretagelse av den flerkulturelle kompetansen i barnevernet

Barn med innvandrerbakgrunn mottar langt oftere hjelpetiltak i barnevernet enn barn uten innvandrerbakgrunn (Rapport 2006/19, *Innvandrerbarn i barnevernet 2004*).

Et overordnet mål er at barnevernstjenesten skal nå ut til barn, ungdom og familier med innvandrerbakgrunn på en måte som gir resultater. BLD er i gang med et stort arbeid for å styrke den generelle flerkulturelle kompetansen i barnevernet. I januar 2007 offentliggjøres rapport om flerkulturelt arbeid i barnevernet som NIBR har utarbeidet på oppdrag fra BLD og Bufdir. Målet er å identifisere virksomme metoder nasjonalt og internasjonalt som kan benyttes i barnevernstjenesten. Departementet skal jobbe videre med et nasjonalt opplæringsprogram for ansatte i den kommunale og statlige barnevernstjenesten.

Statlige myndigheter vil arbeide for å øke andelen ansatte med innvandrerbakgrunn i barnevernstjenestene.

For å stimulere barn og unge med innvandrerbakgrunn til å ta utdanning, vil det settes i gang et mentorprosjekt. Studenter i barnefaglige utdanningsretninger i de seks høyskoleregionene vil være mentorer for barn med innvandrerbakgrunn i grunnskoler. Hensikten med tiltaket er tosidig. Mentorene kan fungere som positive rollemodeller slik at flere barn og unge starter på og fullfører utdanningsløpet og at mentorene får økt kunnskap om arbeid i et flerkulturelt samfunn. Tilbudet etableres som et treårig prosjekt, og vil bli evaluert.

God, forsvarlig og effektiv saksbehandling i fylkesnemndene for sosiale saker

BLD la våren 2006 fram Ot.prp. nr. 76 (2005-2006) *Om lov om endringer i barnevernloven og sosialtjenesteloven mv. (saksbehandlingsregler for fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker mv.)* for

Stortinget. Formålet med forslaget til nye saksbehandlingsregler for fylkesnemndene for sosiale saker er å legge til rette for en enhetlig og hensiktsmessig saksbehandling i fylkesnemndene i tråd med de grunnregler for god saksbehandling som gjelder for domstolene. Det er også et mål at de nye reglene skal bidra til kostnadsbesparende og effektivitetsfremmende forenklinger.

Departementet vil, avhengig av Stortingets vedtak, legge til rette for opplæringstiltak om de nye saksbehandlingsreglene. Det vil videre bli vurdert og forberedt nødvendige tilpasninger i fylkesnemndenes elektroniske saksbehandlingssystem.

Det har vært en økning i saksmengden fra 2004 til 2005 på 5,6 pst. Veksten har fortsatt i 2006, og økningen fra juni 2005 til juni 2006 var på hele 18,4 pst. Dette har medført at flere nemnder har en ventetid på 3 – 4 måneder selv om departementet har iverksatt tiltak for å styrke saksbehandlingskapasiteten. I henhold til barnevernloven § 7-1 g) skal forhandlingsmøte holdes snarest, og hvis mulig inne fire uker etter at fylkesnemnda mottok saken. Regjeringen foreslår derfor å styrke driftsbudsjettet til fylkesnemndene med 7 mill. kroner. Departementet vil komme tilbake i nysalderingen med en orientering om situasjonen for 2006.

Meldinger og undersøkelsessaker skal gjennomføres i samsvar med lovens tidsfrister

Overholdelse av de lovfestede tidsfrister for meldinger, undersøkelsessaker og tiltak er en nødvendig forutsetning for rettssikkerheten i barnevernstjenesten. Departementet har merket seg at andelen fristoversittelser ved utgangen av 2005 var marginalt høyere enn ved utgangen av 2004 (jf. resultatrapport for 2005), og forventer at tjenestene prioriterer og tilrettelegger arbeidet slik at fristene overholdes. Departementet vil målrette arbeidet mot kommunene som ikke overholder fristene.

Effektivt og målrettet tilsyn

Regelmessig tilsyn er en grunnleggende forutsetning for ivaretagelse av barns rettssikkerhet når de plasseres utenfor hjemmet. Tilsynet i 2007 er derfor en høyt prioritert oppgave i departementet. Fylkesmannens ansvar for tilsynet med barnevernsinstitusjonene og kommunene skal fortsatt styrkes gjennom regelmessig grunnopplæring og revisjonslederopplæring, kvalitetsstyrking av metoder og bedre rapporter.

Departementet vil videreføre ordningen med tilsynsforumet for fylkesmennene, som er et eget forum for tilsyn der fylkesmennene jevnlig kan dis-

kutere utfordringer knyttet til gjennomføring av tilsynet med barnevernet, og legge til rette for kompetanseheving. Samarbeid med andre statlige tilsynsmyndigheter vil fortsette både med sikte på samordning av tilsynsoppleggene og utvikling av felles revisjoner av tjenester og tiltak som dekker flere lovområder. Fra 2006 er det innført plikt til internkontroll i det kommunale barnevernet. Fylkesmannen skal også i 2007 tilby veiledning til kommunene om internkontroll. Fylkesmennene vil i 2007 følge opp internkontrollplikten gjennom tilsyn.

Departementet vil fortsatt følge med på tilsynet med institusjonene. BLD arbeider med et nytt opplæringsprogram for fylkesmennene om samtaler med barn på barnevernsinstitusjoner. Dette vil bli gjennomført i 2007.

Kommunene har ansvaret for rekruttering av tilsynsførere og at tilsynsførere får opplæring. Det er fortsatt mangel på kvalifiserte tilsynsførere i kommunene. Bufdir har fra 2006 fått ansvaret for at det utvikles et opplæringstilbud til kommunale tilsynsførere og vil gi et tilbud til kommunene om opplæring fra 2007.

Et godt fosterhjems- og institusjonstilbud

Det er satt i gang et arbeid for å styrke fosterhjemstilbudet. Dette arbeidet skal fortsette. De viktigste utfordringene er:

- å skaffe tilstrekkelige og individuelt tilpassede fosterhjem
- å gi god veiledning til fosterforeldrene
- å skaffe fosterhjem til barn med spesielle behov, herunder etniske fosterhjem
- oppfølging av biologisk familie og hjelp til samarbeid med fosterforeldrene
- å skaffe tilsynsførere til barna.

Gjennom Bufetat skal kommunene få god bistand i fosterhjemssaker. Rekruttering av gode, stabile fosterhjem tilpasset det enkelte barns behov skal bedres. Opplæring og veiledning av fosterforeldre videreføres, blant annet gjennom en oppdatering av opplærings- og rekrutteringsprogrammet PRIDE. Nødvendig rapportering skal sikre en god oppfølging av utviklingen på fosterhjemsområdet.

NOVA gjennomførte i 2006 en evaluering av veiledningstjenesten ved Helgerud ressurscenter i Bufetat, region øst. I tillegg til vanlig rekruttering og opplæring av fosterforeldre tilbyr senteret også spesiell oppfølging og veiledning av fosterforeldre slik at de bedre kan lykkes med den oppgaven de har påtatt seg. Både kommunene og fosterforeldrene som benytter tilbudet er svært fornøyd. Det er ønskelig at alle fosterforeldre skal ha et slikt til-

bud om veiledning, og departementet vil arbeide videre i 2007 for å bidra til å utvikle dette. (Se også tekst om hjelp til fosterforeldrene under resultatmålet *Sikre god akuttberedskap*).

Barn med nedsatt funksjonsevne og barn med psykiske lidelser som samtidig mottar bistand fra barnevernet, har behov for et koordinert hjelpeapparat. Erfaringer viser at flere av disse barna opplever systemsvikt i gråsonen mellom barnevern, psykiatri, somatikk, ulike kommuner og forvaltningsnivå. BLD vil ha et særskilt fokus på denne problemstillingen i 2007.

Utviklingen av en ny modell for institusjonsbehandling av ungdom med alvorlige atferdsvansker, MultifunC (Multifunksjonell Behandling i Institusjon og Nærmiljø), fortsetter. Implementeringen av det nye tilbudet i Bufetat startet høsten 2005. Behandlingsmodellen vil bli fulgt opp og evaluert i 2007 av Senter for studier av problematferd og innovativ praksis (UiO).

I juni 2006 ble den første store brukerundersøkelsen som er gjennomført i barnevernsinstitusjoner i Norge publisert (NOVA Rapport 9/06 *Brukerundersøkelse i barnevernsinstitusjoner*). Undersøkelsen henvendte seg til alle barn over 13 år på alle landets langtidsinstitusjoner. 436 barn (48 prosent) deltok i undersøkelsen. Resultatene viser at de fleste barn og unge trives og har det bra på institusjon. De fleste har et godt forhold til de ansatte, føler seg trygge og har venner i og utenfor institusjonen. Det var imidlertid en del som ikke kjente til fylkesmennenes tilsyn, og noen som oppga å ha vært utsatt for overgrep.

På bakgrunn av resultatene fra undersøkelsen vil BLD, gjennom Bufetat, også i 2007 ha et sterkt søkelys på barn og unges rettigheter under opphold i barnevernsinstitusjon. Oppmerksomheten vil både være rettet mot opplæring av de ansatte og informasjon til barn og unge om hvilke rettigheter barna har. BLD har videre bedt Bufdir forsere arbeidet med å gjennomgå hvordan institusjonene arbeider, for å hindre at overgrep skjer. BLD vil, gjennom Bufetat, ha fokus på dette temaet i 2007 for å sikre at nødvendige rutiner utvikles og praktiseres for å hindre overgrep. Departementet er i gang med en gjennomgang av fosterhjemstjenesten. Sentrale spørsmål er skjæringspunktet mellom de fosterhjemmene som kommunene har ansvar for og fosterhjem med statlig driftsansvar, funksjonshemmede barn i fosterhjem, barn i fosterhjem ved fylte 18 år, forsikringsordninger og rettigheter ved egen eller barns sykdom. Utviklingen av de kommunale fosterhjemmene må skje i samarbeid med KS. Gjennomgangen vil avsluttes i 2007 og det legges opp til et nært samarbeid med Norsk Fosterhjemsforening.

Gode tilbud om hjelpetiltak, herunder bruk av familie- og nærmiljøbaserte metoder

Det er stadig viktig å utvikle tiltak og metoder som kan styrke foreldres omsorgskompetanse slik at plassering i fosterhjem og på institusjon kan unngås. Et prioritert mål er å utvikle effektive og godt organiserte behandlingstilbud for barn og unge med alvorlige atferdsvansker. Senter for studier av problematferd og innovativ praksis (UiO) er gitt en sentral og koordinerende rolle når det gjelder forskning om årsaker til atferdsproblemer og evaluering av aktuelle behandlingsmetoder (PMTO og MST). BLD viderefører støtten til senteret og andre tiltak på området i 2007.

På bakgrunn av erfaringene fra Lørenskogmodellen, der PMTO er iverksatt på flere tjenestenivåer og områder, er det utviklet en modell tilpasset kommunene. Arbeidet med å implementere denne modellen i 26 nye kommuner er satt i gang og vil fortsette i 2007.

Ettervern

BLD vil på nytt ta initiativ til å informere kommunene om plikten til å gi informasjon om klageretten, dersom barnevernstjenesten avslår ungdommens ønske om å opprettholde barnevernstiltak etter fylte 18 år (ettervern).

I forbindelse med fattigdomssatsingen er det blant annet satt i gang et utviklingsarbeid knyttet til barnevernstjenesten og sosialtjenesten i utvalgte kommuner. Formålet er å bistå ungdom som har hatt tiltak i barnevernet over i et selvstendig voksenliv, jf. fattigdomssatsningen.

Departementet vil undersøke nærmere hvordan ettervernet fungerer, både for ungdom og fosterforeldre, institusjoner og for kommunene.

Sammen med annen dokumentasjon vil departementet vurdere ytterligere tiltak for å gjøre overgangen til voksenlivet lettere. Det tas sikte på å identifisere god praksis som kan spres i kommunene.

I 2006 ble BLD også med i arbeidet med regjeringens strategi *På vei til egen bolig* som et ledd i arbeidet med å bekjempe bostedsløshet. Det vises til St.prp. nr. 1 Kommunal- og regionaldepartementet for nærmere omtale av strategien.

Sikre god akuttberedskap

Det er et mål å komme tidlig inn, forebygge og behandle akutte kriser, der barn, unge og deres familie er involvert. Barnevernvakten er den tjenesten som ofte først kommer i kontakt med barn og unge med ulike problemer. BLD har gitt til-

skudd til en evaluering av barnevernvaktordningen, *Barnevernvakten – mellom barnevern og politi* i regi av NOVA som slutføres i 2008. Uavhengig av sluttevalueringen vil departementet også i 2007 følge opp innsatsen på barnevernvaktområdet. Det er også gitt støtte til et felles nettsted for barnevernvakter, barnevernvakt.no, med faktaopplysninger om barnevernvakter og oversikt over beredskapsordninger i alle kommuner. I tillegg vil arbeidet med å styrke andre lett tilgjengelige vaktordninger i barnevernet bli fulgt opp.

Å være fosterforeldre kan være en utfordrende oppgave. En forutsetning for å påta seg en slik oppgave kan for enkelte familier være vissheten og tryggheten om at fagpersoner er tilgjengelige hele døgnet dersom det skulle oppstå akutte problemer. En del steder i landet er det allerede slike tjenester tilgjengelige. Bufetat vil videreutvikle dette tilbudet.

Tidlig og riktig hjelp til grupper av utsatte barn, unge og deres familier

Tjenestetilbudet til enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger

Det er et mål å sikre god kvalitet på tjenestetilbudet til enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger. Fra 1. januar 2006 trådte endringer i lov om barnevernstjenester i kraft som innebærer at kommunene etter ny § 3-4 har fått en lovfestet plikt til å foreta en vurdering av den enkelte enslige mindreåriges behov og på denne bakgrunn tilby egnet botiltak ved bosetting i en kommune. Barne- og likestillingsdepartementet har i 2006 fått iverksatt en kartlegging i regi av ECON av kommunenes bo- og omsorgstilbud for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger, blant annet for å få kunnskap om hvor mange som bosettes med tiltak fra barnevernstjenesten. Barne- og likestillingsdepartementet vil følge opp resultater fra kartleggingen i 2007.

For å oppnå målet om å bosette enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger så raskt som mulig og i gode omsorgstiltak, vil kommunene også i 2007 motta statsrefusjon for utgifter til kommunale barnevernstiltak for enslige mindreårige utover egenandelen. Ordningen med et særskilt tilskudd til kommunene ved bosetting videreføres.

Departementet vil i 2007, i samarbeid med Arbeids- og inkluderingsdepartementet, vurdere dagens tilbud til denne gruppen, samt gjennomgå hvordan tilbudet bør utformes i framtiden. Herunder vil departementet vurdere hvilke barnevernstiltak som kan være aktuelle.

Familierådslag

Departementet har tidligere gitt tilskudd til et prosjekt for å gjennomføre *Nasjonal plan for utprøving og evaluering av metoden familierådslag*, i regi av NOVA. Med utgangspunkt i resultatene fra prosjektet, vil departementet i 2007 ta stilling til i hvilken grad familierådslag som modell bør videreføres og tas i bruk flere steder

Home-Start Familiekontakten Norge

BLD viderefører støtten til nasjonal samordning og oppfølging av Home-Start Familiekontakten Norge. I tillegg vil departementet fortsatt gi midler til det særskilte tilbudet om støtte og hjelp til familier med kronisk syke barn og barn med nedsatt funksjonsevne, i regi av Home-Start Familiekontakten, jf. avsnittet «God og tilpasset hjelp overfor barn og unge med nedsatt funksjonsevne og deres familier».

Innsattes barn

Barn av innsatte i fengsel er en sårbar gruppe barn og unge. Det er viktig å forebygge senere levekårsproblemer, psykososiale problemer, framtidig kriminalitet med mer. Livssituasjonen og oppvekstvilkårene for barn og unge av innsatte må bedres. Blant annet vil en undersøkelse om helse- og levekår blant fangers pårørende i regi av Foreningen for fangers pårørende bli fulgt opp.

Opplæring av foreldreveiledere blant ansatte i kriminalomsorgen og kurs for innsatte startet henholdsvis i 2005 og 2006 i samarbeid med Justisdepartementet. Arbeidet vil bli videreført og prøvd ut i flere fengsler i 2007.

Mobbing

Det er viktig å bekjempe vold, mobbing og annen problematferd blant barn og unge, og tilrettelegge for gode barne- og ungdomsmiljøer. Arbeidet med spredning av Olweusmodellen mot mobbing i grunnskolen og med *Manifest mot mobbing* fortsetter i samarbeid med andre departementer, jf. omtale under kap. 857 Barne- og ungdomstiltak.

Tiltak mot tvangsekteskap

BLD har ansvaret for å koordinere arbeidet mot tvangsekteskap og leder en interdepartemental arbeidsgruppe. Arbeidsgruppen følger opp tiltakene i programmet *Fornytt innsats mot tvangsekteskap* som ble lagt fram i 2002. Programmet er gjennomført, bortsett fra tiltak som krever kontinuerlig

innsats, som krisehjelp til unge, informasjon og skoloring.

Tiltak mot tvangsekteskap er også omtalt under kap. 846 Familie-, og likestillingspolitisk forskning, opplysningsarbeid mv.

Faglig dialog og brukermedvirkning

For å legge til rette for faglig dialog og brukermedvirkning viderefører departementet samarbeidet med organisasjoner som arbeider med til barnevern og utsatte barn og unge. Dette gjelder blant annet Norsk Fosterhjemsforening, Norges Barnevernssamband, Landsforeningen for barnevernsbarn og PAG-stiftelsen.

Riktig hjelp til barn av psykisk syke og rusmisbrukende foreldre

Barn med rusmisbrukende foreldre og/eller foreldre som er psykisk syke, er særlige utsatte og sårbare som gruppe. Mange av barna fanges ikke opp av hjelpeapparatet, og får ikke den hjelpen de trenger. Regjeringen styrket i 2006 innsatsen for å gi disse barna bedre hjelp. Dette skjer i et samarbeid mellom BLD og Helse- og omsorgsdepartementet. For at barna skal få tilpasset oppfølging, skal midlene i 2006 nyttes til å gi kommunene bedre hjelp og veiledning. Dette vil skje gjennom at fagteamene i barnevernet, som skal gi veiledning til kommunene, skal få styrket sin kompetanse. Videre skal skolene få veiledningsmateriell om hvordan de skal nå de berørte barna. Departementet vil også bidra til et styrket samarbeid mellom barnevernet, skoler, helsesektorene og politiet, gjennom å arrangere fylkesvise konferanser. Det skal også settes fokus på de av disse barna som er voldsutsatte. Framgangsmåter for å snakke med foreldre om et eventuelt rusmiddelmisbruk og psykisk helse skal utvikles og implementeres i relevante kommunale tjenester. Videre skal kartleggingsverktøy, som en hjelp til å finne gode tiltak, utvikles og implementeres. Videre skal det utvikles metoder for å bistå disse barna i et familieperspektiv så vel som selvstendige pasienter/klienter der det er behov for det.

Departementet er videre opptatt av å styrke samspillet mellom barna og foreldrene, og et opplæringsprogram i samspillveiledning er under planlegging. Kommuner, rusbehandlingsinstitusjoner hvor barn er med sine foreldre i behandling, psykisk helsevern for voksne og andre, vil få tilbud om opplæring i samspillmetoden Marte meo. Opplæringen følges opp gjennom en prosess- og følgeevaluering, for å dokumentere om metoden har tilsikret effekt. Det skal sikres at hjelpeapparatet rettet

mot voksne klienter kartlegger og vurderer de voksnes eventuelle omsorg for barn.

For å ivareta eldre barn bedre, vurderes et felles utviklingsprosjekt mellom psykisk helsevern for barn og unge og barnevernet. Målet er å gi behandlings- og omsorgstiltak for barn og unge med behov for samordnede tiltak fra tjenestene.

Satsingene vil fortsette i 2007.

Riktig hjelp til barn som utsettes for vold, overgrep og utnytting

Det er et mål å bedre situasjonen til og oppfølgingen av barn og unge som utsettes for overgrep og vold i nære relasjoner. Tiltak i regjeringens handlingsplan *Vold i nære relasjoner* (2004-2007) vil bli fulgt opp. (Se også tekst under kap. 840 Krisetiltak).

Prosjektet *Barn som lever med vold i familien* (2004-2006) har blant annet som mål å framskaffe ny og faglig dokumentasjon på bakgrunn av klinisk/terapeutisk tilbud til barna, og at hjelp og bistand skal nå fram til flest mulig barn gjennom nasjonal kunnskapsformidling. Det er i løpet av prosjektperioden utviklet undervisningsmateriale rettet mot blant annet familievernet.

Departementet vil videreføre prosjektet i perioden 2007-2009. Alternativ til Vold og Senter for Kripsykologi har stor pågang av barn som trenger et klinisk tilbud, og prosjektet vil derfor videreføre det kliniske tilbudet. Det er samtidig nødvendig klinisk erfaring for å kunne dokumentere og utvikle kunnskap om vold mot barn. Kunnskapsformidlingen skal fortsatt være en viktig del av prosjektet, med særlig vekt på kunnskaps- og modellutvikling i barnevernet. Samtidig er det et mål å nå ut med kompetanse til familievernkontorene, politiet, helsestasjonene, Barne- og ungdomspsykiatrien m.fl. Det er også behov for å følge opp resultater av den forskning som er startet opp innenfor prosjektet. Som ledd i arbeidet med å spre kompetanse vil det bli arrangert en nasjonal konferanse om vold mot barn i nære relasjoner med bakgrunn i erfaringer fra prosjektet samt ny internasjonal kunnskap.

BLD vil vurdere anbefalinger i FNs studie om vold mot barn, som legges fram høsten 2006 og følge dette arbeidet opp i 2007. Barn utsatt for vold kan ha fellestrekk med, og til dels de samme hjelpebehov som, barn av rusmisbrukende foreldre og barn av psykisk syke foreldre. Departementet vil i 2007 starte et utviklingsarbeid med felles tiltak for disse gruppene.

Tiltakene i *Plan - strategi mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn* (2005-2009) vil bli fulgt videre opp i 2007 av BLD i nært samarbeid med blant

annet Bufdir, Helse- og omsorgsdepartementet og SHdir. Planen omhandler forebygging, avdekking av overgrep, bistand og behandling, forskning og kompetanseutvikling. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress er involvert i å følge opp seks av tiltakene. Stortinget fattet 17. mars 2005 *anmodningsvedtak nr. 279* (2004-2005) tilknyttet Innst. S. nr. 136 (2004-2005) jf. St.meld. nr. 13 (2004-2005): «Stortinget ber Regjeringen gjøre en kartlegging av omfanget av seksuelt misbrukte barn og unge i Norge.» Anmodningen følges opp gjennom tiltak 17 i *Strategi mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn (2005-2009)*. Temaet for den landsomfattende kartleggingen er utvidet til også å omfatte barn som utsettes for fysiske overgrep (mishandling) og barn som eksponeres for vold (er vitner til vold) i hjemmet. Undersøkelsen, som gjennomføres av NOVA, skal ikke begrenses til å kartlegge omfanget. Årsaksfaktorer og konsekvenser av overgrep skal stå sentralt i undersøkelsen.

BLD og Bufdir har et spesielt ansvar for å følge opp at mindreårige ofre for menneskehandel sikres trygge oppholdssteder, bistand og beskyttelse. I 2006 har departementet videreført tiltakene i den forrige regjeringens *handlingsplan mot menneskehandel (2005-2008)*. Høsten 2006 legger regjeringen fram en revidert plan mot menneskehandel. I samarbeid med andre berørte departementer og direktorater vil BLD også følge opp planlagte tiltak mot seksuell utnytting av personer under 18 år i kjønnshandel (barneprostituasjon) og visuelle framstillinger av overgrep (barnepornografi). Det blir fra og med høsten 2006 arrangert regionale kurs for ansatte i barnevernet og andre deler av hjelpeapparatet om å arbeide med ungdom som selger eller bytter seksuelle tjenester. Kursvirksomheten vil fortsette i 2007. Arbeidet med å bekjempe blant annet spredning av ulovlige framstillinger med seksuelt preg av mindreårige over internett, vil også være et viktig ledd i arbeidet for å sikre barn og unges interesser på informasjons- og medieområdet (jf. omtale under kap. 857 Barne- og ungdomstiltak).

Hjelp til familier som er rammet av økonomisk og/eller sosial ekskludering

Fattigdomsproblemer i barnefamilier

BLD viderefører styrket innsats mot fattigdom blant barn, unge og familier gjennom barnevernstjenesten. Arbeidet omfatter en styrket innsats knyttet til barnevernstjenesten i utvalgte kommuner som skårer lavt på en rekke levekårsvariable. Innsatsen ses i sammenheng med arbeidet mot fattigdom på storbyområdet, jf. kap. 857 Barne- og ungdomstiltak. Totalt 30 kommuner er invitert med i arbeidet. BLD samarbeider med SHdir, som

har en lignende satsing mot fattigdom knyttet til sosialtjenesten i de samme 30 kommunene. BLD vil i 2007 følge opp det påbegynte arbeidet og følge opp regjeringens innsats mot fattigdom. Det er også startet et utviklingsarbeid rettet mot ungdomsgruppen 17-23 år, jf. omtalen under Ettervern.

Barn og unge som begår kriminalitet

Barn og unge som begår kriminalitet er en utsatt gruppe hvor behovet for forebygging, behandling og rehabilitering er stor. Handlingsplanen *Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet (2005-2008)* og tiltak og utviklingsarbeid på BLDS område vil bli fulgt opp. St. meld. nr. 20 (2006-2007) *Alternative straffereaksjoner overfor unge lovbrytere* vil bli fulgt opp i tråd med Stortingets beslutning.

Rusmisbruk

BLD bidrar i oppfølgingen av regjeringens opptrappingsplan på rusfeltet.

BLD deltar i en tverrdepartemental gruppe om doping som samfunnsproblem, og ga i 2006 støtte til en omfangsundersøkelse om tilgjengelighet og bruk av dopingmidler blant unge, 13-25 år. Arbeidet vil bli fulgt opp i 2007, og rapporten fra undersøkelsen vil danne grunnlag for tiltak på området.

Hjelp til barn og unge med nedsatt funksjonsevne og deres familier

Barn og unge med nedsatt funksjonsevne og deres familier møter store utfordringer i dagliglivet. Det er likevel bare et mindretall av barna som har nedsatte funksjonsevner som kan sies å være rammet av sosial ekskludering. BLD vil, i samarbeid med Arbeids- og inkluderingsdepartementet og andre berørte departementer videreføre tiltakene i *Strategiplan for familier med barn med nedsatt funksjonsevne*. For BLD gjelder dette blant annet et tilpasset tilbud om foreldreveiledning, og tilrettelagte samlivskurs (finansiert over kap. 830 Samlivstiltak og foreldreveiledning). BLD bevilger også midler til forskning gjennom Norges forskningsråd om barn og unge med nedsatt funksjonsevne.

Internasjonalt samarbeid om utsatte barn og unge

Regionalt samarbeid innen Norden, Østersjørådet, Europarådet og andre internasjonale fora

Departementet vil prioritere en målrettet og samlet innsats for utsatte barn i Østersjøregionen. BLD vil

delta aktivt og lede arbeidet i WGCC (Working Group for Children at Risk in the Baltic Sea Region) i regi av Østersjørådet fram til 1. juli 2007. Oppfølging av regional handlingsplan for enslige mindreårige som krysser landegrensene skal vies spesiell oppmerksomhet i dette samarbeidet i 2007. Gjennom samarbeidet i Østersjørådet skal medlemslandene følge opp et regionalt handlingsprogram med formål å sikre bistand og beskyttelse til mindreårige ofre for menneskehandel.

Østersjørådet skal i 2007 videreføre, blant annet ved økonomisk bistand fra EU, opplærings tiltak for ulike yrkesgrupper som arbeider med barn utsatt for eller som er i fare for å bli offer for menneskehandel i blant andre de baltiske land, Russland, Ukraina, Moldova og Hvite-Russland. Kompetanse skal bygges opp både for nasjonale tiltak og regionalt samarbeid. Departementet skal gjennom østersjøsamarbeidet bidra til å implementere Europarådets anbefaling om barn og unge som bor på institusjon i Østersjørådets medlemsland. Formålet er å bedre rettssikkerheten og arbeide for alternative plasseringsmuligheter. Dette er i tråd med konklusjonene i et barneministtermøte avholdt i Oslo i 2005. Aktivitetene på dette området planlegges i 2006 med sikte på tiltak i 2007. Grunnlaget for tiltakene vil blant annet være en gjennomgang av situasjonen for barn og unge som bor på institusjoner og hvordan situasjonen på institusjonen overvåkes (tilsyn).

I 2006 ble Nordisk Ministerråds strategi for barn og unge i Norden vedtatt. I henhold til strategien har alle nordiske komiteer nå et ansvar for å integrere barne- og ungdomsområdet inn i sine konkrete faglige aktiviteter og Ministerrådet for helse- og sosialpolitikk har et ansvar for at barn og unge synliggjøres på det nordiske helse- og sosialområdet. Det norske formannskapet arbeidet i 2006 særlig med samarbeidet med Nordvest-Russland knyttet til sårbare og utsatte barn og unge og utvikling av en ny nordisk strategi på dette området. Strategien vil følges opp i det nordiske samarbeidet. Prosjekter og tiltak og kompetanseoverføring rettet mot utsatte barn og unge i Nordvest-Russland vil fortsatt være et prioritert område for BLD i 2007. Dette er også prioriterte områder i det etablerte barentssamarbeidet og en del av regjeringens særskilte fokus på nordområdene.

BLD er aktivt knyttet til Europarådet gjennom representasjon i styringskomiteen for sosial samholdighet (Social Cohesion) som dekker sosialpolitikk, inkludert barne- og familierpolitikk, trygde- og arbeidsmarkedspolitikk, og ekspertkomiteen for barn og familie. Norge vil i 2007 videreføre sin aktive innsats på barneområdet og vil sammen med Romania være et pilotland på området vold mot

barn. Tiltaket inngår som ett av flere i Europarådets treårige handlingsplan *Building a Europe for and with Children* som startet i 2006. Det vises i denne sammenhengen også til St.meld. nr. 15 (2005-2006) *Om Norges deltaking i Europarådet 2005* fra Utenriksdepartementet. Støtten til Bufetat, region nord, til arbeid med utsatte barn i Nordvest-Russland som en del av barentssamarbeidet videreføres.

Sikre barns interesser ved innenlands- og utenlandsadopsjon

Et overordnet hensyn for adopsjonsmyndighetene er at adopsjon gjennomføres i samsvar med barnets grunnleggende interesser. Internasjonale forpliktelser på adopsjonsfeltet er nedfelt i FNs barnekonvensjon og i Haagkonvensjonen om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner. Det er videre viktig å sikre et forsvarlig og effektivt tilsyn med de organisasjoner som er involvert ved adopsjon av barn fra utlandet. Departementet er også opptatt av å sikre en mest mulig enhetlig behandling av saker som gjelder søknad om adopsjon.

Godt og hensiktsmessig lov- og regelverk

Departementet vil, for å sikre god behandling og enhetlig praksis, løpende vurdere behovet for oppdatering av regelverket.

Høy kompetanse ved behandling av adopsjonssaker

Det er behov for å styrke kunnskapen om adoptivbarn og familier som sliter med store vansker og utfordringer. BLD vil støtte forskning om dette temaet.

Sikre et tilbud om adopsjonsforberedende kurs

Buudir tilbyr fra 2006 adopsjonsforberedende kurs for førstegangssøkere. Målet med kurset er først og fremst å gi søkere nødvendig informasjon på et tidlig tidspunkt i adopsjonsprosessen.

Nærmere om budsjettforslaget

Post 01 Driftsutgifter – Fylkesnemndene for sosiale saker

Posten dekker driftsutgifter for landets 12 fylkesnemnder for sosiale saker. Fylkesnemndene er organisert i tre regioner. Posten dekker lønn, godtgjørelse til nemndsmedlemmer og utgifter til varer og tjenester. Utgiftene i forbindelse med saksavviklingen utgjør en betydelig andel av kostnadene i

fylkesnemndene. Saksvolumet og antall forhandlingsmøter vil derfor i stor grad styre fylkesnemndenes kostnader.

Det er lagt opp til at nye saksbehandlingsregler allerede i 2007 vil føre til reduserte saksutgifter. På grunn av vekst i saksmengden i nemndene, vil ikke denne innsparingen være tilstrekkelig til å dekke merbehovet. Bevilgningen er derfor foreslått økt med 7 mill kroner ut over prisjusteringen fra 2006 til 2007 for å øke kapasiteten i nemndene slik at sakene i all hovedsak kan behandles innenfor 1 måned.

500 000 kroner er flyttet til kap. 858 post 01 til drift av Fylkesnemndenes saksbehandlingssystem.

Fylkesnemndene for sosiale saker hadde 70 tilsatte fordelt på 65 årsverk per 1. mars 2006.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan nyttes under kap. 830 post 21

Posten dekker utgifter til ulike forebyggende tiltak, blant annet til kjøp av tjenester innenfor utvikling og implementering av nye metoder i barnevernet, til familierådslag og lignende tiltak. Posten vil også dekke kostnader til konferanser, kjøp av varer og tjenester fra ulike frivillige og offentlige organisasjoner, tilsynsopplæring, informasjon og internasjonale forpliktelser.

Posten dekker midler til prosjektet *Barn som lever med vold i familien*. I tillegg budsjetteres midler til obligatoriske adopsjonsforberedende kurs over posten.

Det foreslås overført 350 000 kroner til kap. 0340 post 71 under Kultur- og kirkedepartementet. Midlene er knyttet til finansiering av en diakonstilling i Spania som arbeider med norske, utsatte barn.

3,5 mill. kroner til drift av adopsjonsforberedende kurs er flyttet til kap. 858 post 01.

Post 50 Forskning, kan nyttes under post 71

Formål

Posten skal i hovedsak stimulere til forskning og forsøks- og utviklingsvirksomhet om utsatte familier og utsatte barn og unge.

4,5 mill. kroner på posten skal benyttes til barnevernsforskning i regi av *Program for velferdsforskning (1999-2008)* under Norges forskningsråd

Tildelingskriterier

Posten dekker økonomisk støtte til ulike delforskningsprogram og forskningsprosjekter med hovedvekt på:

- barnevernet
- utsatte barnegrupper og familier
- adopsjonsspørsmål
- helserelatert forskning om barn og unge
- spørsmål som gjelder kunnskap og virkemidler i arbeidet med barn i lavinntektsfamilier
- barn av rusmiddelbrukere
- barn som utsettes for fysiske og seksuelle overgrep eller utnytting
- annen relevant forskning, evaluering og utviklingsarbeid
- barn som lever med vold.

Oppfølging og kontroll

Departementet mottar regnskap og rapporter for kontroll og oppfølging av tiltakene.

Post 64 Tilskudd ved bosetting av enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger, overslagsbevilgning

Formål

Bevilgningen skal dekke det særskilte tilskuddet som utbetales til kommunene når enslige mindreårige asylsøkere eller flyktninger bosettes.

Tildelingskriterier

Alle kommuner omfattes av ordningen ved bosetting av enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger.

Tilskuddet differensieres fra den måneden vedkommende bosettes. Tilskuddet utbetales til og med det året den enslige mindreårige fyller 20 år.

Etter fullmakt fra BLD utbetaler Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) tilskuddet til kommunene, basert på det antall barn som bosettes i de respektive kommuner.

Oppfølging og kontroll

I IMDi's rundskriv om integreringskontroll tas det forbehold om at BLD eller IMDi skal ha adgang til å iverksette kontroll med at midlene nyttes etter forutsetningen, jf. Bevilgningsreglementet § 10.

Budsjettforslag

Tilskuddet foreslås økt fra kr 102 800 per barn per år i 2006 til kr 106 500 i 2007.

Post 65, Refusjon av kommunale utgifter til barnevernstiltak knyttet til enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger, overslagsbevilgning

Formål

Bevilgningen skal dekke statsrefusjon for kommunale utgifter til barnevernstiltak. Målet med statsrefusjonen er å oppnå så rask bosetting som mulig av enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger og å sikre gode bo- og omsorgstiltak for denne gruppen. De fleste bo- og omsorgstiltakene for enslige mindreårige er kommunale tiltak som driftes av kommunene i forbindelse med bosetting (for eksempel bokollektiv). Enkelte enslige mindreårige kan ha behov for plass i statlige tiltak som barnevernsinstitusjoner, og det er da Bufetat som har ansvaret for å skaffe slike institusjonsplasser. Bufetat har videre et ansvar for å bistå kommunene med råd og veiledning når det gjelder valg av botiltak med mer. I den grad kommunenes utgifter til bo- og omsorgstiltak med støtte og oppfølging overskrider den kommunale egenandelen, skal utgiftene refunderes av staten. Bufetat har ansvaret for å administrere refusjonsordningen.

Tildelingskriterier

Alle kommuner omfattes av ordningen dersom kommunene iverksetter barnevernstiltak for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger.

Etter fullmakt fra BLD utbetaler Bufetat refusjon til kommunene, jf. rundskriv om statsrefusjon for kommunale barnevernsutgifter for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger (Q-05/2004).

Oppfølging og kontroll

Det tas forbehold om at BLD skal ha adgang til å iverksette kontroll med at midlene nyttes etter forutsetningen, jf. Bevilgningsreglement § 10.

Budsjettforslag

Posten er økt som følge av anslagsendringer knyttet til refusjon av kommunale utgifter til barnevernstiltak til enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger. Kommunenes egenandel i disse sakene foreslås økt fra 12 190 kroner per barn per måned til 12 630 kroner per barn per måned.

Post 70 Tilskudd til Rostad ungdomsheim og Rostad ettervernsheim

Posten utgjør tilskudd til den videregående skolen ved Rostad ungdomsheim og Rostad ettervernsheim.

Post 71 Utvikling og opplysningsarbeid mv., kan nyttes under post 50

Posten dekker tilskudd til ulike tiltak innenfor barnevernet, tilbud til enslige mindreårige og andre formål som dekker særlige behov for tilbud til utsatte barn, unge og familier. Midlene vil i hovedsak rettes inn mot organisasjoner, tiltak og formål som kan bidra til å styrke arbeidet med forebygging av problemutvikling blant barn og unge, tiltak som kan bedre oppfølgingen av barn og unge i fosterhjem og institusjon, samt videreutvikling av disse tiltakene.

Oppfølging og kontroll

Departementet mottar regnskap og rapporter for kontroll og oppfølging av tiltakene.

Budsjettforslag

Posten er tilført 15 mill. kroner, herav 12 mill. kroner til å styrke kompetansen i det kommunale barnevernet og 3 mill. kroner til igangsettelse av et mentorprosjekt for barn og unge med innvandrerbakgrunn.

Kap. 3854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Diverse inntekter		1 200	
04	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	5 400	12 800	6 606
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	180		
18	Refusjon av sykepenger	168		
	Sum kap. 3854	5 748	14 000	6 606

Post 01 Diverse inntekter

Da det ikke vil bli innført egenandeler for adopsjonsforberedende kurs, er det ikke budsjettert med inntekter på denne posten for 2007.

Post 03 Refusjon for enslige mindreårige flyktninger og asylsøkere

På posten regnskapsføres refusjoner for enslige mindreårige flyktninger og asylsøkere.

Post 04 Refusjon av ODA-godkjente utgifter

Visse innenlandske utgifter knyttet til mottak av asylsøkere og flyktninger kan i henhold til OECD/DACs (Development Assistance Centre) statistikk-direktiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Det foreslås at i overkant av 6,606 mill. kr. av utgiftene på kap. 854 post 64 Tilskudd ved bosetting av

enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den forbindelse inntektsføres tilsvarende beløp på kap 3854 post 04 Refusjon av ODA-godkjente utgifter.

Post 16 Refusjon av fødselspenger/ adopsjonspenger

På posten regnskapsføres refusjoner i henhold til ordningen med refusjon av fødsels- og adopsjonspenger. Utgifter motsvarende refusjoner regnskapsføres på kap. 854 Tiltak i barne- og ungdoms-vernet

Post 18 Refusjon av sykepenger

På posten regnskapsføres refusjoner i henhold til ordningen med refusjon av sykepenger. Utgifter motsvarende refusjoner regnskapsføres på kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet.

Kap. 855 Statlig forvaltning av barnevernet

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 22</i>	2 222 635	2 066 902	2 315 068
21	Spesielle driftsutgifter	32 901	53 303	55 329
22	Kjøp av private barneverntjenester, <i>kan nyttes under post 01</i>		1 349 237	1 400 508
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	41 858	58 035	59 312
70	Tilskudd til kjøp av plasser, tiltak m.v., <i>kan nyttes under post 01</i>	1 379 286		
	Sum kap. 855	3 676 680	3 527 477	3 830 217

Status for virksomheten

Staten overtok fra 1. januar 2004 det tidligere fylkeskommunale ansvaret for barnevernet. Det er opprettet en ny etat, Barne-, ungdoms- og familie-etaten (Bufetat), som har ansvaret for driften. Bufetat består av Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet (Bufdir) og fem regioner. Etatens virksomhet omfatter etablering og drift av barnevernsinstitusjoner, kjøp av plasser i private institusjoner, samt rekruttering, formidling og opplæring av fosterhjem. Etaten tilbyr også ulike former for hjemmebaserte tjenester som alternativ til tiltak utenfor hjemmet.

Bufetat har 26 fagteam som samarbeider med kommunene for at det best tjenlige tiltaket blir

valgt i den enkelte sak. Teamene skal arbeide nært sammen med det kommunale barnevernet og eventuelt andre kommunale tjenester for barn, ungdom og familier.

Oslo og Trondheim ivaretar selv andrelinjetjenesten i barnevernet. Trondheims virksomhet, som er et prøveprosjekt, finansieres over dette kapitlet. Oslos virksomhet finansieres via rammetilskuddet til fylkeskommunene.

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i de resultatmål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005).

God faglig og økonomisk styring av barnevernet**Redusere kostnadsveksten i barnevernet**

Realveksten i nettoutgiftene for det statlige barnevernet var på 7,2 prosent fra 2004 til 2005. Samtidig var veksten i antall barn og unge i statlige tiltak 5,6 prosent målt ved antall barn ved utgangen av året¹. Kostnadsveksten har dermed vært i overkant av veksten i antall barn. Det har vært en klar dreining i retning av mindre bruk av institusjonsplasser og mer bruk av fosterhjem og hjemmebaserte tiltak slik det var forutsatt. Det har bidratt til å redusere utgiftene i etaten, men samtidig har det pågående omstillingsarbeidet i tiltaksapparatet også medført større utgifter enn forutsatt. Det har også vært nødvendig å øke ressursene knyttet til etablering av virksomheten. Bufetat har vært stilt overfor krevende utfordringer knyttet til å gjøre barnevernet i 18 ulike fylkeskommuner om til én effektiv statlig virksomhet, bygget opp fra bunnen av med ett nytt direktorat, regionkontorer og fagteam. Etaten har samtidig blitt stilt overfor omfattende krav blant annet til redusert kostnadsvekst og nye kvalitetskrav til tiltakene. Dette skulle gjennomføres samtidig som daglig drift skulle ivaretas for at barna skulle få et godt tilbud.

Departementet har fra etableringen av det statlige barnevernet stilt krav om gode systemer og rutiner for økonomistyring og kontroll i henhold til kravene i økonomiregelverket. Det er lagt ned betydelige ressurser i etaten for å etablere god styring og kontroll av virksomheten, blant annet ved utvikling av ODA som er barnevernets it-system for saksbehandling og rapportering. Det er gjort et omfattende arbeid med å tilpasse kjøp av private barnevernstjenester til anskaffelsesregelverket, og det har vært en tidkrevende prosess å reforhandle avtaler inngått av fylkeskommunene.

Departementet erkjenner at etableringen av en ny etat og endring av forvaltningsrutiner tar tid. Riksrevisjonen har hatt vesentlige merknader til Bufetats regnskap for 2004. Det er stadfestet mangler i økonomistyringen og kontrollen, samt at Riksrevisjonen på flere områder har vært kritiske til etatens videreføring av fylkeskommunal virksomhet. Det gjelder blant annet anskaffelser av private barnevernstiltak og ulike avtaler som ble videreført fra fylkeskommunal virksomhet. Barnevernsreformen er en omfattende reform, og det vil ta tid før omstillingen er gjennomført.

Høy kompetanse og godt faglig nivå i det regionale barnevernet

Opplæringstiltak for personell

Alle regionene har gjennomført opplæring basert på forskriften om rettigheter og bruk av tvang ved opphold i barnevernsinstitusjon. Utover dette har det vært gjennomført kurs blant annet om akutt-plasseringer etter barnevernloven for ansatte i statlige institusjoner, opplæring i ART, veiledning innen miljøterapeutiske problemstillinger og opplæring i Webster Stratton metodikk. I tillegg er det arrangert lederopplæring og det er arrangert opplærings- og videreutdanningsprogrammer.

Bruk av forskningsbaserte metoder i barnevernet

2005 var preget av koordinering, erfaringsutveksling mellom regioner og fagteam og planlegging av langsiktige satsinger. Sentrale virkemidler har vært ulike nettverksmøter på tvers av regioner og fagfelt. Forskere og eksperter har vært invitert til fagmøter, planleggingsmøter og som innledere på nasjonale konferanser. Direktoratet har deltatt i arbeidsgrupper knyttet til ulike forskningsoppdrag og utredningsoppgaver innenfor barnevernets arbeidsområder. De viktigste tiltakene i 2005 for å sikre enhetlig og høy kompetanse og godt faglig nivå i regionene var følgende: et nasjonalt møte om strategi for planlegging av særlig satsning på hjemmebaserte tiltak med statlig støtte, kartlegging av den hjemmebaserte virksomheten i alle landets fagteam (Fafo-rapport 504/2005) og flere større konferanser med dette tema. Det er etablert et samarbeid med Senter for studier av problematferd og innovativ praksis om fortsatt satsing på MST, PMTO og MultifunC, og med NOVA i forbindelse med utprøving av Familieråd og prosjektets følgeforskning.

Det er utarbeidet et kursopplegg om barn og unges rettigheter ved opphold i barnevernsinstitusjon.

Systematisering av anskaffelsen av private plasser

Bufetat påbegynte i 2005 arbeidet med å anskaffe private barnevernsplasser i henhold til lov om offentlige anskaffelser. Det har vært lagt ned et betydelig arbeid både i direktoratet og i regionene med å finne en egnet form på konkurransen, utarbeide konkurransegrunnlaget, evaluere tilbyderne og i å forhandle med sikte på kontraktsinngåelse. Regionene vest og sør har gjennomført konkurranse med forhandlinger, mens det pågår

¹ Aktivitetstallene for 2004 er beheftet med noe usikkerhet på grunn av at rapporteringen ikke ble gjennomført ved automatiske uttrekk fra fagsystemet ODA, slik tilfellet er fra andre halvdel av 2005. Hovedtendensen i tallene er likevel klare.

konkurranse i de tre andre regionene. Disse vil være ferdigstilt i løpet av 2006.

Andelen plasseringer etter anskaffelsesregelverket og i institusjoner etaten har driftsavtale med, utgjør 33 prosent av alle kjøpte plasser ved utgangen av 2005. Andelen vil øke vesentlig etter som de tre siste regionene skal inngå avtale om kjøp av plasser etter forhandlinger i 2006.

Redusere andel akuttplasseringer i forhold til antallet institusjonsplasseringer totalt

Akuttplasseringer er plasseringer som er hjemlet i barnevernlovens §§ 4-6 eller 4-25. Det har vært en utfordring å etablere en ensartet praksis for registrering av akuttplasseringer. Bufetat jobber derfor med å sikre en ensartet praksis på tvers av regionene.

Det var registrert 1 368 akuttplasseringer i 2005, noe som er en økning i forhold til 2004 hvor det var registrert 1 108 akuttplasseringer.

Et barnevern med høy legitimitet blant brukerne, samarbeidspartnere og allmennheten

Aktiv bruk av kommunikasjonsstrategien for barnevernsansatte

Det er avholdt til sammen 56 kurs i mediehåndtering og kommunikasjon, med 695 deltakere for det statlige barnevern, kommunale barnevernsledere og kurs i samarbeid med Felles Organisasjonen (FO) og Landsforeningen for Barnevernsbarn. På alle kursene har kommunikasjonsstrategien blitt gjennomgått med fokus på de praktiske konsekvenser denne har for barnevernets daglige arbeid.

Bedre barnevernets anseelse i befolkningen

Basert på tall fra Norsk Monitor, har MMI undersøkt nordmenns inntrykk av barnevernet. I undersøkelsen er årene 2006 og 2003 sammenlignet. Undersøkelsen viser at flere nordmenn har et godt inntrykk av barnevernet i 2006 enn i 2003, og at færre har et dårlig inntrykk.

23 prosent oppga at de hadde et godt inntrykk av barnevernet i 2006, mot 18 prosent i 2003. 31 prosent oppga at de hadde et dårlig inntrykk av barnevernet, mot 44 prosent i 2003.

Sikre en forsvarlig kvalitet og faglig videreutvikling av tjenestetilbudet i det statlige barnevernet

Styrket faglig bistand til kommunene

I løpet av 2005 avholdt fagteamene 3 660 konsultasjoner som en antok ville ende i søknad om hjem-, familie- eller nærmiljøbaserte tiltak. Hvor mange av disse konsultasjonene som førte til slike tiltak har Bufdir imidlertid ingen statistikk over, i og med at disse tiltakene i hovedsak drives av kommunene. I 2005 har kommunene trukket 730 søknader, tilsvarende 11 prosent av innkomne søknader. En må anta at mange av søknadene er trukket fordi en har funnet løsninger for barnet eller ungdommen innenfor det lokale apparatet.

Økt fokus på å hjelpe familiene til å mestre sin situasjon ved tilbakeføring av barn til hjemmet

Arbeidet med å hjelpe familiene med å mestre sin situasjon ved tilbakeføring til hjemmet er en integrert del av arbeidet til fagteamene i Bufetat. I dette ligger blant annet at fagteamene bistår kommuner og institusjoner for å muliggjøre en eventuell hjemflytting med generelle råd og veiledning til hjem og hjemmebaserte tiltak.

Systematisk satsing på forskning og utvikling

Bufdir har i dag ansvar for flere FoU-prosjekter. Målsettingen for disse prosjektene er blant annet:

- Å gi kunnskap om hvordan det går med barn i barnevernets tiltak (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, NOVA).
- Oppsummere eksisterende forskning vedrørende effekter av hjemmebaserte tjenester for barnevernsbarn (Praxis Sør/ Høgskolen i Agder).
- Evaluere PMTO-kurs for fosterforeldre (Bus vest).
- Frambringe kunnskap om hvordan gamle kontrollkrav og rutiner fortolkes og forvaltes av de ulike aktørene i feltet (Høgskolen i Agder).
- Dokumentere behov for barnevernstjenester i regionene og foreslå et kriteriebasert ressursfordelingssystem mellom regioner (NOVA/ECON).
- Frambringe kunnskap om hvordan legemiddelassistert rehabilitering påvirker barna det første leveåret (Aline spedbarnssenter).
- Evalueringsdesign bestående av et kartleggings og evalueringsinstrument, samt prosedyrer for dette (Bus vest).

Buudir har to utviklingsprosjekter. Det første prosjektet skal utvikle og implementere ODA som er barnevernets fagsystem, slik at det kan brukes som et godt aktivitetsrapporteringssystem, og med dette fungere som grunnlag for den interne styringen i etaten og som beslutningsgrunnlag. I det andre prosjektet, MultifunC, etableres fem nye forskningsbaserte barnevernsinstitusjoner, der målgruppen er ungdom med alvorlige atferdsvansker.

Styrket satsing på lokale løsninger og lokale tilbud

Andel kommuner som regionene har systematisk samarbeid med

I løpet av vinteren 2005 var alle fagteam operative. Hyppigheten av konsultasjonsmøter med kommunene har variert, avhengig blant annet av antall kommuner i opptaksområdet og geografi. Fagteamet i Sandvika har færrest antall kommuner i sitt opptaksområde med to kommuner. Fagteamet i Bodø har flest med 30 kommuner.

Bufetat har et systematisk samarbeid med de fleste kommunene i landet. I region øst er det etablert et regelmessig og systematisk samarbeid med ca. 90 prosent av kommunene i regionen. I region sør gjennomføres det halvårlige besøk med barnevernsledelsen i samtlige kommuner i regionen. Fagteamene i region vest har systematisk samarbeidet med 83 av 87 kommuner. Tilsvarende tall for region midt-Norge og region nord er henholdsvis 78 av 88 kommuner og 76 av 88 kommuner. Dette samarbeidet fungerte godt med de fleste kommuner, men det er fremdeles utfordringer knyttet til samarbeid med enkelte kommuner.

Andel barn og unge i hjemmebaserte tiltak

Andelen barn og unge i hjemmebaserte tiltak var 29,2 prosent ved utgangen av 2005. Det var en økning i antall barn og unge i hjemmebaserte tiltak fra utgangen av 2004 til utgangen av 2005 på 8,6 prosent, mens den totale økningen i antall barn og unge har vært 5,6 prosent. Andelen i hjemmebaserte tiltak har dermed økt.

Et styrket fosterhjemstilbud

Gjennomføring av strategiplanen for fosterhjemmene

Buudir gjennomførte vinteren 2005 en intern høring om fosterhjemsarbeidet i Bufetat. Etter høringsprosessen ble oppgavefordelingen lokalt, regionalt og nasjonalt avklart. Videre ble det utar-

beidet felles mandat for det videre arbeidet med regional organisering av fosterhjemsområdet. Dette gjelder både de oppgavene som er lagt til statlig, regional barnevernsmyndighet, og regional organisering av forsterkede fosterhjem der staten har det daglige driftsansvaret. Planarbeidet i regionene fortsatte i 2006.

I april 2005 ble *Rekrutteringskampanje fosterhjem 2005* gjennomført. I forbindelse med denne kampanjen ble det utviklet nytt brosjyremateriell, plakater og bannere til lokalt bruk. Det var annonsekampanje i ukeblad og magasiner, og stor lokal aktivitet. Kampanjen fikk god oppmerksomhet i media og MMI-undersøkelse i etterkant viste at befolkningen hadde fått økt kunnskap om fosterhjemsområdet. 565 personer tok kontakt for mer informasjon i kampanjemåneden april.

Antall fosterhjem rekruttert og formidlet

I løpet av 2005 ble det gjort 558 nye plasseringer i fosterhjem. Det er rekruttert 338 nye fosterfamilier. Av disse har 236 gjennomført PRIDE-grunnopplæringskurs, mens 102 familier har gjennomført annen opplæring.

Støtte til opplærings- og veiledningstiltak

231 fosterfamilier har deltatt på et PRIDE oppfølgingskurs, og 727 fosterfamilier på annen type oppfølgingskurs, til sammen 958 fosterfamilier. Ved utgangen av året var det 220 fosterhjem som mottok statlig faglig oppfølging.

Systematisk oppfølging av private og offentlige institusjoner

Følge opp kvalitetsforskriften for barnevernsinstitusjoner

Alle regionene har etablert rutiner for en systematisk oppfølging av kvalitetsforskriften og godkjenningsforskriften. Oppfølgingen har skjedd ved gjennomgang av dokumentasjon og institusjonsplaner for de enkelte institusjonene. Videre har det vært gjennomført oppfølgingsbesøk ved de fleste barnevernsinstitusjonene.

Opplæring av ansatte på institusjoner

Som et ledd i oppfølgingen av barnevernsinstitusjonene har det vært gjennomført en rekke opplæringstiltak av de ansatte på institusjonene. Innholdet og organisering av opplæringen varierer en del mellom regionene.

Enhetlig forståelse og praksis i regionene

Systematisk erfaringsutveksling mellom regionene

Regionene arbeidet i 2005 med institusjonsplaner som skal gi et samlet bilde av institusjonsbehovet og -tilbudet. Det har vært lagt særlig vekt på arbeidet med å finne gode organisasjonsmodeller. Gjennomgangen av det statlige institusjonstilbudet i 2005 medførte nedleggelser og tilpasning/omstilling til ny type virksomhet i samsvar med statlige føringer på området.

Direktoratet har gjennom året utviklet og etablert overordnede rutiner både på fosterhjemsområdet og på institusjonsområdet. Det er laget rutiner og regler for inntak og utskrivning fra institusjoner og rutiner for oppfølging av rapporter om regelbrudd i institusjoner.

Direktoratet har videre utviklet eget informasjonsmateriale og brosjyrer som ivaretar barn og unges rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon. Brosjyrene er laget både for barn i aldersgruppen 6-12 år og for unge i alderen 12-18 år.

Kurs, konferanser og utvikling av nettverk

Bufetat har lagt vekt på å opprette faste ledernettverk innen ulike ansvars- og myndighetsområder på tvers av regionene. Det er nedsatt flere oppgaveorienterte og tidsavgrensede arbeidsgrupper med representanter fra ulike deler av etaten for å utarbeide tiltak, planer og strategier. Det har vært arrangert nasjonale konferanser hvor målet har vært kunnskapsformidling, å bidra til felles forståelse og mer enhetlig praksis og å skape inspirasjon til videre arbeid.

Fast strukturert samarbeid på lokalt nivå mellom barnevernstjenesten, barne- og ungdomspsykiatrien og rusmiddelomsorgen

Bedre og mer differensierte tilbud om spesialtjenester til barn og unge som trenger det

I 2005 ble det arbeidet med å inngå rammeavtale for samarbeidsordninger med barne- og ungdomspsykiatrien og rusmiddelomsorgen, mellom helseforetakene og Bufetat i henhold til bestemmelsene i lov om helseforetak mv. av 15. juni 2001 nr. 93, vedtekter for regionale helseforetak fastsatt ved kgl.res. 31. august 2001 og barnevernloven med tilhørende forskrifter.

Det ble i løpet av 2004 etablert et systematisk samarbeid med Sosial- og helsedirektoratet (SHdir) om blant annet rus og psykiatri. Som en

del av avtalen mellom Bufdir og SHdir, ble det er i løpet av 2005 igangsatt et foreberedende arbeid til et regionalt prosjekt mellom Bufetat, region nord, kompetansesenteret ved Nordlandsklinikken og Fylkesmannen i Nordland, hvor man vil høste erfaringer om hvordan underliggende etater/instanser, sammen med andre kan få til et bedre samordnet tjenestetilbud til målgruppen for prosjektet. Det regionale prøveprosjektet tar mål av seg å finne fram til gode samarbeidsmodeller og tiltak for å sikre hjelp til risikoutsatte barn og unge med bistandsbehov. Direktoratene ser dette i sammenheng med andre prosjekter, slik som for eksempel handlingsplan mot rus og tiltaksplan mot fattigdom.

Sikre barns interesser ved utenlands- og innenlands adopsjon

God forvaltning i behandlingen av adopsjonssakene

Behandlingstid av søknader på tre måneder

Majoriteten av sakene behandles innen tre måneder. Saksbehandlingstiden kan imidlertid variere noe, blant annet på grunn av behovet for å innhente ytterligere opplysninger i saken. Det legges stor vekt på å holde søkerne informert om fremdriften i saken.

Regionene i Bufetat mottok til sammen 979 søknader om forhåndssamtykke til adopsjon av barn fra utlandet. Bufetat har i 2005 innvilget 843 søknader, mens 80 søknader, eller 8,7 prosent, ble avslått. Bufetat mottok 227 søknader om stebarnsadoptsjon.

Adopsjonsforeningenes egne oversikter viser at det til sammen ankom 582 adoptivbarn til Norge i 2005. Tilsvarende tall i 2004 var 706 barn. Den markerte nedgangen fra 2004 til 2005 kan forklares med at det i 2004 ble behandlet noen færre søknader om forhåndssamtykke til adopsjon av barn fra utlandet enn i årene før dette.

Effektivt tilsyn og kontroll med de godkjente adopsjonsforeningene

Bufdir har et ansvar for å utøve tilsyn med adopsjonsorganisasjonenes virksomhet. Direktoratet har jevnlig kontakt og møter med organisasjonene og samarbeider med de øvrige nordiske og europeiske lands adopsjonsmyndigheter. Som ledd i tilsynsansvaret behandlet direktoratet søknad fra adopsjonsorganisasjonene om fornyet formidlings-tillatelse fra til sammen 11 land i 2005.

Mål og strategier

De viktigste målene med reformen i barnevernet ble definert i strategidokumentet om statlig overtakelse av fylkeskommunenes oppgaver innen barnevern og familievern, jf. rundskriv Q-19/2003:

- sikre en bedre faglig og økonomisk styring av barnevernet
- sikre et likeverdige tilbud i hele landet til barn og unge som trenger barnevernstjenester

- utvikle et bedre samarbeid og bedre tjenester med kommunene
- sikre en god kvalitet i alle ledd i barnevernet
- bidra aktivt til at det skjer en faglig videreutvikling av tjenestetilbudet i barnevernet
- bidra til bedre samarbeid med tilgrensede tjenester.

Bufetat vil i 2007 arbeide videre med følgende del- og resultatmål:

Delmål	Resultatmål	Resultatindikator
God faglig og økonomisk styring av barnevernet	Høy kompetanse og godt faglig nivå i det regionale barnevernet Et barnevern med høy legitimitet Systematisk satsing på forskning og utvikling God opplæring og veiledning overfor hjelpeapparatet i saker vedrørende vold og utnytting Godt tiltaksapparat med behovstilpasset struktur og kapasitet Kostnadseffektiv drift	Forholdet mellom utvikling av kostnader og antall barn som mottar tiltak fra det statlige barnevernet
Høy rettssikkerhet og god kvalitet i saksbehandling og tjenester	God faglig bistand til, og et godt samarbeid med kommunene Strukturert samarbeid på regionalt og lokalt nivå mellom barnevernet, psykisk helsevern for barn og unge og tverrfaglig spesialisert rusbehandling Individuell tilpasning av barnas tilbud Et likeverdig, differensiert og tilstrekkelig institusjons- og fosterhjemstilbud	

Nærmere omtale av målene følger nedenfor.

God faglig og økonomisk styring av barnevernet

Høy kompetanse og godt faglig nivå i det regionale barnevernet

Det er viktig å vedlikeholde og utvikle den samlede kompetansen i etaten. Det er videre viktig å sikre at de ansatte har kunnskap om relevant regelverk slik at det enkelte barns rettssikkerhet blir ivarettatt. Gjennom systematiske kompetansehevingstiltak innen ulike deler av det statlige barnevernet

legges det til rette for kursing og etter- og videreutdanning for den enkelte. I tillegg skal det gjennomføres nasjonale kompetansehevende samlinger.

Det vil fortsatt gis opplæring i atferdsmetodene MST og PMTO, også ved oppstart av nye modellinstitusjoner. Et systematisk opplegg for å videreutvikle kompetansen hos de ansatte er allerede satt i gang på atferdsområdet, og det er nødvendig å utvikle liknende systematikk for andre deler av tjenesten. Forskningsbasert kunnskap som grunnlag for kompetanseutviklingen skal styrkes.

Bufetat startet høsten 2006 et omfattende opplæringsprogram for alle ansatte i fagteam. Hovedvekten av opplæringen vil foregå i 2007. Det vil bli lagt særskilt vekt på forholdet mellom fagteamene og kommunene. I løpet av 2005 og 2006 har så godt som alle ansatte ved barnevernsinstitusjoner fått opplæring i rettighetsforskriften. Det vil bli arrangert kurs for nytilsatte i 2007.

Bufetat vil også følge opp godkjenningsordningen for de private barnevernsinstitusjonene og forskrifter om kvalitetskrav som gjelder alle barnevernsinstitusjoner, og kontrollere at institusjonene drives i samsvar med de krav som har ligget til grunn for godkjenning.

Et barnevern med høy legitimitet

Bufetats kommunikasjonsstrategi er et sentralt verktøy i informasjonsarbeidet og i mediahåndteringen. Barnevernet opplever ofte å komme i medias søkelys i forbindelse med saker preget av konflikter. Disse sakene gir ikke et dekkende bilde av arbeidet som gjøres i barnevernet. Det er en utfordring å formidle det gode arbeidet som utføres, men det er også viktig å få en nyansert debatt omkring de utfordringer barnevernet står overfor. For barnevernet er det viktig selv å være med å sette dagsorden. Opplysning og faktakunnskap formidlet gjennom ulike kanaler i lokalmiljøene kan være en tjenlig måte å nå ut til befolkningen på. Oppmerksomhet omkring enkelte barnevernssaker er en spesiell utfordring som kan være vanskelig å håndtere både for barna og de unge som er involvert, men også for ansatte i tjenesten. Medieplanen skal videreføres i 2007.

Systematisk satsing på forskning og utvikling

Det har i den senere tid vært satset på bruk av tiltak som har forskningsdokumenterte positive effekter på flere sentrale mål for enkelte målgrupper innen barnevernet. Dette gjelder spesielt PMTO og MST som også er beskrevet i *St.meld. nr. 40 (2001-2002) Om barne- og ungdomsvern*. Satsingen på et målrettet FoU-arbeid med praksisrelatert forskning, utvikling av forskningsbaserte tiltak, kunnskapsspredning og implementering skal være bærebjelken i et kunnskapsbasert barnevern. Kunnskap fra forskning skal brukes for å sikre gode og trygge tjenester til barn, unge og familier. Departementets og Bufdirs satsing er nedfelt i strategi for FoU-arbeidet i barnevernet for perioden 2005-2008 og rettes mot å utvikle og styrke forskningsmiljøet gjennom strategisk sat-

sing på å innhente, bruke og igangsette forskning som skal utvikle tjenestene, herunder:

- være oppdatert på nyere forskning fra inn- og utland om forskningsbaserte tiltak og metoder, og implementere dem sammen med en prosess- og effektevaluering
- sørge for forskning på eksisterende tiltak og metoder
- utvikling av modeller for spredning og implementering av kunnskap, herunder oppfølging av formidlingsplanen som gjelder for strategiperioden
- få mer kunnskap om dårlig stilte barn og unge
- Bufetat skal bidra til at utvikle tilbud rettet mot utsatte barn i Nordvest-Russland gjennom kompetanseoverføring og konkrete prosjekter, jf. omtale under kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvern
- Bufetat region nord skal sikres støtte til arbeid med utsatte barn og unge i Nordvest-Russland som en del av barentssamarbeidet.

God opplæring og veiledning overfor hjelpeapparatet i saker vedrørende vold og utnyttning

Det er nødvendig med styrket innsats mot hjelpeapparatet som arbeider tettest med barn og unge, slik at de kan få kompetanse på hvordan man fanger opp faresignaler og iverksetter hensiktsmessige tiltak når det kommer fram at et barn er utsatt for vold. Derfor vil ulike opplæringstilbud bli gitt til barnevernet i kommunene, fagteamene, familievernkontorene, krisesentrene og samarbeidende etater.

Godt tiltaksapparat med behovstilpasset struktur og kapasitet

Det pågår et omfattende arbeid i barnevernet for å tilpasse tiltaksapparatet til behovene barna og de unge har, og for å sikre at kapasiteten er godt nok utbygd. Det er et mål at barn og unge skal få riktig hjelp når de trenger det.

Bufetat skal i 2007 fortsette arbeidet med å få på plass et bredt og godt apparat som er riktig dimensjonert i forhold til behovene for institusjoner, fosterhjem og hjemmebaserte tiltak. Det er også behov for flere plasser for barn med sammensatte problemer.

Bufetat er i ferd med å bygge opp større og mer robuste tiltaksenheter som kan tilby et knippe av tiltak der det finnes kompetanse til å takle flere typer utfordringer. Ett barn kan også tilbys flere tiltak når det er formålstjenlig.

Kostnadseffektiv drift

Det er viktig med god økonomisk styring i barnevernet samtidig som barna må få et godt omsorgs- og behandlingstilbud. Utgiftene i barnevernet bestemmes i hovedsak av antall barn som kommunene og fylkesnemndene i henhold til barnevernloven fatter vedtak om, hva slags type tiltak som vedtas, samt kostnadene ved de ulike tiltakene. Det statlige barnevernet samarbeider gjennom fagteamene med kommunene om tiltak knyttet til det enkelte barn. Det er en målsetting at flest mulig barn skal få hjelp i sitt nærmiljø. Det statlige barnevernet skal tilby tiltak innenfor den statlige andrelinjetjenesten til alle barn som har behov for det.

Det har vært store økonomiske utfordringer for det statlige barnevernet helt fra overføringen fra fylkeskommunen. De budsjetttrammer som ble tildelt etaten har vist seg ikke å være tilstrekkelige. Samtidig må det konstateres at det nødvendige omstillingsarbeidet i etaten har krevd mer ressurser enn forutsatt, og at det så langt ikke har gitt de økonomiske innsparingene som tidligere lagt til grunn. Etaten klarer ikke fullt ut å utnytte kapasiteten i eget tiltaksapparat, noe som fører til at det må kjøpes plasser fra private.

Etaten fikk tildelt tilleggsbevilgninger både i 2004 og 2005, og til tross for dette ble det betydelige budsjettoverskridelser begge år. I 2005 fikk etaten tildelt tilleggsbevilgninger på netto 282,3 mill. kroner. Budsjettoverskridelsen var på 57,3 mill. kroner. Tilsvarende tall for 2004 er henholdsvis 240 mill. kroner og om lag 40 mill. kroner.

Riksrevisjonen hadde merknader og kommentarer til regnskapsførsel og økonomistyring i Bufetat for 2004.

Det er et mål for departementet å få en bedre ressursutnyttelse i det statlige barnevernet og redusere kostnadsveksten. Det legges opp til fortsatt gradvis overgang fra dyre institusjonsplasseringer til mer bruk av fosterhjem og hjemmebaserte tiltak. Dette er en vridning etaten lykkes med, siden økning i tiltak nå i hovedsak kommer i andre tiltak enn institusjon. Et annet viktig tiltak er å øke belegget i de statlige institusjonene og i de private institusjonene etaten har faste avtaler med. Eget tiltaksapparat må derfor i større grad gjøres mer robust for å dekke et større spekter av behov og sikre full utnyttelse av egne institusjoner. Kjøp av institusjonsplasser fra kommersielle aktører skal begrenses, jf. også B. innst. S. nr. 2 (2005-2006). Omstillingsarbeidet som pågår i etaten for å redusere utgiftsveksten skal fortsette og har høy prioritet. Det forventes fortsatt vekst i antall barn i det statlige barnevernet. Det ligger derfor store utfordringer i å videreutvikle tiltaksapparatet for å

møte klientveksten og samtidig gi barna nødvendig tilbud.

Departementet har fulgt opp dokumenterte svakheter innen regnskapsførsel og økonomistyring. Arbeidet med å sikre god økonomistyring og kontroll i Bufetat har høy prioritet. Videre framover er utfordringen å videreutvikle og knytte sammen systemene slik at de skal bli enda bedre verktøy i daglig drift og i det strategiske arbeidet i etaten.

Kjøp av private, kommersielle institusjonsplasser skal skje ved konkurranse slik at de tjenestene etaten har behov for betales til en lavest mulig pris.

De påpekninger Riksrevisjonen hadde for 2004 er fulgt opp av departementet og etaten.

Det statlige barnevernet i 2006

Et av hovedmålene for den statlige overtakelsen av barnevernet var å bedre faglig og økonomisk styring for å redusere utgiftsveksten i sektoren. Dette er presisert i tildelingsbrevet for 2006 under hovedprioriteringer i tillegg til et eget resultatmål om redusert kostnadsvekst. I tildelingsbrevet ble følgende konkretisert:

Etaten skal:

- sørge for fortsatt vridning fra dyre institusjonsplasser mot rimeligere og faglige bedre tiltak
- full utnyttelse av egne institusjoner før kjøp av private plasser
- tilpasning av egne institusjoner til bredere brukergrupper

Det ble for 2006 lagt til grunn at etaten måtte foreta vesentlige innsparinger i forhold til faktisk forbruk 2005 for å gi rom for klientvekst og nødvendige tekniske justeringer.

I tilleggsproposisjonen fra regjeringen Stoltenberg II ble bevilgningen til Bufetat økt med 150 mill. kroner for 2006. Det ble lagt til grunn for budsjettet en klientvekst på ca. syv prosent.

Også i 2006 har etaten problemer med å holde tildelt ramme.

BLD mottok 21. august regnskapsrapport fra Bufdir per 31. juli. I forhold til etatens periodiserte budsjett har Bufetat per denne dato et akkumulert merforbruk på 74,6 mill. kroner på kap. 855.

Bufdirs forklaringer på merforbruket

De viktigste forklaringene på merforbruket oppgis å være:

1. Bufetat har hatt problemer med å få opp beleggsprosenten i egne tiltak. Rapporteringen fra regionene viser en gjennomsnittlig beleggsprosent i egne institusjoner på 86,1 prosent i 1.

terial, som i snitt er under målene som Bufdir har satt for regionene på 90-92 prosent. Kjøp av flere enkeltplasser i private tiltak enn planlagt som følge av at eget tiltaksapparat ikke er godt nok tilpasset behovet, medvirker til for lav kapasitetsutnyttelse i statlige institusjoner og i enkelte tiltak i flere av regionene.

2. Økning i antall akutt plasseringer.
3. Flere enetiltak enn planlagt. Det er i dag 73 enetiltak som anslås å utgjøre årlige utgifter på vel 300 millioner kroner.
4. Den pågående omstillingen av tiltaksapparatet reduserer den totale kostnadseffektiviteten midlertidig.

Departementets arbeid

Bufdir er nå bedt om å rapportere på økonomi og kapasitetsutnyttelse månedlig til departementet.

På bakgrunn av den økonomiske situasjonen har departementet pålagt etaten flere innsparings tiltak. Etaten ble bedt om å arbeide videre med alle relevante tiltak som kan bidra til å redusere merforbruket. Spesielt ble det lagt vekt på betydningen av å øke beleggsprosenten i egne institusjoner. Videre ba departementet om at etaten innførte ansettelsesstopp på alle stillinger såfremt dette ikke går på bekostning av tiltak for å redusere merforbruket.

Departementet vil dessuten ta initiativ til en ekstern gjennomgang av omstillingsprosessen i Bufetat. En gjennomgang vil ta utgangspunkt i etatens definerte mål om å sikre en bedre faglig og økonomisk styring av barnevernet. En gjennomgang vil ha særlig fokus på budsjettering og budsjettkontroll, økonomiske styringssystemer, egen kapasitetsutnyttelse, kjøp av enkeltplasser og kostnadsnivået på de private kommersielle tiltakene etaten kjøper.

Høy rettssikkerhet og god kvalitet i saksbehandling og tjenester

God faglig bistand til og et godt samarbeid med kommunene

Bufetat skal sikre god rolleforståelse og et godt samarbeid mellom fagteamene og kommunene. I 2007 vil det være en målsetting å videreutvikle det systematiske samarbeidet som er etablert mellom Bufetat og kommunene, og spesielt overfor de kommunene der det fortsatt er utfordringer knyttet til samarbeidet. Det vil bli lagt vekt på å sikre at tiltaksplaner nyttes som verktøy for å sikre god planlegging og oppfølging i henhold til de målset-

tinger som er definert for det enkelte barn. Etaten vil også kunne bistå kommunene i det tverretatlige forebyggende arbeidet for barn og unge.

Fagteamene skal gi kommunene faglig bistand i vanskelige barnevernssaker, bistå små kommuner i kompliserte utredningssaker, finne lokale løsninger i samarbeid med kommunene, bistå kommunene i plasseringssaker utenfor hjemmet og ha ansvar for inntak til statlige og private barnevernstiltak.

Forskning viser at miljøet rundt barn og unge er viktig for å sikre at effekten av behandlingen blir best mulig. I de tilfellene barna blir plassert utenfor hjemmet, er det viktig at familien tilbys nødvendig og ønskelig bistand både før og etter at barnet eller ungdommen er flyttet hjem. I dette arbeidet bistår fagteamene det kommunale barnevernet gjennom råd og veiledning. For 2007 vil det videre være et mål å videreutvikle gode samarbeidstiltak mellom barnevernet og familievernkontorene.

Bufetat skal arbeide for å styrke samarbeidet med kommunene om barn og unge som har sammensatte problemer og som kan ha rettigheter etter flere lovverk. Blant disse er barn og unge med funksjonsnedsettelse, og barn og unge som har problemer knyttet til et rusmiddelmisbruk og/eller som har psykiske vansker. Opplæringsprogrammet for fagteammedarbeidere vil blant annet prioritere disse gruppene av barn og unge.

Kommunenes egenandeler for barn under behandling av statens barnevern foreslås økt fra inntil 24 380 kroner per måned per barn til inntil 25 260 kroner per måned per barn som følge av forventet generell prisstigning, jf. kap. 3855 Statlige forvaltning av barnevernet post 60 Kommunale egenandeler.

Strukturert samarbeid på regionalt nivå mellom barnevernet, psykisk helsevern for barn og unge og tverrfaglig spesialisert rusbehandling

Etter initiativ fra BLD og Helse- og omsorgsdepartementet er det inngått forpliktende avtaler mellom regionene i barnevernet og helseforetakene, for å bedre samarbeidet til det beste for barn, unge og deres familier. Se kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet for nærmere omtale. For 2007 er det et mål for Bufetat å videreutvikle det systematiske samarbeidet som er etablert mellom barnevernet og psykisk helsevern for barn og unge og tverrfaglig spesialisert rusbehandling.

Det statlige barnevernet samarbeider også med familievernet, og vil videre samarbeide nært med de nye ressursentrene for vold, traumatisk stress og selvmord.

Individuell tilpasning av barnas tilbud

Det er et mål å kunne tilby det enkelte barn et tilbud basert på den eller de metoder som gjennom forskning og utvikling viser best effekt i forhold til å dekke det enkelte barns behov for hjelp og omsorg.

Bufetat har et ansvar for å bistå kommunene i å finne det best egnede tiltaket for det enkelte barn, det være seg institusjon, fosterhjem eller hjemmebaserte tiltak.

Det er knyttet særlige utfordringer til enkelte grupper av barn, som for eksempel barn med nedsett funksjonsevne, barn med minoritetsbakgrunn, barn med atferdsproblemer osv. Både institusjonstilbudet, fosterhjemstilbudet og de hjemmebaserte tiltakene må kunne ivareta de særskilte behovene disse gruppene har.

Et likeverdig, differensiert og tilstrekkelig institusjonstilbud og fosterhjemstilbud

Bufetat har et ansvar for å følge opp statlige, kommunale og private institusjoner. Som et ledd i dette vil Bufetat i 2007 arbeide videre med å implementere metoder og systemer for oppfølging av kvalitet i institusjonene.

I juni 2006 ble den første store brukerundersøkelsen som er gjennomført i barnevernsinstitusjoner i Norge publisert (*Brukerundersøkelse i barnevernsinstitusjonene NOVA Rapport 9/06*). Det vises til nærmere omtale av denne i kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet. Som en del av oppfølgingen av denne undersøkelsen skal Bufetat i 2007 iverksette en gjennomgang av hvordan institusjonene arbeider for å forhindre at overgrep mot barn skjer på institusjon. Det skal sikres at nødvendige rutiner utvikles og tas i bruk av institusjonene for å hindre overgrep mot barn.

Grad av utbygging og differensiering av tilbudene varierer fortsatt mellom landsdelene. I 2007 vil arbeidet med å sikre et likeverdig tilbud i hele landet videreføres. Tiltak skal i størst mulig grad tilbys uavhengig av bosted og tilpasses det enkelte barns individuelle behov.

Det statlige barnevernet har etter lovverket ansvaret for rekruttering og opplæring av fosterforeldre, mens kommunene har ansvaret for plassering og oppfølging av barna. Utviklingen i barnevernet innebærer en dreining mot stadig mer bruk av fosterhjem, og Bufetat arbeider derfor med å øke antall fosterhjem. Bufetat vil løpende foreta en kvalitativ vurdering og oppfølging av fosterhjemmene hvor staten har driftsansvar.

Det statlige regionale barnevernet skal bistå kommunene i plasseringssaker utenfor hjemmet

og kunne formidle tilpassede fosterhjem ved behov. Etaten skal i tillegg gi god og nødvendig opplæring av fosterforeldre og en tilpasset veiledning. Det statlige regionale barnevernet skal også bistå kommunene ved opplæring av tilsynsførere.

Nærmere om budsjettforslaget

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under post 22

Posten omfatter blant annet lønnsutgifter, utgifter til leie og drift av lokaler, utgifter til opplæring, samt øvrige utgifter til varer og tjenester i det statlige, regionale barnevernet.

Posten dekker også driftsutgifter ved statlige barnevernsinstitusjoner og drift av andre statlige barnevernstiltak.

Over posten gis det tilskudd til forsøk med oppgavedifferensiering innen barnevern i Trondheim kommune.

Statistikk per 1. april 2006 viser en økning av antall barn under offentlig omsorg sammenliknet med samme periode i fjor. Det er lagt til grunn tilsvarende vekst i 2007. Som følge av dette er posten økt med 105,8 mill. kroner.

Videre er bevilgningen på posten økt med 56,6 mill. kroner. Av dette gjelder 18,6 mill. kroner reguleringspremie til KLP og 38 mill. kroner er en økning som følge av tilsvarende økning i budsjetterte inntekter på postene 01-03 under kap. 3855.

Som følge av gjeninnført regionalt differensiert arbeidsgiveravgift fra 1. januar 2007 er posten redusert med 15,63 mill. kroner.

Det statlige barnevernet vil ha inntekter knyttet til diverse prosjekter. I tillegg vil det statlige barnevernet motta inntekter knyttet til barnetrygd for barn som er i tiltak og refusjoner for tiltak overfor enslige mindreårige flyktninger og asylsøkere. Det statlige barnevernet vil også motta inntekter i form av kommunale egenandeler. Grunnet usikkerhet knyttet til inntektene ber BLD om fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 855 Statlig forvaltning av barnevernet post 01, med et beløp tilsvarende merinntekter under kap. 3855 Statlig forvaltning av barnevernet postene 01, 02, 03 og 60, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker utgifter til forskning, utviklingstiltak og opplæring for å styrke kvaliteten og effektiviteten i barnevernet. Av særlige hensyn kan nevnes etablering og utprøving av nye metoder i bar-

nevernet samt studier av effekter av ulike behandlingsopplegg.

Post 22 Kjøp av private barnevernstjenester, kan nyttes under post 01

Posten dekker kjøp av private barnevernstiltak. Kjøp av plasser er underlagt Forskrift for offentlige

anskaffelser. Midlene på denne posten ble i 2005 bevilget over post 70.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten dekker større utstyrsanskaffelser, som blant annet biler til barnevernssinstitusjoner.

Kap. 3855 Statlig forvaltning av barnevernet

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Diverse inntekter	45 858		20 000
02	Barnetrygd	3 874		3 000
03	Refusjon for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger	37 773		15 000
15	Refusjon av arbeidstiltak	375		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	24 676		
17	Refusjon læringer	83		
18	Refusjon av sykepenger	53 092		
45	Inntekter for salg av utstyr	347		
60	Kommunale egenandeler	604 995	609 577	631 522
	Sum kap. 3855	771 073	609 577	669 522

Post 01 Diverse inntekter

De budsjetterte inntektene på posten gjelder ulike prosjekter og tiltak. Størrelsen på inntektene varierer fra år til år. Anslagene på inntekter er basert på erfaringstall fra 2004 og 2005, men er satt noe lavere da det har vært rester av pro/kontra-oppgjøret med fylkeskommunene inne i inntektene for 2004 og 2005.

Post 02 Barnetrygd

På posten er det budsjettert med barnetrygd for barn under barnevernets omsorg. Anslagene på inntekter er basert på erfaringstall fra 2004 og 2005. Utgifter motsvarende refusjonene regnskapsføres på kap. 855 Statlig forvaltning av barnevernet.

Post 03 Refusjon for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger

På posten regnskapsføres refusjoner for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger for kostnader utover den kommunale egenandelen knyttet til bruk av egne plasser eller kjøp av plasser. Anslagene på

inntekter er basert på erfaringstall fra 2004 og 2005. Utgifter motsvarende refusjonene regnskapsføres på kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet.

Post 15 Refusjon av arbeidstiltak

På posten regnskapsføres refusjoner i henhold til ordningen med refusjon av arbeidsmarkedstiltak. Utgifter tilsvarende refusjoner regnskapsføres på kap. 855 Statlig forvaltning av barnevernet.

Post 16 Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger

På posten regnskapsføres refusjoner i henhold til ordningen med refusjon av fødselspenger og adopsjonspenger. Utgifter motsvarende refusjonen regnskapsføres på kap. 855 Statlig forvaltning av barnevernet.

Post 17 Refusjon læringer

På posten regnskapsføres refusjoner i henhold til ordningen med refusjon av utgifter til læringer.

Utgifter motsvarende refusjonen regnskapsføres på kap. 855 Statlig forvaltning av barnevernet.

Post 18 Refusjon av sykepenger

På posten regnskapsføres refusjoner i henhold til ordningen med refusjon av sykepenger. Utgifter motsvarende refusjonen regnskapsføres på kap. 855 Statlig forvaltning av barnevernet.

Post 45 Inntekter for salg av utstyr

På posten ble det i 2004 og 2005 regnskapsført inntekter fra salg av utstyr. Posten er avviklet fra 2006.

Post 60 Kommunale egenandeler

På posten er det budsjettert med kommunale egenandeler i forbindelse med opphold i barnevernstitusjoner, fosterhjem eller ved tiltak i hjemmet. Kommunenes egenandeler for barn under behandling av statens barnevern foreslås økt fra inntil 24 380 kroner per måned per barn til inntil 25 260 kroner per måned per barn i 2007. For nærmere regler vises det til rundskriv Q-0820 «Betalingsordninger i barnevernet. Betaling mellom kommuner og fylkeskommuner». Rundskrivet er under revidering.

Kap. 857 Barne- og ungdomstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
21	Spesielle driftsutgifter	1 963	1 212	1 078
50	Forskning, <i>kan nyttes under post 71</i>	5 988	6 180	6 142
70	Barne- og ungdomsorganisasjoner	72 955	75 290	80 151
71	Utviklingsarbeid, <i>kan nyttes under post 50</i>	6 417	6 120	11 214
72	Styrking av oppvekstmiljøet mv., <i>kan overføres</i>	5 341	5 512	
73	Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn, <i>kan overføres</i>	38 911	41 364	51 436
79	Tilskudd til internasjonalt ungdomssamarbeid mv., <i>kan overføres</i>	26 352	30 612	31 775
	Sum kap. 857	157 927	166 290	181 796

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i de resultatmål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005).

Gode og trygge oppvekstvilkår med plass for mangfoldet

Styrke samordningen av departementenes politikk på barne- og ungdomsområdet og bedre samarbeidet mellom statlige og lokale myndigheter og med frivillig sektor

Oppfølging av St.meld. nr. 39 (2001-2002) *Oppvekst- og levekår for barn og ungdom i Norge* sto sentralt i arbeidet på barne- og ungdomsområdet i 2005. Det tverrdepartementale samarbeidet om en helhetlig politikk for barn og ungdom ble videreført. Statssekretærutvalget for barne- og ungdomsspørsmål avsluttet sitt arbeid i forbindelse med regjeringsskiftet. Samarbeidet ble videreført gjennom andre politiske fora og tverrdepartementale samarbeidsgrupper. Samarbeidet mellom departementene om

utgivelse av publikasjonen, *Satsing på barn og ungdom*, som presenterer mål og retningslinjer for barne- og ungdomspolitikken ble videreført.

Som ledd i arbeidet med å stimulere til en god barne- og ungdomspolitik lokalt utnevner BFD årlig en barne- og ungdomskommune. En egen jury står for utvelgelsen blant kommunene som søker. I 2005 ble Ski kåret til Årets barne- og ungdomskommune. Kåringen skjedde på Barne- og ungdomskonferansen 2005, en årlig konferanse for kommuneansatte, ungdom og politikere fra hele landet. I tillegg til denne faste konferansen ble dialogen med kommunesektoren ivaretatt gjennom andre konferanser, samlinger og møter.

Støtte til lokalt barne- og ungdomsarbeid, blant annet i større byer, i distriktskommuner og i kommuner som deltar i *Utviklingsprogram for styrking av oppvekstmiljøet*, har vært viktige virkemidler i kontakten med kommunesektoren. Arbeidet med å videreutvikle de lokale oppvekstmiljøene gjennom utviklingsprogrammet ble videreført i 2005.

Ti nye kommuner har deltatt i arbeidet fra 2005. Det ble arrangert to samlinger for kommunene.

Departementet har stimulert til dialog og samspill mellom myndighetene og frivillig sektor gjennom regelmessige kontaktmøter, faste konferanser og i forbindelse med utarbeidelse av handlingsplaner og strategier. Kommuner som BFD er i kontakt med gjennom tilskuddsordninger mv., ble oppfordret til å styrke spillet med barn, ungdom, foreldre og frivillig sektor.

Følge opp FNs konvensjon om barnets rettigheter

Norges tredje rapport til FN om oppfølging av barnekonvensjonen ble levert i 2003, og var gjenstand for eksaminasjon og vurdering av FNs barnekomité i mai 2005. Samtidig ble Norges første rapport om oppfølging av valgfri protokoll til barnekonvensjonen om salg av barn, barnepornografi og barneprostitusjon vurdert. Komiteens avsluttende merknader ble levert i juni 2005. Merknadene ble oversatt til norsk og sendt landets kommuner, statlige myndigheter, frivillige organisasjoner m.fl. sammen med kommentarer fra norske myndigheter til merknadene og myndighetenes svar på spørsmål fra barnekomiteén forut for eksaminasjonen.

I 2004 ble det igangsatt et informasjons- og opplæringsprosjekt om barnekonvensjonen i regi av Norsk senter for menneskerettigheter. Som resultat av prosjektet ble det i 2005 utgitt et veiledningshefte *FNs barnekonvensjon - fra visjon til kommunal virkelighet*. Heftet gir en innføring i barnekonvensjonens innhold og relevans for den kommunale forvaltningen. Frivillige organisasjoner deltok i utarbeidelsen av heftet, som ble sendt alle landets kommuner m.fl. i april 2005.

BFD ga i 2005 økonomisk støtte til UNICEF Norge til et medie- og undervisningsprosjekt om barnekonvensjonen. UNICEF samarbeider med produksjonsselskapet Fabelaktiv om en serie barneprogram om barnekonvensjonen som skal sendes på NRK. Programmene vil bli ferdigstilt i løpet av 2006.

Innsats mot vold, mobbing, rus, kriminalitet, rasisme og diskriminering i barne- og ungdomsmiljøene

En ny handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet, *Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet* (2005-2008) ble lagt fram av Justisdepartementet sommeren 2005. Planen omfatter vel 21 innsatsområder og tiltak i regi av en rekke departementer. BFD deltar i arbeidet med oppfølging.

Gjennom tilskuddsordningen *Ungdomstiltak i større bysamfunn* ble det gitt støtte til prosjekter, ungdomsgrupper og organisasjoner som arbeider for å motvirke vold, kriminalitet, rus, rasisme og diskriminering blant ungdom.

Det ble gitt støtte til tre strakstiltak for å løse akutte problemer i ungdomsmiljøer, og til enkelte prosjekter rettet mot sterkt belastede kriminelle unge og kriminelle ungdomsgrupper. Videre ble det holdt seminarer om kriminelle ungdomsgjennger og -miljøer. BFD støttet også forskning og evaluering på området, blant annet evaluering av gjenginterveneringsprosjektet *Tett på*, evaluering av mentorordning for unge kriminelle og forskning om vold og jentegjenger. BFD bidro også i arbeidet med *Handlingsplan mot rasisme og diskriminering* (2002-2006).

Innsatsen mot mobbing på fritidsområdet gjennom *Manifest mot mobbing* i regi av frivillige organisasjoner og fritidsklubber, ble videreført. Temaet sto blant annet sentralt på departementets årlige kontaktkonferanse med frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner.

Det ble gitt støtte til flerkulturelle barne- og ungdomsaktiviteter i regi av organisasjoner og grupper, blant annet gjennom tilskuddsordningen *Ungdomstiltak i større bysamfunn*. Videre ble det gitt midler til *Idébanken*, en støtteordning for flerkulturelle aktiviteter blant barn og ungdom, som forvaltes av Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU). Gjennom ordningen er det gitt støtte til en rekke lokale aktiviteter som tar sikte på å redusere skillet mellom norsk ungdom og ungdom med innvandrerbakgrunn.

Støtte opp om ungdomssatsing i større bysamfunn og i distriktskommuner

BFD forvaltet tilskuddsordningen *Ungdomstiltak i større bysamfunn* som i 2005 ble utvidet fra 10 til 23 byer. Ordningen har i lengre tid omfattet de 10 bykommunene Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand, Tromsø, Drammen, Fredrikstad, Skien og Sandnes. Fra 2005 ble også Sarpsborg, Bodø, Sandefjord, Larvik, Ålesund, Arendal, Porsgrunn, Haugesund, Tønsberg, Halden, Moss, Hamar og Gjøvik innlemmet. Ordningen med at byene selv disponerer en ramme ble videreført i de fire største byene og de syv prioriterte bydeler i Oslo. De 19 øvrige byene søker departementet om midler.

Midlene til ungdomstiltak ble benyttet til tiltak og prosjekter rettet mot ungdom i alderen 12 til 25 år med spesielle behov, utsatte ungdomsgrupper og ungdomsmiljøer. Om lag 77 prosent av midlene ble fordelt forholdsmessig mellom de fire byene

Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger, slik at de selv kan avgjøre hvilke tiltak og prosjekter som faller inn under ordningen. Om lag 15 prosent ble tildelt de resterende byene etter søknader. Oslo ble samlet tildelt om lag 48 prosent av midlene. Det ble i 2005 gitt tilskudd til 91 ungdomstiltak og prosjekter i 14 av byene. 8 prosent av bevilgningen ble forvaltet av departementet og benyttet til strakstiltak og utviklingsarbeid i byene. Det ble gitt midler til tre strakstiltak, ett i Skien/Porsgrunn, ett i Oslo og ett i Haugesund.

I tillegg ble 20,5 mill. kroner benyttet til innsats rettet mot barn, unge og familier berørt av fattigdomsproblemer (se omtale under mål om likeverd og like muligheter for barn og unge).

Den tverrdepartementale arbeidsgruppen for utsatte barn og unge på storbyområdet ble videreført. Støtten til samarbeidsprosjekt mellom Stavanger og Sandnes om arbeid med integrering av unge asylsøkere og flyktninger ble videreført. Det ble holdt et kontaktmøte med bykommunene som omfattes av storbyordningen, og det ble gitt støtte til en ungdomskonferanse i Bergen.

Departementet har deltatt i styringsgruppen og i arbeidsgrupper til *Handlingsprogrammet Oslo indre øst*, og bidratt til gjennomføring av arbeid og innsats rettet mot barn og ungdom innen rammen av programmet. Det ble også gitt støtte til et forprosjekt i Groruddalen.

I 2005 ble det fordelt 2,7 mill. kroner til *Ungdomssatsing i distriktene*. 45 distriktskommuner fikk et tilskudd på inntil 100 000 kroner. Midlene forvaltes av Bufdir etter retningslinjer fastsatt av departementet. Ordningen hadde som mål å bidra til økt ungdomsaktivitet og –innflytelse, og gi ungdom tro på en framtid lokalt. Tilskuddene ble først og fremst brukt til å støtte opp om fritidsaktiviteter og møteplasser. Det stilles som krav at ungdom er aktive deltakere i planlegging og gjennomføring av aktivitetene, og at det tas hensyn til både jenter og gutters interesser. Bufdir utarbeidet i 2005 et hefte med eksempler på aktiviteter og møteplasser i kommuner som er med i ordningen. Erfaringsheftet *Fra rockebinge til sandvolleybane* er sendt alle landets kommuner.

Arbeide for likeverd og like muligheter for barn og unge

Arbeidet med å sikre likeverd og like muligheter står sentralt i BFDs tilskuddsordninger og satsinger på barne- og ungdomsområdet. Barn og unge med innvandrerbakgrunn er en prioritert målgruppe. Det er gitt støtte til en rekke tiltak rettet mot barn og unge med innvandrerbakgrunn, blant annet gjennom tilskuddsordningen *Ungdomstiltak*

i større bysamfunn. BFD fulgte i 2005 opp egne tiltak i St.meld. nr. 49 (2003-2004) *Mangfold gjennom inkludering og deltakelse*. Blant annet delte departementet for første gang ut en egen pris til en voksen med innvandrerbakgrunn som har gjort en særlig innsats for barn og unge. En jury oppnevnt av departementet valgte ut prisvinneren. Innsatsen på områdene tvangsekteskap og kjønnslemlestelse ble videreført og omtales i kap. 854. Her omtales også innsatsen for enslige mindreårige asylsøkere.

Den særskilte satsingen rettet mot barn, unge og familier berørt av fattigdomsproblemer gjennom tilskuddsordningen *Ungdomstiltak i større bysamfunn* ble videreført og styrket. 20,5 mill. kroner ble fordelt til 102 tiltak i 20 byer og syv prioriterte bydel i Oslo. Det ble gitt støtte til ferie- og fritidstiltak for barn, unge og familier og til tiltak som kan bidra til arbeidstilknytning for unge med liten eller mangelfull utdanning. Innsatsen sees i sammenheng med arbeidet mot fattigdom på barnevernsområdet (se omtale under kap 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet). Et kunnskaps- og erfaringshefte fra BFDs arbeid på fattigdomsområdet ble utgitt i januar 2006 og distribuert til alle landets kommuner.

BFD hadde i 2005 jevnlig kontakt med Sametinget omkring situasjonen for samiske barn og ungdommer. Departementet ga støtte til ungdomsaktiviteter under et midtsommertreff arrangert av Taternes Landsforening.

Situasjonen til barn og unge med nedsatt funksjonsevne og deres familier ble fulgt opp gjennom ulike tilskuddsordninger og satsinger. Det ble gitt driftstilskudd til Funksjonshemmedes Fellesorganisasjons Ungdom og til en rekke frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner for barn og unge med nedsatt funksjonsevne gjennom støtteordningene til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner. Videre ble det bevilget midler til et forskningsprosjekt som skal se på unge funksjonshemmedes fritidsbruk og sosiale tilhørighet. Prosjektet gjennomføres av Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA). Gjennom tilskuddsordningen *Ungdomstiltak i større bysamfunn* ble det gitt tilskudd til prosjekter og tiltak som gjelder barn og unge med nedsatt funksjonsevne.

I 2005 ble målet om likeverd og like muligheter for jenter og gutter fulgt opp blant annet gjennom departementets ulike støtteordninger og gjennom kontakt og dialog med ungdomsmiljøene.

Bidra til forskning, kompetanseoppbygging og erfaringsformidling

Samarbeidet med Norges forskningsråd om forskning på barne- og ungdomsområdet ble videreført gjennom støtte til *Program for Velferdsforskning*

(1999-2008). Det ble også bevilget midler til forskningsmiljø til oppdrag og undersøkelser. Samarbeidet med Statistisk sentralbyrå (SSB) om utarbeiding av aktuell statistikk for barn og unge, som blant annet kommuner og fylker kan benytte i sitt planarbeid, ble videreført. Videre fikk SSB midler til å utarbeide en publikasjon om ungdoms levekår, med vekt på marginaliseringsprosesser. Det ble også gitt støtte til utarbeidelse av eksempelsamlinger, konferanser og annen kompetanseoppbygging på barne- og ungdomsområdet.

Bedre barn og ungdoms mulighet til deltakelse og innflytelse over eget liv i samfunnet

Støtte barn og ungdoms engasjement gjennom frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner

BFD støtter både det lokale, nasjonale og det internasjonale arbeidet til de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene. Støtteordningene til nasjonalt og internasjonalt arbeid reguleres av en egen forskrift og midlene forvaltes av et eget fordelingsutvalg med sekretariat i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) (se rapportering under kap. 858 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet).

I tillegg ble det gitt driftstilskudd til LNU, Ungdom & Fritid og Funksjonshemmedes Fellesorganisasjons Ungdom. Departementet har gjennomført faste kontaktmøter med disse tre sammenslutningene, og arrangert en årlig kontaktkonferanse med frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner og ungdomsgrupper. Tema for årets konferanse var *Samfunn og organisasjonsliv i endring – en utfordring for barne- og ungdomsorganisasjonene?*

Som en oppfølging av evalueringen av statlige tilskuddsordninger for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner, som ble ferdigstilt i 2004, foretok departementet sommeren 2005 flere mindre endringer i forskrift om tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner av 16. desember 2002. Endringene består i at overgangsordningen fra tidligere til nytt regelverk har blitt forlenget til og med tilskuddsåret 2007. Det ble videre foretatt en justering for å tilrettelegge for at organisasjoner som mottar etableringsstøtte skal få fullt innpass i støtteordningen. Regelverket ble også forenklet med hensyn til krav om dokumentasjon. Et høringsforslag ble sendt ut til barne- og ungdomsorganisasjonene før endringene i forskriften ble foretatt.

Som en ytterligere oppfølging av evalueringen høsten 2005 ble et offentlig utvalg som skulle vurdere den statlige støttepolitikken til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner, oppnevnt ved kongelig resolusjon. Utvalget leverte sin utredning 29. juni 2006.

Stimulere til frivillig barne- og ungdomsarbeid lokalt

Kultur- og kirkedepartementet har fra 2005 overtatt forvaltningen av tilskuddsordningen til frivillig barne- og ungdomsarbeid lokalt, Frifond. BFD har gitt tilskudd til frivillig barne- og ungdomsarbeid lokalt gjennom andre tilskuddsordninger og satsninger, blant annet gjennom tilskuddsordningene *Ungdomstiltak i større bysamfunn* og *Ungdomssatsing i distriktene* og gjennom støtten til kommuner som deltar i *Utviklingsprogram for styrking av oppvekstmiljøet*. Det ble også gitt støtte til flerkulturelle aktiviteter i regi av organisasjoner og grupper lokalt gjennom tilskuddsordningen *Idébanken*.

Motivere lokale og sentrale myndigheter til å øke barn og ungdoms medvirkning og innflytelse i samfunnet

Departementet har gjennom ulike støtteordninger og arrangementer stimulert kommunene til å øke barn og unges medvirkning og innflytelse i samfunnet. Den årlige barne- og ungdomskonferansen vier temaet mye oppmerksomhet, og den kommunen som kåres til årets barne- og ungdomskommune må være spesielt god på å gi barn og ungdom reell innflytelse.

Departementet har stimulert til idé- og erfaringsutveksling mellom ungdom og ansatte i fylker gjennom konferanse og støtte til utvikling av nettverk. BFD har også utarbeidet et rundskriv til kommunene. Målet er å stimulere til at systematisk medvirkning fra barn og unge blir en viktig og ordinær del av arbeidet i kommunene. Det er utarbeidet en håndbok for ungdomsråd. Hensikten er å gi råd om oppstart av ungdomsråd, om vanlige feil som gjøres og om vellykkede arbeidsmetoder, slik at eksisterende ungdomsråd kan få inspirasjon til videre arbeid. BFD har også gitt støtte til utviklingsprosjektet *Ungdom, IKT og lokaldemokrati*, hvor en jobber med hvordan ungdom kan være med på å utvikle kanaler for innflytelse ved bruk av ny teknologi.

Arbeide for å sikre barn og ungdoms rettigheter og interesser på informasjons- og medieområdet

BFD har styrket arbeidet med informasjon til ungdom. Bufdir har, med midler fra departementet, videreutviklet og befestet ung.no, som nettportal for offentlig informasjon rettet mot ungdom. Ung.no har som målsetting å være departementenes informasjonskanal til ungdom. Den dekker nå et bredt spekter av temaer og når ut til mange og et

stigende antall ungdom. BFD deltok i arbeidet med eNorge for å bidra til å ivareta barns og unges interesser og behov i utviklingen av informasjons-samfunnet.

Departementet deltok, sammen med berørte departementer, i oppfølging av EUs handlingsplan for sikrere bruk av internett. Den norske tiltaksplanen *Barn, unge og internett*, som har vært aktiv siden 2001, har som mål å bidra til at barn, unge og familier får relevant informasjon slik at de kan benytte internett på en trygg måte. I 2005 ble tiltaksplanen finansiert med bidrag fra BFD, Utdannings- og forskningsdepartementet, Kultur- og kirkedepartementet, Moderniseringsdepartementet og Samferdselsdepartementet. Tiltaksplanen har vært en integrert del av det internasjonale prosjektet *Safety, Awareness, Facts and Tools (SAFT)*, som har fått stor oppmerksomhet, nasjonalt og internasjonalt. Prosjektet har utviklet svært gode nettsider til hjelp for barn, ungdom, foreldre og skoleverket om trygg og fornuftig nettbruk. Prosjektet samarbeider med Justisdepartementet, KRIPOS og Redd Barna om bekjempelse av overgrepsskildringer av barn, barnepornografi og tiltak som kan forebygge at barn møter overgrepere de har blitt kjent med gjennom internett. Gjennom tiltaksplanen og SAFT-prosjektet er det bygget opp et nettverk der departementer, underliggende statlige virksomheter, forskningsinstitusjoner, frivillige organisasjoner og bransjeorganisasjoner samarbeider om kunnskap og informasjonstiltak om trygg bruk av teknologi for barn og unge. BFD ga tilskudd til organisasjonen BarneVakten sitt informasjonsarbeid til foreldre om barn, medier og ny teknologi.

Departementet er opptatt av problemstillinger knyttet til barn og unges tilgang til og bruk av data-spill. I 2005 var BFD i dialog med Kultur- og kirkedepartementet om hvordan den europeiske merkeordningen for dataspill (PEGI) kan og bør følges opp.

Styrke det internasjonale samarbeidet på barne- og ungdomsområdet

Delta i utviklingen av det internasjonale samarbeid på barne- og ungdomsområdet (Norden, EU/EØS, Europarådet mv.)

Departementet har deltatt aktivt i det nordiske samarbeidet på barne- og ungdomsområdet og fulgt opp Nordisk Ministerråd sin handlingsplan *Norden i et nytt årtusen – tverrsektoriell handlingsplan for barne- og ungdomspolitisk samarbeid 2001 – 2005*. Sentralt i 2005 var utarbeidelsen av Nordisk Ungdomskomite sin nye handlingsplan, gjeldende fra 2006, og Nordisk Ministerråd sin nye

tverrsektorielle strategi for barn og unge. I tillegg sto forberedelsene til det norske formannskapet i 2006 sentralt.

BFD har ansvaret for Norges deltakelse i EU programmet *UNG i Europa* som gjennomføres i perioden 2000-2006. Bufdir har ansvaret for den praktiske gjennomføringen og forvalter EU-midler til de desentraliserte delene av programmet (se rapportering under kap. 859). Europakommisjonens forslag til nytt ungdomsprogram for perioden 2007-2013 er til behandling i Europaparlamentet og Rådet. Det er ventet at endelig vedtak om det nye programmet *Aktiv ungdom* vil bli fattet i løpet av 2006. Spørsmålet om norsk deltakelse i programmet forelegges Stortinget så snart programmet er formelt vedtatt av EUs organer.

Departementet har deltatt i arbeidet til Europarådets styringskomité for ungdomsspørsmål, og bidratt til Ministerkomiteens arbeid med å gjennomføre målsettingene og prioriteringene for Europarådets arbeid med ungdomspolitiske spørsmål. På Europarådets toppmøte i mai 2005 ble en handlingsplan for det framtidige arbeidet i Europarådet vedtatt. Handlingsplanen innebærer at Europarådet skal gjennomføre en ungdomskampanje, fra sommeren 2006 til sommeren 2007, for mangfold, menneskerettigheter og deltakelse, basert på kampanjen *All Different – All Equal* i 1995. Departementet er representert i Europarådets styringsgruppe for kampanjen. En nasjonal kampanjekomité ble etablert i januar 2006. Europarådets 7. konferanse for statsråder med ansvar for ungdomspolitikk ble holdt i september 2005. Tema for konferansen var *Menneskelig verdighet og sosial samholdighet: ungdomspolitiske svar på vold*. Det ble vedtatt en uttalelse om framtidige prioriteringer i Europarådet på det ungdomspolitiske området for perioden 2006-2008. Konferansen forpliktet seg også til å følge opp vedtaket på Toppmøtet om å gjennomføre ungdomskampanjen *All Different – All Equal*.

Utvikle det regionale samarbeidet i nærområdene og det bilaterale samarbeidet med europeiske land på barne- og ungdomsområdet

Norge hadde formannskapet i Barentsrådet fra oktober 2003 til november 2005. Det medførte at BFD hadde formannskapet i arbeidsgruppen for ungdomspolitisk samarbeid. For å bistå enkeltpersoner, ungdomsgrupper, organisasjoner og lokale myndigheter til å fremme multilateralt samarbeid i regionen, er det etablert et informasjons- og veiledningskontor i Murmansk. Kontoret er finansiert av Finland, Sverige, Russland og Norge i fellesskap. Midlene som er

avsatt til støtte til multilateralt samarbeid forvaltes av Barentssekretariatet i Kirkenes. I samarbeid med den regionale ungdomsgruppen og Barentssekretariatet ble det i 2005 gjennomført en ungdomspolitisk konferanse for ungdomsrepresentanter fra de 13 regionene og urbefolkningen. Konferansen la fram forslag til framtidig samarbeid i regionen.

Det er etablert en arbeidsgruppe under Østersjørådet for å utvikle det ungdomspolitiske samarbeidet i regionen. Medlemslandene i Østersjørådet finansierer i fellesskap informasjonssekretariatet i Kiel, Tyskland. I 2005 ble mandatet for arbeids-

gruppen revidert og det ble utarbeidet en ny plan for det framtidige ungdomspolitiske samarbeidet i regionen.

I 2005 ble det inngått en ny bilateral samarbeidsavtale med Litauen om det barne- og ungdomspolitiske samarbeidet. Avtalen går fram til 31. desember 2007 og det er undertegnet en arbeidsplan for gjennomføringen av de ulike samarbeidsprosjektene.

Mål og strategier

For 2007 prioriteres følgende mål:

Delmål	Resultatmål
Helhetlig og samordnet barne- og ungdomspolitikk	Bidra til samordning av departementenes politikk på barne- og ungdomsområdet og til samarbeid mellom statlige og lokale myndigheter og med frivillig sektor Kompetanse om og bruk av FNs konvensjon om barnets rettigheter Bidra til forskning, kompetanseoppbygging og erfaringsformidling
Motvirke marginalisering og bidra til utjevning av levekårsforskjeller	Bekjempe vold, mobbing, rus, kriminalitet, rasisme, homofobi og diskriminering Støtte arbeid som kan bedre oppvekst- og levekår for utsatt ungdom i større bysamfunn Innsats mot fattigdom blant barn, unge og familier i større bysamfunn Arbeide for likeverd, mangfold og like muligheter for barn og unge
Sikre barn og ungdoms deltakelse og innflytelse	Støtte barn og ungdoms deltakelse og engasjement i frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner Arbeide for å gi barn og ungdom mer innflytelse i hverdagen og bredere deltakelse i plan- og beslutningsprosesser Bidra til å sikre barn og ungdoms rettigheter og interesser på informasjons- og medieområdet
Internasjonalt samarbeid på det barne- og ungdomspolitiske området	Videreutvikle samarbeidet i Norden, i Østersjøregionen og det bilaterale samarbeidet med andre land på barne- og ungdomsområdet Godt barne- og ungdomspolitiske samarbeid i nordområdene, spesielt innen rammen av Barentssamarbeidet Godt samarbeid på barne- og ungdomsområdet i Europarådet og gjennom EØS-avtalen overfor EU

Nærmere omtale av målene følger nedenfor.

Helhetlig og samordnet barne- og ungdomspolitik

Bidra til samordning av departementenes politikk på barne- og ungdomsområdet og til samarbeid mellom statlige og lokale myndigheter og med frivillig sektor

BLD vil bidra til at samarbeidet mellom departementene om planlegging og gjennomføring av en helhetlig barne- og ungdomspolitik videreutvikles og tydeliggjøres. Dette vil blant annet skje gjennom samarbeid om handlingsplaner, felles strategier, forsøks- og utviklingsarbeid, informasjon og konferanser. Det tverrdepartementale samarbeidet om utarbeidelse av den årlige publikasjonen *Satsing på barn og ungdom* videreføres. Publikasjonen gir oppdatert oversikt over departementenes innsatsområder og støtteordninger, og distribueres bredt til kommuner, fylker, frivillige organisasjoner mv.

Kontakten med regionale og lokale myndigheter vil bli ivaretatt gjennom erfaringsspredning, konferanser og informasjonsarbeid. Kåring av årets barne- og ungdomskommune, samt gjennomføring av en årlig konferanse for kommunesektoren om barne- og ungdomspolitik, videreføres. I tillegg til denne faste konferansen vil dialogen med kommunesektoren bli ivaretatt gjennom andre konferanser, samlinger og møter om barne- og ungdomspolitik rettet mot fagfolk, politikere, foreldre, frivillige organisasjoner og barne- og ungdomsmiljøene.

Frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner spiller en viktig rolle, både som arena for læring av demokrati og likebehandling og som tilbydere av verdifulle aktivitetstilbud for barn og unge. BLD vil stimulere til økt dialog og samspill mellom myndighetene og frivillig sektor. Det vil bli lagt opp til kontakt med ungdomsmiljøene gjennom systematisk kontakt med frivillige organisasjoner og grupper, blant annet gjennom høringer og møter. Kontakt med forskningsmiljø omkring frivillighet og ungdoms deltakelse vil også bli vektlagt. Kommunene vil bli oppfordret til å styrke samspillet med barn, ungdom, foreldre og frivillig sektor, blant annet gjennom departementets tilskuddsordning rettet mot barn og ungdom i større bysamfunn.

Utviklingsprogram for styrking av oppvekstmiljøet ble igangsatt av BFD 1998. Målet var å styrke og videreutvikle de lokale oppvekstmiljøene gjennom et bredt samarbeid mellom offentlige og frivillige krefter. Arbeidet retter seg mot å bedre oppvekstmiljøet som helhet, øke barn og ungdoms deltakelse og innflytelse samt styrke innsatsen mot vold, mobbing, rus, kriminalitet og rasisme i barne- og ungdomsmiljøene. Ti kommuner, Alta,

Høyanger, Karmøy, Kragerø, Kristiansund, Røros, Rælingen, Vestre-Toten, Vågan og Ål, deltar i programmet. Sentrale oppgaver i 2007 vil være å følge opp arbeidet i kommunene, og stimulere til dialog og erfaringsutveksling. Siste tilskudd til kommunene vil bli gitt i 2006, og samarbeidet med kommunene avsluttes ved utgangen av 2007. Erfaringene vil bli oppsummert og videreformidlet slik at andre kommuner kan lære av arbeidet.

Kompetanse om og bruk av FNs konvensjon om barnets rettigheter

Statlige myndigheter er forpliktet til, gjennom aktive tiltak, å gjøre FNs barnekonvensjon, dens prinsipper og bestemmelser alminnelig kjent både for voksne og barn. Det pågår et kontinuerlig arbeid med informasjon om barnekonvensjonen til ulike målgrupper, og det gis støtte til ulike informasjons- og opplæringstiltak.

I forbindelse med eksaminasjonen av norske myndigheter foretatt av FNs barnekomité i 2005, kom komitéen med en rekke anbefalinger. Det enkelte fagdepartement har ansvar for å følge opp barnekomitéens merknader på sine ansvarsområder. På de aller fleste områder som komitéen omtaler har statlige myndigheter igangsatt arbeid. Det finnes imidlertid fortsatt utfordringer når det gjelder å sikre barns rettigheter. I Soria Moria-erklæringen heter det at regjeringspartiene vil sikre og styrke barns rettigheter, og vil aktivt følge opp anbefalingene fra FNs ekspertkomité for barn som etterser at FNs barnekonvensjon følges opp. I tråd med dette vil BLD i 2007 utarbeide en samlet statusrapport over anbefalingene med en framdriftsplan for hvordan de enkelte punkter som ennå ikke er løst skal følges opp.

Norges 4. rapport til FN om oppfølging av barnekonvensjonen skal leveres i 2008. Forberedelser, inkludert samarbeid med andre departementer, vil starte i 2007.

Bidra til forskning, kompetanseoppbygging og erfaringsformidling

BLD ser det som viktig å stimulere til forskning, kompetanseoppbygging og erfaringsformidling som ledd i arbeidet med å sikre barn og ungdom gode oppvekst- og levekår. Støtte til barne- og ungdomsforskning gjennom Norges forskningsråds *Program for Velferdsforskning* vil bli videreført. Videre vil det bli gitt støtte til statistikk, forsøks- og utviklingsarbeid som kan gi økt kunnskap og bidra til videreutvikling av barne- og ungdomsarbeidet. I 2007 vil SSB legge fram en publikasjon om ungdoms levekår, med fokus på marginaliseringsprosesser, som BLD har finansiert. Erfaringsformid-

ling gjennom konferanser, rapporter og annen informasjon for å styrke kompetanseoppbyggingen på barne- og ungdomsområdet vil fortsette.

Motvirke marginalisering og bidra til utjevning av levekårsforskjeller

Bekjempe vold, mobbing, rus, kriminalitet, rasisme, homofobi og diskriminering

Innsats for å bekjempe vold, mobbing, rus, kriminalitet, rasisme og diskriminering i barne- og ungdomsmiljøene vil fortsatt bli prioritert. Departementet vil også ha et intensivt fokus på seksuell trakassering og mobbing basert på seksuell orientering. Regjeringens handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet *Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet (2005 – 2008)* vil bli fulgt opp (se også omtale under kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet). Gjennom tilskuddsordningen *Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn* vil det bli gitt støtte til tiltak og utviklingsarbeid som har som mål å hindre marginalisering og motvirke negative trekk i ungdomsmiljøene. Det vil også bli rettet en innsats mot konfliktløsning og ikke-voldelig atferd som kan forebygge kriminalitet.

Fortsatt er det mange barn og unge som blir utsatt for mobbing og andre former for vold og trakassering. Innsatsen mot mobbing videreføres gjennom regjeringens *Manifest mot mobbing 2006-2008*. BLD har et særlig ansvar for innsats mot mobbing i fritidsmiljøene. Det vil bli lagt vekt på arbeid og innsats i frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner og fritidsklubber. I tillegg vil det bli rettet oppmerksomhet mot bekjempelse av mobbing og trakassering via digitale medier. *Manifest mot mobbing* vektlegger også arbeidet for å forhindre trakassering og krenkelser på grunn av kjønn og seksuell legning.

All Different – All Equal er en kampanje for og av ungdom som vil foregå i alle Europarådets medlemsland i perioden juni 2006 til oktober 2007. Hovedfokus er mangfold, menneskerettigheter og deltakelse. I Norge vektlegger man videre fordommer og diskriminering. BLD har bevilget midler til kampanjen og deltar i den nasjonale kampanjekomiteen. Det er satt av midler som skal gå til ungdom som ønsker å gjennomføre lokale aktiviteter gjennom en egen støtteordning. Det skal også avholdes ulike regionale og nasjonale arrangement. Sekretariatet for kampanjen er plassert i LNU.

BLD vil fortsatt støtte opp om flerkulturelle barne- og ungdomsaktiviteter i regi av organisasjoner og grupper, blant annet gjennom tilskuddsordningen *Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn* og gjennom støtteordningen *Idébanken*.

Støtte arbeid som kan bedre oppvekst- og levekår for utsatt ungdom i større bysamfunn

En høy andel barn og unge vokser opp i større byer og deres omlandskommuner. Selv om de aller fleste barn og unge klarer seg bra, er andelen som rammes av dårlige oppvekst- og levekår høyere i storbyene enn på landsbasis. Det er derfor behov for en særlig satsing rettet mot barn og unge i større bysamfunn.

Tilskuddsordningen *Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn* vil i 2007 omfatte 23 bykommuner og 7 prioriterte bydeler i Oslo. Den spesielle satsingen i de fire største byene; Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger videreføres. Målet med tilskuddsordningen er å bidra til å bedre oppvekst- og levekårene og utjevne levekårsforskjeller i større bysamfunn. Målgruppe er barn og unge, og særlig ungdom i alderen 12-25 år med spesielle behov, og utsatte ungdomsgrupper og ungdomsmiljøer. Bydeler, frivillige organisasjoner, ungdomsgrupper, offentlige og private etater eller institusjoner kan søke om tilskudd. Bevilgningen kan også benyttes til straktiltak for å løse oppgaver og problemer av akutt karakter i ungdomsmiljøene og til utviklingsarbeid. Departementet kan ta initiativ til å støtte enkelte prioriterte områder. I tråd med Soria Moria-erklæringen vil Groruddalen bli prioritert i forbindelse med nye tiltak i Oslo.

BLD vil bidra til økt samordning av innsatsen overfor utsatte barn og unge i større bysamfunn. Samarbeidet gjennom den tverrdepartementale arbeidsgruppen på storbyområdet videreføres. Det vil også bli stimulert til samarbeid mellom de større byene og omlandskommunen for å løse felles utfordringer på ungdomsområdet.

Gjennom Groruddalssatsingen vil BLD bidra til styrking og bedring av barn og ungdoms oppvekstvilkår.

Innsats mot fattigdom blant barn, unge og familier i større bysamfunn

Noen barn vokser opp i familier der økonomien er til hinder for utfoldelsesmuligheter og deltakelse på ulike sosiale arenaer. Disse barna og ungdommene er ofte utestengt fra møteplasser og aktiviteter som andre tar for gitt.

BLD vil bidra til at barn og unge i områder med store levekårsproblemer kan delta på lik linje med andre, og vil motvirke marginalisering, sosial isolasjon og reproduksjon av fattigdom. Innsatsen rettet mot barn, unge og familier berørt av fattigdomsproblemer gjennom tilskuddsordningen *Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn* videreføres og styrkes. Det vil bli gitt støtte til ferie- og fritidsaktiviteter rettet

mot barn, unge og familier og til tiltak som bidrar til arbeidsmarkedstilknypning for unge med liten eller mangelfull utdanning. Arbeidet må sees i sammenheng med tiltak rettet mot familier og deres barn gjennom barnevernet (jf. kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet). BLD vil delta aktivt i arbeidet med oppfølging av regjeringens nye handlingsplan mot fattigdom, som legges fram høsten 2006.

Arbeide for likeverd, mangfold og like muligheter for barn og unge

For noen barn preges hverdagen av dårlige levekår, utestenging og problemer som gjør at de ikke har like gode muligheter som flertallet. I arbeidet med å sikre alle barn og unge likeverdige muligheter er det behov for en særskilt innsats rettet mot enkelte grupper av barn og unge.

Noen ungdommer mestrer ikke utdanningsløpet og har problemer med å få innpass på arbeidsmarkedet. De pendler mellom ulike stønadsordninger og står i fare for å falle mer permanent ut av arbeidslivet. BLD vil i 2007 rette en særlig innsats mot disse ungdommene. Arbeidet vil bli sett i sammenheng med BLDs innsats rettet mot fattigdom blant ungdom.

Barn og ungdom med innvandrerbakgrunn er en prioritert målgruppe i departementets arbeid med å sikre gode oppvekst- og levekår. Virkemidlene ligger særlig innen barnevernet (se omtale under kap. 854), i tilskuddsordningen *Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn* og gjennom bevilgninger til forskning og utviklingsarbeid. I 2005 ble det etablert en ny årlig pris som deles ut til voksne med innvandrerbakgrunn som har gjort en særlig innsats for barn og unge. Prisen vil bli videreført. BLD vil også delta i arbeidet med oppfølging av regjeringens handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen, som legges fram høsten 2006.

BLD får jevnlig henvendelser fra organisasjoner og enkeltpersoner som berøres av religiøs sekterisme og problemer som følge av at mennesker ønsker å bryte med isolerte trossamfunn. Mye tyder imidlertid på at hjelpetilbudet til denne gruppen ikke er tilstrekkelig. I samarbeid med andre departementer og direktorater vil kunnskapsinnhenting om religiøs sekterisme og mulighetene til å bryte med trossamfunn fortsette, samt at man vil etablere opplæringstiltak for å gjøre det ordinære hjelpeapparatet bedre i stand til å møte dette.

Samiske barn og unge kan fortsatt bli møtt med fordommer og manglende kunnskap om samisk kultur. I kommunene er det varierende bevissthet om samiske barn og unges behov og interesser og ivaretagelse av disse i utformingen av de kommunale tilbudene. Departementet vil samarbeide med

Sametinget om å fremme utviklingen av tilbud i kommunene som styrker samisk identitet og tilhørighet til det samiske samfunnet. Det vil i 2007 bli arrangert en nasjonal konferanse om samisk kultur og oppvekst. Departementet vil i 2007 styrke Barneombudets kompetanse på samiske spørsmål.

Det er i flere sammenhenger dokumentert at barn og unge med nedsatt funksjonsevne har problemer med å delta i fritidsaktiviteter på linje med andre. BLD vil bidra til å styrke integrering og deltakelse blant unge med nedsatt funksjonsevne. Dette vil skje gjennom driftstilskudd til Funksjonshemmedes Fellesorganisasjons Ungdom, tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner og tilskuddsordningen *Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn*. Et forskningsprosjekt om unge funksjonshemmedes fritidsbruk og sosiale tilhørighet, som BLD har gitt støtte til, er under gjennomføring. Det vil også bli gitt støtte til samlivstiltak for foreldre til barn med nedsatt funksjonsevne, se kap. 830 Samlivstiltak og foreldreveiledning.

Jenter og gutter har like rettigheter og muligheter på de fleste områder, men gjør forskjellige valg blant annet når det gjelder utdanning og arbeid. Også ved deltakelse i fritidsaktiviteter finner vi kjønnsforskjeller. Målet om likeverd og like muligheter for jenter og gutter vil bli fulgt opp blant annet gjennom departementets ulike støtteordninger og gjennom kontakt og dialog med ungdomsmiljøene.

Sikre barn og ungdoms deltakelse og innflytelse

Støtte barn og ungdoms deltakelse og engasjement i frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner

De frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene er viktige aktører i barne- og ungdomspolitikken. BLD støtter organisasjonenes lokale, nasjonale og internasjonale arbeid. Støtten er et viktig virkemiddel for å sikre barn og unges deltakelse og engasjement. Målet er å bidra til et levende og mangfoldig organisasjonsliv for og med barn og unge.

Det fins ulike tilskuddsordninger rettet mot barne- og ungdomsorganisasjonenes sentrallødd; grunnstøtte til nasjonalt og internasjonalt arbeid og etablerings- og uttrappingstilskudd (jf. forskrift om tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner av 16. desember 2002 med endringer av 24. juni 2005). Målet med etableringstilskuddet er å gi nye organisasjoner en mulighet til å komme inn i støtteordningen. Departementet vil følge utviklingen for de små organisasjonene, herunder minoritetsorganisasjoner, og sikre dette arbeidet gjennom kontakt og dialog med ungdomsmiljøene.

BLD vil fortsette samarbeidet og dialogen med ulike departementer og organisasjonsmiljøer om

politikkutvikling, deltakelse og engasjement knyttet til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner. Kontakten og dialogen med frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner vil fortsette gjennom regelmessige kontaktmøter og den årlige kontaktkonferansen mellom BLD og frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner og ungdomsgrupper.

Barne- og ungdomsorganisasjonsutvalget (BUO-utvalget), som ble oppnevnt ved kongelig resolusjon høsten 2005 for å vurdere den statlige støttepolitikken til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner, leverte sin utredning 29. juni 2006. Utvalget har vurdert prinsipielle spørsmål omkring de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonenes betydning i samfunnet, og kommet med forslag til hvordan statlige myndigheter kan sikre best mulige rammevilkår for å fremme utvikling av og vekst i de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene innenfor dagens ressursbruk. Utredningen er ute på en bred høring høsten 2006. På bakgrunn av utredningen og høringsuttalelsene, vil departementet vurdere behovet for endringer i politikken overfor organisasjoner samt være i kontakt med andre departementer for å styrke samordning av statlig støttepolitikk.

Arbeide for å gi barn og ungdom mer innflytelse i hverdagen og bredere deltakelse i plan- og beslutningsprosesser

Det er behov for kontinuerlig oppmerksomhet på barn og ungdoms rett til innflytelse på sitt hverdagsliv og på samfunnsutviklingen. Departementet vil sette fokus på barn og ungdoms muligheter for innflytelse på de mange arenaene hvor de oppholder seg, og deres muligheter til deltakelse i offentlige plan- og beslutningsprosesser.

Et overordnet mål er å stimulere til at antallet kommuner med bred medvirkning fra barn og ungdom øker, og at dette blir en viktig og ordinær del av arbeidet i kommunen. BLD vil bidra til ide- og erfaringsutveksling, blant annet gjennom kåring av årets barne- og ungdomskommune og ved at temaet drøftes på konferanser. Det vil bli stimulert til erfaringsutveksling gjennom lokale og regionale nettverk og til bruk av et nytt nettsted for ungdomsråd som er under etablering. Det er et særskilt behov for at ungdomsråd sikres opplæring i tillegg til muligheter for samarbeid. Det vil bli utarbeidet en egen eksempelsamling om arbeidet med deltakelse og innflytelse lokalt, for å inspirere kommunene til en økt satsing.

BLD vil også rette et søkelys på arbeidet med barn og ungdoms deltakelse på statlig nivå.

Bidra til å sikre barn og ungdoms rettigheter og interesser på informasjons- og medieområdet

Tilgang på pålitelig informasjon er en viktig forutsetning for å kunne delta og øve innflytelse i samfunnet. Den betydelige informasjonsmengden stiller store krav til den enkeltes evne til å søke og vurdere informasjon. Barn og unge bør få mulighet til å utvikle kritisk sans og informasjonskompetanse.

For myndighetene er det viktig å tilrettelegge for samlet og lett tilgjengelig informasjon til barn og unge. Nettstedet ung.no, som er regjeringens helhetlige informasjonsside rettet mot barn og unge, drives av Bufdir. Ung.no har en svært god utvikling målt ut fra antall brukere og vil bli videreutviklet. Dette vil blant annet bli sett i sammenheng med den videre utviklingen av ungdomsinformasjonsområdet.

Departementet vil stimulere til kunnskapsutvikling og praktiske eksempler på bruk av ny teknologi i deltakelses- og medvirkningsarbeidet.

Mulighetene ny teknologi gir er en kontinuerlig utfordring til barn og unges sikkerhet. Det er et stort behov for å gi barn, ungdom, foreldre og andre voksne som har ansvar for barn og ungdoms mediebruk opplæring og informasjon. Dette gjelder særlig informasjon om, og verktøy for å sikre trygg bruk av internett, mobiltelefoner og data-spill. Samarbeid mellom berørte departementer og, gjennom internasjonale fora er viktig for å oppnå resultater. BLD vil i samarbeid med berørte departementer videreføre arbeidet med tiltaksplanen *Barn, unge og internett* knyttet til det internasjonale prosjektet *Safety, Awareness, Facts and Tools* (SAFT). Prosjektet og dets nettsted er opprettet gjennom internasjonalt samarbeid og er viktig for å utvikle kunnskap og virkemidler for trygg bruk av nye medier. Fortsatt deltakelse i EU/EØS-programmene for sikker internettbruk vil bli prioritert.

Internasjonalt samarbeid på det barne- og ungdomspolitiske området

Videreutvikle samarbeidet i Norden, i Østersjøregionen og det bilaterale samarbeidet med andre land på barne- og ungdomsområdet

Det nordiske samarbeidet på barne- og ungdomsområdet er en viktig arena for erfaringsutveksling og læring. BLD vil delta aktivt i det nordiske samarbeidet på barne- og ungdomsområdet, blant annet gjennom deltakelse i Nordisk barne- og ungdomskomite (NORDBUK) i regi av Nordisk Ministerråd. Implementering av komitéens nye handlingsplan for barne- og ungdomspolitisk samarbeid

for 2006–2009, og Nordisk Ministerråds overgripende strategi for barn og unge i Norden vil være prioriterte oppgaver.

Departementet vil bidra til å styrke det ungdomspolitiske samarbeidet i Østersjøregionen, i tråd med retningslinjer vedtatt på Ungdomsministerkonferansen i Vilnius i 2002. Samarbeidet vil bli videreført på grunnlag av erfaringene fra evalueringen av samarbeidet, som ble foretatt i 2005.

Departementet har en bilateral samarbeidsavtale med Litauen på det barne- og ungdomspolitiske området som går fram til utgangen av 2007.

Godt barne- og ungdomspolitisk samarbeid i nordområdene, spesielt innen rammen av Barentssamarbeidet

BLD vil prioritere utviklingen av det ungdomspolitiske samarbeidet i Barentsregionen i tråd med handlingsplanen vedtatt på Ungdomsministerkonferansen i 2001. Samarbeidet mellom den departementale og regionale arbeidsgruppen for ungdomspolitiske spørsmål videreføres. Det vil bli avsatt midler til multilaterale prosjekter og aktiviteter for barn og ungdom i Barentsregionen. Midlene forvaltes av Barentssekretariatet i Kirkenes. Russland, Sverige, Finland og Norge har i fellesskap etablert en ungdomskoordinatorfunksjon i Murmansk som skal gi informasjon, råd og veiledning til ungdomsorganisasjoner og ungdomsgrupper som ønsker å etablere samarbeidstiltak i regionen.

Godt samarbeid på barne- og ungdomsområdet i Europarådet og gjennom EØS-avtalen overfor EU

Departementet vil styrke samarbeidet med EU gjennom EØS avtalen og deltakelse i det nye ungdomsprogrammet, *Aktiv ungdom*. De finansielle ordningene, som følger av utvidelsen av EØS til å omfatte 28 land, vil bli fulgt opp på det barne- og ungdomspolitiske området, spesielt overfor Litauen og Ungarn.

EØS-avtalen gir gode muligheter til å delta i utviklingen av ungdomspolitiske tiltak i EU. Programmet *Aktiv ungdom* erstatter *UNG i Europa* og går fra 1. januar 2007 til 31. desember 2013. Programmet gir ungdom i Norge anledning til økt deltakelse i internasjonalt samarbeid. Europakommisjonens Hvitbok fra 2001, om framtidig ungdomspolitisk samarbeid i EU, legger opp til et utvidet samarbeid på det ungdomspolitiske området. Norge vil, innenfor rammen av EØS-avtalen, bidra i oppfølgingen av Hvitboka. Ungdoms deltakelse og

innflytelse samt ungdomsinformasjon og bedre kunnskap om ungdom vil bli prioritert.

Europarådet, hvor 48 europeiske land deltar, er et viktig samarbeidsforum på det ungdomspolitiske området. Departementet vil prioritere arbeidet i Europarådet og delta i den videre utviklingen av det ungdomspolitiske samarbeidet. Europarådets toppmøte i mai 2005 vedtok en handlingsplan for organisasjonens videre arbeid, hvor det barne- og ungdomspolitiske området ble spesielt understreket. Det ble blant annet lansert en ny ungdomskampanje for mangfold, menneskerettigheter og deltakelse, basert på resultatene fra kampanjen *All Different – All Equal* fra 1995. Departementet vil bidra til oppfølging av vedtakene fra toppmøtet. Likeledes vil departementet bidra til oppfølging av Europarådets konferanse for statsråder med ansvar for ungdomspolitikk i medlemslandene, som ble avholdt høsten 2005.

Nærmere om budsjettforslaget

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten vil bli brukt til utgifter i forbindelse med konferanser, informasjonsmaterieell, utredninger mv. som inngår i arbeidet med å styrke oppvekstmiljøet for barn og ungdom.

Post 50 Forskning, kan nyttes under post 71

Posten benyttes til å støtte forskning på barne- og ungdomsområdet. Se samlet omtale under post 71. Av bevilgningen skal 4,3 mill. kroner benyttes til barne- og ungdomsforskning i regi av *Program for velferdsforskning (1999-2008)* under Norges forskningsråd.

Post 70 Barne- og ungdomsorganisasjoner

Målsetting

Posten omfatter tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner sitt nasjonale arbeid. Formålet er å legge til rette for barn og ungdoms deltakelse i barne- og ungdomsorganisasjonene. Tilskuddet skal stimulere organisasjonene til engasjement og medansvar, og sikre organisasjonene som arena for medbestemmelse og demokrati.

Tildelingskriterier

Den nasjonale grunnstøtten til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner reguleres av forskrift om tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner av 16. desember 2002 med endringer av 24.

juni 2005. Midlene forvaltes av et eget fordelingsutvalg med sekretariat i Bufdir. BLD er klageinstans for vedtak fattet av Fordelingsutvalget.

Det gis også driftstilskudd til Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), Ungdom & Fritid og Funksjonshemmedes Fellesorganisasjons Ungdom. Videre benyttes midler fra posten til støtteordningen *Idébanken*, som forvaltes av LNU.

Oppfølging og kontroll

Krav til revisjon, rapport og kontroll av nasjonal grunnstøtte reguleres av forskrift om tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner av 16. desember 2002 med endringer av 24. juni 2005 og instruks for Fordelingsutvalget. Andre tilskudd som gis gjennom denne posten kontrolleres gjennom rapportering og regnskap.

Budsjettforslag 2007

På bakgrunn av at en rekke nye organisasjoner har kommet inn under ordningen, har departementet økt støtten med 2 mill. kroner.

Post 71 Utviklingsarbeid, kan nyttes under post 50

Målsetting

Post 50 og post 71 benyttes til å støtte forskning og utviklingsarbeid som kan gi økt kunnskap og bidra til å styrke oppvekstmiljøet for barn og ungdom. Videre er det et mål å styrke informasjons- og erfaringsformidlingen på barne- og ungdomsområdet og sette i verk arbeid rettet mot ungdom i risikosonen.

Tildelingskriterier

Norges forskningsråd får midler til barne- og ungdomsforskning fra post 50. Det bevilges også midler direkte til forskning og statistikk innen BLDs prioriterte arbeidsområder. Fra post 71 gis det tilskudd til utviklingsarbeid, kompetanseoppbygging, informasjon og erfaringsformidling som ledd i gjennomføringen av de mål departementet har satt for arbeidet på barne- og ungdomsområdet i 2007. Deler av midlene på posten vil i 2007 bli benyttet til utviklingsarbeid rettet mot ungdom i risikosonen for å forhindre marginalisering og ute-stenging fra utdanning og arbeidsliv.

Oppfølging og kontroll

Programvirksomheten til Norges forskningsråd følges opp gjennom BLDs deltakelse i programstyre og gjennom rapporter og regnskap. Støtte til enkeltprosjekter, forsøks- og utviklingsarbeid mv. følges opp gjennom rapporter og regnskap.

Budsjettforslag 2007

Posten er økt med 5 mill. kroner til en øremerket satsing rettet mot ungdom i risikosonen.

Post 72 Styrking av oppvekstmiljø mv., kan overføres

Utviklingsprogram for styrking av oppvekstmiljøet og tilskuddsordningen *Ungdomssatsing i distriktene* ble tidligere bevilget midler over denne posten. For 2007 foreslås midlene omdisponert til andre høyt prioriterte tiltak i budsjettet. Under *Småsamfunnssatsingen rettet mot utkantområder* vil Kommunal- og regionaldepartementet i årene som kommer støtte helhetlige satsinger på lokale utviklingstiltak der også ungdomssatsinger utviklet i dialog med unge kan være aktuelle. Tiltak og program vil bli utviklet i dialog mellom fylkeskommuner og kommuner.

Post 73 Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn, kan overføres

Målsetting

Posten nyttes til tilskuddsordningen *Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn*. Formålet er å bedre oppvekst- og levekår i de 23 bykommunene; Oslo (inkl. prioriterte bydeler), Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand, Tromsø, Drammen, Skien, Fredrikstad, Sandnes, Sarpsborg, Bodø, Sandefjord, Larvik, Ålesund, Arendal, Porsgrunn, Haugesund, Tønsberg, Halden, Moss, Hamar og Gjøvik.

Tildelingskriterier

Bevilgningen benyttes til tiltak, prosjekter og utviklingsarbeid. Målgruppe er barn og unge, og særlig ungdom i alderen 12 til 25 år med spesielle behov og utsatte ungdomsgrupper og ungdomsmiljøer. Barn og unge med innvanderbakgrunn står overfor spesielle utfordringer, og arbeid som fremmer integrering er høyt prioritert. Barn og unges deltakelse og innflytelse skal prioriteres der det er naturlig, og innsatsen bør inngå i en helhetlig og samordnet barne- og ungdomspolitik. Det legges vekt på:

- a) å forebygge uønsket sosial atferd, blant annet vold, mobbing, kriminalitet, rus og rasisme, å motvirke fordommer og diskriminering, og å fremme gjensidig aksept
- b) deltakelse fra ungdomsgrupper som i liten grad benytter seg av eksisterende kultur- og fritidstilbud
- c) kvalifisering, inkludering og etablering av alternative mestringsarenaer
- d) arbeid og innsats som tar sikte på å nå barn og unge berørt av fattigdomsproblemer
- e) likeverd og like muligheter for jenter og gutter
- f) likeverdige muligheter for barn og unge med nedsatt funksjonsevne

Tilskuddsordningen består av fire deler:

- 1. Spesialsatsing (ungdomstiltak) i de fire største byene; Oslo (inkludert 7 bydeler), Bergen, Trondheim og Stavanger
- 2. Tilskudd til ungdomstiltak i 19 bykommuner (Kristiansand, Tromsø, Drammen, Skien, Fredrikstad, Sandnes, Sarpsborg, Bodø, Sandefjord, Larvik, Ålesund, Arendal, Porsgrunn, Hauge-sund, Tønsberg, Halden, Moss, Hamar og Gjøvik)
- 3. Tilskudd til tiltak mot fattigdom blant barn, unge og familier, omfatter 23 bykommuner
- 4. Tilskudd til strakstiltak, omfatter 23 bykommuner

Om lag 40 prosent av bevilgningen blir nyttet til ungdomstiltak. De fire største byene; Oslo (inkludert syv prioriterte bydeler), Bergen, Trondheim og Stavanger tildeles en ramme (pkt.1), mens de øvrige 19 byene tildeles midler etter søknad (pkt.2). Resterende del av bevilgningen er avsatt til tiltak og prosjekter rettet mot barn, unge og familier berørt av fattigdomsproblemer. Bydeler, frivillige organisasjoner, ungdomsgrupper, offentlige og private etater eller institusjoner kan søke om tilskudd. Bevilgningen kan også benyttes til strakstiltak for å løse oppgaver og problemer av akutt karakter i ungdomsmiljøene og til utviklingsarbeid. Departementet kan ta initiativ til å støtte enkelte prioriterte områder.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging og kontroll skjer gjennom kommunenes rapportering og regnskap til departementet.

Budsjettforslag 2007

Posten er styrket med 10 mill. kroner til arbeidet rettet mot barn, unge og familier berørt av fattigdomsproblemer.

Post 79 Tilskudd til internasjonalt ungdomssamarbeid mv., kan overføres

Målsetting

Målet med bevilgningen er å stimulere internasjonalt samarbeid på barne- og ungdomsområdet. Målgruppe er frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner, enkeltpersoner og grupper av barn og ungdom, institusjoner som arbeider med barn og ungdom, samt offentlige myndigheter lokalt, regionalt og nasjonalt.

Hoveddelen av posten benyttes til Norges bidrag til deltakelse i EU programmet *Aktiv ungdom*, som starter 1. januar 2007, og til kostnader knyttet til deltakelse i andre EU-program som retter seg mot barn og ungdom. Posten dekker også Norges bidrag til Det europeiske ungdomsfond i Europarådet, kostnader i forbindelse med bilateralt samarbeid, oppfølgingen av EØS sine finansielle ordninger, samarbeidet i nærområdene, særlig samarbeidet innenfor rammene av Norges deltakelse i Barentsrådet og Østersjørådet, og andre tiltak knyttet til det mellomstatlige samarbeidet på ungdomsområdet. Videre får de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene grunnstøtte til sitt internasjonale arbeid, og LNU får tilskudd til sitt internasjonale arbeid.

Tildelingskriterier

Bidragene til deltakelsen i EUs ulike programmer fastsettes etter fordelingsnøkkel nedfelt i EØS-avtalen. Størrelsen på bidraget til Det europeiske ungdomsfond fastsettes av Ministerkomiteen i Europarådet. Tilskudd i forbindelse med bilateralt samarbeid, til samarbeidet i nærområdene og annet internasjonalt samarbeid fastsettes av departementet ut fra gjeldende avtaler og prinsipper omtalt under Mål og strategier. Tilskudd til de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene forvaltes av Fordelingsutvalget etter kriterier fastsatt i *Forskrift om tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner*. Tilskuddet til LNU forvaltes av Bufdir.

Oppfølging og kontroll

Europarådets ungdomsdirektorat og Europarådets revisjonsstyre kontrollerer Det europeiske ungdomsfond. Revisjonsretten i EU og EUs internrevisjon kontrollerer bruken av budsjettmidler til de programmene Norge deltar i. Det vises for øvrig til EØS-avtalen. Tilskudd til ungdomssamarbeid i Barentsregionen forvaltes av Barentssekretariatet i Kirkenes. Tilskudd gitt av departementet følges opp og kontrolleres etter interne retningslinjer.

Bufdir og Fordelingsutvalget har ansvaret for oppfølging og kontroll av tilskudd til LNU og tilskudd til de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene.

Budsjettforslag 2007

Hoveddelen av bevilgningen benyttes til de forpliktelser Norge har gjennom internasjonale avtaler, spesielt EØS-avtalen. Bevilgningen skal dekke kostnader til ungdomsprogrammet til EU, *Aktiv*

ungdom, som starter 1. januar 2007. Dessuten skal bevilgningen dekke Norges forpliktelser overfor Europarådet på det ungdomspolitiske området, spesielt nasjonalt arbeid i forbindelse med Europarådets ungdomskampanje 2006-2007 om mangfold, menneskerettigheter og deltakelse. Bevilgningen skal også dekke kostnader knyttet til gjennomføringen av bilaterale avtaler, samarbeidet i nærområdene og kostnader til departementets øvrige internasjonale engasjement på barne- og ungdomsområdet.

Kap. 858 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 855 post 01</i>	115 468	119 484	131 978
21	Spesielle driftsutgifter	301	1 884	1 956
	Sum kap. 858	115 769	121 368	133 934

Status for virksomheten

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) er ansvarlig for å styre, koordinere og utvikle Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat). Det gjelder både faglig og administrativt. Direktoratet behandler klager på enkelte saksfelt der regionene i Bufetat står for behandlingen i førsteinstans, som for eksempel på adopsjonsområdet og i godkjenningene av private institusjoner.

Bufetat består av direktoratet, som er lokalisert i Oslo, og fem regionkontorer. Regionkontorene har underliggende utøvende virksomheter innenfor barnevern og familievern. Regionkontorene behandler også søknader om forhåndssamtykke om utenlandsadopsjon og søknad om innenlandsadopsjon. Bufetat hadde 3 999 tilsatte (3 459 årsverk) per 1. mars 2006. I 2006 er etatens samlede budsjetrammer fordelt med ca. 89 prosent til barnevern, ca. 7,5 prosent til familievern og ca. 3,5 prosent til drift av direktoratet. Bufdir hadde 119 tilsatte (114 årsverk) per 1. mars 2006.

Etatens ansvarsområder omfatter også tiltak under følgende kapitler:

- Kap. 830 Samlivstiltak og foreldreveiledning
- Kap. 840 Krisetiltak
- Kap. 841 Samlivsbrudd og konfliktløsning
- Kap. 842 Familievern
- Kap. 852 Adopsjonsstøtte
- Kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet
- Kap. 857 Barne- og ungdomstiltak
- Kap. 859 EUs ungdomsprogram

Alle kapitlene innbefatter tilskuddsordninger eller prosjektbevilgninger som etaten forvalter delvis eller i sin helhet. Direktoratets drift og forvaltning av tilskuddsordninger beskrives under dette kapitlet.

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i de resultatmål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005).

God faglig og økonomisk styring innen direktoratets ansvarsområde

Fullføre etableringen av virksomheten

Det har både i 2004 og 2005 pågått et intensivt arbeid for å sikre at statlige rammebetingelser skal være grunnlag for økonomi- og personalforvaltningen i virksomheten.

Departementet fastsatte Hovedinstruks for økonomistyringen i Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) i januar 2005. På grunnlag av dette fastsatte Bufdir intern instruks for økonomistyringen i Bufetat i juni 2005.

For å implementere regelverket har dokumentasjonen vært understøttet av systematisk erfaringsutveksling og opplæringstiltak. Blant annet som følge av Riksrevisjonens kommentarer til regnskapet for 2004, har implementering av økonomiregelverket i staten systematisk vært tema i styringsdialogen med regionene. Det ble på slutten av 2005 også igangsatt arbeid med stedlige kontroller av regionene knyttet til ivaretagelse av krav i regel-

verket. Dette er første trinn i en systematisk implementering av intern kontroll for etaten.

Bufetat er en IA-bedrift og inngikk bedriftshelsetjenesteavtale 1. august 2005. Det er utarbeidet en HMS-håndbok med blant annet rutiner for oppfølging av sykefravær mv, som er under kontinuerlig revisjon og utvikling, samt en beredskapsplan på overordnet nivå.

I 2005 har arbeidet med å utvikle overordnede policydokumenter innenfor personal- og lønnsområdet vært prioritert. Lokal lønnspolitikk ble utarbeidet og tatt i bruk høsten 2005 og arbeidet med fremforhandling av særavtaler med organisasjonene ble videreført.

Det er utarbeidet en kompetansepolicy med tilaksplan for å sikre at Bufdir utvikler og beholder kompetansen i etaten.

Initiere nødvendige faglige og økonomiske endringsprosesser i virksomheten

Styrke og videreutvikle kompetanse og tilbud i familievernnet

For å styrke tilbudet i familievernnet har det vært arbeidet med dimensjonering av tjenesten. Det er satt i gang tiltak for utjevning, men regionale forskjeller i geografi og lokale forhold innebærer at det er behov for å utvikle flere indikatorer, for eksempel ventetid, reisetid, forholdstall mellom befolkningsgrunnlag og behandlerstillinger med mer.

Bufdir har arbeidet med å videreutvikle kompetansen i familievernnet i tråd med kompetanseplanen (2002) og strategidokumentet (2004). Bruken av sentrale kompetansemidler har vært drøftet med regionene, og det har i alt blitt innvilget støtte til 15 prosjekter.

Godt utviklet og brukerrettet forebyggende familiearbeid

For å styrke det forebyggende familievernnet har det vært gjennomført en rekke utadrettede tiltak som blant annet omfatter samlivskurs, undervisning/ veiledning av studenter og hjelpeapparat og informasjon til media.

Videre har det vært lagt vekt på økt deltakelse i det helhetlige forebyggende familiearbeidet ved å arrangere parkurs for førstegangsforeldre, opplæring og veiledning av kursledere til samlivskursene og samlivsveiledning overfor familier med funksjonshemmede barn. Det har også vært utprøvd ulike samarbeidsmodeller mellom familievernkontorene og barnevernet.

God kommunikasjon og informasjon – internt og eksternt

Alle familievernkontorene ble tilknyttet Bufetats intranett tidlig i 2005. Tiltaket har bedret den interne kommunikasjonen, tilgangen på informasjon og økt kontaktflaten for de enkelte familievernkontorene.

God faglig og økonomisk styring av det statlige barnevernet

For å sikre styringen av det statlige barnevernet har Bufdir, i samarbeid med regionkontorene, lagt ned et omfattende arbeid med å systematisere anskaffelsen av private barnevernsplasser i henhold til lov om offentlige anskaffelser.

Høy legitimitet blant brukerne, samarbeidspartnere og allmennheten

For å sikre barnevernets legitimitet har Bufdir gitt opplæring i mediehåndtering og kommunikasjon til ansatte i etaten. Det har i alt vært arrangert 56 kurs med 695 deltakere.

Sikre forsvarlig kvalitet og faglig utvikling av tjenestetilbudet

Bufetat har en systematisk satsning på FoU-tiltak. Satsningen er basert på strategien *Et kunnskapsbasert barnevern – Strategi for FoU-arbeidet i Barne- og familiedepartementet og Barne-, ungdoms og familiedirektoratet 2005-2008*.

Bufdir har gjennomført en rekke tiltak for å sikre en enhetlig forståelse og praksis i regionenes drift av institusjonene. Eksempler på slike tiltak er blant annet etablering av egne nettverk og konferanser for institusjonsledere.

Sikre likeverdig tilbud i alle deler av landet

Det er fortsatt variasjoner mellom regionene med hensyn til fordelingen mellom ulike typer barnevernstiltak. Mens andelen som var plassert på institusjon ved utgangen av 2004 varierte fra 39,2 prosent i region sør til 62,8 prosent i region nord, varierer nå andelen barn mellom 40,9 prosent i region sør og 56,2 prosent i region nord. De regionale forskjellene er dermed mindre ved utgangen av 2005 enn ved utgangen av 2004.

Det er relativt store forskjeller mellom regionene med hensyn til andelen av barn og unge som får et tilbud fra barnevernet. Forskjellene kan skyldes regionale variasjoner i sosiale og økonomiske forhold og ulike kulturer og tradisjoner i de ulike

landsdelene. Bufdir har satt i gang et forskningsprosjekt som skal analysere variasjonen mellom regioner i behov for barnevernstjenester.

Tabell 3.8 Antall og andel barn og unge i tiltak per 1000 innbyggere under 14 år i regionen

	Antall barn og unge under 19 år i hele regionen	Antall barn og unge i tiltak	Barn og unge i tiltak per tusen innbyggere under 19 år
Region øst	291 957	822	2,82
Region sør	231 943	606	2,61
Region vest	265 694	956	3,60
Region midt	132 023	222	1,68
Region nord	122 279	297	2,43

Sikre en forsvarlig kvalitet og faglig videreutvikling av direktoratets forvaltningsoppgaver

Sikre god kvalitet og høy rettssikkerhet i behandling av saker etter ekteskapslovgivningen

De aller fleste sakene er behandlet innen den fastsatte saksbehandlingstiden på tre uker. Kun noen få tynge saker, for eksempel saker der partene er uenige i om atskillelseskravet i ekteskapslovens § 20 annet ledd er oppfylt, har tatt noe lengre tid.

Sikre god kvalitet i behandling av søknader om billighetserstatning

Bufdir ferdigbehandlet i alt 116 søknader om billighetserstatning i 2005. Ved utgangen av året hadde direktoratet totalt 668 saker til behandling. Saksbehandlingstiden pr 31. desember 2005 var på to år og fem måneder. Det er en målsetting at behandlingstiden skal være på ett år for søknader om billighetserstatning. I løpet av 2005 kom det 546 nye søknader, hvilket er fem ganger så mange som i 2004. Bufdir må hente inn supplerende dokumentasjon i 95 prosent av søknadene om billighetserstatning.

Det er Billighetserstatningsutvalget som avgjør søknadene, og erstatningen som utbetales regnskapsføres på Justisdepartementets budsjett.

Gjennom Fordelingsutvalget stimulere barn og unge og organisasjonene til engasjement og medansvar nasjonalt og internasjonalt, og sikre organisasjonene som arena for medbestemmelse og demokrati

Fordele midler til alle organisasjoner innen tidsfristen gitt i forskrift

Både internasjonal og nasjonal grunnstøtte ble fordelt til organisasjonene innen tidsfristene som er gitt i forskriften. Sekretariatet har behandlet 71 søknader om nasjonal grunnstøtte og 31 søknader om internasjonal grunnstøtte. Av disse fikk 67 organisasjoner innvilget nasjonal grunnstøtte, mens 29 organisasjoner fikk innvilget internasjonal grunnstøtte.

Sikre likebehandling av søknader

Sekretariatet har søkt å sikre likebehandling av organisasjoner og søknader ved informasjonstiltak, brukerveiledning og et oppdatert presedensarkiv.

Kontrollere grunnlaget i minst 15 saker vedrørende henholdsvis nasjonal og internasjonal grunnstøtte

Sekretariatet har gjennomført ordinær kontroll av 27 organisasjoner i henhold til forskriften og instruksen for Fordelingsutvalget i 2004. I tillegg har sekretariatet gjennomført forutgående kontroll av 14 nye organisasjoner i ordningen. Sekretariatet har startet arbeidet med å evaluere kontrollmetoder for mislighold og juks. Arbeidet skal være ferdig i 2006.

Fordele tilskudd til sammenslutninger av barne- og ungdomsorganisasjoner

Tilskuddene er fordelt til Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), Ungdom & Fritid og Funksjonshemmedes Fellesorganisasjons Ungdom, og utbetalt i tråd med tidligere års prosedyrer og tidsfrister.

Ivareta ulike tilskuddsordninger på en god og målrettet måte

Samtlige tilskudd er fordelt innenfor gitte frister.

Sikre barn og unge god informasjonstilgang og gode kommunikasjonsmuligheter hva angår rettigheter, muligheter og plikter

All informasjon på nettstedet ung.no skal være kvalitetssikret og oppdatert, og artiklene skal presenteres i en lettfattelig form

Ved utgangen av 2005 kunne ung.no tilby nesten 1 500 artikler, fordelt på 100 emner. Ung.no hadde 45 000 unike brukere i februar 2005, og 78 000 i november, en økning på omtrent 75 prosent.

Jevn tilgang på oppdatert faktainformasjon og flere intervjuer med ungdom om saker som engasjerer dem, har i tillegg til muligheten til å kommentere artiklene direkte, skapt et økt engasjement på nettstedet.

God forvaltning av tilskuddet og utviklingsoppgavene knyttet til krisesentrene

Det vises til omtale under kap. 840 Krisetiltak.

Styrke og videreutvikle det generelle forebyggende familiearbeidet

Styrket samordning og samarbeid mellom tjenester og tiltak i det forebyggende familiearbeidet; mellom familievern, foreldreveiledning, samlivstiltak, barnevern, adopsjon mv.

Bufetat legger vekt på at familievernkontorene og de ulike tjenestene innenfor barnevernet skal informere om hverandres tjenester og tilbud. Ansatte både i familievern og barnevernet er involvert i foreldreveiledningsprogrammet. Gjennom lokal forankring av samlivskursene *Godt samliv!* og *Hva med oss?* sikrer en at familievernkontorene har god kjennskap til disse tilbudene og kan anbefale dem for par som trenger hjelp.

Mål og strategier

Direktoratets mål er å utøve en effektiv, målrettet og tydelig faglig og økonomisk styring av etaten i samsvar med overordnede føringer. Direktoratet skal bidra til at etaten når sine mål som er nærmere omtalt under kap. 855 Statlig forvaltning av barnevernet og kap. 842 Familievern og de øvrige kapitlene som omtaler etatens fagområde. For 2007 prioriteres følgende mål:

Delmål	Resultatmål	Resultatindikator
God faglig og økonomisk styring av direktoratets ansvarsområde	Initiere nødvendige faglige endringsprosesser i virksomheten Likeverdige, differensiert og tilstrekkelig tiltaksapparat Kostnadseffektiv drift av regionene	
Høy rettssikkerhet og god kvalitet i saksbehandlingen	Sakene skal behandles innen gitte tidsfrister og med høy kvalitet	Andel adopsjonssaker som er behandlet innen tidsfristen Andelen billighetserstatningssaker som er behandlet innen tidsfristen

Nærmere omtale av målene følger nedenfor.

God faglig og økonomisk styring av direktoratets ansvarsområde

Initiere nødvendige faglige endringsprosesser i virksomheten

Overtakelsen av det fylkeskommunale familievernnet og barnevernet var blant annet begrunnet i et

ønske om å skape et mer likeverdig og kvalitativt bedre barnevern med bedre økonomisk kontroll og styring av offentlige midler. Direktoratets hovedoppgave er å legge til rette for at målsettingene i reformen og øvrige mål vedtatt av Stortinget oppfylles så raskt som mulig innenfor de ressursmessige rammer som stilles til disposisjon.

For nærmere beskrivelse av arbeidet på de ulike ansvarsområdene henvises det til de ulike kapitlene nevnt ovenfor.

Likeverdig, differensiert og tilstrekkelig tiltaksapparat og enhetlig praksis

Da staten overtok ansvaret for den fylkeskommunale delen av barnevernet og for familievernnet, eksisterte det i liten grad felles systemer for budsjettering, rapportering og kontroll. Den faglige tilnærmingen og ressursinnsatsen var også svært forskjellig i de ulike fylkene. I årene fra 2004 er det utviklet felles systemer på flere områder, men det gjenstår fortsatt justeringer og utbedringer før systemene er ferdig utviklet.

Ressursinnsatsen i barnevernet, også når man tar hensyn til størrelsen på regionen, er ulik fra region til region. Høsten 2006 avsluttes et forskningsprosjekt som skal undersøke årsakene til variasjonen. Basert på disse undersøkelsene skal etaten arbeide videre for å få et mer likeverdig barnevernstilbud i hele landet.

Kostnadseffektiv drift av regionene

Direktoratet skal sikre at regionene har god ressursutnyttelse, og er ansvarlig for at nødvendige tiltak iverksettes for å nå etatens mål.

Det er viktig at etaten har gode styringssystemer og god tilgang på data for å analysere ressursbruken i regionene og mellom regionene. Systemene i etaten skal videreutvikles og forbedres for å ivareta nødvendig styrings- og kontrollbehov.

Analysen av data på tvers av regionene skal benyttes for å fastsette mål for hver enkelt region, og sammenheng mellom ressursinnsats og tjenesteproduksjon skal vektlegges i styringen av virksomheten. Erfaringsutveksling mellom regionene er fortsatt viktig for å bedre effektiviteten gjennom gjensidig læring. Kursing og kompetanseutvikling av ansatte innen økonomistyring i regionene og i tiltakene er viktig.

Høy rettssikkerhet og god kvalitet i saksbehandlingen

Sakene skal behandles innen gitte tidsfrister og med høy kvalitet

Buudir er delegert sekretariatsansvar for flere oppgaver, nedenfor nevnes noen prioriterte områder

Buudir har ansvar for utredning av søknader om billighetserstatning innenfor BLDs ansvarsområder. Saksbehandlingskapasiteten i billighetserstatningssakene er økt betydelig. Det er en målsetting at saker innkommet fra og med høsten 2006 skal kunne behandles i direktoratet innen ett år. For en nærmere beskrivelse henvises det til kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet.

Buudir har ansvar for behandlingen av og avgjørelsene i saker etter ekteskapsloven, som for eksempel klagebehandling i skilsmisssaker.

Buudir skal sikre god behandling og enhetlig praksis på adopsjonsområdet. Buudir har videre ansvar for å administrere og gjennomføre adopsjonsforberedende kurs

Buudir er sekretariat for Fordelingsutvalget for tilskudd til barne- og ungdomsorganisasjoner.

For alle ordningene er det et absolutt krav at saksbehandlingen skal være i samsvar med regelverket. Tidsfristene for fordeling og utbetaling av tilskudd og for vedtak i andre forvaltningssaker varierer mellom de ulike ordningene. Det er en målsetting at Buudir skal følge de tidsfristene som går fram av regelverket for tilskuddsordningene og i tildelingsbrev fra departementet. Overholdelse av fristene vil bli målt per ordning.

Buudir skal fortsette arbeidet med opplæring og implementering av foreldreveiledningsprogrammet. Målet er at alle kommuner skal kunne tilby veiledning til foreldre.

Nærmere om budsjettforlaget

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 855 post 01

Den foreslåtte bevilgningen skal dekke lønnsutgifter og øvrige driftsutgifter i Buudir knyttet til blant annet opplæring, leie og drift av lokaler, og kjøp av varer og tjenester

3,5 mill. kroner til drift av adopsjonsforberedende kurs er flyttet til posten fra kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet post 21. Videre er 0,5 mill. kroner flyttet til posten fra kap. 854 post 01 til å utføre IT-arbeidet for fylkesnemndene. Posten er styrket med 4,6 mill. kroner til videreføring av åtte toårige engasjementer, gjeldende fra 1. juli 2006, for å øke saksbehandlingskapasiteten for søknader om billighetserstatning.

Bufdir hadde 119 ansatte (114 årsverk) per 1. mars 2006.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til forskning og utviklings tiltak samt utbetaling av godtgjørelser for For- delingsutvalgets medlemmer.

Kap. 3858 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Diverse inntekter	981		
16	Refusjon av fødselspenger / adopsjonspenger	787		
18	Refusjon av sykepenger	1 001		
	Sum kap. 3858	2 769		

Post 01 Diverse inntekter

Inntektene skriver seg fra ulike prosjekter og til- tak. Størrelsen på inntektene varierer fra år til år.

penger. Utgifter motsvarende refusjoner regn- skapsføres på kap. 858 Barne-, ungdoms- og fami- liedirektoratet.

Post 16 Refusjon av fødselspenger/ adopsjonspenger

På posten regnskapsføres refusjoner i henhold til ordningen med refusjon av fødsels- og adopsjons-

Post 18 Refusjon av sykepenger

På posten regnskapsføres refusjoner i henhold til ordningen med refusjon av sykepenger. Utgifter motsvarende refusjoner regnskapsføres på kap. 858 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Kap. 859 EUs ungdomsprogram

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	5 832	5 754	5 982
	Sum kap. 859	5 832	5 754	5 982

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i de resultatmål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005), da het kapittelet UNG i Europa.

Øke samarbeidet med de nye EU-landene

Antall prosjekter med partnere fra nye EU-land

Andelen prosjekter med partnere i de nye EU-landene har økt jevnt det siste året. Antall innvilgede prosjekter med nye EU-land i 2005 er 27. Av disse er 9 gruppeutvekslinger, 11 voluntører tatt imot i Norge og 7 norske voluntører sendt ut.

Fremme ungdoms interkulturelle erfaringer, og styrke det internasjonale samarbeidet på ungdomsområdet gjennom UNG i Europa

Øke kjennskapen til UNG i Europa-programmet blant potensielle søkere

Antall søknader

Antall søknader har økt fra 234 i 2004 til 269 søknader i 2005, tilsvarende 15 prosent.

Mål og strategier

For 2007 prioriteres følgende mål:

Delmål	Resultatmål
Ivaretagelse av det internasjonale samarbeidet på ungdomsområdet gjennom EUs nye ungdomsprogram	EUs nye ungdomsprogram kjent blant potensielle søkere
	Samarbeid med de nye EU-landene og ikke-medlemsland, spesielt Nordvest-Russland

Nærmere omtale av målene følger nedenfor.

Ivaretagelse av det internasjonale samarbeidet på ungdomsområdet gjennom EUs nye ungdomsprogram

EUs nye ungdomsprogram kjent blant potensielle søkere

EU-programmet UNG i Europa utløper 31.12.2006 og blir erstattet av det nye programmet *Aktiv Ungdom*, som skal gjennomføres i perioden 2007-2013 (jf. omtalen under kap. 857 Barne- og ungdomstiltak). Under forutsetning av at Stortinget godkjenner norsk deltakelse, skal Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) ha funksjonen som nasjonalt kontor for gjennomføringen av programmet i Norge. I 2007 vil direktoratet da arbeide for å styrke allmennhetens kunnskap om EU-programmet *Aktiv Ungdom*. Hovedtyngden av arbeidet vil rette seg mot ungdom og de som arbeider med ungdom, særlig utenfor de formelle utdanningsinstitusjonene. På denne måten ønsker departementet å øke antallet søkere til de ulike delprogrammene, sammenliknet med det nåværende programmet UNG i Europa, og dermed kvaliteten på de realiserte prosjekter.

Det vil bli lagt spesiell vekt på å nå fram til unge med nedsatt funksjonsevne, arbeidsledige og ungdom med avbrutt skolegang, ungdom i risikozonen på grunn av rusmisbruk, psykiske lidelser eller van-

skelig sosioøkonomisk bakgrunn, samt ungdom med færre muligheter på grunn av minoritetsbakgrunn.

Samarbeid med de nye EU-landene og ikke-medlemsland, spesielt Nordvest-Russland

Samarbeid med de nye medlemslandene er en hovedmålsetting, da det før EU-utvidelsen ikke var mulig å lage bilaterale prosjekter med disse landene. Dette er til dels land norske ungdommer har mindre kjennskap til. Ut fra dette er det et mål at antall prosjekter med partnere fra de nye EU-landene økes i 2007. Søknader om støtte til prosjekter som innebærer samarbeid med de nye medlemslandene samt Nordvest-Russland vil derfor bli prioritert i 2007.

Nærmere om budsjettforslaget

Post 01 Driftsutgifter, kan overføres

Posten dekker lønn og utgifter til varer og tjenester i det nasjonale kontoret som forvalter programmet. Bevilgningen må sees i sammenheng med kap. 3859 EUs ungdomsprogram som omfatter Europakommisjonens bidrag til drift av det nasjonale kontoret og Eurodesk. Nettokostnadene på posten, etter fradrag for inntektene under kap. 3859, er Norges nasjonale andel av driften av det nasjonale kontoret for EUs ungdomsprogram.

Kap. 3859 EUs ungdomsprogram

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Tilskudd fra Europakommisjonen	2 010	1 922	1 922
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	129		
18	Refusjon av sykepenger	61		
	Sum kap. 3859	2 200	1 922	1 922

Post 01 Tilskudd fra Europakommisjonen

Posten omfatter tilskudd fra Europakommisjonen til drift av det nasjonale kontoret for gjennomførin-

gen av EUs ungdomsprogram. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) utarbeider en arbeidsplan og et driftsbudsjett for det nasjonale kontoret, som godkjennes av BLD og Europakom-

misjonen. Programmet *Aktiv Ungdom* vil etter planen starte 1. januar 2007. Spørsmålet om hvor stor del av driftbudsjettet som dekkes av Europakom-

misjonen blir ikke avklart før i årsskiftet 2006/2007. I budsjettforslaget er det ført opp samme beløp som i 2006.

Programkategori 11.30 Forbrukerpolitikken

Utgifter under programkategori 11.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
860	Forbrukerrådet	80 038	82 359	84 999	3,2
862	Positiv miljømerking	3 886	4 010	4 162	3,8
865	Forbrukerpolitiske tiltak og internasjonalt samarbeid	8 525	11 830	15 291	29,3
866	Statens institutt for forbruksforskning	22 660	23 101	23 979	3,8
867	Sekretariatet for Forbrukertvistutvalget og Markedsrådet	5 267	5 178	6 695	29,3
868	Forbrukerombudet	16 711	15 672	18 031	15,1
Sum kategori 11.30		137 087	142 150	153 157	7,7

Utgifter under programkategori 11.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
01-23	Drift	26 946	28 552	35 732	25,1
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	102 698	105 460	108 978	3,3
70-98	Overføringer til private	7 443	8 138	8 447	3,8
Sum kategori 11.30		137 087	142 150	153 157	7,7

Inntekter under programkategori 11.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
3867	Sekretariatet for Forbrukertvistutvalget og Markedsrådet	219			
3868	Forbrukerombudet	1 097			
Sum kategori 11.30		1 316			

Hovedinnhold og prioriteringer

Programkategori 11.30 Forbrukerpolitikken innholder bevilgninger til Forbrukerrådet, Stiftelsen miljømerking, Statens institutt for forbruksforsk-

ning, Sekretariatet for Forbrukertvistutvalget og Markedsrådet, Forbrukerombudet samt forbrukerpolitiske tiltak og internasjonalt samarbeid. Budsjettforslaget på programkategorien viser en økning på i underkant av åtte prosent.

Regjeringen vil føre en politikk som ivaretar forbrukernes interesser og rettigheter, og som sikrer forbrukerne gode og trygge rammevilkår. Forbrukerorganisasjonene spiller en viktig rolle ved å uttrykke brukernes interesser overfor næringsliv og offentlig tjenesteyting, og bidra til at forbrukerhensyn balanseres mot andre interesser ved offentlige beslutninger.

Hovedprioriteringer under forbrukerpolitikken er:

- Forbrukerpolitisk handlingsprogram.
- Arbeide for at informasjon om miljømessige, etiske og sosiale aspekter ved produkter eller produksjon er lett tilgjengelig.
- Etablere en forbrukerportal for finansprodukter.
- Arbeide for å dempe det kommersielle presset på barn og unge.
- Styrking av Forbrukerombudet.

Kap. 860 Forbrukerrådet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
50	Basisbevilgning	80 038	82 359	84 999
	Sum kap. 860	80 038	82 359	84 999

Status for virksomheten

Forbrukerrådet er en uavhengig interesseorganisasjon som skal påvirke politikkutforming, myndighetsutøvelse, dømmende virksomhet og aktørene i markedet slik at de opptrer mer forbrukervennlig enn de ellers ville ha gjort, og dyktiggjøre forbrukere slik at de mestrer sin rolle som forbrukere best mulig.

Forbrukerrådet, som har ti regionkontor og ledes av en direktør, er organisert som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter, egne vedtekter og et styre.

Hovedkontakten med forbrukerne skjer per telefon, og årlig mottas det over 100 000 henvendelser. I tillegg skjer kontakten gjennom personlig frammøte, brev og e-post. Et økende antall forbrukere benytter også *forbrukerportalen.no* og dennes nettbaserte klageveileder. *Forbruker-rapporten* er også en viktig informasjonskanal. I tillegg gir Forbrukerrådet informasjon og hjelp til forbrukerne gjennom et samarbeidsprosjekt med ca. 150 offentlige servicekontor og bibliotek (*Forbrukerinfo-prosjektet*).

Forbrukerrådets regionkontorer har ansvar for regionalt forbrukerpolitisk arbeid og nasjonalt fagansvar/prosjektansvar på konkrete fagområder.

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i de resultatmål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005).

Offentlige tjenester og konkurranseutsetting

For å oppnå økt brukerorientering innenfor kommunal sektor testet Forbrukerrådet, sammen med Lyngen kommune, ut ulike modeller for brukermedvirkning. Helse-, omsorgs- og barnehagesektoren var særlig prioritert. I samarbeid med brukerne ble det utarbeidet forventningsavklaring/tjenestegaranti for tjenestene.

Forbrukerrådet var i dialog med Kommunenes Sentralforbund, og ga høringssvar til barnehageloven på området klagenemnder og klagemuligheter for forbrukerne.

Klageveilederen, *Klikk og klag*, ble utvidet til å omfatte offentlige tjenester som vann, avløp, renovasjon og barnehagetjenester. Informasjonstilbudet om offentlige tjenester på *forbrukerportalen.no* ble gjennom dette styrket.

I forbindelse med den varslede konkurranseutsettingen av jernbanedrift startet Forbrukerrådet et arbeid for å sikre brukerinteressene både i konkurransegrunnlaget og i den senere tjenesteleveringen. Det ble lagt vekt på kvalitet og forbrukernes rettigheter i tillegg til pris. Innspill ble gitt til Samferdselsdepartementet.

Bedre tvisteløsning og klagesystem

Forbrukerrådet utvidet antall klagebrev i klageveilederen til å omfatte netthandel og alle sider ved kjøp av feriekubber og tidsparter. Forbrukerrådet har lenge arbeidet for å etablere flere uavhengige klagenemnder som et alternativ til domstolsapparatet. Et sentralt område i 2005 var å følge opp

arbeidet for å få til et landsomfattende system for husleietvister.

I utkast til ny tvistelov fikk Forbrukerrådet gjennomslag for blant annet sitt gamle krav om gruppesøksmål og småkravsprosess.

Prosjektet *Clearing House* ble videreført og la til rette for opprettelsen av *Forbruker Europa (ECC-net)* som et treårig prosjekt. Forbrukerrådet og EU-kommisjonen finansierer prosjektet, som skal gi hjelp til forbrukere ved handel over landegrensene og informere om rettigheter. *Clearing House* hadde 296 innkomne saker.

Styrket informasjonsformidling til forbrukerne

Forbrukerrådet videreførte arbeidet med å gjøre *forbrukerportalen.no* til en viktig inngangsport til strategiske samarbeidspartnere, slik at de supplerer informasjonen på portalen og gir god forbrukerveiledning på sine ansvarsområder. Viktige samarbeidsparter er ulike tilsyn og sentrale bransjeaktører. Ved inngangen til 2006 var det på *forbrukerportalen.no* utviklet over 300 ulike klagebrev, og en interaktiv tjeneste for å finne fram til de beste produktene fra tester som er gjennomført.

Prosjektet *Forbrukerinfo* ble utvidet til å gjelde ca. 150 kommunale bibliotek og servicekontor. Gjennom prosjektet satser Forbrukerrådet på å nå alle som ikke kan betjene elektroniske hjelpemidler eller har egen pc. Prosjektet øker både Forbrukerrådets tilgjengelighet og kjennskapen til Forbrukerrådets informasjon.

Forbruker-rapporten presenterte 47 ulike tester og undersøkelser av produkter og tjenester. En stor undersøkelse, der alle norske kommuner ble testet på service til innbyggerne, fikk stor oppmerksomhet. For å nå ut til så mange som mulig, ble resultatene av testene presentert både i *Forbruker-rapporten* og på *forbrukerportalen.no*.

Finans- og pensjonsprodukter

Forbrukerrådet medvirket til at Finansnæringens Hovedorganisasjon (FNH) utarbeidet klare retningslinjer for utdanning av økonomiske rådgivere (selgere), der blant annet etiske standarder er et sentralt element. Retningslinjene ble implementert i alle FNHs medlemsbedrifter.

Forbrukerrådet deltok i et internasjonalt arbeid for å få etablert en ISO-standard for økonomisk rådgivning. Etter at standarden ble vedtatt, har Forbrukerrådet arbeidet for at norske finansinstitusjoner skal ta den i bruk.

Forbrukerperspektiv på konkurranseloven

I nær dialog med Konkurransetilsynet fulgte Forbrukerrådet praktiseringen av den nye konkurranseloven og formålsbestemmelsen om at forbrukerhensyn skal tillegges særlig vekt. Forbrukerrådet engasjerte seg blant annet i «Hyllesaken» og «Tine-saken» som gjaldt henholdsvis store leverandørers kjøp av hylleplass i og utpressing av konkurrenter fra kjedeforretninger.

Mat: trygghet, mangfold og redelighet

Forbrukerrådet orienterte seg om hva som skjer på matfeltet i EU og i den europeiske forbrukerorganisasjonen BEUC. Ernæring og helse/overvekt er definert som en grunnleggende forbrukerpolitisk utfordring innenfor EU. Forbrukerrådet valgte å prioritere ressurser for å delta i dette arbeidet. Behovet for en mulig felles europeisk ernæringsmerking stod sentralt, sammen med arbeid for å sikre forbrukere mot ulike helsepåstander i mat. Arbeidet ble videreført i 2006.

Innenfor matfeltet nasjonalt definerte Forbrukerrådet mattrygghet innenfor fiskeomsetning som et viktig område og startet et arbeid med bedre forbrukertrygghet. Forbrukerrådet la vekt på å etablere en god dialog med det nye Mattilsynet for å bidra til åpenhet i matforvaltningen.

Bærekraftig forbruksmønster

Forbrukerrådet etablerte et prosjekt om produkt-sikkerhet og miljømerking, hvor oppmerksomheten er rettet mot hvordan man skal påvirke bransjene til å miljømerke flere produkter. I tillegg er det viktig å bevisstgjøre forbrukerne slik at de blir kjent med miljømerkede produkter og etterspør dem.

Ved å vurdere produksjonsmetoder og innhold i produkter ved testing, satte Forbrukerrådet søke-lyset på riktig pris og bærekraft og ikke bare billige produkter.

Forbrukerrådet deltok også i *Tekstilpanelet*, som arbeider for å få flere helse- og miljøvennlige tekstilprodukter inn på markedet. Videre deltok Forbrukerrådet i *Tømmerkampanjen* i regi av Regnskogfondet. Det ble også gjennomført en ny byggevareundersøkelse for å få fokus på bruk av tropisk trevirke.

Barn og unge som forbrukere - bevisstgjøring

Forbrukerrådet ønsker at barn og unge får grunnleggende kunnskap om forbrukerrollen og mesterskapskompetanse der det kommersielle presset er

størst, blant annet kunnskap om betalingsanmerkninger og inkasso. Forbrukerrådet deltok derfor aktivt i blant annet det nye læreplanarbeidet for den pågående skolereformen. Forbrukerrådet samarbeidet også med BFD og Forbrukerombudet for å bekjempe kommersielt press mot barn og unge.

Mål og strategier

I Forbrukerrådets strategiplan 2005-2010 er hovedutfordringen at organisasjonen skal bidra til at den enkelte forbruker kan nyttiggjøre seg sin markeds-makt gjennom å mestre det komplekse forbruker-samfunnet. Forbrukerrådet skal samtidig arbeide for balanse mellom tilbyderne og etterspørerne i markedet gjennom å utligne tilbudssidens markeds-makt. God økonomi gir mange forbrukere stor handlefrihet, samtidig som nye handelskanaler, markeder i endring og økt kommersialisering

gjør det vanskeligere å orientere seg og ta godt funderte forbrukerbeslutninger.

Forbrukerrådet vil prioritere å følge opp endringer i markeder som utfordrer etablerte rolleforståelser og spilleregler i forbrukernes disfavør, og etterstrebe velfungerende markeder til forbrukernes beste. I tilnærmingen til de ulike markedene vil Forbrukerrådet legge vekt på om konkurransen er god, om enkeltgrupper er spesielt utsatt eller utestengt fra viktige varer og tjenester, og om hensynene til et bærekraftig forbruksmønster ivaretas.

Forbrukerrådets påvirkningsarbeid vil skje gjennom etablering og opprettholdelse av gode samarbeidsrelasjoner med ulike aktører både nasjonalt og internasjonalt. Dyktiggjøringsarbeid vil skje gjennom aktive «hjelp til selvhjelpstjenester» og gjennom forsterket fokus på rettighetsinformasjon og produkt- og tjenesteinformasjon.

I 2007 vil følgende områder bli prioritert:

Delmål	Resultatmål
Sterkere forbrukerbeskyttelse	Et forbruk som ikke truer forbrukernes helse, og gode erstatningsrettigheter hvis skade oppstår Godt forbrukervern blant annet for flypassasjerer og for privatskoleelever Økt brukerperspektiv innen helseforetakene Teknologi og standarder som ikke innskrenker forbrukernes rettigheter og valgmuligheter Virksom konkurranse i finansnæringen gjennom sammenlikning av finansprodukter Gode og effektive klageordninger for forbrukerne
Informerte og kompetente forbrukere	Informasjon som fremmer virksom konkurranse og forbrukermakt Forbrukerne skal kunne velge produkter ut fra en etisk og bærekraftig forhistorie Bidra til at det etableres gode merkeordninger for mat og bedre utvalg av sunn mat Sammenliknbar informasjon om tjenester gjennom tester

Nærmere omtale av målene følger nedenfor.

Sterkere forbrukerbeskyttelse

Forbrukerrådet vil informere forbrukerne om miljømerkede produkter og oppfordre til kjøp av slike produkter. Både industrien og sisteledd skal påvirkes til å produsere og fokusere mer på miljømerkede produkter. Forbrukerrådet vil delta aktivt i EUs Reach-arbeid, og arbeide for at det etableres erstatningsregler etter dansk modell for helseskader forårsaket av forbruksvarer.

Forbrukerrådet vil kvalitetssikre dagens avtaler og veiledningsmateriell på privatskolemarkedet og klargjøre plikter og rettigheter. Videre vil Forbrukerrådet arbeide for å få etablert minstestandard for avtaler, og kreve av privatskolene at de gjennomfører brukerundersøkelser for å evaluere kvaliteten på undervisningen og sikre at det etableres effektive klageordninger. Forbrukerrådet vil klargjøre flypassasjerenes rettigheter og sikre at informasjonen blir distribuert gjennom relevante kanaler. Forbrukerrådet vil være en pådriver for å få til en felles klagenemnd for flypassasjerer basert

på EU-direktivet, og en felles klageordning for kollektivtrafikk.

Forbrukerrådet vil arbeide for at helseforetakene etablerer en minstestandard for avtaler og veiledningsmateriell, og kreve at de gjennomfører brukerundersøkelser med jevne mellomrom. Det er også viktig at de tar konsekvensene av funnene som gjøres.

Forbrukerrådet vil sikre forbrukernes interesser ved kjøp av digitale produkter enten det gjelder kulturelt innhold, programvare eller maskinvare. Påvirkning av lovgivning og forretningspraksis vil her være sentralt slik at forbrukerne gis et bedre vern, samt et enklere regel- og avtaleverk å forholde seg til. Videre skal det arbeides for å hindre at forbrukerne blir presset til å kjøpe grupper av beslektede produkter fra samme produsent gjennom tekniske sperrer og avtalevilkår. Forbrukerrådet vil arbeide for at offentlige myndigheter tar forbrukerhensyn i utviklingen av eNorge. Forbrukerne må få lettere tilgang til bedre tjenester gjennom flere kanaler med god brukertilpasning. Forbrukerrådet vil gjennomføre uavhengig testing av de ulike tjenestene.

Forbrukerrådet vil arbeide for at Konkurransetilsynet og Kredittilsynet jobber for bedre konkurranse innenfor deler av finansnæringen. Forbrukerrådet vil identifisere hvilke grupper som er mest utsatt for gjeldsproblemer i ulike situasjoner og følge utviklingen.

Forbrukerrådet vil intensivere informasjonen om klageordninger, og kartlegge kunnskap, kjennskap og tilfredshet med klagesystemene, og avventer for øvrig evalueringen av Forbrukertvistutvalget og klagenemndene som gjennomføres i 2006.

Informerte og kompetente forbrukere

Forbrukerrådet vil utarbeide forenklet informasjon til forbrukerne slik at de blir mer aktive og i større utstrekning bytter bank- og forsikringsselskap. Ulike verktøy som forbrukerne kan benytte for å sammenlikne og velge produkter i finansmarkedet, for eksempel anbudsskjema, skal utvikles. Forbrukerrådet vil også videreutvikle og øke bruken av *forbrukerportalen.no*. Forbrukerrådet vil gjennomføre ulike brukerundersøkelser om all forbrukerinformasjon. Forbrukerrådet vil fortsatt arbeide for

at formålsparagrafen i konkurranseloven blir godt ivaretatt både i Konkurransetilsynets utøvelse og i regjeringens beslutninger.

Forbrukerrådet vil identifisere, avgrense og utvikle forbrukerpolitiske indikatorer i tilknytning til det pågående arbeidet for bærekraftig utvikling. Tilbydersiden skal påvirkes til å øke utvalget av miljøvennlige og «etiske» produkter, slik at det blir enkelt å velge slike varer.

Forbrukerrådet vil arbeide aktivt både nasjonalt og internasjonalt for å bedre informasjonen om matvarer gjennom obligatorisk næringsdeklarasjon og innføring av et forenklet merkesystem. Tilbydersiden skal påvirkes til å øke utvalget av sunnere mat, slik at tilgjengeligheten blir enklere.

Forbrukerrådet vil utvikle egne spørsmål for sammenlikning av ulike tjenestetyper og kategorier. Resultatene vil bli offentliggjort blant annet i *Forbruker-rapporten* og *forbrukerportalen.no*. Forbrukerrådet vil benytte tilgjengelige brukerundersøkelser og identifisere tjenester som krever særlig kvalitetsfokus.

Nærmere om budsjettforslaget

Post 50 Basisbevilgning

Posten dekker utgifter til lønn til faste medarbeidere og øvrige driftsutgifter ved Forbrukerrådet. Posten dekker også godtgjørelse til Forbrukerrådets styre. Bevilgningen skal dekke nasjonale utgifter i forbindelse med deltakelsen i *European Consumer Centre-nettverket*.

Forbrukerrådet har inntekter fra salg av *Forbruker-rapporten*.

Som følge av gjeninnføring av regionalt differensiert arbeidsgiveravgift fra 1. januar 2007 er posten redusert med 190 000 kroner.

Som forvaltningsorgan med særskilte fullmakter er Forbrukerrådet gitt fritak fra det statlige bruttobudsjetteringsprinsippet, jf. bevilgningsreglementet § 3, fjerde ledd. De ansattes tilsettingsforhold er regulert i lov om statens tjenestemenn. Forbrukerrådet avgir årsrapport til departementet, jf. *Bestemmelser om økonomistyring i staten* § 1.5.1.

Forbrukerrådet hadde 142 tilsatte fordelt på 127 årsverk per 1. mars 2006.

Kap. 862 Positiv miljømerking

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Driftstilskudd til offentlig stiftelse for positiv miljømerking	3 886	4 010	4 162
	Sum kap. 862	3 886	4 010	4 162

Status for virksomheten

Stiftelsen Miljømerking i Norge er opprettet for å forvalte den fellesnordiske ordningen for frivillig positiv miljømerking av varer og tjenester.

Formålet med ordningen er å stimulere til en mer miljøtilpasset produktutvikling og et mindre miljøbelastende forbruk. Merkingen skal veilede og gjøre det enklere for forbrukere og innkjøpere som ønsker å handle miljøbevisst, og stimulere til utvikling av varer og tjenester som er mindre miljøbelastende enn ellers likeverdige produkter.

Miljømerking er ansvarlig organ i Norge (Competent Body) for EUs miljømerkeordning Blomsten.

Miljømerking ledes av et styre som består av representanter utpekt av BLD, miljøvernmyndighetene, Næringslivets Hovedorganisasjon, Handels- og servicenæringens Hovedorganisasjon, Landsorganisasjonen, Forbrukerrådet, handelskjedene og miljøorganisasjonene.

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i resultatmål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005).

Stiftelsen Miljømerking i Norge mottok i 2005 3,9 mill. kroner i driftstilskudd fra BFD, hvorav ca. 3 mill. kroner ble brukt til å dekke kostnader som følger av rollen som ansvarlig organ i Norge for EUs miljømerkeordning Blomsten. Blomsten dekkes fullt ut av statlig støtte, mens Svanen har en selvfinansieringsgrad på over 75 prosent. I tillegg mottok stiftelsen 1 mill. kroner fra Miljøverndepartementet etter søknad og 610 000 kroner i annen statlig prosjektstøtte. Miljømerking har sin hovedinntekt knyttet til lisensiering av Svanemerket. Inkludert lisensinntekter og andre inntekter, var miljømerkingens samlede inntekter i 2005 på ca. 13,1 mill. kroner.

Nordisk miljømerking**Vedta kriterier for tre nye produktgrupper**

Det ble i 2005 vedtatt kriterier for fire nye produktgrupper. En produktgruppe ble nedlagt, mens to kriteriesett ble utvidet.

Ved utgangen av 2005 var det gyldige kriterier for 62 produktgrupper, mot 59 ved utgangen av 2004.

Evaluerer ¼ av kriteriedokumentene med henblikk på revisjon

Kriteriedokumentene inneholder kravene som et produkt eller en tjeneste må oppfylle for å kunne bruke Svanemerket.

I 2005 ble 17 kriteriedokumenter evaluert, og målet for året ble nådd.

Tildeler 150 nye lisenser for Svanemerket innenfor forskjellige produktgrupper

145 nye lisenser ble tildelt i 2005, mens totalt 75 lisenser ble oppsagt eller utløp som følge av reviderte og skjerpede kriterier. Nettotilgangen var på 70 lisenser.

Ved utgangen av året var det 1 137 gyldige lisenser for Svanemerket i Norden. Av disse var 124 lisenser norske, mens 158 av de øvrige nordiske lisensene var registrert i Norge. Ved utgangen av året var det 282 gyldige lisenser og registreringer i Norge, noe som innebærer en nettoøkning på 32 lisenser og registreringer i 2005.

Kjennskap til Svanemerket hos ca. 85 prosent av befolkningen

Flere undersøkelser indikerer at kjennskapen til Svanemerket hos norske forbrukere er relativt høy. I en kjennskapsundersøkelse i 2005 der respondentene ble forelagt Svanemerket med seks svaralternativer, svarte over 86 prosent korrekt på hva merket betyr. Dette er samme resultat som i en tilsvarende undersøkelse fra 2004.

EUs miljømerking**Øke kjennskapen til Blomsten i Norge**

Kjennskapen til Blomsten er lav og ligger på ca. 15 prosent. Kjennskapen er høyest i aldersgruppen 25-44 år. I 2005 økte kjennskapen til Blomsten i denne aldersgruppen.

Tildele fem nye lisenser for Blomsten i Norge

Det ble i 2005 ikke tildelt lisenser for Blomsten i Norge. Søknader fra tekstilprodusenter ble behandlet, men ingen lisenser ble tildelt fordi søkerne ikke klarte å fremskaffe tilstrekkelig informasjon.

Utvikle kriterier for sjampo og såpe

Miljømerking er tildelt prosjektlederansvaret for utvikling av Blomstkriterier for sjampo og såpe. Prosjektet startet opp i 2004 og var ventet ferdigstilt i 2005. Ferdigstillingen ble forsinket på grunn av manglende konsensus blant medlemslandene om enkelte sentrale krav i kriteriedokumentet. Prosjektet ble ferdigstilt i første halvår 2006.

Mål og strategier

Hovedmålet for miljømerkingen er å stimulere til en mer miljøtilpasset produktutvikling og et mindre miljøbelastende forbruk. Forbrukere, innkjøpere og produsenter skal stimuleres til å foreta valg som bidrar til en bærekraftig utvikling.

Stiftelsen har følgende mål for 2007:

Delmål	Resultatmål	Resultatindikator
Stimulere forbrukere, innkjøpere og produsenter til å foreta valg som bidrar til en bærekraftig utvikling	Mange miljømerkede produkter synlige på markedet	Antall nye produktgrupper det vedtas kriterier for
	Miljøforbedre miljømerkede produkter	Antall nye norske lisenser og registreringer for Svanemerket innenfor forskjellige produktgrupper Kjennskap til Svanemerket hos befolkningen (i prosent) Antall nye lisenser for Blomsten i Norge Antall reviderte kriteriedokumenter

Stimulere forbrukerne og produsentene til å foreta valg som bidrar til en bærekraftig utvikling**Mange miljømerkede produkter synlige på markedet**

Resultatmålet skal oppnås ved å øke antall lisensierte produkter i Norge for produktgrupper som det allerede er utarbeidet miljømerkingskrav for. Samtidig skal det utarbeides miljømerkingskrav for helt nye produktgrupper, slik at miljømerking får innpass på nye produktområder og stadig flere produkter kan miljømerkes.

I 2007 er målet å utstede 60 nye norske lisenser og registreringer for Svanemerket innenfor forskjellige produktgrupper. En rekke lisenser og registreringer utgår i 2007 som følge av reviderte

og skjerpede kriterier for en del produktgrupper, slik at nettoøkningen av norske lisenser og registreringer vil være noe lavere. For Blomsten er målet å tildele tre nye lisenser i Norge. For Svanemerket er målet å utvikle miljømerkingskrav for fire nye produktgrupper.

For å sikre at antallet miljømerkede produkter på det norske markedet øker, er det viktig at forbrukere og innkjøpere i enda større grad etterspør disse. Høy kjennskap til miljømerkene er derfor viktig. I 2007 har Miljømerking som mål at 90 prosent av befolkningen skal ha kjennskap til Svanemerket. Viktig er det også å øke kunnskapen om og troverdigheten til merkene, slik at forbrukerne og innkjøperne har stor tiltro til merkene og i økende grad etterspør miljømerkede produkter.

Miljøforbedre miljømerkede produkter

For å få til en kontinuerlig miljøforbedring av varer og tjenester, blir miljømerkingskriteriene revidert og skjerpet hvert tredje til femte år. Forut for en revisjon foretas en evaluering, hvor målet er å kartlegge hvilke muligheter som finnes for å oppnå ytterligere miljøforbedringer innen produktgruppen. Evalueringen tar utgangspunkt i de miljøbelastningene produktgruppen representerer, produksjonsmessig utvikling og de rådende markedsforholdene. I 2007 er målet å evaluere ti kriteriedokumenter med henblikk på revisjon, spesielt med sikte på skjerping av miljøkravene.

Nærmere om budsjettforslaget

Post 70 Driftstilskudd til offentlig stiftelse for positiv miljømerking

Posten dekker tilskudd til administrasjon av den nordiske miljømerkeordningen og utgifter som følger av rollen som norsk ansvarlig organ for EUs miljømerkeordning. Stiftelsen Miljømerking har i Norge sin hovedinntekt knyttet til lisensiering av Svanemerket.

Kap. 865 Forbrukerpolitiske tiltak og internasjonalt samarbeid

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
21	Spesielle driftsutgifter, forskning, utviklings- og opplysningsarbeid	4 968	7 702	11 006
79	EUs rammeprogram for forbrukerpolitikk, <i>kan overføres</i>	3 557	4 128	4 285
	Sum kap. 865	8 525	11 830	15 291

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i de resultatmål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005).

Ivareta og styrke forbrukernes interesser

En moderne og effektiv markedsføringslov som gjennomfører nytt EU-regelverk

I 2004/2005 ble det i EU vedtatt to nye regelsett som vil få betydning for markedsføringsloven.

Forordningen om samarbeid mellom håndhevingsmyndigheter ble vedtatt høsten 2004. Hovedinnholdet i forordningen er at alle land skal utpeke tilsynsorganer som håndhever regelverk som beskytter forbrukere som gruppe. Tilsynsorganene skal ha effektive virkemidler til å gripe inn mot lovbrudd også der forbrukere i andre land er skadelidende, for eksempel adgang til å kreve den ulovlige handlingen stanset. Forslag til endringer i markedsføringsloven vil bli lagt fram for Stortinget så snart forordningen er innlemmet i EØS-avtalen.

Departementet har i 2005 påbegynt en generell revisjon av markedsføringsloven.

Direktivet om urimelig handelspraksis overfor forbrukere ble vedtatt våren 2005, og skal gjennomføres i norsk rett ved endringer i markedsføringsloven. Frist for gjennomføring er 12. juni

2007. Departementet vil også gjennomgå de forbrukerbestemmelsene i loven som ikke berøres av direktivet med tanke på om de virker etter hensikten. Der det er behov for eller ønskelig med endringer, må det vurderes hvorvidt disse er forenlige med de forpliktelser som følger av EØS-avtalen.

Viktige spørsmål som utredes er blant annet sanksjonsapparatet, reglene for uønsket reklame, reklame rettet mot barn og unge mv.

Sikre viktige forbrukerrettigheter ved bruk av nettbank og annet fjernsalg av finansielle tjenester

De nye bestemmelsene i angrerettloven om fjernsalg av finansielle tjenester trådte i kraft 1. oktober 2005. Endringene var et resultat av gjennomføringen av et EU-direktiv om fjernsalg av finansielle tjenester. Endringene har blant annet medført at tjenesteyters opplysningsplikt utvides. Forbrukerens rettigheter ved grenseoverskridende handel vil også bli sikrere i og med at det nå vil bli felles regler i hele EU-området.

Det ble sendt ut informasjon om de nye reglene i forbindelse med ikrafttredelsen. For øvrig har departementet i samarbeid med Forbrukerombudet, Finansnæringens Hovedorganisasjon og Sparebankforeningen utarbeidet forslag til obligato-

risk angreskjema til bruk der forbrukeren har angrerett på finansielle tjenester.

Redusere risiko og kostnader knyttet til omsetning av bolig

Departementet har som mål å begrense forbrukernes omkostninger og risiko ved kjøp og salg av bolig. Høsten 2003 nedsatte departementet et arbeidsutvalg, boligtakstutvalget, for å utrede konkrete tiltak på området. Utvalget leverte sin innstilling til den daværende barne- og familieministeren høsten 2005. Utvalget foreslår blant annet å innføre en hovedregel om tvungen tilstandsrapport ved boligsalg gjennom eiendomsmegler/advokat. Det foreslås også overgang fra boligareal (BOA) til bruksareal (BRA) ved markedsføring og salg av boliger. Forslagene følges nå opp i forbindelse med utredningen om endringer i eiendomsmeglingsloven (NOU 2006:1), som Finansdepartementet har sendt på høring.

Sørge for effektiv, tilgjengelig og rimelig tvisteløsning for forbrukerne

Under EUs rammeprogram for forbrukerpolitikk har Norge deltatt i nettverket for tvisteløsning over landegrensene som ble etablert i 2003. Fra og med 2006 er dette samarbeidet utvidet og omdannet til ECC-Net, European Consumer Centres Network. Samtlige 25 EU-land deltar, i tillegg til Island og Norge. Det norske kontoret, Forbruker Europa/ECC Norge, er organisert under Forbrukerrådet og finansieres av Forbrukerrådet og EU-kommisjonen.

Departementet har i 2005 utredet mulige forbedringer i klageordningen for pakkereiser. I dag samarbeider bransjeorganisasjonen Norsk Reise-livsForum og Forbrukerrådet om Reklamasjonsnemnda for selskapsreiser, som er en utenrettslig klagenemnd. Nemnda fungerer godt, men det er et problem at det er en del uorganiserte aktører i bransjen som ikke deltar. Departementet har utarbeidet forslag til endringer i pakkereiseloven og lovforslag er fremmet for Stortinget i februar 2006. Et av forslagene er å innføre en plikt for alle som tilbyr pakkereiser eller pakkereiselignende arrangementer (medlemmene av Reisegarantifondet) til å delta i en klagenemnd, samt til å finansiere den. Dermed vil en i prinsippet fange opp alle i pakke-reisebransjen, slik at forbrukerne får en enkel og rimelig klageordning på dette området.

Sekretariatet for Forbrukertvistutvalget og Markedsrådet har arbeidet for å redusere saksbe-handlingstiden og styrke presedensverdien av ved-takene som blir fattet.

Påvirke internasjonal standardisering ut fra forbrukerhensyn

Departementet har gjennom et samarbeid med Forbrukerrådet og Standard Norge etablert et fag-råd og en sekretariatsfunksjon for å ivareta forbru-kerhensyn i standardiseringen. Sekretariatet utgjør én stilling i Standard Norge, og skal blant annet drive opplæring og være informasjons- og kontaktpunkt for standardiseringsvirksomhet som har forbrukeraspekter. Målet er å bidra til økt for-brukerdeltakelse slik at forbrukerhensyn blir ster-kere vektlagt ved utformingen av standarder.

Sekretariatet har i 2005 blant annet gjennom-ført to introduksjonskurs om standardisering og forbrukerhensyn. Det er videre utviklet en mal for på en oversiktlig måte å presentere pågående stan-dardiseringsprosjekter med forbrukerinteresser. Oversikten gir informasjon om nasjonale og inter-nasjonale prosjekter innen ulike fagområder/tema, framdrift på prosjektene, om det er norsk delta-kelse, med mer. Sekretariatet har i 2005 også eta-blert et nettverk for forbrukerrepresentanter i standardisering. Nettverket skal muliggjøre infor-masjonsutveksling og koordinering av forbruker-deltakelsen.

Forbrukersekretariatet ble opprettet som en prøveordning i 2005, men videreføres i 2006 før til-taket evalueres.

Økt forbrukerinnsflytelse på matområdet

Sammen med Landbruks- og matdepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet deltok BFD i gjennomfø-ring av *Handlingsplanen for forbrukerretting av mat- og landbrukspolitikken 2004 - 2005*. Høsten 2005 ble handlingsplanen vedtatt videreført for 2006.

For å fange opp forbrukernes holdninger og ønsker på matområdet, er det gjennomført et pro-sjekt med forbrukerpaneler, administrert av For-brukerrådet. I 2005 ble det fokusert på kosthold og helse; hva er sunn mat, hvordan spise sunnere, hvem har ansvar, og lignende. Det ble videre gjen-nomført et møte mellom representanter for forbru-kerpanelene og matvarekjedene. Hver panelrunde er dokumentert i en rapport. Prosjektet ble evalu-ert av Statskonsult i 2005. Statskonsult konklude-rer blant annet med at denne formen for bruker-medvirkning som metode kan overføres til andre politikkområder, spesielt på områder som tradisjo-nelt har vært sterkt politisk regulert på bakgrunn av andre hensyn enn brukerinteresser.

Informerte og opplyste forbrukere

Oppdatert informasjon til publikum om forbrukeremner, blant annet via Odin

Den viktigste kilden til uavhengig forbrukerinformasjon er Forbrukerrådet, ved nettstedet *forbrukerportalen.no* og bladet *Forbruker-rapporten*. BFD har bidratt med informasjon via ODIN-sidene, der det blant annet er lagt større vekt på å gi løpende og oppdatert informasjon om pågående lovarbeid.

Fremme forbrukerundervisning i skolen

Skolen skal gi kunnskap og praktiske ferdigheter slik at elevene rustes til å forholde seg reflektert til reklame, kjønnsroller og kjøpepress, og til å opptre som bevisste og selvstendige forbrukere.

Forbrukersektorens arbeid med forbrukerundervisning er utført innenfor de rammer som utdanningspolitikken trekker opp, og i nært samarbeid med Utdannings- og forskningsdepartementet. Det er gitt innspill til relevante fag i *Kunnskapsløftet*; det nye læreplanverket for grunnskolen og videregående skole. Videre er det laget en norsk versjon av et undervisningshefte utgitt av FNs miljøprogram (UNEP) og UNESCO; *YouthXchange - Veiledning mot en bærekraftig livsstil*. Hftet ble lansert på den internasjonale forbrukerdagen 15. mars 2005, i forbindelse med innledningen av FNs tiår for undervisning om bærekraftig utvikling (2005-2014). Hftet er distribuert til lærerne ved alle landets ungdomsskoler og til lærere i relevante fag i videregående skole. I samarbeid med Forbrukerrådet er det utgitt et undervisningshefte om viktige forbrukerlover.

Overfor videregående skole har forbrukersektorens innsats primært vært rettet mot undervisningen i faget økonomi og informasjonsbehandling. I samarbeid med *Skolenettet* under Utdanningsdirektoratet er det utformet egne nettsider om forbrukeremner, for både ungdomsskolen og videregående skole. For å legge til rette for å arbeide med forbrukeremner i tråd med læreplanene, er det via *SkoleMagasinet* formidlet stoff med lærerne som målgruppe.

Mindre kommersielt press mot barn og unge

I samarbeid med Forbrukerombudet: føre dialog med næringsliv og organisasjoner om retningslinjer for kommersiell påvirkning av barn og unge

Oppfølging av tiltaksplanen *Nei til kommersielt press mot barn og unge* ble avsluttet i 2005. Forbrukerombudet har i kontakt med ulike bransjer og organisasjoner forsøkt å komme fram til frivillige

retningslinjer som kan utfylle markedsføringslovens generelle bestemmelser.

Forbrukerombudet tok i 2004 initiativ til et samarbeidsforum med motebransjen, der blant andre Kreativt Forum og Handels- og servicenæringens hovedorganisasjon deltok. Et resultat av dette arbeidet er et sett etiske retningslinjer for motebransjens markedsføring rettet mot barn og unge, som ble lansert på en konferanse om etikk og markedsføring i august 2005.

Et annet område som har vært prioritert under tiltaksplanen er markedsføring overfor barn og unge i digitale medier. Forbrukerombudet gjennomførte i 2005 kontrollaksjoner basert på de retningslinjer og veiledninger som kom på plass i 2004; *Retningslinjer for salg av mobile innholdstjenester* og *Veiledning om innhenting og bruk av mindreåriges personopplysninger*. Kontrollaksjonene viste at de fleste aktørene overholdt veiledningen og retningslinjenes krav. I desember 2005 arrangerte departementet og Forbrukerombudet konferansen *Barndom.com – barn og unge i nye markeder*. Konferansen presenterte blant annet utfordringer for det videre arbeidet med å redusere kommersielt press mot barn og unge, særlig i digitale medier.

Styrke undervisningen i skolen om reklamepåvirkning, for at barn og unge skal kunne mestre rollen som bevisste og kritiske forbrukere

Det ble i 2005 arrangert fagdager om forbrukerundervisning og kommersielt press for lærere og lærerstudenter i seks fylker. Målet har vært å styrke lærernes kunnskap om reklamepåvirkning, og å gjøre dem kjent med læremidler som kan brukes i undervisningen.

Foreldrepraten, et diskusjonsopplegg for foreldremøter om barn og unges forbruk, reklame og mediebruk, ble lansert i oktober 2005 (*foreldrepraten.no*). Foreldrepraten ble laget i samarbeid mellom departementet, Foreldreutvalget for grunnskolen, Forbrukerombudet, Forbrukerrådet og verdiprosjektet *Skal- skal ikke*. Opplegget skal bidra til å bevisstgjøre foreldre om den påvirkningen barna får gjennom markedsføring, reklame og medier.

Et etisk og bærekraftig forbruk

Utvikle samarbeid med frivillig sektor om informasjonstiltak etc.

Departementet ga i 2005 økonomisk støtte til prosjektet *God start* i regi av Stiftelsen Miljømerking, som har til formål å øke tilbudet av og etterspørselen etter miljømerkede og økologiske produkter

for småbarnsfamilier. I prosjektet *God start nyfødt* er det utarbeidet en brosjyre med miljøtips og oversikt over hva som finnes av miljømerkede og økologiske produkter rettet mot småbarnsfamilier på det norske markedet. Hovedbudskapet i brosjyren er at miljømerkede og økologiske produkter både er tryggere for barn og bedre for miljøet. I tillegg er det laget en produktpakke med miljømerkede barneprodukter som deles ut til nybakte foreldre.

BFD ga i 2005 økonomisk støtte til videreutvikling av nettstedet *etiskforbruk.no* i regi av Grønn Hverdag og Etisk Forbrukernetverk. Nettstedet skal være et hjelpemiddel for interesserte forbrukere som ønsker å ta etiske hensyn ved sine kjøp i hverdagen.

BFD har i 2005 deltatt i en internasjonal arbeidsgruppe for å utvikle en ISO-standard for bedrifters og organisasjoners samfunnsansvar. Standarden vil utformes som retningslinjer for samfunnsansvar i det daglige virke.

Kunnskap som grunnlag for forbrukerpolitikken

Samordne forbrukersektorens kunnskapsbehov, og vurdere FoU-strategi

På oppdrag fra BFD har Norges Forskningsråd i 2005 foretatt en evaluering av Statens institutt for forbruksforskning (SIFO). Evalueringsrapporten *Statens institutt for forbruksforskning – en evaluering*, som ble offentliggjort 10. mars 2006, vil danne grunnlag for å vurdere SIFOs fremtidige tilknytning til departementet og finansieringsordning.

Ivareta forbrukerinteressene gjennom internasjonalt samarbeid

Bruke ulike kanaler, inkludert nordisk samarbeid, for å fremme norske forbrukerinteresser i kommende EU-regleverk

Hovedprioriteringer de senere årene har vært å følge opp og påvirke forslaget til rammedirektivet om urimelig handelspraksis som ble vedtatt 11. mai 2005 (Europaparlaments- og rådsdirektiv 2005/29/EF). Departementet har etter vedtaket deltatt i arbeidsgruppen Kommisjonen har

nedsatt for gjennomføringssamarbeid. Dette arbeidet følges opp i en nordisk gruppe for samarbeid om gjennomføring av direktivet. Videre har departementet og Forbrukerombudet deltatt i en komité under Kommisjonen som forbereder iverksettelse av en forordning om administrativt samarbeid mellom håndhevingsmyndigheter. Departementet har også deltatt sammen med Justisdepartementet i en myndighetsgruppe for revisjon av europeisk kontraktsrett, og i en egen gruppe for revisjonen av regelverket på forbrukerområdet. Møtene i EFTAs arbeidsgruppe for forbrukerpolitikk har vært et forum for kontakt med Kommisjonen om oppfølging av andre forslag til regelverk, som for eksempel forslaget til revidert direktiv om forbrukerkreditter.

Delta på internasjonale samarbeidsarenaer for forbrukerpolitikk

Norge deltar, sammen med de andre EFTA/EØS-landene, i Kommisjonens rammeprogram for forbrukerpolitikk og i den rådgivende komitéen for programmet. Norge har deltatt i det europeiske nettverket for løsning av forbrukertvister over landegrensene, som er en del av samarbeidet i nettverket for nasjonale forbrukerkontorer (ECC-net). Fra 2006 deltar Norge fullt ut i dette nettverket. Fra norsk side deltar en også i *Consumer Policy Network* som ble opprettet i 2005 som et samarbeidsforum mellom Kommisjonen og embetsverket for forbrukerpolitikk i EØS-landene.

Departementet har deltatt på de to halvårige møtene i OECDs Komité for forbrukerpolitikk (CCP), samt en workshop om utenrettslig tvisteløsning. OECD opprettet i 2004 en internasjonal arbeidsgruppe som arbeider med å bekjempe spam. Departementet har deltatt i dette arbeidet sammen med Samferdselsdepartementet. Arbeidet ble ferdigstilt sommeren 2006 og målet er å utarbeide virkemidler mot spam samt OECD-anbefalinger på dette området.

Mål og strategier

For 2007 prioriteres følgende mål:

Delmål	Resultatmål
Ivaretagelse av forbrukernes interesser og rettigheter	En lovgivning som ivaretar forbrukernes interesser og rettigheter Utvikle et forbrukerpolitisk handlingsprogram Internasjonale standarder som ivaretar forbrukerhensyn
Informerte og opplyste forbrukere	God forbrukerundervisning i skolen, blant annet om reklame og bærekraftig forbruk Redusert kommersiell påvirkning overfor barn og unge Konkurranserefremmende informasjonstiltak overfor forbrukerne
Et etisk, sosialt og miljømessig bærekraftig forbruk	Informasjon til husholdningene om etiske og bærekraftige aspekter ved forbruket
Internasjonalt samarbeid om forbrukerpolitikken	Ivaretagelse av norske forbrukerinteresser i det nordiske samarbeidet og overfor EU og OECD

Nærmere omtale av målene følger nedenfor.

Ivaretagelse av forbrukernes interesser og rettigheter

Departementet ønsker økt oppmerksomhet på forbrukerpolitikken. Det er en målsetting å bidra til informerte og bevisste forbrukere. I et samfunn der forbrukerne står overfor en massiv reklamepåvirkning og en rekke valg som forbrukere, er det særlig viktig å ha fokus på forbrukerinformasjon, sosial og etisk handel, økt kommersielt press mot barn og unge og en lovgivning som i størst mulig grad ivaretar forbrukernes interesser.

En lovgivning som ivaretar forbrukernes interesser og rettigheter

En moderne og effektiv markedsføringslov

Loven skal ivareta sentrale forbrukerinteresser og samtidig bidra til å skape ryddige og forutsigbare markedsforhold for næringsdrivende. En moderne og effektiv markedsføringslov må både være tilpasset dagens forhold og ta høyde for kommende utvikling. Markedsføringsloven er under revisjon. En revisjon har vært nødvendig på grunn av et nytt markedsføringsregelverk fra EU. Videre har det vært ønskelig å se nærmere på om lovens sanksjonssystem fungerer godt nok. Samtidig er lovens øvrige bestemmelser om forbrukerbeskyttelse gjennomgått, og det er blant annet fremmet forslag om nye regler om markedsføring mot barn og unge. Forslaget ble sendt på høring sommeren 2006. Det tas sikte på å fremme forslag til revidert markedsføringslov for Stortinget i 2007.

Effektiv håndhevelse av forbrukerregelverket over landegrensene

Gjennom EUs forordning om forbrukervernsamarbeid, skal det fra årsskiftet 2006/2007 starte et forpliktende samarbeid mellom europeiske håndhevingsmyndigheter for å stanse grenseoverskridende overtredelser av forbrukerregelverk. Det er forventet at forordningen innlemmes i EØS-avtalen i 2006 og at Norge vil delta i samarbeidet i 2007. Fra norsk side er det i første rekke Forbrukerombudet som vil bli involvert. Forordningen vil bidra til at lovbrudd fra utenlandske næringsdrivende som rammer norske forbrukere, kan stoppes. Tilsvarende vil norske håndhevingsmyndigheter være forpliktet til å bistå utenlandske håndhevingsorganer med å stoppe overtredelser som har sitt utspring i Norge, men som rammer forbrukere i andre EØS-land. Forordningen vil medføre endringer i markedsføringsloven og enkelte andre lover. Departementet har hovedansvaret for gjennomføringen av forordningen i norsk rett.

Bedre beslutningsgrunnlag og redusert risiko knyttet til omsetning av bolig

Kjøp og salg av bolig skjer ofte under sterkt tidspress og med korte frister. Samtidig er kjøp av bolig en stor investering som påvirker husholdningens økonomi i mange år framover. Departementet vil arbeide for å styrke forbrukernes situasjon på boligmarkedet, herunder informasjonsgrunnlaget ved kjøp av bolig.

Bedre rettigheter for gjeldstyngede

Undersøkelser fra SIFO viser at de fleste som får gjeldsordning i dag ikke har noe midler å betale kreditorene med, og at dette ofte har sin bakgrunn i helsemessige og sosiale problemer. Den som får gjeldsordning må normalt vente i fem år før gjelden blir slettet. Departementet vil i 2007 gjennomgå og vurdere enkelte sider ved gjeldsordningsloven.

Utvikle et forbrukerpolitisk handlingsprogram

Mange utviklingstrekk gjør det mer krevende å være forbruker. Teknologisk endring, økt handel over landegrensene, og ikke minst økt kjøpekraft blant folk flest, fører til et voksende tilbud av varer og tjenester, og stadig flere valg for den enkelte. Tilbyderne av varer og tjenester er i økende grad store organisasjoner med en automatisert kundebehandling, der det kan være tungt å nå fram med en individuell henvendelse. Samtidig må man som forbruker forholde seg til en raskt økende informasjonsmengde, blant annet fordi rettigheter, vilkår eller andre markedsforhold endres, og fordi mer informasjon blir tilgjengelig via nettet. På denne bakgrunn blir det spesielt viktig med en aktiv forbrukerpolitikk, både for å gjøre hverdagen enklere for folk, og for å skape balanse mellom kunden og de sterke kommersielle aktørene.

Samtidig er det slik at ansvaret for saksområder og regelverk som angår forbrukerne er fordelt på en rekke departementer og myndigheter. Forbrukernes rettighetssituasjon er i stor grad definert i regelverk som har et annet hovedformål, som for eksempel sektorregelverk på finans- eller teleområdet. For å øke oppmerksomheten på forbrukernes interesser og rettigheter, vil BLD ta initiativ til å utforme et forbrukerpolitisk handlingsprogram. Programmet skal også gi en systematisk gjennomgang av utfordringer, mål og tiltak på områder som er viktige i forbrukernes hverdag. Programmet vil avspeile Soria Moria-erklæringen, blant annet der det pekes på en tettere sammenheng mellom forbruker- og miljøspørsmål. Programmet legges fram i 2007. Handlingsprogrammet har blant annet som mål å få økt politisk fokus på forbrukerperspektivet. Det er et mål gjennom blant annet handlingsprogrammet å styrke forbrukermakten så vel som forbrukerkompetansen.

Departementet har avsatt inntil 5 mill. kroner til handlingsprogrammet.

Internasjonale standarder som ivaretar forbrukerhensyn

Standardisering foregår på et bredt felt og omfatter både varer og tjenester. Med etableringen av EUs indre marked har betydningen av standarder økt. «Ny metode»-direktivene forutsetter standarder for å sikre at produkter er i overensstemmelse med krav til for eksempel sikkerhet. Også tjenstedirektivet, som er under utarbeidelse i EU, refererer til standarder som en måte for å fremme blant annet kvalitet på tjenester. Arbeidet med å utforme standarder er åpent for deltakelse fra ulike interessenter, og næringslivet er som regel sterkt involvert. På denne bakgrunn er det viktig å legge til rette for at også forbrukerinteressene får mulighet til innflytelse på utformingen av standarder.

Departementet har gjennom et samarbeid med Forbrukerrådet og Standard Norge etablert et sekretariat for å ivareta forbrukerhensyn i standardiseringen. Sekretariatet ble opprettet som en prøveordning i 2005 og lagt til Standard Norge. Resultatene av sekretariatets arbeid så langt er positive. En evaluering vil bli satt i gang mot slutten av 2006. Evalueringen forventes å gi innspill og ideer til hvordan arbeidet best kan føres videre for å fremme forbrukerinteresser i standardisering. Departementet legger opp til at forbrukersekretariatet videreføres i 2007.

Informerte og opplyste forbrukere

God forbrukerundervisning i skolen, blant annet om reklame og bærekraftig forbruk

I 2007 vil arbeidet med forbrukerundervisning rettes inn mot å:

- gi innspill til gjennomføring av de relevante deler av det nye læreplanverket, og bidra i etter- og videreutdanningen av lærerstudenter i forbrukeremner,
- oppdatere undervisningsmateriale om forbrukerrettigheter og -plikter, personlig økonomi, reklame, bruk av digitale medier, og om bærekraftig forbruk,
- formidle informasjon til skolene, blant annet via særskilte sider med forbrukerinformasjon på *skolenettet.no*.

Redusert kommersiell påvirkning overfor barn og unge

Barn og unge anses i dag som attraktive målgrupper for reklame, og kommersielle innslag er sterkt integrert i barne- og ungdomskulturen. De siste årene er barn blitt storforbrukere av internett- og mobiltelefonitjenester, herunder spill. Informasjon

og lek eller spill i digitale medier blandes ofte med åpenlys eller fordekt markedsføring. I denne situasjonen er det ekstra viktig å beskytte barn mot pågående eller urimelig markedsføring. I departementets høringsforslag til endringer i markedsføringsloven, foreslås en særskilt bestemmelse i loven for å beskytte barn og unge.

En stor del av den reklamen som unge utsettes for har en kobling til helse og kropp. Dette kan på den ene side dreie seg om reklame som spiller på nakenhet og sex, gjerne i kombinasjon med bruk av sylslanke modeller, som bygger opp under uheldige og urealistiske kroppsideal. På den annen side markedsføres en rekke mer eller mindre seriøse helse- og slankeprodukter. Resultatet kan bli et uheldig kroppsfokus, og at mange blir lurt til å kjøpe eller prøve kurer eller behandlingsformer med tvilsom effekt. En annen innfallsvinkel til temaet helse og kropp er at det, spesielt overfor barn og unge, skjer en omfattende markedsføring av usunne næringsmidler. Det er i internasjonale fora startet en diskusjon om hvordan man kan begrense slik reklame, for å fremme et bedre kosthold og dermed bedre helse og redusert overvekt blant barn og unge.

For å få ungdom til å bli kritiske forbrukere er det nødvendig med informasjon og bevisstgjøring. Også mange foreldre trenger å bevisstgjøres om det kommersielle trykket som barna møter blant annet gjennom media. I samarbeid med blant annet forbrukerinstusjonene og Foreldreutvalget i grunnskolen, har departementet utviklet et diskusjonsopplegg for foreldre om barns forbruk og mediebruk (*foreldrepraten.no*) til bruk ved eksempel foreldremøter. For å styrke foreldrenes og de unges refleksjonsnivå i møte med kjøpepress, forbruk og ny mediebruk, vil departementet i 2007 blant annet videreutvikle *Foreldrepraten* for foreldre til elever på ungdomsskolen, lage et nytt undervisningshefte om reklame (med vekt på markedsføring på internett, i spill og gjennom mobiltelefon) og bidra med informasjonstiltak i samarbeid med *ung.no*.

Departementet har i flere år samarbeidet med Forbrukerombudet om tiltak for å dempe det kommersielle presset mot barn og unge. Dialog og samarbeid med aktuelle bransjer og organisasjoner har vist seg å være en egnet arbeidsmetode, som vil bli benyttet også i 2007. I året som kommer vil man særlig konsentrere seg om reklame og påvirkning overfor barn gjennom elektroniske medier, spørsmålet om nedre aldersgrense ved avtaleinngåelse, og problemstillinger knyttet til helserelatert reklame.

Konkurransefremmende informasjonstiltak overfor forbrukerne

Nettbasert finansportal for å bedre informasjonen til sluttbrukerne i finansmarkedet

Informasjon til forbrukerne om finansielle tjenester og produkter kommer i hovedsak fra produkt- og tjenestetilbydere eller fra media. Forbrukerombudet, Forbrukerrådet og Kredittilsynet har utarbeidet en rapport som konkluderer med at det er behov for en ny, uavhengig, internettbasert informasjonskanal rettet mot privatkunder i finansmarkedet, som kan hjelpe forbrukerne til å orientere seg i et marked med kompliserte finansielle produkter og tjenester. Rapporten ble oversendt Barne- og likestillingsdepartementet og Finansdepartementet 9. juni 2006.

Barne- og likestillingsdepartementet har, i samhandling med Finansdepartementet, sendt rapporten på høring med frist 1. desember 2006. Arbeidet med å avklare forankring, organisering og etablering av finansportalen vil begynne umiddelbart etter at høringen er avsluttet.

Barne- og likestillingsdepartementet og Finansdepartementet foreslår at det bevilges midler til å avklare organiseringen av og informasjonsinnholdet til portalen, samt til å forestå at finansportalen blir operativ, slik at dette kan fullføres i 2007. Det foreslås å bevilge 2 mill. kroner over Barne- og likestillingsdepartementets budsjett og 4 mill. kroner over Finansdepartementets budsjett til etablering av en slik internettbasert finansportal.

Et etisk, sosialt og miljømessig bærekraftig forbruk

Informasjon til husholdningene om etiske og bærekraftige aspekter ved forbruket

Forbruksnivå og forbruksmønster i samfunnet har stor innvirkning på miljøet. Et mål i forbrukerpolitikken er å bidra til et bærekraftig og sosialt ansvarlig forbruksmønster gjennom informasjon, kunnskapsformidling og holdningspåvirkning. En sentral utfordring er å få en felles forståelse for hva et etisk og bærekraftig forbruk innebærer i praksis.

Ved bevisst og koordinert handling kan forbrukerne gjennom sin etterspørsel påvirke de næringsdrivende til å endre både produktsortiment, og måten produktene blir produsert på. For at forbrukerne skal kunne vektlegge miljømessige og sosiale aspekter ved produktene eller produksjonen, må det finnes lett tilgjengelig, standardisert og kvalitetssikret informasjon om slike forhold. En måte å formidle denne typen informasjon på er gjennom frivillige merkeordninger, som for

eksempel de offisielle miljømerkene Svanen og Blomsten, Ø-merket for økologiske matvarer, eller fairtrade-merking.

Internett blir en stadig viktigere informasjonskilde for forbrukerne. Departementet har i flere år gitt økonomisk støtte til nettsiden *etiskforbruk.no*, som skal være et hjelpemiddel for interesserte til å velge produkter som er å foretrekke ut fra etiske kriterier.

Departementet vil også i 2007 vurdere å bidra økonomisk til denne typen informasjonstiltak rettet mot forbrukerne. Videre vil det bli sørget for fortsatt norsk deltakelse i en internasjonal arbeidsgruppe som arbeider med å utvikle en ISO-standard for organisasjoners og bedrifters samfunnsansvar. Standarden skal etter planen foreligge innen 2008.

Offentlig sektor bør gå foran som et godt eksempel for å etablere et bærekraftig forbruk. Det offentlige er en stor innkjøper av varer og tjenester, og har i kraft av dette innflytelse i en del markeder. Sammen med flere departementer vil BLD bidra til en handlingsplan for miljø og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser. BLD vil særlig søke å påvirke at innkjøpspraksis tar hensyn til etiske og sosiale aspekter, i tillegg til miljøhensyn.

Internasjonalt samarbeid om forbrukerpolitikken

Fremme norske forbrukerinteresser i det nordiske samarbeidet og overfor EU og OECD

Hovedprioriteringen i det internasjonale forbrukerpolitiske arbeidet vil fortsatt være knyttet til EØS-avtalen, og målsetting om størst mulig aktiv deltakelse i relevante aktiviteter og fora for å påvirke regelverk og politikktutforming.

EFTA-kanalen og EFTAs arbeidsgruppe for forbrukerbeskyttelse er basis for kontakt med EU-kommisjonen, for innspill særlig til EUs prosesser med nytt regelverk, og for å sikre deltakelse fra EFTA/EØS-statene i aktuelle komitéer, arbeidsgrupper, ekspertmøter og lignende i Kommisjonen. Både i EFTA-sammenheng og ellers har EFTA/EØS-statene hatt nært og positivt samarbeid og kontakt med Kommisjonen ved DG Sanco. Dette gir utslag i en positiv holdning fra Kommisjonen til å invitere og åpne adgang for EØS-statene til ulike Kommisjonsaktiviteter.

På forbrukerregelverksområdet baserer Kommisjonen seg i stadig større grad på dialog med medlems- og EFTA/EØS-statene både i utviklingsfasen og gjennomføringsfasen. Fra norsk side vil en fortsatt prioritere deltakelse i arbeidsgrupper knyttet til generelle spørsmål i regelverksutviklingen (arbeid med europeisk kontraktsrett og et samlet grep for revisjon av eldre forbrukerdirekti-

ver), utvikling/revisjon av enkeltregelverk og samarbeid om gjennomføringen av harmonisert EØS-regelverk. De nordiske landene har i stor grad felles politikk, tradisjoner og interesser på regelverksområdet, og Norge vil fortsatt delta i det nordiske samarbeidet om utvikling av felles holdninger til og påvirkning av nytt EØS-regelverk, samt om gjennomføringen av vedtatte rettsakter.

Norge deltar i EUs annet rammeprogram for forbrukerpolitikk, og tar sikte på deltakelse også i det tredje rammeprogrammet som forventes vedtatt høsten 2006 og vil løpe fra 2007-2013. Det er klarlagt at det fortsatt blir et separat rammeprogram for forbrukerpolitikk, etter at Rådet og Parlamentet har avvist Kommisjonens forslag om et felles program for forbruker- og helsespørsmål. Under programmet vil Norge blant annet delta i nettverket for europeiske forbrukerkontorer, The European Consumer Centre Network (ECC-Net), som driver med forbrukerinformasjon og -assistanse på bred basis, herunder et systematisk samarbeid om utenrettslig løsning av forbrukertvister over landegrensene. Forbrukerrådet er vertsinstitusjon for det norske kontoret i nettverket, Forbruker Europa, se også omtale under kap. 860 Forbrukerrådet. Programdeltakelsen innebærer at EØS-statene har adgang til å ha en ekspert plassert i Kommisjonen.

Fra norsk side vil en søke deltakelse og være aktiv i løpende og ad-hoc samarbeidsgrupper mellom Kommisjonen og medlems-/EØS-statene, særlig i Consumer Policy Network som er en kontakt- og dialoggruppe på embetsmannsnivå. Departementet vil også delta i OECDs forbrukerkomiteé (CCP).

Nærmere om budsjettforslaget

Post 21 Spesielle driftsutgifter, forskning, utviklings- og opplysningsarbeid

Midlene på posten nyttes i hovedsak til å finansiere enkeltprosjekter, herunder utredninger og informasjonstiltak, som anses viktige i forbrukersammenheng. Ressurser brukes blant annet til arbeid med å styrke undervisningen i forbrukeremner i skolen, til å fremme forbrukerhensyn ved utforming av internasjonale standarder, og til informasjon om miljøkonsekvenser av forbruksvalg.

Bevilgningen dekker kostnader knyttet til forpliktelser i internasjonalt samarbeid på forbrukerområdet, hovedsakelig under EØS-avtalen.

Bevilgningen skal videre dekke eventuelle kostnader i forbindelse med økonomiske garantier i rettssaker av prinsipiell betydning for forbrukerne. Ordningen er begrenset til forbrukersaker

og til tvister mellom forbruker og næringsdri-
vende. Det forutsettes at søknad om økonomisk
garanti for behandling av forbrukersaker i domsto-
lene fremmes for departementet gjennom Forbru-
kerrådet eller andre organisasjoner som ivaretar
forbrukerinteresser.

Det er avsatt inntil 5 mill. kroner til et forbru-
kerpolitisk handlingsprogram, arbeidet mot kom-
mersielt press overfor barn og unge, samt et etisk,
sosialt og miljømessig bærekraftig forbruk.

Videre er posten foreslått styrket med 2 mill.
kroner til arbeid med å etablere en forbrukerportal
for finansielle tjenester. Tiltaket er planlagt som et
samarbeid mellom forbrukerinstitusjonene, Kre-
dittilsynet, med økonomisk tilskudd fra Barne- og
likestillingsdepartementet og Finansdepartemen-
tet. Over Finansdepartementets budsjett vil det for
2007 bli foreslått at det bevilges 4 mill. kroner til
finansportalen. Til sammen foreslås det derfor 6
mill. kroner til etablering av en nettbasert
finansportal.

Post 79 EUs rammeprogram for forbruker- politikk, kan overføres

Målsetting

EFTA/EØS-landene har fra år 2000 deltatt i Kom-
misjonens rammeprogram for forbrukerpolitikk,
på like vilkår med EU-landene. Hjemlingen av EUs
forbrukerpolitiske aktiviteter i et rammeprogram
innebærer en vesentlig forbedret mulighet for
norsk deltakelse og innflytelse. Det nåværende,

andre, rammeprogrammet går fra 2004-2007.
Norge tar sikte på å delta sammen med de andre
EFTA/EØS-statene også i det tredje rammepro-
grammet, som vil løpe fra 2007-2013, og som ven-
tes vedtatt i løpet av høsten 2006. Midlene under
programmet brukes til å finansiere Kommisjonens
egne tiltak, samarbeidstiltak mellom Kommisjonen
og EU/EØS-statene og støtte til europeiske forbru-
kerorganisasjoner.

Tildelingskriterier

Norges utgifter ved deltakelse i EUs ulike pro-
grammer fastsettes etter fordelingsnøkkelen som
er nedfelt i EØS-avtalen.

Oppfølging og kontroll

Revisjonsretten i EU og EUs internrevisjon kon-
trollerer bruken av budsjettmidlene til de program-
mene Norge deltar i. Det vises for øvrig til EØS-
avtalen.

Budsjettforslag 2007

Bevilgningen på posten skal dekke kostnadene ved
deltakelse i EUs rammeprogram for forbrukerpoli-
tikk. På bakgrunn av at størrelsen på de årlige
bidragene til Kommisjonen varierer med svingnin-
gene i eurokursen, faktisk aktivitet under program-
met og med endelig EØS-budsjett, er posten gjort
overførbart.

Kap. 866 Statens institutt for forbruksforskning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
50	Basisbevilgning	22 660	23 101	23 979
	Sum kap. 866	22 660	23 101	23 979

Status for virksomheten

Statens institutt for forbruksforskning (SIFO) har
som formål å drive forskning, utredning og test-
virksomhet ut fra hensynet til forbrukernes stilling
og rolle i samfunnet. Instituttet bidrar med forsk-
ningsbasert kunnskap til myndigheter, politikere,
næringsliv og organisasjoner.

SIFO er organisert som et forvaltningsorgan
med særskilte fullmakter, egne vedtekter og et
styre. Driften er finansiert med basisbevilgning
over statsbudsjettet og med prosjektinntekter.
Instituttet utfører prosjekter med finansiering fra

statlige virksomheter, Norges forskningsråd
(NFR), EU, næringslivet og ulike organisasjoner.

Etter oppdrag fra BFD sluttførte NFR tidlig i
2006 en evaluering av SIFOs virksomhet. I evalue-
ringsrapporten får instituttet gjennomgående gode
skussmål, selv om det blant annet påpekes at
omfanget av internasjonal vitenskapelig publisering
bør økes og kvalitetssikringen bør forbedres.
Forbedringsområdene blir nå fulgt opp.

Evalueringsrapporten peker på at relasjonen
mellom SIFO og BLD er distansert, og det reises
spørsmål om departementet bør innta en mer aktiv
eierrolle. På denne bakgrunn vil departementet i

forbindelse med tildelingen for 2007 vurdere en tydeligere inndeling av rammen til SIFO i henholdsvis ren basisbevilgning, bevilgning til strategisk kompetanseutvikling, samt bevilgning til forvaltningsrelaterte oppgaver.

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i resultatmål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005).

Høy kompetanse, samfunnsmessig relevans og synlighet i forskning om forbrukerøkonomi

SIFO gjennomførte i 2005 en landsrepresentativ forbrukersurvey om gjeldsproblematikk, forbrukerkompetanse, forbrukermakt og forbrukskultur. I forbindelse med Forbrukerdagen 15. mars 2005 ble det presentert resultater som viste utviklingen i forbrukernes holdninger til ulike former for markedsføring og forbrukerkompetanse i ulike vare- og tjenestemarkeder.

SIFO gjennomførte prismålinger av varene i standardbudsjettet. Det ble også arbeidet med å dokumentere budsjettet og lage et fagbokmanus. Annen fase av arbeidet med å utarbeide en minstestandard for forbruk ble sluttført. Arbeidet går ut på å tilpasse standardbudsjettet slik at det kan anvendes som utgangspunkt for å fastsette offentlige økonomiske minstestandarder, for eksempel for nivået på sosialhjelp. Annen fase gikk ut på å prøve forbruksnivået og forutsetningene for standardbudsjettet på et utvalg mottakere av økonomisk sosialhjelp. I arbeidet med forbruksnivå, standardbudsjett og gjeldsproblematikk deltar instituttet både i nordiske og internasjonale nettverk.

Prosjektet *Udsatthed og forbrug i de nordiske velfærdsstater*, som er finansiert over det nordiske velferdsforskningsprogrammet, ble avsluttet. I prosjektet har SIFO sammen med forskere fra Socialforskningsinstituttet og Lunds universitet, gjennomført en komparativ analyse av hva som karakteriserer forbrukerrollen og forbruksstrategier blant utsatte grupper i de nordiske landene.

SIFO gjennomførte to prosjekter om gjeldsordninger (Oppdragsrapport nr. 3-2005 *Gjeldsordninger under press* og Oppdragsrapport nr. 7-2005 *Gjeldsordninger i velstands-Norge*), begge finansiert av BFD.

En doktorgrad med tema levekår under gjeldsordning ble avsluttet innenfor dette området.

Høy kompetanse, samfunnsmessig relevans og synlighet i forskning og testvirksomhet om forbruk og miljø

På oppdrag fra Norges vassdrags- og energidirektorat foretok SIFO kontroll av 200 hvitevareforhandlere i Norge og deres EU-energimerking. Kontrollen bekreftet funn fra tidligere stikkprøver om at det ikke alltid er samsvar mellom merkingen og produktenes faktiske energibruk. Samtidig viste kontrollen at de fleste forhandlere ikke følger opp den obligatoriske merkingen på tilfredsstillende vis. Den mangelfulle og til dels feilaktige merkingen gjør det vanskelig for forbrukerne å orientere seg i markedet.

SIFO utførte flere store sammenliknende tester. Testresultatene ble publisert i både norske og utenlandske tidsskrifter, aviser og TV.

I løpet av året innførte instituttet flere nye metoder for testing av tekstiler, deriblant av tekstilers evne til å puste (dampgjennomgang).

SIFO deltok aktivt i internasjonale forskernettverk på området forbruk og miljø. Prosjektet DEEP (*Development of Effective and efficient Environment Product information schemes*) ble dokumentert i boken *The Future of Eco-labelling: making environmental product information systems work*. SIFO deltok også i det europeiske prosjektet EMUDE (*Emerging Users Demand for sustainable solutions*), om bærekraftig utvikling og sosiale innovasjoner. I et nytt EU-finansiert nettverksprosjekt, SCORE (*Sustainable Consumption Research Exchanges*) legges hovedvekten på dialogen mellom produksjon og forbruk som middel til å oppnå en bærekraftig utvikling. Nye prosjektinitiativ og et nytt forskningsrådsfinansiert prosjekt om miljøeffekter av fritidsforbruk har bidratt til å styrke samarbeidet med nasjonale forskningsmiljøer.

Høy kompetanse, samfunnsmessig relevans og synlighet i forskning om forbrukermarked og forbrukerpolitikk

Prosjektet *Å sette pris på hylleplassen* fikk stor medieoppmerksomhet og innflytelse i den konkurransepolitiske debatten. Prosjektet bidro til å bevisstgjøre både forbrukere, politikere og bransje om forholdet mellom dagligvarekjeder og leverandører og hvilken betydning ulike avtaler kan ha for tilbudet til forbrukerne. Andre temaer som stod sentralt var blant annet matvarepriser og grensehandel, ernæring og sosial ulikhet, og forbrukernes holdninger til informasjon fra sporbarhetssystemer, blant annet i fiskemarkedet.

Prosjektet *Trust-in-food*, om forbrukernes tillit til mat i Europa, og om de institusjonelle betingel-

sene for tilliten, ble avsluttet. SIFO har stått for koordineringen av prosjektet, som har fått stor oppmerksomhet i EU-kommisjonen. Prosjektets resultater og perspektiver har vært presentert i ulike faglige og politiske sammenhenger, også i Norge. SIFO har brukt erfaringen fra EUs femte og sjette rammeprogram for forskning aktivt i nye søknader og har gitt innspill både til EU-kommisjonen og til NFR om forskningsutfordringer og prioriteringer på forbrukerområdet.

SIFOs forskning om forbrukernes holdninger til og kjennskap til dyrevelferd var knyttet opp til et stort og tverrfaglig europeisk prosjekt. Denne forskningen kan også kobles til et større forskningsfelt som omhandler forbrukernes muligheter og forutsetninger for å handle politisk, der informasjon, valgmuligheter og organisering er sentrale variable.

Høy kompetanse, samfunnsmessig relevans og synlighet i forskning om forbrukskultur

Rapporten *Kommersielt press mot barn og unge i Norden. Foreldre og barn i en kommersiell oppvekst* ble publisert og presentert ved flere konferanser i både inn- og utland.

Et nytt fransk-norsk prosjekt som sammenlikner forbrukeroppfatninger om og holdninger til lokale matprodukter ble igangsatt. Et internt forprosjekt forberedte en større satsing på kroppsrelatert forbruk, der forbruk knyttet til diett og trening og forbruk av skjønnhetsprodukter og klær kan sees i en felles kulturell ramme. Dette resulterte i flere artikler og søknader om ekstern finansiering.

Avhandlingen *Middag: en sosiologisk analyse av den norske middagspraksis* ble avsluttet. Resultatene fikk betydelig medieoppmerksomhet.

Forvalte og formidle kunnskap om forbrukerspørsmål

I 2005 ble det tatt skritt i retning av å øke den vitenskapelige kompetansen og kvaliteten gjennom to doktorgradsdisputaser og en sterk økning i antall artikler publisert i tidsskrifter med fagfelleevaluering.

Resultatene av SIFOs forskning var svært synlige i nasjonale medier. Prosjektet *Å sette pris på*

hulleplassen skapte grunnlag for en forbruker- og konkurransepolitisk debatt. Standardbudsjettet for forbruksutgifter ble trukket inn i fattigdomsdebatten, og forskning knyttet til kommersielt press og barn og unge som forbrukere fikk mye oppmerksomhet. Det var en klar økning i antall egenproduserte kronikker og artikler, ikke minst i *Forbruker rapporten*.

SIFO deltok aktivt i nasjonale og internasjonale nettverk, både som medarrangør av konferanser og seminarer og i forbindelse med prosjekttakkvisjon. SIFO var blant annet ansvarlig for en workshop under en europeisk sosiologkonferanse, *Rethinking inequalities*, og medarrangør av en rundbordskonferanse om politisk forbruk i Göteborg.

Sammen med Bygdeforskning, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning, Matforsk og Fiskeriforskning arbeidet SIFO med etablering av kompetanseprosjekter med brukermedvirkning. Det ble blant annet arrangert en konferanse om forbrukerrettet nyskaping i matsektoren.

Mål og strategier

NFRs evaluering av SIFO fra 2006 bekrefter instituttets unike posisjon i det norske forskningssystemet. Som en oppfølging av evalueringen er det et prioritert mål å øke instituttets internasjonale vitenskapelige publisering. SIFO vil også styrke kontakten med forbrukerorganisasjonene og eierdepartementet, styrke samarbeidet med andre forskningsmiljøer og øke omfanget av oppdragsfinansiering.

SIFO har et nasjonalt ansvar for å opprettholde og formidle kunnskap med forbrukerpolitisk relevans. Kontinuitet i kunnskapen om forbruksmønstre og om kostnader ved et akseptabelt forbruk for ulike typer hushold, vedlikeholdes og formidles gjennom standardbudsjettet. Kunnskap om produkter på forbruksvareområdet opprettholdes og utvikles gjennom laboratorievirksomheten.

Flere av instituttets tematiske områder (som barn og unge som forbrukere) og teoretiske perspektiv (som forbrukskultur) er tverrgående. Det er derfor viktig å videreutvikle SIFO som en fleksibel og godt integrert organisasjon.

For 2007 prioriteres følgende mål:

Delmål	Resultatmål	Resultatindikator
Forskning, utredning og testvirksomhet ut fra hensynet til forbrukernes stilling og rolle i samfunnet	Forskningsbasert kunnskap om forbrukernes økonomi, kompetanse og atferd	
	Kunnskap basert på forskning og testvirksomhet om sammenhengen mellom teknologi, produkter, forbrukskultur og miljø	
	Forskningsbasert kunnskap om forbrukermarkeder og -politikk	
	Heve den vitenskapelige profilen gjennom kompetanseheving og kvalitetssikring	Antall initierte doktorgradsarbeider innenfor instituttets forskningsområde Antall fullførte doktorgradsarbeider innenfor instituttets forskningsområde Antall publikasjoner med fagfelle-vurdering
	Formidling av forskningsbasert kunnskap om forbrukerspørsmål	Antall artikler, kronikker, rapporter, foredrag og medieoppslag

Nærmere omtale av målene følger nedenfor.

Forskning, utredning og testvirksomhet ut fra hensynet til forbrukernes stilling og rolle i samfunnet

Forskningsbasert kunnskap om forbrukernes økonomi, kompetanse og atferd

Den faglige forankringen av standardbudsjettet for forbruksutgifter skal styrkes gjennom økt forskningssamarbeid nasjonalt og internasjonalt og ved vitenskapelig publisering. Instituttet vil også utvikle flere modeller for typiske hushold, utrede boligutgifter og nye metoder for å vedlikeholde databasen.

Utviklingen i forbruksgjeld og betalingsproblemer skal studeres og inngå i et internasjonalt samarbeid omkring forbruksøkonomi og gjeld. Forskning om ulike forbrukeres bruk og mestring av digitale medier skal videreføres som del av en strategisk satsing på digitale medier.

Kunnskap basert på forskning og testvirksomhet om sammenhengen mellom teknologi, produkter, forbrukskultur og miljø

Miljøpåvirkning av ulike typer forbruk nasjonalt og internasjonalt og forutsetninger for bærekraftig praksis skal studeres. Forbruk av klær og bruk av

ny teknologi i husarbeidet skal studeres med ulike teoretiske og empiriske metoder.

SIFO vil også studere forholdet mellom produktmerking, pris og kvalitet og hvordan forbrukere forholder seg til og bruker produkter i hverdagen. Det er et mål å bruke testkapasitet og produktkompetanse i større tverrfaglige prosjekter.

Forskningsbasert kunnskap om forbrukermarkeder og -politikk

Markeder og politikk skaper rammebetingelser for forbrukernes valg. Instituttet vil opprettholde en høy profil nasjonalt og internasjonalt i forskning om matvaner, matpolitikk, ernæring og helse. Barn og unge som matforbrukere og forbrukernes forhold til ernæringsmerking av matvarer er to av flere aktuelle prosjekter.

En strategisk satsing skal styrke forskning om forbrukets politiske betydning, forbrukerpolitikk og forbrukeren som politisk aktør.

Heve den vitenskapelige profilen gjennom kompetanseheving og kvalitetssikring

Kvalitetssikringen skal styrkes blant annet gjennom økt omfang av vitenskapelig publisering i tidsskrifter med fagfelle-vurdering. Internasjonal publisering skal øke SIFOs bidrag til og synlighet i

internasjonal forbruksforskning. Økt andel forskere med doktorgrad skal oppnås gjennom oppstart av to nye doktorgradsarbeider mens én til to avhandlinger er planlagt fullført i 2007. SIFO vil også knytte til seg ekstern kompetanse gjennom forskerutveksling, gjesteforskere og bistillinger.

Formidling av forskningsbasert kunnskap om forbrukerspørsmål

SIFO skal ha nær kontakt med forbrukerorganisasjonene og bistå myndighetene i nasjonalt og internasjonalt forbrukerpolitisk arbeid. Økt omfang av oppdragsprosjekter skal både bidra til et forsvarlig omfang på instituttets virksomhet og til kompetanseoverføring til brukere i offentlig forvaltning og næringsliv. SIFO skal bidra til samfunnsdebatten om forbrukerpolitiske spørsmål gjennom forskningsbasert formidling gjennom et bredt spekter av kanaler.

Nærmere om budsjettforslaget

Post 50 Basisbevilgning

Posten dekker utgifter til lønn og godtgjørelse, samt driftsutgifter ved instituttet.

BLD vil i tildelingsbrevet for 2007 komme tilbake med en presisering av bevilgningens fordeling på henholdsvis basisbevilgning, bevilgning til strategisk kompetanseutvikling og bevilgning til forskningsrelaterte oppgaver.

SIFO har også betydelige inntekter fra eksterne prosjektoppdrag.

SIFO er organisert som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Dette gir fritak fra det statlige bruttobudsjetteringsprinsippet, jf. bevilgningsreglementet § 3, fjerde ledd. De tilsattes tilsettingsforhold er regulert i lov om statens tjenestemenn. SIFO avgir rapport til departementet, jf. *Bestemmelser om økonomistyring i staten § 1.5.1.*

SIFO hadde 49 tilsatte (46 årsverk) per 1. mars 2006.

Kap. 867 Sekretariatet for Forbrukertvistutvalget og Markedsrådet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	5 267	5 178	6 695
	Sum kap. 867	5 267	5 178	6 695

Status for virksomheten

Sekretariatet for Forbrukertvistutvalget og Markedsrådet har i oppgave å forberede saker for avgjørelse i Forbrukertvistutvalget (FTU) og Markedsrådet. Sekretariatet har syv fast tilsatte. Forberedelsen av sakene for FTU legger beslag på størstedelen av ressursene.

FTU, som består av en leder, to nestledere og åtte medlemmer, behandler saker (tvister) om forbrukerkjøp, håndverkertjenester og angrerett mellom en næringsdrivende og en forbruker, eller mellom to forbrukere (private parter). Vedtakene er bindende for partene og får virkning som dom med mindre saken bringes inn for tingretten. En tvist som forbrukeren ønsker å bringe inn for FTU må først behandles ved et av Forbrukerrådets regionkontorer.

Markedsrådet, som består av en leder, nestleder og syv medlemmer med personlige varamedlemmer, behandler hovedsakelig saker om markedsføring som forelegges gjennom Forbrukerombudet. I tillegg er Markedsrådet klageinstans for saker om

brudd på merkebestemmelsene i tobakkskadeloven og reklameforbudet i denne loven og i alkoholloven. Markedsrådet er også klageinstans for vedtak fattet av Statens medieforvaltning i medhold av kringkastingsloven § 3-1 tredje ledd om reklame for livssyn eller politiske budskap.

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i de resultatmål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005).

God og hurtig behandling av tvister om forbrukerkjøp, håndverkertjenester og angrerett

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid ned til fire til seks måneder

Sekretariatet mottok 738 saker til behandling i 2005, mot 646 saker i 2004.

Gjennomsnittelig saksbehandlingstid i 2005 var i underkant av fem måneder, og følgelig noe lavere enn i 2003 og 2004, mens den i 2006 igjen er gått opp.

Øke allmennhetens kjennskap til Forbrukertvistutvalget og Forbrukertvistutvalgets vedtak

Alle vedtak fra Forbrukertvistutvalget ble gjort tilgjengelige på internett. I tillegg drev sekretariatet noe informasjonsvirksomhet ved å presentere saker for pressen. Sekretariatet deltok også på Elektronikkbransjens bransjeting.

Antall oppslag på Forbrukertvistutvalgets nettsider økte fra 1 933 i januar til 18 863 i desember. Selv om det er noe usikkerhet knyttet til tallene, indikerer de at kjennskapen til Forbrukertvistutvalget og dets vedtak har økt.

Styrke presedensverdien av Forbrukertvistutvalgets vedtak

Sekretariatet hadde ingen klare indikatorer for presedensverdien av Forbrukertvistutvalgets vedtak. Det antas imidlertid at jo bedre Forbrukertvistutvalgets vedtak blir kjent, desto mer kunnskap blir formidlet forbrukere og næringsdrivende om deres rettigheter og plikter. Dette vil igjen medføre at vedtakenes innhold får mer gjennomslag i praksis, jf. omtalen ovenfor av presentasjoner av saker for pressen og antall oppslag på internett.

Effektiv behandling av saker etter markedsføringsloven og klagesaker tilknyttet merkebestemmelsene i tobakkskadeloven og reklameforbudet i alkoholloven og tobakkskadeloven

Opprettholde effektiviteten i behandlingen av Markedsrådets saker

Behandlingstiden for saker etter markedsføringsloven var normalt på mellom to og tre måneder.

Sekretariatet lyktes dermed i å redusere behandlingstiden, etter at den i 2004 var på i overkant av tre og en halv måned i snitt.

Fire klager på vedtak fattet av Sosial- og helsedirektoratet etter alkoholovens bestemmelser fikk sin avgjørelse i Markedsrådet. For de to første klagen var behandlingstiden ett år og to måneder, mens den for de to siste var på henholdsvis seks og fem måneder. Den lange behandlingstiden i de to første sakene hadde særlig bakgrunn i at Markedsrådet ba om en rådgivende uttalelse fra EFTA-domstolen.

Øke allmennhetens kjennskap til Markedsrådet og Markedsrådets vedtak

Alle vedtak fra Markedsrådet ble gjort tilgjengelige på internett. Tallene for Markedsrådets nettsider viser at antall oppslag økte fra 1 425 i januar til 14 673 i desember. Selv om det er noe usikkerhet knyttet til tallene, indikerer de at kjennskapen til Markedsrådet og Markedsrådets vedtak har økt.

Mål og strategier

Hovedmålet for virksomheten er å sikre rettssikkerhet for individer og grupper på deler av forbrukerrettens område.

For 2007 prioriteres følgende mål:

Delmål	Resultatmål	Resultatindikator
Et tilgjengelig tilbud om forenklet løsning av forbrukertvister	Effektiv saksbehandling av saker som bringes inn for Forbrukertvistutvalget	Andel saker i Forbrukertvistutvalget som har under seks måneders saksbehandlingstid
Et effektivt klageorgan i saker som gjelder markedsføring og avtalevilkår der inngrep tilsies av hensyn til forbrukerne	Effektiv saksbehandling av saker som bringes inn for Markedsrådet	Andel saker etter markedsføringsloven som har under tre måneders behandlingstid i Markedsrådet

Nærmere omtale av målene følger nedenfor.

Et tilgjengelig tilbud om forenklet løsning av forbrukertvister

Effektiv behandling av saker som bringes inn for Forbrukertvistutvalget

Forbrukertvistutvalgets målsetting er at tilbudet om en kostnadsfri og forenklet tvisteløsning skal

være allment kjent, at saksbehandlingen skal være hurtig og god, og at sentrale rettssikkerhetsprinsipper ivaretas. En grunnleggende forutsetning for at FTU skal kunne ivareta sin funksjon som konfliktløser og forebyggende organ, er at utvalget har tillit og at organet oppleves som uavhengig og nøytralt. Avgjørelsene må ha god kvalitet, herunder være forståelige og godt begrunnet. Utvalget har i de senere årene greid å få ned den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden, men den siste perioden er det registrert en betydelig økning i sakstallet.

Sekretariatet vil i 2007 i samarbeid med Forbrukerrådet forsøke å forbedre og effektivisere saksforberedelsen og -behandlingen. Målet er å holde saksbehandlingstiden under 6 måneder.

Et effektivt klageorgan i saker som gjelder markedsføring og avtalevilkår der inngrep tilsies av hensyn til forbrukerne

Effektiv behandling av saker som bringes inn for Markedsrådet

Markedsrådet skal være et uavhengig og nøytralt organ. Avgjørelsene må ha god kvalitet, være forståelige og godt begrunnet. Det er viktig at sakene kan avgjøres hurtig med et eventuelt forbudsvedtak og tvangsgebyr, slik at Forbrukerombudet og Sosial- og helsedirektoratet kan benytte vedtakene i sitt tilsyn for effektivt å kunne stanse ulovlig markedsføring.

I saker for Markedsrådet som gjelder klage på markedsføring etter markedsføringsloven er målet en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på tre måneder fra saken kommer inn til sekretariatet, til vedtaket sendes ut til partene. For saker som gjelder alkohol- og tobakksreklame er det ikke fastsatt et mål om gjennomsnittlig saksbehandlingstid. Etter at Markedsrådet ble oppnevnt som klageorgan i disse sakene har rådet avgjort fem saker om alkoholreklame. Disse har vist seg å være av stort omfang med svært omfattende innlegg fra begge sider. Det må derfor påregnes en noe lenger saksbehandlingstid for disse sakstypene.

Nærmere om budsjettforslaget

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker utgifter til lønn for faste medarbeidere og øvrige driftsutgifter ved FTU og Markedsrådets sekretariat. Posten dekker også godtgjørelser til medlemmene av FTU og Markedsrådet. Sekretariatet hadde seks tilsatte (seks årsverk) per 1. mars 2006.

Bevilgningen foreslås styrket med 1,3 mill. kroner, hvorav 1 mill. kroner skal finansiere innføring av et nytt elektronisk saks- og dokumentbehandlingssystem, og 300 000 kroner skal styrke den daglige driften i sekretariatet.

Kap. 3867 Sekretariatet for Forbrukertvistutvalget og Markedsrådet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	177		
18	Refusjon av sykepenger	42		
	Sum kap. 3867	219		

Post 01 Diverse inntekter

På posten regnskapsføres diverse inntekter.

regnskapsføres på kap. 867 Sekretariatet for Forbrukertvistutvalget og Markedsrådet.

Post 16 Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger

På posten regnskapsføres refusjon i henhold til ordningen med refusjon av fødselspenger og adopsjonspenger. Utgifter motsvarende refusjonen

Post 18 Refusjon av sykepenger

På posten regnskapsføres refusjon i henhold til ordningen med refusjon av sykepenger. Utgifter motsvarende refusjonen regnskapsføres på kap. 867 Sekretariatet for Forbrukertvistutvalget og Markedsrådet.

Kap. 868 Forbrukerombudet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	16 711	15 672	18 031
	Sum kap. 868	16 711	15 672	18 031

Status for virksomheten

Forbrukerombudet er et frittstående forvaltningsorgan som står faglig ansvarlig for egne prioriteringer og resultatmål. Departementet har ansvar for å foreslå nødvendige bevilgninger til virksomheten og kontrollere bruken av midlene.

Forbrukerombudet fører tilsyn med at de næringsdrivendes markedsføring og avtalevilkår er i samsvar med markedsføringsloven. Saker som Forbrukerombudet ikke klarer å løse gjennom forhandlinger om frivillige ordninger, kan bringes inn for Markedsrådet. Dersom Markedsrådet fatter forbudsvedtak skal det som hovedregel fattes vedtak om tvangsgebyr, som den næringsdrivende må betale dersom vedtaket overtres.

Forbrukerombudet håndhever forskrifter om fiber- og vedlikeholdsmerking av tekstiler, og er tillagt tilsynet med regler gitt i medhold av kringkastingsloven og kredittkjøpoven. Forbrukerombudet er også nasjonalt kontaktpunkt for ehandel etter ehandelsloven. Dessuten har Forbrukerombudet ansvar for tilsyn med markedsføring av alternativ behandling. Gjennom markedsføringsloven fører Forbrukerombudet også tilsyn med at forbrukernes rettigheter i annet lovverk (for eksempel angrerettloven) ivaretas.

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i de resultatmål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005).

Redusere forekomsten av lovstridige markedsføringsmetoder

Redusere bruken av villedende sammenlikningspriser og bidra til bedre prisinformasjon innen prioriterte bransjer

I 2005 prioriterte Forbrukerombudet særlig prisopplysninger innenfor telekom-, reise- og boligbransjen. Ved aktiv saksbehandling fikk Forbrukerombudet kraftig redusert villedende bruk av «gratis» og «billigst»-påstander i ekombransjens markedsføring. Ombudet fikk gjennomslag for at totalpris og variable kostnader skal angis i annonser der for eksempel mobiltelefoner selges for én

krone. Det ble også utarbeidet en felles nordisk holdning til bruk av prisopplysninger og prissammenligninger i ekombransjen.

I 2004 ble det utarbeidet retningslinjer for markedsføring og salg av flybilletter. Stikkprøvekontroller i 2005 viste at flyselskapene har innrettet seg etter retningslinjene og ikke lenger annonserer billetter til svært lav pris uten at det foreligger et visst antall billetter til denne prisen. Ved flyselskapenes eget nettsalg av flybilletter informeres det nå stort sett godt både om totalpris og andre betingelser for salget.

Kravene til prisangivelse i markedsføring av spesielt ungdomsboliger ble innskjerpet. Forbrukerombudet avdekket at det ved boligsalg ble benyttet lave prisantydninger for å få flere med i budrunden. Etter innsats fra ombudet forpliktet bransjen seg til større seljustis på dette området. Det ble også inngått avtale med bransjen om at det skal utarbeides retningslinjer om prisopplysninger for eiendomsmeglertjenester.

Prismerkingsreglene som ble overført til Forbrukerombudets tilsyn fra 2004, ble fulgt opp i en rekke forhandlinger:

Kraftleverandørene fikk innskjerpet kravene til prisinformasjon, markedsføring og presentasjon av avtalevilkår på internett, det ble sendt brev om innskjerping av prisinformasjon til frisørforbundet og til oljeselskapene. Ombudet kom også til enighet med Norges Bilbransjeforbund om reviderte retningslinjer for prisopplysning om verkstedtjenester.

En egen «Spørsmål og svar»-tjeneste for forbrukerspørsmål om prisinformasjon, ble etablert.

Ulike former for prisgarantier ble en trend i flere bransjer i 2005. Villedningsfaren ved slike garantier er stor, og det ble derfor stilt strenge krav til en rekke aktører. I ett tilfelle ble det nødvendig å skrive ut forelegg.

Etter en kontrollaksjon overfor garderobebransjen, fikk flere aktører varsel om mulige vedtak. En kontrollaksjon avdekket at prisopplysningene i sportsbransjen fremdeles ikke er gode nok, slik at bransjen fortsatt må følges opp. En kontrollaksjon i møbelbransjen førte til at ombudet gikk ut med en påminnelse om prisopplysningsreglene både til Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon og til bransjen. En kontrollaksjon i brune- og

hvitvarebransjen viste at de seneste årenes oppfølging av bransjen har hatt effekt. Boligalarmbransjen ble informert om Markedsrådets standpunkt til angivelse av totalpris i forbindelse med markedsføring. Kontrollaksjoner har vist at bransjen følger standpunktet.

Bidra til ryddig og informativ markedsføring av kreditt

En kontrollaksjon viste at Forbrukerombudets krav til renteopplysninger ved markedsføring av kreditt stort sett etterleves.

Forbrukerombudet foreslo lovgivning om bedre regler for renteopplysning i markedsføring av kreditt, samt frarådingsplikt ved kredittkjøp mv.

Bidra til at helsepåstander som fremsettes i markedsføring av varer og tjenester ikke fremstår som villedende eller støtende for forbruker

Gjennom blant annet møter, foredrag og artikler i fagpresse informerte Forbrukerombudet bransjen om hvilke krav som stilles ved markedsføring av alternativ behandling.

Det ble gitt innspill til Helse- og sosialdepartementets arbeid med forskrift om kosmetisk kirurgi, slik at markedsføringen av dette ikke skal framstå som aggressiv eller urimelig. Det ble også innledet samarbeid med Helsetilsynet om tilsyn med kosmetisk kirurgi og kosmetisk behandling.

Bidra til å redusere det kommersielle presset mot barn og unge

Bidra til bedre markedsføring og tryggere bestilling og bruk av innholdstjenester via mobiltelefon

Det ble gjort et omfattende arbeid for å håndheve retningslinjene for mobile innholdstjenester generelt, og spesielt rettet mot markedsføring av og avtaleinngåelse om innholdstjenester overfor barn. Dette ble gjort både gjennom kontrollaksjoner og enkeltsaksbehandling. I ettertid har ombudet sett at blant annet markedsføringen av slike tjenester i ungdomsbladene er blitt betraktelig bedre.

Bidra til at barn og unges personopplysninger ikke innhentes eller brukes i strid med retningslinjer utarbeidet av Datatilsynet og Forbrukerombudet

I samarbeid med Norges Idrettsforbund ble det utarbeidet retningslinjer for idrettens behandling av data med personopplysninger om barn og unge.

En senere kontrollaksjon viste at retningslinjene for innhenting og bruk av personopplysninger i stor grad ble fulgt.

Bidra til økt internasjonalt fokus på problemer knyttet til kommersielt press på barn og unge

Forbrukerombudet ønsker å eksportere den nordiske holdningen til barn og reklame. Som et ledd i arbeidet med dette holdt ombudet både et innlegg om barn og reklame for forbrukermyndighetene i Estland, og et innlegg på en konferanse om barn og mobile innholdstjenester i Litauen. I tillegg deltok ombudet aktivt på to nordiske seminarer om implementering av direktivet om urimelig handelspraksis, blant annet med tanke på å få en uttalt nordisk enighet om at særlige regler om barn og reklame er forenlig med direktivet.

Bidra til bedre forbrukerrettigheter og standardkontrakter

Bidra til klare og rimelige persontransportvilkår, også hos utenlandske selskaper som trafikkerer Norge

Forbrukerombudet har gjennom flere år forhandlet med flyselskaper om bedre vilkår for flypassasjerer. I 2005 ble forhandlingene om Norwegians avtalevilkår avsluttet. Sammen med de andre nordiske forbrukerombudene forhandlet ombudet også med Ryanair om bedre vilkår. Det ble imidlertid ikke oppnådd enighet, og ombudet forela derfor vilkårene for Markedsrådet.

Det ble gjennomført en kontrollaksjon av flyselskapenes salg av billetter via internett. Hjemmesidene var stort sett bra, men det var nødvendig å minne selskapene om at ombudet har krevd at det skal være anledning til å foreta rettelser ved feilbestilling av billetter.

Forbrukerombudet tok overfor Samferdselsdepartementet initiativ til lovgivning om togpassasjerers rettigheter.

Bidra til at kontraktsvilkår ikke er utformet på en måte som virker innelåsende for forbruker, og således hindrer forbrukers adgang til å benytte seg av konkurransen i markedet (herunder bindingstider)

Forbrukerombudet har i flere år jobbet aktivt mot innelåsende kontraktsvilkår i ulike bransjer. I 2005 ble det utarbeidet retningslinjer for kontraktsvilkår i boligalarmbransjen. Etter en kontrollaksjon for å se om retningslinjene blir etterlevd, fant ombudet grunn til å bringe en av sakene inn for Markedsrådet.

På informasjons- og kommunikasjonsteknologi-området (IKT-området) ble det opprettet en samarbeidsgruppe med Forbrukerrådet og Post- og teletilsynet for å bedre forbrukernes stilling ved salg av mobiltelefoner med operatørlås. Dette resulterte i at Telenor bedret sine rutiner for utlevering av opplåsingskoder.

Kontraktsvilkårene for tildeling av barnehageplass ble også prioritert, ut fra at kontraktene ofte inneholder innelåsende elementer i form av store usikrede forskuddsbetalinger. Blant annet framforhandlet Forbrukerombudet kontrakter for fire ulike barnehagetyper med Private Barnehagers Landsforbund. I tillegg skrev ombudet ut forelegg i et tilfelle der et privat barnehageselskap nektet å rette seg etter en avgjørelse i Markedsrådet som påla dem å ikke benytte store usikrede foreldrebetaling. Da forelegget ikke ble vedtatt, ble saken brakt inn for tingretten, som ga ombudet medhold. Saken ble senere anket av motparten.

Bidra til klare og rimelige kontraktsvilkår i andre utvalgte bransjer som forbrukere til enhver tid opplever som problematiske

Mange kontrakter forbrukerne inngår på IKT-markedet må kunne karakteriseres som nødvendighetskontrakter. Samtidig er produktene og tjenestene sammensatte og kompliserte. Forbrukerombudet tok derfor initiativ til en studentavhandling som utredet ansvarsfraskrivelse i bredbånds-/IP-telefonikontrakter. Det ble også kartlagt hvilke vilkår som skaper forbrukerproblemer i standardkontrakter i IKT-markedet, særlig når det gjelder ADSL-kontrakter og kontrakter for mobil- og bredbåndstelefon. Arbeidet dannet grunnlag for kontraktsforhandlinger som gikk inn i 2006.

På bakgrunn av et betydelig antall klager på ulike teleoperatørers kundeservice, ble NextGentels rutiner for kundeservice gjennomgått. Gjennom forhandlinger ble det stilt krav til rutinene, og situasjonen ble noe bedre. Det ble også opprettet en samarbeidsgruppe med Forbrukerrådet og Post- og teletilsynet for å lage «god skikk»-regler for IKT-bransjens kundeservice. Dette arbeidet fortsatte inn i 2006.

Det ble framforhandlet kontrakter med bedre forbrukerrettigheter med kabel-TV-selskapene Canal Digital og Viasat. Det ble ikke oppnådd full enighet med Viasat om oppsigelsesvilkårene, og saken ble derfor brakt inn for Markedsrådet.

Forbrukerombudet skrev brev til Kulturdepartementet, og avholdt møte, om forbrukernes vanskelige situasjon i TV-markedet.

Forbrukerombudet ble enig med bilbransjen om minimumskrav for bruk av garantier overfor forbrukere ved nybilsalg. Disse tar høyde for nye krav fra EU som skal legge til rette for mer konkurranse i verkstedbransjen. Ombudet ba Samferdselsdepartementet om bedre regler for offentlig parkering, og deltok i en arbeidsgruppe for å utrede dette.

Bidra til tryggere handel ved fjernsalg

Bidra til at forbrukere ikke opplever å bli bundet til kontrakter som de selv mener de ikke har inngått (negativt salg) ved telefonsalg, ved å stille strenge krav til samtalemaler og rutiner for salget

Forbrukerombudets retningslinjer for telefonsalg ble revidert. Retningslinjene utgjør en viktig del av informasjonsvirksomheten ombudet driver overfor aktørene i markedet. Et mer formelt samarbeid ble innledet med Norsk Direkte Markedsførings Forening, blant annet om bransjeregler for automatiserte oppringningssystemer.

På bakgrunn av mange klager ble det sendt orienteringsbrev til en rekke humanitære og ideelle organisasjoner om hvordan de må innrette markedsføringen og salget sitt for å unngå negativt salg.

Forbrukerombudet samarbeidet med Post- og teletilsynet om å utforme nærmere krav til skriftlig fullmakt for telefonsalg av teletjenester.

Ombudet drev også med aktiv informasjon og saksbehandling overfor alle nye firma som formidler forbrukeravtaler om teletjenester, strøm og finansielle tjenester. Det ble varslet forbudsvedtak mot tre av firmaene.

Bidra til at angrerettlovens regler etterleves

Det ble gjennomført en stor kontrollaksjon overfor nettbutikkens vilkår for angrerett, reklamasjon og garanti. Aksjonen avslørte dårlige vilkår, og arbeidet ble fulgt opp inn i 2006.

Bidra til at det gis god og tydelig informasjon på et tidligst mulig tidspunkt i salgsprosessen om den totale pris som forbruker må betale for å få varen eller tjenesten

Fjernsalg av mobile innholdstjenester ble prioritert. Det ble gjennomført kontrollaksjoner både på prosessen for markedsføring og avtaleinngåelsen. Flere tilbydere fikk varsel om vedtak.

Bidra til rimelig markedsføring på tvers av landegrensene

Utarbeidelse av revidering av felles retningslinjer for markedsføring på utvalgte områder i Norden

I 2005 ble det utviklet to nye felles nordiske veiledninger; en om etisk forbruk og en om prissammenligning i ekombransjen. Under norsk ledelse ble også et arbeid med en veiledning for markedsføring og salg av mobile innholdstjenester innledet.

Følge opp konkrete saker som gjelder grenseoverskridende salg eller markedsføring i samarbeid med andre lands myndigheter

Det var utstrakt kontakt med Konsumentverket i Sverige om grenseoverskridende telefonsalg. Forbrukerombudene i Norden sendte et felles brev til Federal Trade Commission i USA om de såkalte Floridalotteriene, som mange nordiske borgere har latt seg lure av.

Forbrukerombudet skrev brev på vegne av ICPEN (International Consumer Protection and Enforcement Network) i Europa til IFPI (The International Federation of Phonogram and Videogram Producers) om kopibeskyttelse på musikk-CDer. ICPEN mottok svar fra IFPI med løfte om å ta innspillene til etterretning ved revidering av retningslinjene for merking av CDer.

Forbrukerombudet var aktive i det internasjonale arbeidet mot svindel på internett, herunder spam. Ombudet deltok i ICPEN-arbeidsgruppen Mass Marketing Fraud Prevention, og i London

Action Plan (LAP), som er et internasjonalt nettverk med både representanter for myndigheter som fører tilsyn med spamlovgivning og privat sektor. Ombudet deltok både i *Spam zombie-prosjektet* til LAP og på en LAP-konferanse i London. I tillegg deltok forbrukerombudet aktivt med forbrukerinformasjon om svindel i den felles kampanjen «fraud awareness month», og i den årlige ICPEN sweep-day, som retter seg mot ulike former for internett-svindel av forbrukere.

Delta i europeisk og internasjonalt samarbeid for å påvirke regelverksutforming og bedre rammeverk for håndheving av lovbrudd

Forbrukerombudet deltok aktivt i implementeringsarbeidet med EU-forordningen om samarbeid mellom tilsynsmyndigheter i Europa. Ombudet deltok også i møter med EU-kommisjonen om mer praktiske forhold rundt forordningen.

Mål og strategier

Forbrukerombudet skal forebygge og stoppe ulovlig markedsføring og urimelige kontrakter. Dette skal oppnås gjennom dialog, forhandlinger, effektiv bruk av sanksjonsapparatet og informasjonsvirksomhet. Forbrukerombudets visjon er å skape en enklere og tryggere forbrukerhverdag.

Markedsføringsloven er under revisjon, og det tas sikte på å fremme forslag til revidert markedsføringslov for Stortinget i 2007.

For 2007 prioriteres følgende mål:

Delmål	Resultatmål
Forebygge og stoppe ulovlig markedsføring og urimelige kontrakter	Redusert forekomst av lovstridige markedsføringsmetoder
	Bedre forbrukerrettigheter i kontrakter
	Tryggere handel via fjernkommunikasjon
	Motvirke urimelig markedsføring på tvers av landegrensene

Nærmere omtale av målene følger nedenfor.

Forebygge og stoppe ulovlig markedsføring og urimelige kontrakter

Redusert forekomst av lovstridige markedsføringsmetoder

Redusert bruk av villedende sammenligningspriser og bedre prisinformasjon innenfor prioriterte bransjer

Villedende og utilstrekkelig prisinformasjon er et vedvarende problem innenfor mange bransjer. I

2007 vil oppmerksomheten særlig bli rettet mot IKT-bransjen, der produkter og tjenester selges sammen i pakker, og der prisbildet kan være særlig vanskelig å få oversikt over dersom prisinformasjonen ikke er god nok. Også bransjer hvor konkurranse situasjonen endrer seg ved at man får nye rammebetingelser (for eksempel bokbransjen) eller der det kommer nye betydelige aktører inn på markedet, vil bli holdt særlig øye med. I tillegg vil særlig tilsyn bli ført med bransjer som selger produkter eller tjenester som er spesielt viktige for forbrukerne, for eksempel boliger og finansielle tjenester.

Markedsføring som er rettet mot barn eller som barn for øvrig utsettes for skal ikke være urimelig

Der er viktig å beskytte barn mot urimelig markedsføring, slik at deres naturlige godtroenhet og manglende erfaring ikke blir utnyttet. Ettersom barn er storforbrukere av IKT-produkter og -tjenester, vil Forbrukerombudet arbeide med markedsføring fra denne bransjen rettet mot barn.

Forbrukerombudet vil også fortsatt arbeide med problemstillinger knyttet til barn og helse. Det er viktig at helserelevante produkter og tjenester ikke markedsføres direkte mot barn (for eksempel slankeprodukter eller kosmetisk behandling). Selv om markedsføringen ikke er rettet mot barn er det viktig at denne ikke eksponeres på en måte som kan anses urimelig overfor barn. Forbrukerombudet er også engasjert i debatten omkring hvorvidt regulering av markedsføring av usunn mat kan være et av flere virkemidler i arbeidet for å bedre barns helse.

Påstander som framsettes i markedsføring av helsetjenester skal ikke framstå som villedende eller støtende for forbruker

Også i 2007 vil det bli foretatt kontroller med markedsføringen til en rekke aktører som tilbyr alternativ behandling. Samarbeidet Forbrukerombudet har hatt med Helsetilsynet om markedsføring av kosmetisk behandling vil bli videreført.

Reglene som skal sikre at forbrukerne ikke mottar uønsket reklame skal etterleves

Markedsføringsloven inneholder regler som skal sikre forbrukernes rett til ikke å motta uønsket reklame. Likevel opplever mange forbrukere at deres ønske om å ikke motta reklame ikke blir respektert. Forbrukerombudet vil gi informasjon om regelverket både til forbrukere og næringsdrivende, og om nødvendig ta i bruk de sanksjonsmidlene som står til rådighet.

Bedre forbrukerrettigheter i standardkontrakter

Bidra til at kontraktsvilkår ikke er utformet på en måte som virker innelåsende for forbruker, og således hindrer forbrukers adgang til å benytte seg av konkurransen i markedet

Forbrukerombudet vil arbeide videre innenfor flere bransjer for å motvirke at det benyttes avtalevilkår som virker innelåsende for forbrukerne. Spesielt innenfor IKT-bransjen skjer det en rask utvikling av produkter og tjenester, hvor innlåsningsmekanismer ikke er uvanlige. Apples iTunes,

som begrenser kundenes adgang til å benytte lovlig kjøpte musikkfiler på andre spillere enn selskaps egne iPods, er ett eksempel.

Bidra til klare og rimelige kontraktsvilkår i utvalgte bransjer som forbrukere til enhver tid opplever som problematiske

Standardkontrakter er som regel utarbeidet av den næringsdrivende selv, og farget av dennes interesser. Dette kan føre til ubalanse i kontrakten, og gi forbrukerne dårligere rettigheter enn de ellers ville fått. Ofte er også kontraktene vanskelig tilgjengelige rent språklig for mange forbrukere. For å gjøre det enklere og tryggere for forbrukerne å inngå slike kontrakter, er det en prioritert oppgave å gripe inn mot ubalanserte kontrakter som benyttes innenfor ulike bransjer, for eksempel finansbransjen og transportbransjen.

Tryggere handel via fjernkommunikasjon

Bidra til tryggere avtaleinngåelse ved elektronisk handel

En gjennomgang i 2005 av en rekke internettbutikkers standardvilkår, viste at vilkårene var lite tilgjengelige for forbrukerne, at de manglet sentrale vilkår om forbrukernes rettigheter, og at de inneholdt vilkår som ga feil informasjon om forbrukernes rettigheter. Dette kan tyde på at forbrukerne ikke får de rettighetene de har krav på etter loven når de handler på internett. Forbrukerombudet ønsker å utarbeide en mønsterstandardavtale for internetthandel, og bidra med implementering av denne.

Bidra til at barn og unge ikke inngår avtaler de ikke vil, kan eller ser konsekvensen av å inngå

Etter hvert som det blir vanligere å inngå avtaler via elektroniske kanaler, møter man også spørsmålet om, og eventuelt i hvilken grad, mindreårige kan inngå slike avtaler. Forbrukerombudet vil følge utviklingen nøye, og utvikle retningslinjer som søker å balansere hensiktsmessighet og trygghet. Forbrukerombudet har fra før god erfaring fra samarbeid med IKT-bransjen om dette.

Bidra til at forbrukere ikke opplever å bli bundet til kontrakter som de selv mener de ikke har inngått (negativt salg) ved telefonsalg

Henvendelse fra forbrukere som opplever å bli bundet til kontrakter de selv mener de ikke har inngått etter telefonsalg ligger på Forbrukerombudets klage topp. Gjeldende regelverk er ikke egnet

til å stoppe den mer useriøse delen av markedet, som kun er ute etter å trekke mest mulig penger ut av markedet på kortest mulig tid. Forbrukerombudet vil fortsatt arbeide intensivt med å hindre at forbrukere blir sittende med urettmessige betalingskrav og inkassovarsel som følge av telefon-salg.

Motvirke urimelig markedsføring på tvers av landegrensene

Bidra til at norske forbrukere ikke blir utsatt for urimelig markedsføring og svindel via internett over landegrensene

Forbrukerombudet har hovedansvaret for den norske deltakelsen i et nettverk av tilsynsmyndigheter i Europa som er etablert for å hindre at forbrukere blir utsatt for urimelig markedsføring fra andre europeiske land. Dette innebærer at Forbrukerombudet skal behandle klager på urimelig markedsføring fra Norge til forbrukere i andre land, og formidle klager fra norske forbrukere til utenlandske tilsynsmyndigheter på urimelig markedsføring fra vedkommende europeiske land.

Forbrukerombudet har bygd opp et norsk nettverk av myndigheter, næringsdrivende og andre - *Forum Stopp Nettsvindel* - som skal bidra til bedre samarbeid og løsning av svindelsaker. Dette skal driftes videre i 2007. En stor del av nettsvindelen muliggjøres og spres ved e-post. Forbrukerombudet vil derfor fortsatt delta i det europeiske CNCA-nettverket og den internasjonale London Action Plan, der myndigheter og industrien verden over jobber sammen mot spamproblemet. Forbrukerombudet er også norsk kontaktpunkt for gjennomføringen av OECDs retningslinjer mot svindel.

Delta i nordisk, europeisk og internasjonalt samarbeid for å påvirke regelverksutforming og bedre rammeverk for håndheving av lovbrudd

Forbrukerombudet vil fortsatt delta aktivt i nordisk samarbeid. De nordiske forbrukerombudene driver til dels felles saksbehandling overfor aktører som opptrer likt i Norden, dels utarbeides felles retningslinjer, og dels avgis felles uttalelser/høringer til EU.

Forbrukerombudet vil delta i en EU-initiert samarbeidsgruppe som diskuterer samarbeid og håndheving av myndighet på tvers av grenser i Europa.

Nærmere om budsjettforslaget

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal dekke lønn til medarbeidere og øvrige driftsutgifter ved Forbrukerombudet. Posten er styrket med 1,75 mill. kroner i 2007. Styrkingen er dels begrunnet i at ombudet skal ivareta nye oppgaver som følge av gjennomføring av samarbeidsforordningen i norsk rett hvor Norge ved Forbrukerombudet vil delta i et samarbeid mellom nasjonale myndigheter om håndheving av forbrukerbeskyttelse. Videre vil styrkingen av budsjettposten innebære at Forbrukerombudet kan videreføre arbeidet med å begrense det kommersielle presset mot barn og unge, og prioritere satsing på å gjøre netthandel tryggere for forbrukerne.

Ombudet hadde 28 tilsatte (27,5 årsverk) per 1. mars 2006.

Kap. 3868 Forbrukerombudet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Refusjon og diverse inntekter	615		
16	Refusjon av fødselspenger / adopsjonspenger	385		
18	Refusjon av sykepenger	97		
	Sum kap. 3868	1 097		

Post 01 Refusjon og diverse inntekter

Posten omfatter prosjektinntekter, refusjoner og diverse andre inntekter som blir regnskapsført i løpet budsjettåret.

Post 16 Refusjon av fødselspenger/ adopsjonspenger

På posten regnskapsføres refusjon i henhold til ordningen med refusjon av fødselspenger og adopsjonspenger. Utgifter motsvarende refusjonen regnskapsføres på kap. 868 Forbrukerombudet.

Post 18 Refusjon av sykepenger

motsvarende refusjonen regnskapsføres på kap. 868 Forbrukerombudet.

På posten regnskapsføres refusjon i henhold til ordningen med refusjon av sykepenger. Utgifter

Programområde 28

Programkategori 28.50 Stønad ved fødsel og adopsjon

Kap. 2530 Foreldrepenger

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Foreldrepenger ved fødsel, <i>overslagsbevilgning</i>	9 091 383	9 660 000	10 125 000
71	Engangsstønad ved fødsel og adopsjon, <i>overslagsbevilgning</i>	427 850	435 000	429 875
72	Feriepenger av foreldrepenger, <i>overslagsbevilgning</i>	261 884	270 000	290 000
73	Foreldrepenger ved adopsjon, <i>overslagsbevilgning</i>	128 351	140 000	135 000
	Sum kap. 2530	9 909 468	10 505 000	10 979 875

Resultatrapport 2005

Rapporteringen tar utgangspunkt i de resultatmål som ble presentert i St.prp. nr. 1 (2004-2005), da het kapittelet Fødselspenger og adopsjonspenger.

Muligheter for mødre og fedre til å kombinere yrkesaktivitet og barneomsorg

Et enklere og mer brukervennlig regelverk for fødsels- og adopsjonspenger

Departementet fremmet en odelstingsproposisjon med forslag til forenklinger og forbedringer i regelverket for ytelser ved svangerskap, fødsel og adopsjon, Ot.prp. nr. 104 (2004-2005) jf. Ot.prp. nr. 12 (2005-2006). Siktemålet er forenkling og større brukervennlighet. Det ble foreslått en gjennomgående redaksjonell forenkling av lovteksten i folketrygdloven kap. 14, blant annet ved å slå sammen reglene for fødselspenger og adopsjonspenger. Det ble videre foreslått å endre stønadens navn fra fødsels- og adopsjonspenger til foreldrepenger, blant annet for å understreke at ordningen er ment for både mor og far. Proposisjonen inneholder materielle endringsforslag om enklere regler for gradert uttak av foreldrepenger til erstatning for dagens regler om graderte fødsels- og adopsjonspenger og

tidskonto. Det ble foreslått å begrense unntaksadgangen fra fedrekvoten til bare å gjelde sykdom og inkludere fedrekvoten i ordningen med gradert uttak. For øvrig foreslås blant annet at etterlønn utbetalt som engangssum skal gi opptjeningsrett til foreldrepenger og at svangerskapspenger skal gi opptjening til feriepenger på samme måte som sykepenger. Det ble fremmet forslag om at fedrekvoten skulle kunne tas ut i de første seks ukene etter fødselen. Dette forslaget ble ikke vedtatt. De øvrige lovendringsforslagene ble vedtatt av Stortinget i mars 2006 og trer i kraft 1. januar 2007.

Vurdering av selvstendig næringsdrivendes rettigheter i forbindelse med svangerskap, fødsel og omsorg for små barn

Departementet sendte på offentlig høring *Vurdering av selvstendig næringsdrivendes rettigheter ved svangerskap, fødsel og omsorg for små barn*. Høringsnotatet drøfter hvilken betydning en endring av regelverket kan ha for rekruttering av kvinnelige selvstendig næringsdrivende, hvorvidt en frivillig tilleggsforsikring er egnet for ytelser ved svangerskap og fødsel/adopsjon samt sammenhengen mellom trygdeavgift/arbeidsgiveravgift og rettigheter etter folketrygdloven.

Styrke fedres rettigheter

Gi fedre rett til lønnskompensasjon basert på egen opptjening under fedrekvoten

Med virkning fra 1. januar 2005 har far rett til lønnskompensasjon under fedrekvoten basert på egen stillingsdel. Endringen gjelder fedre som har rett til fedrekvote og gir økt lønnskompensasjon under fedrekvoten når mor jobber 50-75 prosent stilling før fødselen. Tidligere fikk far i disse tilfellene lønnskompensasjon beregnet ut fra mors stillingsdel, og endringene medfører at familien ikke lenger vil tape økonomisk under fedrekvoten på at mor jobbet deltid før fødselen. Endringen gir et enklere regelverk og er et skritt i retning av en mer likestilt fødselspengeordning for mor og far. Det vises til Ot.prp. nr. 7 (2004-2005).

Fra 1. juli 2005 er fedrekvoten utvidet med én uke i form av en forlengelse av den samlede stønadperioden i samsvar med forslag i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005. Utvidelsen gjelder fødsler eller omsorgsovertakelser fra og med 1. juli 2005. Det vises til St.prp. nr. 65 (2004-2005) *Tilleggsbevilgninger og omposteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005* og Ot.prp. nr. 98 (2004-2005). Dette er den første forlengelsen av fedrekvoten siden ordningen ble innført i 1993. Fedrekvoten utgjør etter dette fem uker av stønadperioden, som ved 100 prosent dekningsgrad utgjør 43 uker for fødselspenger og 40 uker for adopsjonspenger. Ved 80 prosent dekningsgrad utgjør stønadperioden 53 uker for fødselspenger og 50 uker for adopsjonspenger. Den ekstra uken tilfaller mor hvis mor er enslig forsørger, hvis far ikke har rett til fødselspenger eller hvis far har unntak fra fedrekvoten.

Tabell 3.9 Fødsler og bruk av fødsels- og adopsjonspengeordningen i 2004 og 2005

Antall/kroner	2004	2005	Endring 2004/2005
Antall fødsler	56 087	55 875	-212
Antall levendefødte barn	56 951	56 756	-195
Antall kvinner som avsluttet minst en periode med fødselspenger	48 364	48 010	-354
- herav med 80 prosent lønnskompensasjon	35 504	35 659	155
Antall menn som har avsluttet minst en periode med fødselspenger	34 577	35 060	483
- herav med permisjon 21-39 dager	1 620	2 043	423
- herav med permisjon 25 dager ¹	173	398	225
- herav med permisjon 40 dager eller mer	4 125	4 406	281
Gjennomsnittlig fødselspengegrunnlag for kvinner (kroner)	246 000	252 944	6 944
Gjennomsnittlig fødselspengegrunnlag for menn (kroner)	298 875	310 781	11 906
Antall kvinner med tidskonto ved fødsel	1 029	1 099	70
Antall menn med tidskonto ved fødsel	371	350	-21
Antall fødsler utenfor institusjon	538	378	-160
Antall kvinner som avsluttet minst en periode med svangerskapspenger	1 593	1 665	72
- herav selvstendig næringsdrivende ²	40	61	21
Antall kvinner som avsluttet minst en periode med adopsjonspenger	744	709	-35
- herav med 80 prosent lønnskompensasjon	524	504	-20

Tabell 3.9 Fødsler og bruk av fødsels- og adopsjonspengeordningen i 2004 og 2005

Antall/kroner	2004	2005	Endring 2004/2005
Antall menn som avsluttet minst en periode med adopsjonspenger	578	566	-12
- herav med permisjon med 21-39 dager	38	46	8
- herav med permisjon 25 dager ¹	1	16	15
- herav med permisjon 40 dager eller mer	150	154	4
Gjennomsnittlig adopsjonspengegrunnlag for kvinner (kroner)	272 084	279 359	7 275
Gjennomsnittlig adopsjonspengegrunnlag for menn (kvinner)	311 602	324 088	12 486
Antall kvinner med tidskonto ved adopsjon	70	71	1
Antall menn med tidskonto ved adopsjon	23	25	2
Antall med engangsstønad ved fødsel og adopsjon	12 435	12 715	280
Antall menn som tok ut fødselspenger basert på egen opptjeningsrett ³	1 094	1 145	51
- herav med permisjon 21-39 dager	111	140	29
- herav med permisjon 40 dager eller mer	871	855	-16

¹ Det har vært en betydelig økning i antall uttak av permisjoner på 25 dager (fem uker) både ved fødsel og adopsjon fra 2004 til 2005. Dette antas å ha sammenheng med utvidelse av fedrekvoten for fødsler og adopsjoner fra 1. juli 2005 fra fire til fem uker.

² Antall selvstendig næringsdrivende som mottok svangerskapspenger i 2004 er noe endret i forhold til St.prp. nr. 1 (2005-2006)

³ Tallene refererer seg til 1 ½-års perioder, henholdsvis 1.7.2003 - 31.12.2004 og 1.7.2004 - 31.12.2005.

Mål og strategier

For 2007 prioriteres følgende mål:

Delmål	Resultatmål
Like muligheter for mødre og fedre til å kombinere yrkesaktivitet og barneomsorg	En fleksibel og brukervennlig foreldrepengeordning

Like muligheter for mødre og fedre til å kombinere yrkesaktivitet og barneomsorg

En fleksibel og brukervennlig foreldrepengeordning

Forenklede regler for ytelser ved svangerskap, fødsel og adopsjon i folketrygdloven kap. 14 trer i kraft 1. januar 2007, jf. nærmere omtale i resultatrapporten. Fedrekvoten er utvidet til seks uker med virkning for fødsler eller omsorgsovertakelser fra og med 1. juli 2006, jf. Ot.prp. nr. 70 (2005-2006). Stønadsperioden ved fødsel er etter dette 44 uker med 100 prosent inntektskompensasjon og 54 uker med 80 prosent inntektskompensasjon.

Departementet vil følge utviklingen i fedres uttak av foreldrepenger, herunder eventuelle end-

ringer i uttak ut over fedrekvoten, og foreldrenes bruk av graderte foreldrepenger i kombinasjon med delvis arbeid.

Nærmere om budsjettforslaget

Stønadsordningene under kap. 2530 Foreldrepenger er hjemlet i folketrygdloven kap. 14 Ytelser ved svangerskap, fødsel og adopsjon.

Mål

Stønadsordningene under dette kapitlet skal kompensere for inntektsbortfall i forbindelse med svangerskap, fødsel og adopsjon og sikre støtte til kvinner som ikke har opptjent rett til foreldrepenger.

Tildelingskriterier

Tildelingskriteriene er nærmere beskrevet under de enkelte budsjettposter nedenfor.

Oppfølging og kontroll

Foreldrepenger forvaltes av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. tilsvarende punkt under kap. 844 Kontantstøtte.

Budsjettforslag 2007

Det er ikke foreslått endringer i satsene for foreldrepenger.

Det legges til grunn en vekst i foreldrepengegrunnlag ved fødsel tilsvarende anslaget på den generelle lønnsveksten fra 2006 til 2007. Anslaget for utgifter under post 70 er økt med 55 mill. kroner som følge av utvidelse av fedrekvoten fra 4 til 5 uker fra 1. juli 2005 og 114 mill. kroner som følge av utvidelse med ytterligere en uke fra 1. juli 2006. I tillegg er anslaget økt med 3 mill. kroner som følge av at etterlønn utbetalt som engangsbeløp gir opptjeningsrett til foreldrepenger fra 1. januar 2007.

Budsjettforslaget bygger blant annet på tall fra SSBs befolkningsframskrivning (mellomalternativet).

Post 70 Foreldrepenger ved fødsel, overslagsbevilgning

Med virkning fra 1. januar 2007 trer redaksjonelle og materielle endringer i folketrygdloven kap. 14 i kraft. Foreldrepenger ved fødsel utbetales etter vilkårene i folketrygdloven §§ 14-5 til 14-16. I omtalen under postene 70 til 73 vises det til folketrygdlovens bestemmelser slik de lyder etter endringene.

Det er et vilkår for rett til foreldrepenger at stønadsmottaker har vært yrkesaktiv med pensjonsgivende inntekt i minst seks av de siste ti månedene før stønadperioden tar til jf. folketrygdloven § 14-6. Fra 1. januar 2007 likestilles utbetalt etterlønn fra arbeidsgiver med yrkesaktivitet, også når denne utbetales som engangsbeløp.

Det beregnes ikke foreldrepenger av inntekter som overstiger seks ganger folketrygdens grunnbeløp (6G) jf. folketrygdloven § 14-7. Per 1. mai 2006 utgjør grunnbeløpet 62 892 kroner.

For fødsler fra 1. juli 2006 er stønadperioden 44 uker med 100 prosent lønnskompensasjon eller 54 uker med 80 prosent lønnskompensasjon jf. folketrygdloven § 14-9. Siden stønadperioden med 100 prosent dekning er begrenset til 44 uker, kan

det maksimalt refunderes 319 298 kroner per stønadstilfelle. For stønadsmottakere som velger 80 prosent inntektskompensasjon i 54 uker, kan det maksimalt refunderes 313 492 kroner per stønadstilfelle.

Fedrekvoten er utvidet fra fem til seks uker for fødsler fra 1. juli 2006 jf. folketrygdloven § 14-12. Fra 1. januar 2007 gis unntak fra fedrekvoten bare der far på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet.

Adgangen til å kombinere uttaket av foreldrepenger med delvis arbeid er forenklet fra 1. januar 2007, jf. vilkårene i folketrygdloven § 14-16 om gradert uttak av foreldrepenger. Fedrekvoten er inkludert i adgangen til gradert uttak. Det gis adgang til gradert uttak i samsvar med skriftlig avtale med arbeidsgiver om delvis arbeid. Etter folketrygdloven § 14-11 gis også adgang til å utsette stønadperioden når den som mottar foreldrepenger er i inntektsgivende arbeid på heltid. Uttak av foreldrepenger må være avsluttet senest tre år etter fødselen.

Under post 70 hører også svangerskapsenger som ytes i samsvar med vilkårene i folketrygdloven § 14-4.

Post 71 Engangsstønad ved fødsel og adopsjon, overslagsbevilgning

Engangsstønad ved fødsel og adopsjon ytes etter bestemmelsene i folketrygdloven § 14-17. Engangsstønad ytes til kvinner som ikke har opptjent rett til foreldrepenger. Engangsstønaden utgjør 33 584 kroner i 2006 og videreføres uendret i 2007. Ved flerbarnsfødsler og flerbarnsadopsjoner ytes det én engangsstønad per barn.

Under post 71 hører også stønad ved fødsel utenfor institusjon jf. folketrygdloven § 5-13, som ytes til kvinner som ikke blir innlagt på sykehus eller fødestue i forbindelse med fødselen. Stønaden er på 1 765 kroner.

Post 72 Feriepenger av foreldrepenger, overslagsbevilgning

Feriepenger av foreldrepenger ytes i samsvar med vilkårene i folketrygdloven § 14-8. Folketrygden yter feriepenger til arbeidstakere med 10,2 prosent av utbetalte foreldrepenger for de første 12 ukene av hver stønadperiode, alternativt for 15 uker dersom redusert lønnskompensasjon (80 prosent) er valgt.

Rett til å opptjene feriepenger av svangerskapsenger innføres fra 1. januar 2007, jf. folketrygdloven § 14-4. Folketrygden yter feriepenger til arbeidstakere med 10,2 prosent av utbetalte svan-

gerskapspenger for de første 64 stønadsdagene. Feriepengene kommer til utbetaling året etter opp-tjeningsåret.

Post 73 Foreldrepenger ved adopsjon, overslagsbevilgning

Foreldrepenger ved adopsjon ytes etter vilkårene i folketrygdloven §§ 14-5 til 14-16. Foreldrepenger ytes ved adopsjon av barn under 15 år.

For omsorgsovertakelser fra 1. juli 2006 er stønadsperioden 41 uker med 100 prosent lønnskompensasjon eller 51 uker med 80 prosent lønnskompensasjon jf. folketrygdloven § 14-9. Siden stønadsperioden med 100 prosent dekning er begrenset til 41 uker, kan det maksimalt refunderes 297 528 kroner per stønadstilfelle. For stønadsmottakere som velger 80 prosent inntekstkompensasjon i 51 uker kan det maksimalt refunderes 296 076 kroner per stønadstilfelle.

Det vises for øvrig til omtalen under post 70.

Del III
Omtale av særlige tema

4 Likestillingsomtale

4.1 Integrering av kjønns- og likestillingsperspektiv i budsjettet

Likestillingsloven § 1a pålegger offentlige myndigheter å arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling på alle politikkområder. Som ledd i oppfølgingen av denne aktivitetsplikten, er BLD koordinator og pådriver for departementenes arbeid med integrering av kjønns- og likestillingsperspektiv i arbeidet med statsbudsjettet. BLD og Finansdepartementet representerer Norge i et nordisk samarbeidsprosjekt (2004-2006) om slik integrering i det nordiske budsjettet og de respektive landenes statsbudsjetter. En avsluttende konferanse vil bli holdt i Finland i november der erfaringene fra prosjektet vil presenteres.

Statskonsult er engasjert av BLD for å gjennomføre en treårig prosess- og resultatevaluering av arbeidet med likestillingsvurdering av statsbudsjettet. Arbeidet startet opp i 2006 og vil fortsette ut 2008. Evalueringen vil gi innspill til BLDs videre arbeid og bidra til utvikling av departementets pådriver- og koordinatorrolle.

Likestillingsvedlegget til St.prp. nr. 1 for BLD (2005-2006) hadde for første gang en enhetlig tematisk innretting på makronivå. Med dette ønsker man å få en mer helhetlig og overordnet tilnærming til kjønns- og likestillingsperspektiv i arbeidet med statsbudsjettet. I vedlegget belyser utvalgte indikatorer inntekt, sysselsetting og tidsbruk. I tillegg har vedlegget en temadel som endres årlig. Tema for årets vedlegg er foreldres yrkesdeltakelse og arbeidstid. Hensikten med likestillingsvedlegget er å gi departementene et nyttig verktøy ved gjennomføring av likestillingsanalyser på egne fagområder. Analysen på makronivå vil dessuten gi et godt grunnlag for å prioritere innsats for likestilling.

Alle departementene skal foreta likestillingsvurdering innenfor egne budsjettområder der de finner det relevant og formålstjenlig og redegjøre for disse i sine egne budsjettproposisjoner. En arbeidsgruppe ledet av BLD ferdigstilte våren 2006 *Veileder til likestillingsvurdering og omtale i departementenes budsjettproposisjoner* som skal være til hjelp for departementene i deres arbeid.

4.2 Likestilling internt i BLD

Likestillingsloven pålegger offentlige myndigheter en målrettet og planmessig pådriverrolle for likestilling på alle samfunnsområder. Det betyr at alle departementer har et selvstendig ansvar for å fremme likestilling som en integrert del av politikken på sine fagområder. Den reviderte likestillingsloven av 2002 stiller også krav til alle virksomheter om å rapportere om status for likestillingsarbeidet i egen virksomhet. Nedenfor følger en kort omtale av det interne likestillingsarbeidet i BLD.

4.2.1 Organisering

Funksjonen som likestillingssekretariat i BLD blir ivaretatt i Samlivs- og likestillingsavdelingen i samarbeid med Plan- og administrasjonsavdelingen.

Vervet som likestillingstillitsvalgt ambulerer mellom organisasjonene med ett års varighet. Den av organisasjonene som ikke innehar vervet, har vervet som vara. Likestillingsrepresentanten møter i samarbeidsutvalget, og har et generelt ansvar for likestillingsspørsmål på arbeidstakersiden.

4.2.2 Statistiske data

Kjønnsfordelingen i BLD er skjev, med en mannsandel på 27 prosent per 31. desember 2005. Kjønnsandelen varierer mellom avdelingene, fra en mannsandel på 18,9 prosent til 43,5 prosent. Det er flere kvinner enn menn i de lavest lønte stillingsgruppene, spesielt gjelder det kontorstillingene. Det er videre en forholdsmessig større andel menn i enkelte av de høyest lønte stillingsgruppene, hvorav 50 prosent av ekspedisjonssjefene samt 33 prosent av seniorrådgiverne er menn.

Ser en på departementet samlet ligger gjennomsnittslønnen til menn fire lønnstrinn høyere enn gjennomsnittslønnen til kvinner. Hovedforklaringen til dette er den høye andelen av kvinner i de lavere stillingskategorier. Ser en på de ulike stillingskategoriene er det ingen vesentlige forskjeller i avlønning mellom kvinner og menn. En ekstern arbeidsvurdering foretatt i 2005 av 26 utvalgte stil-

linger i departementet viste at det ikke var kjønnsbaserte forskjeller i lønn for stillinger av lik verdi.

Overtidsstatistikken for 2005 viser samsvar mellom andelen kvinner i departementet og andel kvinner som jobber overtid.

Det er kun kvinner som har redusert stilling pga. omsorg for små barn i BLD. Ved utgangen av 2005 hadde 10 prosent av kvinnene redusert stilling.

En gjennomgang av eksternt kunngjorte stillinger i 2005 viser at 33 prosent av den totale søkermassen var menn. Andelen av mannlige søkere til intervju var 31 prosent, mens andelen tilsatte menn var på 27 prosent (5 av 14). Tilsvarende gjennomgang i 2004 viste at andelen mannlige søkere var på 39 prosent, 38 prosent av de intervjuede var menn samt at 38 prosent av de tilsatte var menn.

4.2.3 BLDs likestillingstiltak

Departementet har de siste årene hatt som mål å bedre den interne kjønnsbalansen, og har bevisst gått inn for å rekruttere flere menn. Menn har i

stillingsannonsene vært oppfordret til å søke. Dette gjelder spesielt i avdelinger og i type stillinger der kvinneandelen er høy. Departementet har også vært bevisst på å innkalle kvalifiserte mannlige søkere til intervju. Gjennomgangen ovenfor viser at det i 2005 har vært en nedgang både i andel menn innkalt til intervju, og i andel tilsatte menn. Målsettingen om å rekruttere flere menn kan ikke gå på bekostning av kvalifikasjonsprinsippet, nemlig at den best kvalifiserte søkeren skal tilsettes. Erfaringen har vist at kvinner, i større grad enn menn, har interesse for og mer relevant erfaringsbakgrunn for departementets politikkområder, og at det derfor vil være en overvekt av kvinner som både søker stillingene og som tilsettes.

BLD har i 2006 startet et arbeid som dels skal omfatte analyse av hvordan kjønnsperspektivet integreres i politikkområdene, og dels drøfte virkemidler for å styrke rekrutteringen av menn til departementet. Departementet vil i 2007 aktivt søke å rekruttere kvalifiserte menn slik at kjønnsbalansen i departementet bedres.

Tabell 4.1 Tilsatte/årsverk etter kjønn, tjenesteforhold og etat per 1. mars 2006

	Til- satte	Antall årsverk totalt	Menn				Kvinner			
			Herav		Årsverk menn		Herav		Årsverk kvinner	
			I alt	Heltid			I alt	Heltid		
Barne- og likestillingsdepartementet	134	129	35	35	0	35	99	76	23	94
Barne-, ungdoms- og familie-direktoratet	119	114	46	45	1	46	73	58	15	63
Barne-, ungdoms- og familieetaten	3 999	3 459	1 397	996	401	1 227	2 602	1 660	942	2 232
Barneombudet	12	12	5	5	0	5	7	6	1	7
Forbrukerombudet	28	28	15	14	1	15	13	13	0	13
Forbrukerrådet	142	127	59	53	6	57	83	50	33	70
Fylkesnemndene for sosiale saker	70	65	18	18	0	18	52	39	13	47
Likestillings- og diskrimineringsombudet	28	27	7	6	1	7	21	17	4	20
Likestillings- og diskrimineringsnemnda	2	2	1	1	0	1	1	1	0	1
Sekretariatet for markedsrådet og forbrukertvistutvalget	6	6	3	3	0	3	3	3	0	3
Statens institutt for forbruksforskning	49	46	17	15	2	16	32	23	9	30

5 Forskning og utvikling

BLD legger vekt på å integrere FoU-basert kunnskap som en del av beslutningsgrunnlaget på departementets ansvarsområder. Departementet arbeider aktivt for å framskaffe ny kunnskap på aktuelle saksområder og for å sikre at kunnskap om og for sektoren oppdateres jevnlig. Dette skjer både gjennom langsiktige programbevilgninger til Norges forskningsråd (NFR), og gjennom direkte prosjektstøtte til fagmiljøer i institutt-, universitets- og høyskolesektoren. I tillegg til å framskaffe ny kunnskap, benyttes de samme miljøene når det er behov for å få sammenstilt eksisterende kunnskap, utarbeidet kunnskapsstatus og utredninger, gjennomført kartlegginger og innhentet statistikk. På flere av departementets områder blir forsøk og utviklingsarbeid benyttet for å forbedre og reformere metoder og tjenester. Forskningsbasert kunnskap vil ofte være et nødvendig grunnlag for dette arbeidet, samtidig som forsøk og utviklingsarbeid bidrar til kunnskaps- og erfaringsproduksjon. Forskningsbaserte evalueringer gjennomføres for å sikre treffsikkerhet og fornye og forenkle eksisterende tjenester og ordninger. BLD tar også ansvar for den langsiktige kompetanseoppbyggingen i FoU-miljøene gjennom å gi basisstøtte til forskningsinstitutter og kompetansesentre.

Departementet ser det som sentralt å utvikle et kunnskapsbasert barnevern. Satsingen på et målrettet FoU-arbeid med praksisrelatert forskning, utvikling av forskningsbaserte tiltak, kunnskapsspredning og implementering skal være bærebjelken i et kunnskapsbasert barnevern. Kunnskap fra forskning skal brukes for å sikre gode og trygge tjenester til barn, unge og familier. I den senere tid er det satset på bruk av tiltak som har forskningsdokumenterte positive effekter for enkelte målgrupper innen barnevernet. Dette gjelder spesielt behandlingsmetodene PMTO og MST (se nærmere omtale under kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet). Departementets og Bufdirs satsing på barnevernfeltet er nedfelt i strategi for FoU-arbeidet for perioden 2005-2008, og siktemålet er å utvikle og styrke forskningsmiljøet gjennom strategisk satsing på å innhente, bruke og igangsette forskning som skal utvikle tjenestene. Dette innebærer å være oppdatert på nyere forskning fra inn- og utland om forskningsbaserte tiltak og metoder, og implementere dem sammen med en prosess- og

effektevaluering, sørge for forskning på eksisterende tiltak og metoder og utvikle modeller for spredning og implementering av kunnskap.

Departementet ser det som viktig å sikre gode kunnskaper om oppvekst- og levekårsutviklingen for barn og ungdom. I 2007 vil det bli lagt fram en omfattende publikasjon om ungdoms levekår, med et spesielt fokus på marginaliseringsprosesser. Publikasjonen vil bli utarbeidet av Statistisk sentralbyrå (SSB) på oppdrag fra BLD.

I 2007 vil BLD gi støtte til to forskningsprogrammer i NFR: *Program for velferdsforskning* (11,3 mill. kroner) og programmet *Kjønnsforskning: kunnskap, grenser, endring* (4 mill. kroner). Se nærmere omtale under kap. 846 Familie- og likestillingspolitisk forskning, opplysningsarbeid mv., kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet og kap. 857 Barne- og ungdomstiltak.

I grenseflaten mellom offentlig og privat ansvar har familien, som samfunnsinstitusjon, en særskilt posisjon i velferdspolitikken, hvor også samspillet med andre politikkområder har stor betydning. Når Norge og øvrige nordiske land sammenliknes med andre land, indikerer norsk og nordisk forskning at samspillet mellom arbeidsmarked og familie- og barneomsorg påvirker blant annet fertilitet og balansen mellom generasjoner og kjønn på en gunstig måte. Forskingen under *Program for velferdsforskning* vil omfatte slike spørsmål både ved norsk deltakelse i utviklingen av en europeisk database om kjønn og generasjoner og ved forskning som blant annet vil belyse spørsmål om fertilitetsutviklingen har et «likestillingsunderskudd» og mulig økende sosial ulikhet. Forskingen vil også belyse samfunnsøkonomiske virkninger av samspillet mellom familie, arbeid og velferd. I et generasjonsperspektiv har barn en særstilling, også aktualisert av FNs barnekonvensjon. Forskingen vil gi ny innsikt i spørsmål om barns borgerrettigheter, offentlig politikk knyttet til både barns hverdagsliv og barnehagen som del av offentlig institusjonspolitik. Forskingen vil også legge et grunnlag for forståelsen av barn og unge i et sosial kapital-perspektiv.

Kjønnsforskningsprogrammet under Norges forskningsråd har satt i gang et knippe forskningsprosjekter som vil gi departementet viktig kunnskap om kjønnslikestilling i familiesfæren. Her skal

nevnes to av i alt fire prosjekter som vil gi kunnskap om kjønn og likestilling i familier, foreldreskap og samlivsrelasjoner. Det ene prosjektet vil gi svar på om de familiepolitiske ordningene (foreldrepermisjon, fedrekvoten og kontantstøtten) har betydning for hvor mange barn folk får. Data over alle par som fikk barn i tidsrommet 1992-2004, en periode som korresponderer med innføring og utvidelser av de nevnte ordningene, skal analyseres. Studien skal være ferdig i 2007. Det andre prosjektet skal studere effekten av samlivskurs på par som har deltatt på slike kurs. Målet er å si noe om normer for kjønn, likestilling og parforhold. Samlivskurs gir, i følge forskerne, et unikt innsyn i den stadig voksende kollektive refleksjonen over hva et parforhold skal inneholde, bygges på og hva som

forventes av de ulike partene. Prosjektet avsluttes i 2007.

Departementet støtter også undersøkelsen *Livsløp, Generasjon og Kjønn*, som er et samarbeid mellom SSB og NOVA. Studien er del av et stort internasjonalt program med deltagelse fra i alt 30 land med ulike velferdsregimer. Det norske brutto-utvalget er 22 000 personer i alderen 18-79 år, samt registerdata for hele befolkningen. Undersøkelsen vil ta for seg forutsetningene for en bærekraftig velferdspolitik i et aldrende samfunn og gi unike data om atferd og familierelasjoner blant personer i alle stadier av livsløpet. Sentrale temaer er fruktbarhet, pardannelser (og brudd), yrkesdeltagelse og barneomsorg, forholdet mellom generasjonene, økonomiske overføringer, pensjonsatferd, helse og helseatferd, livskvalitet med mer.

6 Omtale av miljøprofilen i budsjettet

6.1 utfordringer knyttet til miljø- og ressursforvaltningen på BLDs ansvarsområde

Regjeringens mål om en bærekraftig utvikling (jf. Soria Moria-erklæringen) vil på flere måter berøre BLDs fagområder.

6.1.1 Mål for BLDs arbeid

6.1.1.1 Forbrukerområdet

Det er et mål i forbrukerpolitikken å bidra til et etisk og bærekraftig forbruksmønster, herunder å konkretisere hva dette vil innebære i praksis, samt skape økt bevissthet om konsekvensene av vårt samlede forbruk.

Både relevant informasjon og varer og tjenester som representerer en miljøvennlig og sosialt ansvarlig produksjonsprosess må være lett tilgjengelige for forbrukerne. Samtidig kan forbrukerne gjennom sin etterspørsel i markedet påvirke næringsdrivende til i større grad å legge etiske og miljømessige hensyn til grunn for investeringer og produksjon.

BLDs strategi er:

- å legge til rette, forenkle og standardisere informasjon om miljøaspekter og etiske aspekter ved forbruket
- å styrke kunnskapen og engasjementet til den jevne forbruker om bærekraftig forbruk i vid forstand.

Informasjon om miljø-, etiske og sosiale aspekter ved varer og tjenester kan formidles for eksempel gjennom positiv miljømerking, nettbasert informasjon, produkttester, næringslivets egen markedsføring og via undervisning om forbrukstemaer i skolen. I miljømerkingen sammenfattes den relevante informasjonen i et symbol (Svanen eller EU-blomsten) som gir et enkelt signal til forbrukeren. Det er et mål å videreutvikle og samordne de eksisterende offisielle miljømerkene. En annen viktig utfordring er å få offentlig sektor som en stor «forbruker» til å gå foran som et godt eksempel når det gjelder å vektlegge miljø og «fairtrade» ved innkjøp.

6.1.1.2 Barn og unge

Tilrettelegging og sikring av arealer og utemiljø for lek og aktivitet for barn og unge i byer og tettsteder er viktig siden mye av utbyggingen skjer som fortetting av allerede eksisterende bebyggelse. Kommunene må ved planlegging og utbygging ta nødvendige hensyn for å sikre barn og unge et godt oppvekstmiljø, jf. krav i plan- og bygningsloven.

Utvikling av arenaer og metoder for deltakelse og medvirkning blant annet gjennom barne- og ungdomsråd og frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner er en viktig oppgave for alle kommuner og fylker for at barn og unges stemmer skal høres i utformingen av oppvekstmiljøet.

BLD vil gjennom arbeidet med å fremme barn og unges rettigheter, deltakelse og innflytelse, blant annet gjennom rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen (RPR) og FNs barnekonvensjon, bidra til at barn og unges fysiske oppvekstmiljø blir tillagt stor vekt i regional og kommunal planlegging.

Viktige mål for BLD er at:

- Alle kommuner og fylkeskommuner utvikler gode og varierte oppvekstmiljø
- Alle kommuner og fylkeskommuner har et systematisk arbeid for deltakelse og medvirkning fra barn og ungdom i utviklingen av oppvekstmiljøet
- Alle barn og unge har mulighet til å delta i organiserte prosesser for å kunne påvirke utviklingen av oppvekstmiljøet.

6.1.2 Rapport om resultater

6.1.2.1 Forbrukerområdet

Departementet ga i 2005 økonomisk støtte til prosjektet *God start* i regi av Stiftelsen Miljømerking, som har til formål å øke tilbudet av og etterspørselen etter miljømerkede og økologiske produkter for småbarnsfamilier. I prosjektet *God start nyfødt* er det utarbeidet en brosjyre med miljøtips og oversikt over hva som finnes av miljømerkede og økologiske produkter rettet mot småbarnsfamilier på det norske markedet. Hovedbudskapet i brosjyren er at miljømerkede og økologiske produkter

både er tryggere for barn og bedre for miljøet. I tillegg er det laget en produktpakke med miljømerkede barneprodukter som deles ut til nybakte foreldre.

BFD ga i 2005 økonomisk støtte til videreutvikling av nettstedet *etiskforbruk.no* i regi av Grønn Hverdag og Etisk Forbrukernetverk. Nettstedet skal være et hjelpemiddel for interesserte forbrukere som ønsker å ta etiske hensyn ved sine kjøp i hverdagen.

BFD deltok i 2005 i en internasjonal arbeidsgruppe for å utvikle en ISO-standard for organisasjoners og bedrifers samfunnsansvar.

6.1.2.2 Barn og unge

Departementet har gjennom tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner stimulert til aktivitet i lag og organisasjoner som har kultur- og miljøengasjement som aktivitet. BFD deltok i Miljøverndepartementets arbeid med oppfølging av barnerepresentantordningen jf. plan og bygningsloven og i arbeidet med rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen (RPR). Et flertall av kommunene og fylkeskommunene har et systematisk arbeid for deltakelse og medvirkning fra barn og ungdom i utviklingen av oppvekstmiljøet. Et økende antall barn og unge deltar gjennom tilrettelagte prosesser i kommuner og fylker og gis mulighet til å bidra med synspunkter på utviklingen av oppvekstmiljøet.

6.1.3 Tiltak under BLD

6.1.3.1 Forbrukerområdet

Departementet vil i 2007 fortsette å gi økonomisk støtte til arbeidet med miljømerkene Svanen og EU-blomsten (jf. kap. 862 Positiv miljømerking). BLD ønsker en best mulig samordning mellom Svanen og EU-blomsten.

Departementet vil også i 2007 delta i en internasjonal arbeidsgruppe for å utvikle en ISO-standard for organisasjoners og bedrifers samfunnsansvar.

BLD tar sikte på et samarbeid med frivillig sektor vedrørende informasjonsvirksomhet om etiske og sosiale aspekter ved handel og forbruk.

Sammen med Miljøverndepartementet og Fornyings- og administrasjonsdepartementet vil BLD også arbeide for at hensynet til miljø og «fairtrade» skal vektlegges sterkere ved offentlige innkjøp.

6.1.3.2 Barn og unge

BLD vil bidra til at barn og unges oppvekstmiljø blir tillagt vekt i regional og kommunal planlegging. Departementet vil videreføre arbeidet med å fremme barn og unges rettigheter, deltakelse og innflytelse, blant annet gjennom støtten til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner, arbeidet med FNs barnekonvensjon og gjennom å stimulere til ide- og erfaringsutveksling mellom kommuner.

6.1.4 Oversikt over den samlede budsjettmessige miljøvernpolitiske satsing

På BLDs område bevilges det om lag 4,2 mill. kroner til miljøpolitiske tiltak. Tiltaket bevilges under programområde 11.30 Forbrukerpolitikk.

6.2 Grønn stat – innføring av miljøledelse i statlige virksomheter

Departementet startet i 2002 innføringen av miljøledelse som en integrert del av organisasjonens styringssystem. Målsettingen med tiltakene er å redusere ressursforbruket og miljøbelastningen. BLD er spesielt opptatt av innkjøp, tjenestereiser/transport, avfall/ kildesortering og enkle tiltak som den enkelte ansatte kan gjennomføre i forbindelse med energisparing, jf. departementets interne miljøhandlingsplan som ble revidert i 2005.

På innkjøpsområdet var departementet tidlig ute med å påføre Svanemerket på flere av våre trykksaker, og bruk av miljøsertifiserte leverandører er departementets hovedregel ved bestilling av trykkeoppdrag. Gjennom aktiv bruk av eget intranett og større grad av publisering på internett, arbeides det med å redusere papirbruken i departementet.

For å sikre en god håndtering av avfall, har BLD tatt i bruk alle deler av de returordninger som finnes i regjeringskvartalet (inkl. drikkekartong).

Alle departementets tilknyttede virksomheter innførte miljøledelse innen fristen, dvs. innen utgangen av 2005. I 2006 er også en spørreundersøkelse om evaluering av Grønn stat i regi av Statskonsult besvart.

Barne- og likestillingsdepartementet

tilrår:

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2007 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 800-868, 2530	kr	32 820 259 000
b. Sum inntekter under kap. 3830, 3854, 3855, 3859	kr	678 465 000

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2007, kapitlene 800-868, 2530, 3830, 3854, 3855, 3859

I Utgifter:

Kap.	Post		Kroner	Kroner
800		Barne- og likestillingsdepartementet		
	01	Driftsutgifter	89 805 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	6 720 000	96 525 000
830		Samlivstiltak og foreldreveiledning		
	21	Spesielle driftsutgifter, foreldreveiledning, <i>kan nyttes under kap. 854 post 21</i>	3 572 000	
	22	Driftsutgifter til samlivstiltak	7 954 000	
	60	Tilskudd til kommuner til samlivstiltak	9 194 000	20 720 000
840		Krisetiltak		
	21	Spesielle driftsutgifter	7 196 000	
	60	Tilskudd til krisesentre, <i>overslagsbevilgning</i>	123 000 000	
	61	Tilskudd til incestsentre, <i>overslagsbevilgning</i>	41 000 000	
	70	Tilskudd til voldsforebyggende tiltak mv.	3 975 000	175 171 000
841		Samlivsbrudd og konfliktløsning		
	21	Spesielle driftsutgifter, meklingsgodtgjørelse, <i>overslagsbevilgning</i>	13 630 000	
	22	Opplæring, forskning, utvikling mv.	7 920 000	
	23	Refusjon av utgifter til DNA-analyser, <i>overslagsbevilgning</i>	5 555 000	27 105 000
842		Familievern		
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i>	167 262 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	4 900 000	
	70	Tilskudd til kirkens familievern mv., <i>kan nyttes under post 01</i>	108 880 000	281 042 000
843		Likestillings- og diskrimineringsnemnda		
	01	Driftsutgifter	2 077 000	2 077 000
844		Kontantstøtte		
	70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	1 993 000 000	1 993 000 000
845		Barnetrygd		
	70	Tilskudd	14 351 300 000	14 351 300 000
846		Familie- og likestillingspolitisk forskning, opplysningsarbeid mv.		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 50</i>	14 831 000	
	50	Forskning, <i>kan nyttes under post 21</i>	10 297 000	
	70	Tilskudd	14 050 000	
	71	Særlige familiepolitiske tiltak	977 000	
	72	Tiltak for lesbiske og homofile	7 100 000	
	79	Tilskudd til internasjonalt familie- og likestillingsarbeid, <i>kan overføres</i>	2 130 000	49 385 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
849	Likestillings- og diskrimineringsombudet		
	50 Basisbevilgning	29 092 000	29 092 000
850	Barneombudet		
	01 Driftsutgifter	9 590 000	9 590 000
852	Adopsjonsstøtte		
	70 Tilskudd til foreldre som adopterer barn fra utlandet, <i>overslagsbevilgning</i>	26 456 000	26 456 000
854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet		
	01 Driftsutgifter - Fylkesnemndene for sosiale saker	103 168 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 830 post 21</i>	28 459 000	
	50 Forskning, <i>kan nyttes under post 71</i>	12 209 000	
	64 Tilskudd ved bosetting av enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger, <i>overslagsbevilgning</i>	127 269 000	
	65 Refusjon av kommunale utgifter til barneverntiltak knyttet til enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger, <i>overslagsbevilgning</i>	139 860 000	
	70 Tilskudd til Rostad ungdomsheim og Rostad ettervernsheim	2 323 000	
	71 Utvikling og opplysningsarbeid mv., <i>kan nyttes under post 50</i>	60 547 000	472 835 000
855	Statlig forvaltning av barnevernet		
	01 Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 22</i>	2 315 068 000	
	21 Spesielle driftsutgifter	55 329 000	
	22 Kjøp av private barneverntjenester, <i>kan nyttes under post 01</i>	1 400 508 000	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	59 312 000	3 830 217 000
857	Barne- og ungdomstiltak		
	21 Spesielle driftsutgifter	1 078 000	
	50 Forskning, <i>kan nyttes under post 71</i>	6 142 000	
	70 Barne- og ungdomsorganisasjoner	80 151 000	
	71 Utviklingsarbeid, <i>kan nyttes under post 50</i>	11 214 000	
	73 Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn, <i>kan overføres</i>	51 436 000	
	79 Tilskudd til internasjonalt ungdomssamarbeid mv., <i>kan overføres</i>	31 775 000	181 796 000
858	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet		
	01 Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 855 post 01</i>	131 978 000	
	21 Spesielle driftsutgifter	1 956 000	133 934 000
859	EUs ungdomsprogram		
	01 Driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	5 982 000	5 982 000
860	Forbrukerrådet		
	50 Basisbevilgning	84 999 000	84 999 000
862	Positiv miljømerking		
	70 Driftstilskudd til offentlig stiftelse for positiv miljømerking	4 162 000	4 162 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
865	Forbrukerpolitiske tiltak og internasjonalt samarbeid		
	21 Spesielle driftsutgifter, forskning, utviklings- og opplysningsarbeid	11 006 000	
	79 EUs rammeprogram for forbrukerpolitikk, <i>kan overføres</i>	4 285 000	15 291 000
866	Statens institutt for forbruksforskning		
	50 Basisbevilgning	23 979 000	23 979 000
867	Sekretariatet for Forbrukertvistutvalget og Markedsrådet		
	01 Driftsutgifter	6 695 000	6 695 000
868	Forbrukerombudet		
	01 Driftsutgifter	18 031 000	18 031 000
2530	Foreldrepenger		
	70 Foreldrepenger ved fødsel, <i>overslagsbevilgning</i>	10 125 000 000	
	71 Engangsstønad ved fødsel og adopsjon, <i>overslagsbevilgning</i>	429 875 000	
	72 Feriepenger av foreldrepenger, <i>overslagsbevilgning</i>	290 000 000	
	73 Foreldrepenger ved adopsjon, <i>overslagsbevilgning</i>	135 000 000	10 979 875 000
	Sum Utgifter		32 819 259 000
	Sum departementets utgifter		32 820 259 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
3830	Samlivstiltak og foreldreveiledning		
	01 Diverse inntekter	415 000	415 000
3854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet		
	04 Refusjon av ODA-godkjente utgifter	6 606 000	6 606 000
3855	Statlig forvaltning av barnevernet		
	01 Diverse inntekter	20 000 000	
	02 Barnetrygd	3 000 000	
	03 Refusjon for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger	15 000 000	
	60 Kommunale egenandeler	631 522 000	669 522 000
3859	EUs ungdomsprogram		
	01 Tilskudd fra Europakommisjonen	1 922 000	1 922 000
	Sum Inntekter		678 465 000
	Sum departementets inntekter		678 465 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Barne- og likestillingsdepartementet i 2007 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 842 post 01	kap. 3842 post 01
kap. 855 post 01	kap. 3855 postene 01, 02, 03 og 60
kap. 858 post 01	kap. 3858 post 01
kap. 868 post 01	kap. 3868 post 01

Andre fullmakter

III

Satser for barnetrygd

Stortinget samtykker i at Arbeids- og velferdsdirektoratet for 2007 i medhold av lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd § 10 kan utbetale barnetrygd med 11 640 kroner per barn per år.

Enslige forsørgere som fyller vilkårene for rett til utvidet stønad etter barnetrygdloven og full overgangsstønad etter folketrygdloven og som har barn i alderen 0-3 år, har rett til et småbarnstillegg på 7 920 kroner per år. Dette tillegget gis per enslig forsørger, uavhengig av hvor mange barn i alderen 0-3 år vedkommende faktisk forsørger.

For stønadsmottakere bosatt i Finnmark og Nord-Troms (Karlsøy, Kvæningen, Kåfjord, Lyn-gen, Nordreisa, Skjervøy og Storfjord) ytes et til-

legg i barnetrygden på 3 840 kroner per barn per år, det såkalte finnmarkstillegget.

Finnmarkstillegget skal også utbetales for barn i fosterhjem eller barnevernsinstitusjon i de aktuelle kommunene.

For stønadsmottakere bosatt på Svalbard ytes et tillegg i barnetrygden på 3 840 kroner per barn per år, det såkalte svalbardtillegget.

IV

Satser for kontantstøtte

Stortinget samtykker i at Arbeids- og velferdsdirektoratet for 2007 i medhold av lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre, kan utbetale kontantstøtte med følgende beløp for 1- og 2-åringer:

Oppholdstid i barnehage	Prosentandel av full sats	Kontantstøtte i kroner per år
Ikke bruk av barnehage	100	39 636
Til og med 8 timer per uke	80	31 704
9-16 timer per uke	60	23 784
17-24 timer per uke	40	15 852
25-32 timer per uke	20	7 932
33 timer eller mer per uke	0	0

V

Satser for engangsstønad ved fødsel og adopsjon og stønad ved fødsel utenfor institusjon

Stortinget samtykker i at Arbeids- og velferdsdirektoratet for 2007 i medhold av lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd kan utbetale:

engangsstønad ved fødsel og adopsjon, lovens §§ 14-12 og 14-20	kr 33 584 per barn.
stønad ved fødsel utenfor institusjon, lovens § 5-13	kr 1 765 per fødsel.
